

3 Rubl.

Mag. St. Dr.

~~29853 29855~~

a.

157.

M

NA

yfcá

157.

157.

ingo

GO

~~Georgopol 1574~~

9

1883. V. 25.

make the book into a volume

18853.5.

IERVZALEM

Jakie było za czasow

CHRYSTVSA PANA

PRZEDMIEŚCIA

Y co przednieysze Mieyscá
opisane,

PRZEZ

CHRYSTIANA ADRYCHOMIVSZA

A teraz świeżo

*Dla pożytku większego zbawiennego
na Polski ięzyk przełożone.*

PRZEZ

*Jednego z Duchownych,*IERVZALEM NOWEGO
Pod Czerskiem.*Roku 1671 dnia 1. Stycznia.*

rukowano w WARSZAWIE.

***

Bedzie za dni ostatecznych wygotowa-
wana GORA, popłyna do niej wszelkie
narozy y przychodzie będzie ludzi wiel-
kość y beda mowic, podzmy a wstepmy-
my na GORE Pańska y do Kościoła
Bożego, a nauczać nas będzie drog swo-
ich y chodziec będziemy po ścieżkach
iego. *Isaie 2.*

GORA Boża, Gora Sytna, Gora na
ktorey dobrze upodobalo sie mieszkac
Bogu: albowiem Bog będzie mieszkac
na niey na wieki. *Psal.*

Mow do ludu mego aby bezpiecznie
wody przebywali. A ty wynos laske
nad wodami (to iest Krzyż Iezusow)
y one rozdzielay, aby szli przez postrzo-
dek Morza Synowie Isrdelscy. *Exo.*
di 14.

BIBLIOTHECA UNIV.

19853.1

Podobne

Podobno iest Krolestwo Niebieskie
Skárbowi zakopanemu w roley, który
gdy kto znaydzie wszystko tozy na ku-
pienie roly oney. Matt. 13.

Przychodniem iestem y Pielgrzy-
mem u was, pozwolcie mi u siebie
mieyscá dla grobu mego. Gen. 23.

Tciákoby słowá mowi Chrystus do
obywátelów Xięstwa Mázowieckiego.

Opowiadamy Chrystusa ukrzy-
żowanego, Zydów zgoršenje, Pogánóm
głupstwo, ale wezwánym moc Boża y
madrość Boska. 1. ad Cor. 1.

Drogi twoie pokaż nam Pánie; y
ścieżek twoich nucz nas, aby kiero-
wane były drogi nasze, na chowanie
przykazań twoich. Plal. 118.

NA HERB KROLA I. MOŚCI.

Do Bethleem, trzech Krolow Gwiazdą pro-
wǳiła

By w drodze nie zbłądzili, ia!no im świeciła.
Ktokolwiek krzyżem z Niebá Gory złączycóne.

Tu nawiedzali: Krolewskie małż swiata
złączone

Miesiąc z Gwiazdą przy Krzyżach, świeci
miłość wie,

Krzyż, droga do Krzyża skaznią, życliw

NAIASNIEYSZEMV PANV

R

NIEZWYCIĘZONEMV
MONARSZE,

MICHAŁOWI

Z ŁASKI BOŻEY
KROLOWI POLSKIEMV.

Wielkiemu Xiążęciu Litewskiemu,
Ruskiemu, Pruskiemu, Mázowieckie-
mu, Zmudzkiemu, Inflántskiemu Smo-
leńskiemu, Siewierskiemu, Wołyńskie-
mu, Podolskiemu, Kiiowskiemu,
Włodzimierskiemu, Podlá-
skiemu, y Czerniecho-
wskiemu.

Pánu á Pánu Miłóściwemu.

NOWE IERVZALEM NO-
wego wita Páná, Cie-
bie Naisnieyszy Miłóści-

A 3

wy

wy Krolu, Nowego
náThronie, y Máieſta-
cie Polſkiem, v ſiebie
nie nowego : bo iuż
przed tym w herbo-
wnym znaku z Niebá
ná ſwoiey Gorze pra-
zentowanego. Tey
nocy W.K.M. w Mie-
ſiacu krzyżem názná-
czonym przywitało
ná Zachodzie, ktorey
wſchodzace przy Ná-
rodzeniu ſwoim Nie-
ſtworzone Spráwie-
dliwoſci Słońce Chry-
ſtus, *illuminans mirabiliter*
à mon.

à montibus aeternis, znáká-
mi W.K.M. (vákuíace
Orlá Polkíego serce)
oświećieło ná Wscho-
dzie. Vpátrowáli kie-
dys pod čás *Interregnum*
Perlowie Krolá, ten go
vpátrzyć y oraz Kro-
lem miał zostać ktoby
pierwszy wschodzace
zráná obaczył Słońce.
Wszyscy Elektorowie
oczy ná wlschod obro-
ćili, ieden tylko z nich
Mędrszy ná Zachod
ku Gorze pewney pil-
no się zapátruíac, nay-

Iustinus

pierwszy między nie-
mi promień wscho-
dzącego oglądał Słoń-
cá, y Krolem został.
Záłośne á niezwy-
czáyne w Kroloſtwie
Polſkim *Interregnum*, o
iáko ná rożne ſwiátá
Części oczy, owe kto-
re diſcurrunt per uniuersam
terram obrociło, ále nie
Zach. 3. znalazł ſię Żaden, áni
Argus Centoculus, áni ow
v Ezechielá, pełen o-
czu, *ante & retro*, który-
by W.K.M. nam ſcze-
śliwie pánującego v-
patrzył

pátrzył Monárche; bo
wizylcy *ad Orientem* iá-
śnieiącego na pozor
oko y zawody swe
kierowali szczęścia.
Ten tylko W. K. M.
z przedwieczney swo
iey vpatrzył, y prze-
znaczył prouidēciey,
ktory ná krzyżowym
zawieszony drzewie
ná Zachod swoje o-
brocił oko, którym
Orientis zdaleká *Regna-*
triciſ Domus W. K. M.
iáſny *in altitudine montis*
obaczywszy promień,

A s   ſwietne

światne Niewinno-
ści, Cnoty, Rostropno-
ści, wspaniałości Xia-
żęćiey Splendory, *ab*
Occidente in Ortum za nay-
szczęśliwszą Krzyżą
swego ná Thron Pol-
ski nákierował prze-
wodniczą. To do-
brze przed tym ná Kál-
waryjskiey Nowego
J E R U Z A L E M pra-
zentował Gorze, kie-
dy Herbowny Krzyż
W. K. M. *Regali Lunæ, in*
ascendentem náznaczy-
wszy *Lineam*, one *in ipso*

Crucis

Crucis poładził *vertice* ;
áby niepierwey cie-
mnemu podlegała Za-
chodowi, *donec totum im-*
pleat Orbem. Widác było
támże w poyśrzodku
Krzyża serce , w kto-
rym *Amor populi* , y *Ci-*
nium wiernych poddą-
nych W.K.M. życzli-
we *in unum* zgromádzo-
ne stáneły sercá : áby
W. K. M. z tym się
przy nich z czym nie-
dy *Agésilau*s zászcy-
cał. *Horum pectora sunt* *Plutarchus*
mea Reipubl: optima mania. *chus.*

Tak

Ták to, Niebieskie v
siebie widzenie **NOWE**
JERVZALEM O W. K. M.
interpretuie, ták y do
W. K. M. życzliwie
stosuje : á przytym
zgromádnemi v sie-
bie Nábožnych Kom-
pániami, Maieństowi
Bołskiemu pokornie
supplikuie, áby w kto-
rym znaku ná powie-
trzu widziánym, Nie-
bo **W. K. M.** Polikie-
mu świátu przezná-
czyło : w tymże z nie-
przyaćioł imienia Bo-
skiego

❁❁❁
skiego tryumfować
pozwoiło *In hoc Signo*
vincas.

Te przytym Książeczke, na Polski text przetłumaczoną mieyscá dawne Ierozolimskiego Miastá, y Kościółá opisuiącą z vniżonem pokłonem W. K. M. ofiaruję. Oney iako y sobie o *patrocinium* y Miłościwą łáskę suplikuję. A kiedy z niey to sie widzieć dáie, iako Ziemię świętą bezecna Pogánka profanuję

ś
ś
ś
fánuie niezbożność ;
Venerunt gentes in haredita-
tem Domini, polluerunt Tem-
plum Sanctum eius, posuerunt
IERVSALEM *in pomorum*
custodiam, goracemi do
Bogá *wzdycha* **Modli-**
twami ; áby per Te O per
*Tuam **CRUCEM**, *reddat vi-*
cinis Tuis septuplum in sinu
eorum. Improperium ipsorum
*quod exprobrauerunt Domino.**

Dat. w NOWYM IERVZALEM
Dnia 1. Stycznia Roku 1671.

D O C Z Y T E L N I K A Pobożnego.

Z Godziła się już na to pa-
wszechna Doktorów świe-
tych nauka, iż człowiekowi zbá-
wienia duszy swojej pragnace-
mu, nie pożyteczniejszego, nie
bárdziej skuteczniejszego nie
jest, iako częste niewinney Maki-
IE Z V S O W E Y rozpamię-
tywanie. Ta się człowieka zám-
bawa sam dziwnie delectuje
Odkupiciel: bo coż wdzięczniej-
szego bydz Przyjacielowi, może
temu, który dla Przyaciela wie-
le dokazał, wiele ucierpiał, iako
gdy owa jego uczynności, w świe-
żej zawsze chowa pamięci. A
ktoż więcej dla nas uczynił,
nad kochanką dusz naszych.

Pana

Ioan. 15.

***
Páná IZVSA : Większey nikt
miłości nie ma , iáko gdy dulec
swoię kładzie za Przyjacioly
swoie , on położył za nas nie-
przyjaciolow , niegodnych , nie-
wdzięcznych grzeszników A tey
y takiey nie będy wdzięcznym
pamiętnym miłości. Nie pá-
mietac na obelgi zniewagi , de-
spekty, bicz , rozgi, korony cier-
mowe, śmierć okrutną krzyżowa-
niego: O iaka niewdzięczność!

S. Aug.

Vważ człowiecze [wspomina
pi'no August: s.] Rány na krzy-
żu wieszącego , krew płynąca
z vmierającego, drogą cenę od-
kupującego , bliżny w ciele
zmarwychwstającego. Oto z
krzyża głowę nachylił , aby cię
pocałował w bliskości , serceć
otworzył , aby cię przypuścił
z miłości , ręce rozpostarł aby
cię nimi przytulił z żarliwością.

Dobro-

Dobrodziestwa te iak wielkie
wważcie na sercu walcym rotpa-
miętywaycie. Niech wszystek
w walczy będzie myśli, który
wszystek iest dla was zawieszony
na krzyżu. *poty Augustyn s.*

Tey o swojej Mece pamiatki,
iako nalezitego dlugu wspomina
sie Chrystus przez Proroka. Pá-
mięta y (prawi) na gorzkość mo-
ię, na krwawe drogi moie, na *Thren. 3.*
zółcia, y Octem zmieszany moy
napoy. Sakrament Przena-
światczy, Ciała y krwi swey pod
osobami chleba y winá nam zo-
stawiac pamiatke Meki swojej
zalecił mowiac. •Gdy to czynić
będziecie na moię pamiatkę
czynicie Do wszystkich dusz na-
bożnych Oblubieniec Kazanie
czyni, y onych na te Nabozne
wywołuje myśli, y drogi. Wy-
chodźcie w nabożnych myślách *Cant. 3.*
B.   walczych

wąsłych, a oglądajcie Krola
 wálzkiego, vkorowanego od Má-
 tki względem przyrodzenia,
 względem okrucieństwa Mico-
 chy. Otoż y na krzyżu zawieszo-
 ny wola. O wy wszyscy, ktorzy
Threu 3. się po drogách przechodźcie v-
 ważajcie y patrzącie iaka iest bo-
 leść moia.

I tać a nie inna iest tey kśia-
 zeczki Intencya, ta Intencya
 Nowego Ieruzulem y drog Pań-
 skich w Xieństwie Mázowieckim
 Fundatora, ná te cie Czytelniku
 nabożny zachęcającego y zapra-
 szającego drogi, na ktorychci
 Tajemnice Męki I E Z V S O.
 W E Y wystawione prezentnie
 abyś ná nie wychodząc y z nabo-
 żeństwem obchodząc, uważał iá-
 ka boleść, cierpiącego dla ciebie
 byla Nayniewinnieyszego Zbá-
 wiciela.

widzieli. Podajac sie te drogi w
trzećciey Części tej Książki, po-
dajac y Nabożne Wiersze, Ryth-
my y Modlitwy, abyś miał te
obchodząc drogi, czym sie w na-
bożney zabawić Contemplacley,
albo y w domu lubo gdziekolwiek
zostając, tego zażywać nabożeń-
stwa. O mile! o wdzięczne!
o zbawienne drogi! na których
iako by przytomnego, y nam o-
becnego widzieć sie dostaje Páná
IEZUSA. Widzieć tu iako
w Wieczerniku, Naświetszym
Ciałem swoim, y krwią, nakar-
miwszy ucznie: do Ogrodu wy-
szedł, iako tam krwawym oble-
wał sie potem, iako ucznie spia-
ce nawiedzał, iako od Iudasza
zdrayce pocałowaniem wydany,
poymany, w Cedronie za ledwie

nie wtopyony, do Annaśzã pro-
wadzony, tamże haniebnie po-
liczkowany. Widzieć tu Nay-
niewinnieyszego Pana, przed
Kayfaszem stawionego, tam fal-
szywie oskarżonego, pięściami
zbitego, zplivanego, wysmiane-
go, w piwnicy sromotnie trakto-
wanego. Widzieć obnażonego,
w Pilata do słupã przywiazá-
nego, biczowanego w purpure o-
dzianego, Cierniem wkorono-
wanego. Widzieć w Herodź
wysmianego. Widzieć pod krzy-
żem upadającego, na Kalwá-
riey Gorze znowu obnażonego,
żołcią y Ociem poronęgo na dzie-
wie krzyżowym zawieszęonego,
yna nim przez godzin trzy w nieo-
wymownych boleścicach wisza-
cego. Wychodź je wychodź na-
bożna

bożna Duszo; a obacz jeżeli jest
tęziaka na świecie podobna bo-
lesc, Młodzi, znieuwagi. Wy-
chodźcie Nabożni Chrystuś Młó-
zowiecki: go Obywatle, Prze-
świety Królów Najsławniejszych
Dworze, na bliskie, Stołecznego
Krolewskiej Residency i Młó-
stwu, niewinnej Młodzi Chrystusa-
wey wydzielone drogi, prowadź-
cie z żalnością y z nabożnością
do grobu Jezusa naszego. Trzy-
ma Ziemię one świętą krwią
Jezusa poświęconą, y skropio-
ną Poganin: ale pożytek y słu-
żbę nieskończonego dobra za-
trzymać nie może: Rozchodzą
się te po Królestwach Chrześci-
ańskich. Staliśmy (że innych
nie wspomniemy) przy Krakowie
in fundo Zbirydowiano;
B3   ziaka

z iaka támečných obywatelów,
y zdaleká przychodzących pocie-
cha, nie rozwodze: Stánęły też
drogi krzyża świętego, terażniey.
szych czasów, y blisko Warszá-
wy, in fundo Wierzbowiano.
Stánęły za wymiarem samego
nieba iasnego na powietrzu u-
kázuiacego sie Krzyża R. 1667.
w sam dzień Narodzenia Chry-
stusowego. Aprzeto egredimini
& videte, ascendite in mon-
tem Domini. Idzie przed wá-
mi, przy tym z Nieba przewo-
dniczym znaku, y prowadzi was
ta w Trzeciej Części Książeczka.
Idzie prowadzi y w pierwszy tu
sie zaraz poczynátacey Części,
która natym wszytka ieść, aby
Miaśta Ierozolimskiego posta-
nowienie, wielkość, mieysce roż-
ność

ność, ozdobe, Pałace, Dwory,
Domy, Zamki, Mury, Kafz-
telle, Ogrody, Winnice, Wini-
darze, Fontany, Ratusze, Ko-
ściół dźwiękie wspaniały. Z ro-
żnych Authorow a osobliwie z
Adrychomiuszã, opisuiac : oso-
bliwycie Czytelniku nabawiłã
pociechy, Boiazni Sadow Bo-
skich, Nauki; a co nazwisk szã
Compassyey znouwy polutowania
nad Cierpiącym I E Z V S E M.
Pociecha tu wielka, czytacy wy-
rozumiec, iakoto ozdobe, wspani-
ałe, bogate, obronne swoich
czasow było Miasto, y w nim
cudowna fabryka od złota, sre-
bra, drogich Kamieni wysta-
wiony, Kościół Salomonowy. Boi-
azn zaś, kiedy uwazysz iakã
tã piekna tak wspaniała stru-

❁❁❁

kturą, zniszczoną, zruinowaną
została, w proch y popiół się obro-
ciła, tak iż kamień na kamieniu
nie został, a to dla złości Zymo-
wskiej za ukaraniem Sprawie-
dliwości Boskiej. Co się tyczy
nauki czytania tej Książeczki,
wielkie weźmie każdy światło,
y zrozumienie wielu miejsc, w
piśmie świętym trudnych nie-
rozumiałych, o których tu bą-
dziej często wzmianka, y ich do-
stateczne jest opisanie. Wzbu-
dzi nieomylnie y do polutowania
nad cierpiącym IEZVSEM
ta Hystoria, ponieważ tu wżyt-
kie miejsca, y ich okoliczności
znacznie się opisują: na których
cokolwiek ucierpiał Chrystus.
Tu znajdziesz, gdzie imany,
gdzie biczowani, gdzie ukora-
nowani,

nowany, gdzie Krzyżem obci-
żony, gdzie y tak wielk razow pod
Krzyżem upadł, gdzie rękzy-
żowany, z krzyża zsiadły, do gro-
bu schowany.

Wiele y innych rzeczy pa-
trzebnych ludziom uczonym,
a mianowicie pismo święte czy-
tającym tu sie znajduje, tylko
nie teskliwie czytać potrzeba.
A cokolwiek Czytelniku nabożny
z tej Książeczki, zbawienney na-
sercu swym odbierzesz nauki, y
porciechy, iednym przynamniej
wefichnieniem podaruy vsiluias
cegonatwoie zbawienie, Nowey
Hieruzolimy, y drog Chryśtufo-
wych Fundatorá, mowiac :
Qui passus est pro nobis IESV
Christe miserere nobis.

Nie z ta iednak wybiegaj in-

B 5 tencya,

zencya, abyś : tedy kroki liczył, bo
tam-żelcami krocic było potrze-
ba, co tu polem na prost idac spra-
wic znośniejsza, nie ta intencya
że miejsce nie podobne, bo jeśli
człowieka człowiekowi cale nie
znajdziesz podobnego : czyliż
podobna miejsce miejscu wynaj-
cieść we wszystkim podobne? ale
z takowa wychodzi intencya, abyś
skuteczniejszy doskonały mógł
zniek Odkupiciela twego rozwa-
żać, y one opłakiwać : A tak Bog
kroki twoje liczyć będzie, y tru-
dy twoje płacić odpoczynkiem
wiecznym : wśakże y tu dotego
oboygá, iako kopii obrazu do
oryginalu swego we uszy.

ik m sie z pilnością
akomodowa-
ło.

HISTO.

HISTORIA I.

IERUZALEM Miasto Bo-
 że wybrane, święte, y chwa- *Psal 86.*
 lebné, wfundowane na Go- *Es 47.*
 rach świętych, mieycá wynio-
 słością, niebá y ziemie łezeli-
 wością, wszystkie światá wzy-
 tkiego Miasta przewyżające w
 porządku światá, y Zydó-
 wskiey Ziemi porządzone jest, y
 iako Pałac Krolewski między
 niższemi domami, y iako głowá
 w ciele ludzkim między drugie-
 mi członkami: prześwie-
 tnemi zaś budynkami iako słoń-
 ce nad inne świeci planety. *Eccl. 5.* Tá-
 ką chwałą w wielbione iáśnie, *Hieron.*
 iż osobliwem iakoby Przywile-
 icm, zá jedynę zdawná od Bogá
 obráne było mieysce: á nie tyl-
 ko wierney káżdcey dusze, ale téż
 wybranego wojującego Chry-
 stusowego na ziemi Kościoła;
 á ná koniec y błogosławionego
 onego w niebie, tryumfującego
 zolla.

- Deus.* zostawiało figurą Miasto do-
 16 17. skonalej ozdoby, wcale, y rá-
 2023. dość wżyskiey ogółem ziemi.
Psal. 47. To w lat dwóch Tysięcy dwu-
 dżietu y trzech, od stworzone-
 przez Melchisedecha Krola zało-
Thren. 2. zone, z Hebrayskiego SALEM z
 Greckiego ięzyka SOLYMA iest
 nazwane, y od tegoż Krola
Gen 14. przez lat 50. w podłisicy miá-
 ne; ktore potym Iebuleczyko-
Ios. 10. wic, od Iebuleuszá Syna Cháná-
 15. 18. onowego zrodzeni, otrzymali:
 od ktorych IABVS y IEBVSALEM
Iud. 1. 9. przez czas niemály rzeczonc,
 ktorego też czasu Krola tego
 Iozvb zabił. Trzymali to Miá-
 2. *Reg* 15. sto Iebuleczykowie, przez lat
 824. y tak wiele tego od siebie,
 vfortyfikowane^e vstał. obronie,
 1. *Par.* 11. że gdy Krol Daw d, izturnem
 go miał dobywać, ná wzgardę
 slepeni, chromeni, kálkami
Ios lib. mury po otadzali, mówiac, że ci
 7. c. 3. ná odpor nieprzyjacielowi wy-
 starczą. Ale

Ale Dawid za pomocą Bożą
 Miastą dostawizy, Iebuscyczy-
 kow wygnał, Miasto w około
 murami nowemi obwiodł, Zam-
 kiem wtwierdził, y tam w nim
 mieszkać, cały Zydowskiy
 Prowincyey stołecznym Miastem
 y Krolestwá głową mieć chciał:
 y potym IERUZALEM B W R
 dla głosu wdzięcznego odmie-
 niwizy jest nazwane. Są iednak
 inni, którzy przez wiśko piśzą od
 Kościoła, który barzo wspania-
 ly w nim Sálomon wystawił.
 Hierozolyme: iakoby Hieron
 Sálomoná nazwano. Albowiem
 Grekowie *Ieron* Kościół nazy-
 wają. Za czásem potym Sáló-
 mon, y inni Krolowie ludzcy,
 wielką temu Miastu auctą przy-
 czynili, ono obornnemi wielá
 Bramami, wieżami, murami,
 y Wałami; potym Kościołem,
 Pálisami y przezacnemi budyn-
 kami wármowali, y ozdobili, że
 cudem całego świata, między
 Miastami

*Hier l. 3
 de 10.
 Hebr.*

*Euseb.
 Euang.
 prepar.
 lib. 6.*

*3. Reg 3.
 5. 6. 7.
 9. 10.*

*Isa lib 8.
 anrens
 cap. 2.
 5.*

Iezepb
Isb. 9.

✠ (4) ✠

Miastami było , a dla tego wie-
cey milczemien , niżeli opina-
niem vraczone byż może.

1. Dawid Krolem był w tym
Mieście Lat 33.
2. Sálomon Lat 40.
3. Rehábceum 17.
4. Abiász 3.
5. Afá 41.
6. Iozáphát 25.
7. Iorám 8.
8. Ioáchís ábo Achoziasz 1.
9. AcháhaMátka Acháziaszá 6.
10. Ioás 40.
11. Amáziasz 29.
12. Vrzyasz álbo Azáriasz 52.
13. Iothén álbo Ioáthán 16.
14. Acház 16.
15. Icchiochiasz álbo Schi-
schias 29.
16. Mánafes 55.
17. Amon 2.
18. Ioziasz 31.
19. Ichiasz álbo Ioáchasz Mic-
sígy 3.

20. Eliá.

20 Eliáchim albo Iechoá-

kim

Lat 11.

21. Iechoákin Miec.ęcy 3.

22. Sedechiasz

Lat 11.

Ták tedy IERVZALEM sprawo-
wane było od dwudziestu y ie-
dnego Krolow, y Krolowcy A-
tháliey przez lat 466. Miec.ęcy 6.
y tak się rozzerzyło, że w oko-
pách było ná itay 150. ktore mil-
6. wynoszą. Ludzi w nich mie-
szkało około pułtoru kroć itá
tysięcy. Ale iák skoro Przelo-
żonych y pospolstwa niezbo-
żność, nie tylko Kościół obrzy-
dliwościami bałwanow zgwał-
ciłá, lecz też y krwią niewinną
Miało napełniłá; zá zemitą Bo-
ską, wespół z Kościołem Przelo-
żonemi, y ludem, przez Ná-
buchodonosora Bábyłońskiego
Krolá (á vkaránie iámego Bogá)
ták z gruntu zniestone, y przez
lat 70. spustoszone było, że Syon
iako rolę orano, á IERVZALEM
iako gromádą kámieni było,
Gorá

Gorá zaś Kościoła stála się
 ląsem, tak dalece, że przez ten
 czas ani ptak przelecieć, ani
 bestya przezeń przebieżać mo-
 gła, jako święty Hieronym
 świadczy. Wipomniony Náb-
 uchodonosor Krol Bábyloniski
 Miáltá dostawízy, Krolá poyi-
 mał, y do Więzienia w oko-
 wách miedziáných poyimánego
 skazał, wízytkie święte naczynie
 Kościelne pobrał, y do swego
 w Babilonie Kościoła przeniośł.
 Obywátelów Miáltá mieczem,
 Kościół ogniem zniszczył, ostá-
 tek ludu w niewolą zabrał. By-
 li tak w niewoley Zydzi, aż do
 panowania Cyrulá Krolá Per-
 skiego, za którego po lat íżesći-
 dziesiąt wolność się Zydom przy-
 wrociłá, do Ziemie swolej Cy-
 rus powrócić im się kazał y Ko-
 ściół Páński restaurować. Co
 aby się prędzey stáło Naczynie
 złote y srebrne, od Nábuchodo-
 sorá wzięte, im oddał, których
 było

Było w liczbie na pięć tysięcy
 y Cztery sta. Ale mieli z rą-
 zu przelzkoda od Obywate-
 lów oncy ziemi ; z wy-
 myślney niektórych przeciwko
 Zydom rady, dla tego aż Roku
 Szostego za panowania Dariusza,
 to jest, Państwa iego Roku
 pierwszego Kościół naprzód
 zbudowany był, Miasto zaś sa-
 mo w lat Cztęćdziesięciu Czterech
 po wvolnieniu Cyrusewym, z
 rozkazania Arphaxada, za Czä-
 sow Nehemiasza w Murách,
 Bramách, Wieżách, rąstauowa-
 ne na stąy trzydzieści y trzy w
 okrag, z taką pilnością : że ro-
 botą oną wżytka przez dni pięć-
 dziesiąt y dwa swoy skutek wzię-
 ła. Tak pod Panowaniem Kro-
 low Perskich powrocone z Bá-
 bylonicy Zydoństwo, Przełożo-
 nych, Naywyższych Kąplánow
 miało : y od nich rządzone by-
 ło. Potym te rzady weszły do
 rąk Xiążąt albo Wodzów, y
 C trwały

✠ (8) ✠

trwały przez lat 5+4. których
pánuiących imioná te są.

Zorobábel rządzil	lat 38.
Rozámusulluá	65.
Iohenná Benresá	53.
Hirkánuš	31.
Iozeph	7.
Abner	11.
Máthátias	12.
Azármáhad	9.
Artháxád Náhum	10.
Hágáicli	8.
Másloth Nábum	7.
Amos Sirách	14.
Máthálá Siluá	10.
Iozeph młodszy	50.
Ioáunes Wtóry Hirkánuš oštátni z pokolenia Dawidowego	16.
Iudas Máchábæus	6.
Iego brát Ionáthàs	18.
Symon Iudas Xiążę y Nay- wyższy Biskup	8.
Ian trzeci Hirkánuš	31.
Alexánder Krol Iezolimski	27.
Alexándrá	9.
Aristobulus	4.

Hirká-

Hirkánus Biskup nay wyższy 22.
Antigonus Brát Aristobulá 5.
HerodKrol pod ktorym się Izvvs
narodził 33.

Ierozolymá potym zostawała
pod władzą Cesařzow Rzym-
skich, w ktorey do sprawowania
Miastá ci Starostowie byli.

Cáponius lat 2.

Márcus 2.

Annius Ruffus 2.

Valerius Grákus 11.

Pontski Pilat pod ktorym Pan
nasz cierpiał y vmárł 10.

Pod wielu inšzych to Miásto
było mocą iáko Tyberiuszá, Ale-
xándrá, Kumáná, Felixá, Porciu-
lá, Festusá, Albiná y Florusá.
Zá ktorych pánowania Woyná
się miedzy Zydámi, y Rzymiány
Titusem, y Vespásiánem wśczałá,
ktorzy ic y Obywátelów w nim
mieszkaiących do zguby y vpad-
ku przywiedli, podług powieści
Chrystusá.

Luce 19

Stało się to spustoszenie wiel.

Ca kic

kie Roku od Narodzenia Chrystusa Pana 72. iako to krotko się wspomni.

Wespazyan wspomniemy od Neroná Cefárzá obrány, áby Páństwo Rzymkie rozszerzał: wtárgnał w ziemię Iudzką ze wśzytkiem Woyskiem, y wiele Miał, Wsi, Zamkow podbił: tym vmyślem, że miał bydź Páncem Miásta Ierozolimy, y ono podać w moc y władzę Cefárrzom Rzymskim. Dla czego rozkaz założył około Miásta Fortecce. Iáko się zaś dowiedział o śmierci Neroná, y Cefárzá Gálby, że po nich Otto nastąpił ná Krolestwo, y że Witellius ná niego zadržmywał Páństwo Rzymkie, vmyśl odmienił, Miásta odstąpił, á do Cefáricy pojechał, dobro pośpolitemád Woyny postronne przenosząc, y tam zaraz dla swcy Gnoty y wipaniáłości Cefárzem zoltał. Zkąd niemierzkanie ráchał do Rzymu, á Synowi

nowi Tytułowi w ziemię Iudzką
iść kazał, aby pozostałe Miastá
y Ieruzalem pod moc Rzymską
podbił. W którym najsławniejszy
Mieście wewnętrzne między
obywateľami stało się zamieszá-
nie, y Miastó się ná trzy Części
rozdzieliło, w których Czę-
ściach zostájący w záciem się bez
żadnego ná Osoby respektu zábi-
iáli, budynki palili, Spichrze zno-
sili, które gdyby byli zachowali,
w obleżeniu Miastá nie zgineli-
by byli. Z pobitych krew láła
się przez Kościół, iáko Wodá.
Te następuiącego złego były po-
czátki, gdzie y nád Miastem Co-
metá był codziennie widziany;
Titus Vespazjanow pod M.á-
stó przyciągnąłwizy, ono zaraz
ściśle oblegił, á w tym prędko v-
spokoiliły się wewnętrzne niezgody,
y Zydzi tak się do iedności ná-
klonili, że ieden podł drugiego
stoiąc wшыku nogę znogę Mężá
z Mężem przeciwko Rzymiá-

nom łączyli, co częstokroć y
szczęliwie czynili. Lecz to nie-
nawiść y gniew w Rzymianach
bárżycy á bárżycy wzbudzało. Ti-
tus Vespázian iednak po wiele
rázy pokoy im ofiarował. Zy-
dźi zaś palcámi vkázuiąc boćia-
ny, nie tylko ich sobie lekce wa-
żyli, ále też áni mowić z Poslá-
mi Cefárskimi chćieli. Zolnie-
rze Tytusá tym czássem zbliżáli
się pod Miásto, żadnego nieczy-
niać w dobywaniu przynagle-
nia. Pod tenżeczás Zydźi Rzy-
mianom szkody wielkie, y zło-
ści wyrządzáli, miedzy ktoremi
swawolnikámi Stárzeństwo trzy-
máli Ián y Szymon. Rzymianie
w tym od Zámku ná mury vde-
rzyli, lewą stronę iáko y Część
Miástá od Południá leżącą ode-
bráli. Zkąd Zydźi vćiekáiąc, sio-
dmego dniá Máia, Roku 72. do
drugiego muru vstąpili. Titus
zakazał Zolnierzom, áby do-
mow nie palili, poymáných Zy-
dow

dow áby niczábiliáli. Co obywá-
tele onego micyścá , ták mile y
wdzięcznie przyięli, iż podać się
Tytułowi chcieli, ále tego bun-
townicy żadnym sposobem nie-
dopusćili, pod gárdłem , ktoby
o tym wípomniał, y potęgá wy-
párli Rzymian z śrzednich mu-
row. Lecz znowu czwartego
dnia odyskali ie Rzymiánie, y
rozrzucili, sáme tylko dla Zoł-
nierzow bászty zostáwiwízy. Ti-
tus iuz trzeciego muru dobywá-
iác, pokoy znowu im ofiárował,
krew álbowiem niewinnie rozle-
wác nie podobáło mu się , aleć
daremno bo y tu od Zydow wy-
śmiány. Więc pod dniami czte-
rech lud swoy ná dwie Części roz-
dzielił , y dwá wśypał wyśokie
szańce, áby Gorę názwaną An-
tonia opáncewał , z ktoreyby
strzeláć Miásta dostał. Ale ie-
scze przed tym wzruszony laská-
wością, posłał do nich nieiákie-
go Iozephá , Mezá vczonego y

wymownego, który do Żydów
 ich własnym mowić językiem,
 napominając ich y przywodzić
 Przodków przykłady Wiele
 wojennych nieczęścia wylicza-
 iąc, aleć oni przeciwko iemu
 strzwały wypuszczali, nasmiewa-
 wając się z Tytusa y jego Ryce-
 rstwa. Głód zaś tym y Rebella
 Żydów gubił, tak iż iako bydlę
 po vlicach padali; do szturm
 przeciw zgotowane Titusa miny
 zapalili. Czym Titus bårzo roz-
 gniewany Miasto tak obległ, iż
 nikt z niego wynieść ani wnieść
 niemógł, y tak Żydzi żadnych
 znikąd nie mieli posiłków.
 Sten Fortec Miasto oblądził,
 w których dzienne y nocne stra-
 że odprawiały się. Zrad w Mie-
 ście głód co raz więkzły, y Re-
 bellia Męstwo naysmielezým od-
 ięł. Vlice, Rynki, Kościoły,
 przecznice y wżytkie Mieyskie
 katy, y mieysc trupańi się na-
 pełniały, z których smród taki po-
 witał

wstał, że musieli przez mury v-
márłych wyrzucac. Co widząc Ti-
tus obie wznioszy ku Niebu ręce
wołał: Wy Bogowie świadkami
iścieście, że nie ja tey nędzy przy-
czyna. Mánnius ná imię, Syn
Łazarzá z Miásta vćickízy po-
wiádał Titulowi, iż w tym oble-
żeniu z iedney bramy, od kto-
rey on miał klucze więcej niż
sto piętnaście tysięcy trupow
wyrzucono, y nád to ósm let y
ósmdzieśiat. Aleć więkzy dále-
ko smutek y žal rozumiey Czy-
telniku. Wiele szlachty z Celi-
nych Żydow z Miásta wyszedizy,
prawdę samę biorac ná świadc-
ctwo, wyznawali przed Titulem,
iż pod czas obleżenia Miásta wy-
rzucono Żydostwá vmárłego
z bram ná sześć kroć sto Tysięcy.
Wyjawlzy tych co rátkunku dla
vboístwá y niemocy niemicił,
ktorych po wśzytkich domach
pełno było, á Żydzi ich zamyká-
li. O czasy! o obyczáie nie ludz-

kie! Mátká wárzy dżićię, v po-
 żywa, á przecię ieſzcze miedzy
 grubem y hárdem Zydoltwem
 niemáſz ſmutku, płáczu, żalu.
 Pierwſzego wtorego y trzeciego
 dnia Lipcá, Zámek Antonia rze-
 czony mocą wzięty, zkąd bunto-
 wnicy záraz vćiekli do Koſćioła,
 przed którym oſtátnie zápalili
 budowanie, y ſám Koſćioł we
 dwa dni to ieſt 24. dnia tegoż
 Mieſiácá Rzymiánie zápalili,
 á Zydzi chcąc ieſzcze iſtuká ná-
 rabiáć. Zebráli częſć pewną dá-
 chowki, y tám ſiárki y wízelá-
 kicy ogniſtey Mátericy zápalá-
 iáccy ſkryćie nákládli, zmyſlili
 tym czáſem vćiecczkę, y záraz ná-
 ſtępuiácych nieprzyiáćioł iſtuká
 oná wiele zgubili. Oſmego dnia
 Sierpnia wéſzli Rzymianie ná
 mury Koſćielne, ktorých ná-
 mniey wálić nie mogli. Ale od-
 wáżnym ſercem od Zydow znich
 ſpędzoni. W tym brámy záпали-
 li, ná ktorých ſrebrne dáchy y
 pokrycia

pokrycia topniały, y skryły się
 przez dwa dni. Co Żydzi lekce
 wazyli Tegoż Mieściacá oblegli
 Rzymianie Kościół zewzład, á
 żołnierz nicktory od towarzy-
 szow swoich od ziemie wynieśio-
 ny, ogień álbo pochodnią zápalo-
 ną złotym oknē wciłnał: záczym
 płomień prędko aż pod obłoki
 wybuchnał: wołanie nárzekanie
 krzyk, płáč białychgłow powie-
 trze przenikało, y przeskoda
 Titusowi było, że áni słowy, áni
 ręki skinieniem niemogł żołnier-
 skicy záhámować zápálezywo-
 ści, y roskázać gásić zápalenie.
 Alečby y słowa Titusa do Żoł-
 nierzow dáremne były. Gmin
 álbowiem y záwziętosć w Rzy-
 miánách niepohámowane były,
 y nic nie myślili tylko spalić po-
 burzyć, y wysćinać Miásto wśzy-
 tko, y żydow. Vpada y wáli się
 Ieruzalem, dym, cień, y popiół,
 święte ono stáie się Miásto : te-
 goż dnia kiedy ie Król Bábylon-
 ski

tki palił dnia dziesiątego Augusta. Od czasu Salomona, który to Miasto zakładał, y budo-
wał, do dnia dzisiejszego wy-
szło lat Tysiąc sto y trzydzieści,
Miesiący siedm, dni piętnaście
po jego zaś restaurowaniu lat
639 dni 45. Przez to obleżenie
od dnia Czternastego Miesiąca
Kwietnia, aż do ołmego Wrze-
śnia poymáli Rzymianie Ołob
97000. Zydow Celniejszey Słá-
ty; zaś podlejszey kondicyey
bogátých, y vbogich wielkich,
y máłych, tak głodem iáko y
y mieczem zginęło, ná Iedená-
ście kroć sto Tysięcy ołob. Ze-
wizád albowiem zgromodziłá
się byłá wielka liczba Zydow po-
stronnych, wedle zwyczáiu ná
święto Wielkonocne do Ieruza-
lem. Tak święte plenie obroci-
ły się w Lámenty; Kościół świę-
ty wiáskiniá trupow śmierzá-
cych. Roku wtorego Pánová-
nia Welpeżianá Cefárzá dnia
ołmego

osnego Września, a po Naro-
dzeniu Chrystusowym siedm-
dziesiątego wtorego. To Mi-
asto powoli potem budować się
poczęło, Żydów niemało zro-
żnych światą Części tam przy-
bywało. Których gdy się wic-
le zgromadziło, a znowu Rebel-
lią podniesli. Adriánus Cesarz
wiele ich tysięcy zgubił, y Wie-
żę one które był Titus częścią
dla obrony Żołnierzy swoich,
częścią na znak iak obronne
wielce Miasto zburzył zostawił:
z ostátki Muru obálił, Miasto ál-
bo gruntiego sola (aby się na nim
nic nierodziło) posypać rozka-
zał. Y tak nie zostało wedle pro-
roctwa Iazusowego kámién na
kámieniu Miastá potym v-
mniejszył, y niektóre Gory, iá-
ko Syon Páláce Sálomona Krolá,
zá murem zostawiwiży Gorę
Kálwariá y Grob Pański, (to
oboie zá Miastem przed tym
było) pólnocnym Miasta mu-
rem

*Hier. in
Len.*

*Abel
Apost.*

*Niceph.
3. Hist.
Ecc.*

Brocad. in descripti. ter. Sanctae. rem opasał, y do Miastá przyłaził, á ná bramie tey którą do Bethleem idą, świnię w marmurze odryłował, przestrzegając przez to Żydów aby do Miastá nie wchodzili, ále áni ná nie poglądać się wazyli. Mieścikáli od tąd w tym mieście Chrześcianie, y Patriarchy Stolicá tamże zostawiała przez lat pięć set. Ale zaś Roku od Narodzenia Chrystusowego 636 Saraceniowie w Ægyptie kroluacy, toż Miasto wzięli y lat 463 trzymáli.

Vilhel. Gy. hist. Roku potym 1099. Godefridus Xiążę de Bullion Miastá z wielką dostał odwagą, sam mury pierwsze przebył, dnia 130. tego Lipcá, o godzinie szóstey, y dziewiątey, ktorcy cierpiał y umarł Pan Iazvs y taka znowu w onym Mieście w Poganiństwie była klęska wżytkich, y támczynych mieścikańcow, y z Miast poblizizych przychodniow : iż pełne były Vlice, domy, Kościoły,

ty, trupow, także nie inaczej,
tylko po nich przechodzić było
potrzebą) we krwi płynący aż
po same kostki, samiż zwycię-
zcy chodzili, a znowu od głowy
aż do ziemi krwią zboczeni
byli: Potym wszystko ono pluga-
stwo vprzeczawizy, omywizy,
Micyca święte, y niewinney
Męki Zbawicielowey vczcili, bo-
femi obchodzili nogami przez
dni siedm, całowali, łzami oble-
wali. Osmego dnia Godefrida
zgodnie Krolem Ierozolimskim
obrali, y obwołali, który z po-
kory wielkicy, złotey według
zwyczaju Korony przyjąć nie-
chciał: ale samą tylko cierniową
kontentuiąc się, w niey na to
miejscu na którym Zbawiciel
jest vkrzyżowany poszedł. Trzy-
mali tak wzięte Miasto przez lat
88, Chrześciance. Ale potym ro-
ku 1187. dnia wtorego Paźdź-
nika w dzień Piątkowy, dla nie-
zgody Pánów niektórych Chrze-
ścián:

*Basil.
Hier. cel.
Sac. Con.
lib. 5.*

ściągłkich, przez Sáláhádyná z Aegyptu Soltaná, za poddaniem się wzięte jest, tą kondycją aby Chrześcianom wynieść tylo się godziło, ileby kto ná ramię ná mógł zabrać. Było w rękách tegoż przez lat 330. A potym roku 1517. od Selimá Tureckiego Celárzá odebrane: v którego do tad w takichże murách, w posessyey zostáło, od nich Kuznóberech, to jest, Miastem świętym názwane. Y tak od pierwszego założenia swego rachuiąc do roku terażniejszyego 1670. stoi Ieruzalem lat 3607. Mieyscá męki Zbáwicielowey w ochronie v Pogánitwą zostáią, do których się ze wszytkiego świata Pielgrzymi schodzą. A to przykładem Naświétley Pánny, która po Wniebostapieniu Chrystusowym tu mieszkaiąc często ná te mieyscá, ná których łey kochány Syn cierpiak, wychodziła, y one rzámi polewála,

cálo

*Palma.
Sulbron.*

*Comphr.
Sulbron.*

cálo
ro
N
go
Mek
zelz
na to

Op

P

G
gory
ita
wier
y Ra
ca.
krąg
kow
widá
bat
nie w
nem
y Ma

całowała, tajemnice nabożnie
rozmyślała.

Niemasz nic pożyteczniejszy-
go człowiekowi iako rozmyślać
Mękę iezutową, w domu to mo-
żesz mieć nabożeństwo, patrząc
na to podane sobie opisanie.

*Opisanie Mieysc w samym
Mieście.*

PIERWSZA CZĘŚĆ MIASTA.

2.

GORÁ SION, Gorá Páńska ál-
Go Gorá świętá, nád inſze
gory ſzeroka, puł prawie Miá-
itá od południa otaczájąca, ná
wierzchu płaska, wesoła, Niebo
y Rayſkie delicie reprezentuá-
ca. Wierzech icy Zamkiem, o
krąg zaś murámi od Iebuſyczy-
kow oſádzony. A potym od Da-
widá dáleko wiecey murami,
báſztami, bramami, á ná płáczy-
nie wierzchu, vlicámi rozſádzó-
nemi, táż Gorá vfortifikowána
y Miáſtem Dawidowym názwá-

*Pſal. 2.
Iſel. 23.*

*Niceph.
8.
Hiſt. Ec-
cleſ.*

*Pracord.
inu. 6.*

*Salig. 1.
6. cap. 6.*

D na.

stawszy od Hirá Krolá, kámieni, *2. Reg. 5.*
 drzewá, y Rzemieśnikow, wy-
 budował sobie támc Pałac dom *3 Reg. 1.*
 Cedrowy, y thron Krolowski, *1. Para.*
 w ktorým inni krolowie mie- *11.*
 szkali, zá nappotężnicyliży támc
 záwize vmacniaiác go káztel.
 Antiochus niezhožny w tym *Is. 6.*
 Zamku osádził Pogáńskiego żol- *bel. 6.*
 nierzá, ktory wielce Zydow tra-
 pił w Mieście, lecz ich potym *Iere 17.*
 Symon Máchábeyczyk wygnał, *Lucas 1.*
 á Zydowskiem osádził prási- *1. Mach*
 dium, teraz tylko ruiny widáć *1.*
 tego Zamku. *1. Mach 13.*

4.

Więźnienie Krolowskie z Wie- *Nohs. 3.*
 żą nád Pałac wyższą, w tey wie-
 ży śiedział Ieremiasz Prorok, zá
 to, iż spuśtożenie Miásta prze- *Iere. 32.*
 powiedział, z niego potym, gdy *59. 40.*
 odebrał Miásto Nábuchodono-
 zor, vwolniony.

5.

CÆSAREVM y AGRIPVM ták *Iezepb.*
 názwany dom Krolowski dwo- *15.*

D 2 . . . iáki,

Amr. 11. iaki, który Herod Antiochita so-
&c 1. bel. bie wyitał, to iest awoie mie-
16. & 6. lzkania, albo palance marmurem,
bel. 6. y zlotem dziwnie pięknie wipa-
 niale ozdobione: y one Cesa-
 rza Augusta, y Agryppa Zięcia
 iego, a swoich przyacioł nazwi-
 skami wtitołował.

6.

Mat. 26 Wieczernik Sioński blisko tey
Mar. 14 że gory wielki, dostatni, obity
Lucz 22 y wilańy, gdzie zbawiciel nogi
Ira. 13. swoje w Naswiętzym Sakra-
 mencie postanowił, y w nim v-
Luc. 24. czniow nakarmił: tamże w dzień
 Zmartwychwstania drzwiami
Ioan. 20 zamkniętymi z ranami w ręku,
 nogách, y boku się im pokazał,
A&. 1. 2. tchnąć ná nich, władzą rozgrze-
 zzenia dał. Osmego dnia po-
Hier. 10. tym Thomasza do boku swego
Ep. 27. przypuścił. Ná tymże mieyscu
ad Eu- Macicy święty ná mieysce Iuda-
stach. szą obrány. Tuż Duch święty ná
 Apostołow w ogniu w dzień
 Swia-

Świąteczny zstąpił, y pierwszym
 Piotra ś. Kazaniem trzy tysiące
 ludzi się nawróciło. Tu lakub ś. Niceph.
 Biskupem Hierozolimskim po- lib. 2.
 itanowiony, Szczepan y innych Hist. Ec-
 iześ na Diakonow ordinowa- clef. c. 3.
 ni. Na tymże miejscu pie rwie
 odprawowało się Apostolskie Ato. 6.
 Conciliū, gdy się dzielili, y Sym- 16.
 bolum albo skład Wiary świętey
 stanął. Tu Helena Kościół zbu-
 dowala, Wieczernik w tylc iego Niece. 8
 przyłączywszy. Za czasow Hie- hist. Ecel
 ronynia świętego tu był słup bi-
 czowania Chrystusowego, kto-
 rego Część teraz iedna na Gorze Hier. t. r
 Kalwaryey, druga w Rzymie na Epist. 27
 Watykanie: Potym na miejscu ad Enst:
 Wieczernika wybudowany był
 Klatztor Frąciłzkanom, którzy Brocar.
 dlugo tam Boga wednie y w no- itine. 6.
 cy chwalać trwali, lecz ich po-
 tym Turcy do Miasta przenieśli, Salig. to.
 tami sobie tam Pałac wystawili: 7. 2. & 3.
 y to miejsce w takim pożąno-
 waniu miała, że bołemi tylko no-
 gami tam przylępują.

7.

Eccl. 24 Cypryſſy ozdobne bárzo. Go-
ry Sion, o ktorych v Ekleſiaſty-
ká wzmiánká.

8.

Ioa. 18. Dom Annaſzá Biſkupá, gđzie
Chryſtus o naukę y vczniow py-
tány, gdy odpowiedział iż iá-
Pan. 3. wnie przed wſzytkiemi vczyl',
ſrogi policzek wział od iednego
Breid. 12 ſługi. Tám potym zbudowány
ieſt Koſciół ſſ. Anyołow, gđzie
dotąd Mnifzy Grácey mieſzkáá
y ſwięte ofiáry odprawuá.

9.

Dom Mocnych, gđzie przed-
Nech. 3 tym Mocarze Dawidowi mieſz-
Lir. 1b. káli, y w gonitwach mocnych
ſię ćwiczili.

10.

Niceph. 2. hiſt. Dom Pánný MARYEY, w kto-
Eccl. 3. rym po ſmierci Syná ſwego z Ia-
& 2. nem ſwiętým mieſzkáá, y roku
czternaſtego po Wniebowſtá-
Euleb. pieniu Chryſtuſowym vmárlá.
Chron. Dom ten ná Koſciół pierwizy
ná

na świećcie, Panny Przenaświę. Breid. 12.
 tliczy naznaczony. Rzymianie lulij.
 go zepłowali, ale inny na tymże
 mieycu Kátholicy wytáwili:
 że dość był wipánniały, ruiny y
 teraz pokázuia. A dotąd miey-
 sce támo aby zezpecone nieby-
 ło, kámienniami iest obłożone.

11.

Dom Vriaszow iednego z Ká- 2. Reg.
 wálerow Dawidowych, ktorego 11. 23.
 żoná Bettabec w krynicy, która
 y teraz vkázuia, kapiąc się: oczy
 Dawidá na się obroćilá, y docu-
 dzolostwa okázya dála.

12.

Rynek wyższy, od ktorego y Io. 6.
 Miaito wyższe nazwáne. bel. 6.

13.

Stopnie Zamku, na ktorych sto- Aft. 21.
 iac Páweł s. dał sprawę o sobie. 22.

14.

Stopnie Sion, po ktorych wstę- Neh. 3.
 powano do Miasta Dawidoweg^o.

15.

Ogrod Krolewski, zwány O 4 Reg 21
 D 4 gro- Neh. 3.

grodem Ozá, w którym Mánáf-
fes y Amon Krolowie Iudzcy są
pogrzebieni.

16.

- Ba. Her.** Mello, Przepaść, albo row
1. bell. 8. głęboki, y szeroki, który gorę
Bro. 6. Sion od Miastá niższego dzielił.
Ten potym Sálomon wyrownał,
y byłá tam vlicá wodna rzeczo-
2. Reg. 5 na Tu Ioás Krol Iudzki od slug
1. Par. 11 swoich zabity. Zá Iozephá ten
Neh. 8. Págorok Turopáon był zwány.

17.

- Heh. 2.** Páłac Kàifaszow y Naywyższe-
go kázde° Kápláná, przestrony,
w którym przedtym mieszkał E-
Ela. 16. liásib Káplán wielki. Do te° zgro-
Mat. 26 mádźili się przełożeni Zydowcy
27. ná ráde, iákoby Páná zdrádlowie
poymać. y zabić, którym táńże
Mar. 14. zá 30 Srebrnych iest od Iudaszá
15. przedány: potym tuż od Piotrá
Luc. 22 po trzykroć záprzany, tuż zá
23. bluźnierce. gdy się Synem Bożym
Ioá. 18. bydz powiedział obwołány. Tu
Pf. 194. od 66. Consiliarzow, śmierci
winnem

winnem oladzony, pięściami
zbity, wplwany, na oczach za-
ćmiony, w nocy w piwnicy wtra-
piony; rano potym tuż zlecdszy
się Przełożeni, związánego Pila-
towi posłali. Potym tu Helená
piękny Kościół ná chwałę Piotrá
świętego wystawiłá, który po-
tym zwał się Kościół Salwatorá,
teraz w nim Chrześciánscy Or-
miánie swoje nábożenstwo od-
prawuią.

Tbren. 3.

Niccpb.

8. Hist.

Eccle.

18.

Sadzawká Sion wielkim ko-
sztem wystáwiona.

Neh. 3.

19.

Most Sion, po którym przez
przykop, z Miástá wyższego do
Kościółá przechodzono.

Iosf. 15.

14.

20.

Bramy Sion, w których się
Bog kocha, nád wszystkie przy-
bytki Iákobowe.

Psal. 26.

21.

Bramá wyższa, przez którą
Ioás ná Królestwo Iudzkie vko-

2. Par.

D 5

ro- 23.

nowány , ná Páłac Krolewski
ieft záprawadzony.

22.

3. Reg.
11.

2. Paral.
24.

Noem. 3.

Ios. 7.

ant. 16.

Ex 13.

Aetor. 2.

Niceph.

Sol to. 7.

cap. 2.

Grob Dawidow , z gruntem
Krolewskich grobow , ktory w
Mieście Dawidowym wtpámale
ná gorze byl wytráwnony, w tym
Dawid sam , Salomon y inni
Krolowie , také loúduá ipoczy-
wáli. W ten grob przy pogrze-
bie Dawidowym (wiele skarbów
zložyl Salomon.) z ktorego gdy
go otvorzył Hirkanus Biskup
y Wodz , trzy tysácc Tálentów
šrebra wyniošl. Herodes také
Ašcalonitá Krol Zydowski wiel-
ká część skárbu z támtáď gdy
wynosišl , plomieň dwóch Ry-
cerzów iego wybucháacy zřad
spališl : záczym bráć přezitašl , á
ná oczyszčenie še grzechu o-
wego grob wšytek bialým már-
murem ozdobišl. Teraz Šarácc-
nowie támfwoy Košciol máta ,
y w wielkim pořánováníu v
nich to ieft miešce , gďže zá-
dneho

dnego z Chrześcianow tam nie
przypuścić.

23.

Grob ś Szczepaná, Nikodemá,
Gámalielá Præceptorá Páwłá ś.
y Abiboná Syná iego, ktorých
ciałá gdy niemal przez lat 360.
blisko Ierozolimy w págorku Io.
záphát, ná micytu ciemnym y
śmrodliwym leżały, zá Hono-
riuizá Cefárzá, objaśnieniem z
Niebá vkażáne, znalezione, y
pięknym zapáchem stynące, z
wielką vczciwością blisko Wie-
czerniká są pochowane.

Act 8. 5.

*Beda in
Martyr.*

Breid. 12

24.

Przybytek Sion skorámi przy-
kryty, od Dawidá ná Págorku
Sionskim Gában rzeczonym wy-
stawiony gdzie Arká Páńska by-
ła położona, y przy niey Ká-
pláni porządkiem swoim ná flu-
żbę ordinowani. Trwała tam
lat 44. poki od Sálomoná do
Kościoła niebyła wniesiona.
Támże y Dawid zá grzech Cu-
dzo.

2. Reg 6.

1. Par. 16

*Hieron.
ibid.*

3. Reg. 9.

2. *Par.* 5. dzoloſtwa, y zabicie Vriaſza po-
kutuiac 7. Pialmow Pokutnych
napiſaſ. Teraz tu Indiani Cere-
moniami ſwemi Chryſtuſowi
Iof. 7. ſluzą.
Anr.

24.

Prąſy Krolewſkie, w ktorych
wino Krolewſkie wyćiſkano.

W T O R A C Z E Ś Ć M I A S T A.

26.

Pſal. 9. **C**Orka Siońska tak nazywana,
72. **C**zc z gory Sion iakoby ſię v-
rodziła, Miąſtem niſzszym zwą-
Zach. 9. na często o niey w piśmie
Iof. 6. wzmiąnką.

27.

Mieysca Corki Sion.

Iof. 13. Akra gorą przed tym wyſoka
Anr. ale potym od Symona Machá-
6. bel. beczyką zrownana przez lat 3.
6. viſtawiczną we dnie y w nocy
pracą, aby tam tylko Kościół w
Mieście nád wſzytkie inne pa-
gorki był wyſoki.

Am.

AMPHITHEATRUM, to iest okrag
ná wizytke strony widziány,
80. tysięcy ludu obiać mogący:
ná tym wtarczki gonitwy bywá-
ły. To Herod stárzy w polu,
wielkim kosztem wystáwił: tám
się bili, pojedynkowáli Rycerze,
Lwi, Niedźwiedzie, Wilcy, y in-
ne Zwierzétá z sobá się żárły.
Ná śmierć osádzeni do pożárčia
tymżc bestióm dáwáni byli Pia-
skiem dla krwie zbyteczney plác
ten vsypowano.

29.

Zamek Antonia mocny y o-
bronny, zpułnocká przy Koście-
le będąc, od Hyrkáná Máchábey-
czyká ná skále o 50. lokci wy-
sokicy wystáwiony. Tu Biskupi,
ktorzy szli od Máchábeyczykow
aż do Herodá, mieczkáli. Tám
y szátá droga Biskupia chowána,
Przełożony nád Zamkiem co-
dziennie tu pochodnią zápalał.
Herodes wielki Krolem zosta-

wizy-

Ioseph.

15.

Amr. 12.

Antonia

Ios. 15.

Amr. 14.

8.

It. 1. bel.

3. 4. 16.

6.

stawszy, na vsmierzenie wszelá-
kich buntow w Mieście, ten Za-
mek vfortifikował, bázrami
cztermi, z ktorých trzy, lokci 53.
Czwarta 70. na wz. wyiz miały.
Dla Antoniuza przyaciela iwe-
g^o tym iá nazwał imienié W tym
Zamku Rzymskie praesidium zá-
wize zostawało, pilnując, áby
co nowego lud w świętá w Ko-
ściele nieczynił. Tak Kościół,
M áltu, Kościołowi ten Zamek
był obroną. Od Pálacu Pílatow-
wego był ganek aż do tego Zam-
ku, z ktorego Pílat pokazał lu-
dowi Chryśtuśa skrwáwionego.

30.

MBTRYKA, álbo Káncellaria,
Ios 2. w ktorey Aktá mieyskie y Mie-
bel 7. śczanow chowane były, osobli-
§ 7. wie zapisy długow, co kto komu
winien. Tę buntownicy spalili,
áby zá zgorzáłemi Kreditorow
zapiśmi, więccy do siebie dłu-
żnikow przyłączyli.

Za-

Zamek Antiochá wyfoki, y
y obronny, który pozabuawizy *Ios. 12.*
wielu obywatelów, Miasto y Ko *Act. 6.*
ścioł spustożywizy, wipaniac
budynki spaliwizy, ná niższym
mieście ná Gorze Akra wytas
wił, y tam z Zołniczow Mácc- *1. Mech.*
donskich, y żydów co naynie- *7.*
cnotliwizyich præsidium zoltá-
wił, ktorzy ofiarę przez lat trzy
odięli; á Miasto przez lat 26. tra-
pili. Nápotym Symon Máchá-
beyczyk Zamku tego dostał y *Daw. 8.*
zruinował.

Więzienie Mieyskie publiczne,
gdzie Apostołowie od Przeło- *Act. 44.*
zonych Żydowskich posadzani, *Ios. 6.*
w nocy od Anyoła wyprowa- *bet. 6.*
dzeni są.

Wicczernik ná rogu, dom wy- *Neem. 3.*
niosły, gdzie iáwne bywały wic-
czerze.

Loch podziemny álbo pieczá *Ioseph.*
ry *15.*

Mat. 14. ry od Antonia Zaniku prowadzony aż do Kościoła. Ten wystał Herod itartzy a na wieżę. wieżę, a to dla tego, aby potajemnie mógł wnieść tam do Kościoła gdyby co lud miał przeciw Królowi knować. Do tych czas zostaje bardzo szeroki, tak iż na 600. koni tam postawić może. 35.

*Iosę 6.
v 6.*

Exod. 18

*Hier. t.
3.*

Dent. 17

Ratusz po żydowsku Gásth na niższym mieście z murem itaremłączony. Tam Ráncy, których było 70. Sędziów ordinarjnych ktorzy od Żydów Sanhedrim nazwani zasiadając, różne sprawy sędzili, prawa itanowali, od inszych Miałt apellacye decydowali. Wyawszy sprawy trudniejszy, prawa Boskiego y Kościelnego, które do najwyższego Biskupa należały: Natcy radzic Apoltołowic examinowani, biczowani, y opowiedać Ewangelicy zabronieni, odchodzili z radością wtclac się

iż godni byli cierpieć zniewagi
za imię Iezvsowb. Tąmże Scze- *Mat. 4.*
pan święty stoiać widziány był *6.*
w postaci Anyelskiej iasności: *Mat. 6.*
widział y on sam Iezvsa stoia- *7.*
cego po prawcy ręce, z támtąd
za Miasto wyrzucony y vkámio-
nowány.

36.

Dom Anániasza Biskupa, kto- *Ios. 2.*
ry buntownicy spalili. *bel. 7.*

37.

Dom Anny S. Babki Iezvso- *Iac. Vi.*
wey, w którym Anna z Ioachi- *iri. 6. 58*
mem na vroczyśćość przycho-
dząc przemieszkowała, y tu obo-
ie pomarli. Tu się PANNA MARYA
poczęła, tu pod czas męki Syna
śwego mieszkała, gdzie potym
Kościół piękny na cześć Anny
świętey był wystawiony, ktore-
go Turcy teraz na złc vzywają.

38.

Dom Bogacza biesiadnego, *Luc. 16.*
w pickle wedle Ewangelicy ś.
pogrzebionego w którym (vdá-

E

14

ią zdawną) iż miezkał. Wyfoki
w Murách pielgrzymom vkrázu,
iázká Ewangeliá s. o Bogáczu
nieprzypowiesć ále rzecz praw-
dziwá opowiadać zda się.

39.

4. Reg. 11 Dom Mefy o ktorým w czwar-
tych księgách Krolewskich
wzmianká.

40.

Neem. 3. Dom NATHINEYCHYKOW, kto-
rzy drwá y wodę w Kościele ob-
myśláli.

41.

Luce. 14. Dom Xiążęcia Phárizeyskie-
go, w ktorým Chryštus opuchle-
go vzdrowił, y przy bāńkiecie
częścią gośpodarzowi, częścią
gościom zwáwienne dał nápom-
nienie.

42.

2. Reg. 7. Dom Skoku Lybánu, wzdłu-
ż ná pułtorá stá wzwyż ná 30. lo-
kci, ktorý Sálomon ozdobił
1. Par. 9. bogáto z mármuru, Cedru, zło-
tem y srebrem ozdobionego wy-
stáwił,

stał, wzwyż dach płaski, do Psał. 22.
chodzenia sposobny, (iako też
inże domy w Pałastynie budują)
położył. Wewnątrz zaś wy- Ioseph.
malał rozmaite drzewa, ścze- 18. Ant.
py, tak Miłternie, iż liście ich Hier. t.
chwiać się zdąły. Przy tym wy- 3. Ep. 33
sądził Ogrod, y Wiridarze z fon- Eccl. 2.
tánami, z Zwierzyncami, sadza-
wkami, w ktorych iako zwierze
rozmaite, tak y ryby chowane
były. Dom ten był ná biesiady, Lir. in
oraz ná ryftunki wojenne, przy 3. Reg.
tym ná różne máści, oleyki, iá-
koż 200. puklerzow złotych
dla konnych y pieńzych żołnier-
zow támże wystawił; támże
wszystkie naczynia kosztowne
były, gdzie Krol z dworem
swoim po pracách, rekreacy,
przechadzek záżywał.

43.

Dom Symoná Pháryzeuszá, Luca 7,
gdzie CHRYSTVS Mágdalenie
grzesznicy pokutuiący swoje
nogi lżami oblewájący, ociera-
E2 iący,

iącey, całuiącey grzechy od-
puścił.

44.

Breid. 14. Dom Weroniki narożny. Tu
Weroniká Izvswowi podała pło-
cienną z głowy swoicy zaślone,
Paschaf. którąby twarz swoię otarł : ná
tęczy zaślonie Chrystus twarz swo-
ię doskonałe odrisował, y ná za-
datek miłości swoicy oddał kto-
rą dotąd w Rzymie w Kościele
ś. Piotrá chowaią.

45.

Ier. 39. Dom pospolstwa, gdzie się po-
spolstwo strzelać vczyło, y bie-
śiádami, przechadzkami, y grá-
niem się ćiczyło.

46.

Io. 14. Rynek wielki przy Zamku An-
Anti. tonia będący, poyśrzodku Miá-
sta, gdzie Alexándér Krol y Bi-
skup Zydowski 800. Zydow
(wprzód żony y dzieci w oczách
ich pobiwszy) vkrzyżował, ná
co sam z Nałożnicami swemi w
Zamku Antonia iedząc y piiąc
pátrzył,

patrzył, dla którego okrucień-
 stwa Krzyżownikiem iest nazwa-
 ny. Na tymże rynku Herod z. *Ios. 6.*
 Párthami Antigoná ná Krolestwo *bel. 14i*
 powrócić vsiluiacemi potyczke
 wielką z prowadził. Gdy podczas
 obleżenia Miastá, dla ciężkie-
 go zbyt głodu pełno było tru-
 pow, po domách, vlicách (kiedy
 skóry, podszwy, boty, siano,
 iest musieli, á Mátki własne Sy-
 ny zabíiály, piekły, y iádły) po
 tym rynku Młodzi chodząc wy-
 sechli, zgłodzeni, padáli y vmie-
 rali. A gdy żywi ktorzy zostawá-
 li, onych dla wielkości grześć
 niewystarczyli, niepogrzebio-
 nych zaś smrodu znieść nicmo-
 gli, przez mury w okopy trupow
 wyrzucáli. Co gdy obchodząc
 miasto Titus obaczył serdecznie
 westchnął, y rece ku Niebu pod-
 nosząc, świadczył Bogiem, iż
 nie ia tego przyczyną, ále iż v-
 porni żydzi ofiárowánem poko-
 iem gárdžili.

E; Rynek

- Mat. 12.* Rynek przedayny ná wyżšzey
Części niżšzego Miáltá, gdzie
ryby y rózne rzeczy przedawa-
Euf. 2. no: Ná tym Rynku Iákub świę-
Hist. Ec- ty z tym ktory go ściać miał ká-
cles. 9: tem, pierwszy z Apostołów świę-
ty icst. Ná część iego Kościół tu.
Niceph. był wystáwiony, w ktorym te-
Hist. Ec- raz Iácobitæ Ormianie swoim
cles. 12. zwyczáiem Bogá chwala.

48.

- Nec. 3.* Rynek álbo Tándetá, gdzie
stáre rzeczy przedawano.

49.

- Meck. 7.* Szkoła Pogáńska, ktora fałszy-
wy Biskup Zydowski Iáson, y z
Et 2. innemi Apostátami Zydowskie-
Mat. 4. mi blisko Kościółá wystáwił, zá
pozwoleniem Antiochá: w tey
szkole lud praw y obrzédkow
Pogáńskich się vczył, támże ná-
dzy gonitwy odpráwowáli, y
Komedie rózne. Tuco nayuro-
dziwizych Młodzieńcow zgro-
mádzono, gdzie Sodomskich

grze-

grzechow było siła, y ztąd ży-
dzi Pogańskich ięli się obrząd-
kow; kościół opuściwszy, ztąd
Pharizeuszowie, Saduczai, Ef-
feci, y inni.

50.

Mieszkania Káplánskie kto-
rych domy z przodku murem *Lira. in*
zamknięte były: á z tyłu poyrze- *Necm. 3.*
nie miały ku Kościołowi.

51.

Mieszkanie Puklerzników przy
zachodnim kościółá przysion. *4. Reg. 11*
ku, gdzie wprzod Żydowscy, po- *Ios. 17.*
tym Rzymscy Żołnierze stawáli *Ant. 9.*
ná obronę Kościółá.

52.

Mieysce do ćwiczenia koni, *Io. 15.*
gdzie biegi, płęsy, skoki odprá- *Ant. 10.*
wowáli, ále y łermierze pieczo *17.*
z parą, poczwornemi, gonitwy
z kopiiámi miewáli. Ná tym
mieyscu Herod ná część Augusta
Cesarzá piącioletnią vtarczkę po-
stánowił, wielkie nagrody zwy-
cięzcom páznaćzywízy. Ten-
żc

E 4

że przed śmiercią swoją, wszystkich z żydowskicy ziemię, kądżdego ze Wsi swej co godniejszego pod gárdłem, iczcliby się nieśtawił zwoławszy na tym rynku zámknąć rozkazał; aby po śmierci swojej pozábliani, płacz sobie vmárłemu, po wszystkim żydowstwie wzbudźili.

53.

MORIA tak gorą nazwana, o-
Gen. 22. poczyta, na tey Gorze Abrahám
Mich. 3 chciał na ofiarę Bogu zabić Syná
1. Mach. 3. swego Izááká. Na tey gorze Sálomon Kościół wspaniały zbudował. Na bramie Kościelney był Zegár Słonecznik od Acházá
Iof. 10 16. Krolá postawiony, na którym
Iof. 15. 14. & 6. gdy Krol Ezechiasz chorował, na znak przywrocenia zdrowia
Iof. 15. Ant. 14 & 6. od Páná Bogá, cień słoneczny cudownie náзад przez 10. zná-
Hier. in Gen. 22. kow wstąpił.

54.

Mur pierwszy y stary nazwany, częścią dla págorkow y wy-
Iof. 6. 23. bit. 6. 7. sokicy.

fokicy gory, od Dawidá Sálomóná, y innych Krolow, z wielkim kołztem wystáwiony, częścią dla 60. bałzt, ná ktore się dzielił bárzo potężny y mocny.

55.

Wieża OPHEL názwana, frogicy wysokości iákoby się głową obłokow tykająca. Na iey murze wiele Krol loáthám wystáwił, dotąd Mánáffes mury mieyskie restaurował, w tey mieczkali Nátińcyczykowie. Do tey wciekł Mánáhemus Tyran, poymány y zabity. Zołnierze Tytusowi tę wieżę spalili.

2. Par.

23.

Neb. 3.

Livanius.

56.

Páłac Máchábeyski, z ktorego ná Miásto wszystko piekny był bárzo prospekt. Agrippá potym Dwor wielce przestrońy z niego sobie wystáwił, zkąd z pokoju swego co się działo w Kościele widział. Dla czego ná przeskodę stársi Zydowscy ściąg z muru wysoko wywiedli prze-

1. Mech.

Ios. 17.

Ant.

E s   ciwko

ciwko Pálacowi. O co rozgniewany Agrippá, y Festus Stárostá rofkazáli im onę ściánę rozwalić, w tym Zydzi prośili aby w tcy mierze Pośłow do Cefárzá Nerona wypráwili, wdáiac że się im niegodzi nie w Kościele ruinować, pod vtrátą życia, pozwolili ná wypráwę Pośłow: wysłáli tedy Izmáclá Biskupá, y Helchiatzá Podskárbiego, z dzieśiąciá stárszych, Nero ná przyczyne Poppai, ná ich stronę rofkazał ściánę záchować cáłą.

57.

Pálac Pilatow, y Stárostow Rzymskich, nad wśzytkie Miásta budynki piękniczyzy, y wydatnicyszy po stopniách 28. do niego był przystęp. Tu ná Chrystusa oskárzonego od Zydow, że pośpoliśtwo buntował, podatkow Cefarzom dáwać zúkazował, siebie Krolem miánował, táki ná biczowánie Dekret Piánt wydał, I e z v s a Názarańskiego bun.

Psal. 37.
§ 71.

Iſa. 1.

Mat. 27

buntowniká, Moyżeszowemi v-
stávami gárdzacego, od Bisku-
pow y Przelożonych swego Ná-
rodu oskárzonego, obnażcie,
zwiążcie, rozgami vsieczcie.
Bież Cekiarzu rozgi gotuy. Zá-
raz tedy od Zołnierzow wzięty,
do przyśionku wprowadzony,
przed wizytką rotą jest obnažo-
ny, do ślupá przywiązany, y o-
krutnie biczmi śieczony, y ná
wizytkim ciele poszárpany, zra-
niony. Potym w płócz purpu-
rowy odżiany, cierniem łrodze
vkoronowany, zá trzciny w rę-
kę práwą podaniem Krolem z
pośmiewiskiem przywitány, po-
klękując mu się klániali, różne-
mi sposobami náigrawány, va-
plwany, pięściámi bity, w głó-
wę vkoronowaną trzcina kílka-
kroć vderzony. Ná którym micy-
scu ná pámiátkę boleści tákich
Chrystuśowych, ozdoby potym
Chrześcíanie wystávili Kościoł.
A teraz tám mieżka Stárosta,
ktory

Mar. 15

Luc. 23

ktory imieniem Turká nád Hie-
rozolimá pánuie. Tego domu
Pilatowego stopnie do Rzymu
potym przeniesione, teraz są
przy drzwiach Kościoła, święte-
go Iana ná Láteranie, ná gorze
Caelum od Konstantyná Wiel-
kiego wystawionego. Rzymiá-
nie są drabiną świętą nazywają,
miejsca zaś krwią Iezusową
skropione, kratkami żelaznymi
okryto, y że Chrystus po dwakroć
po nich wstępował pod czas mę-
ki swoiey z wielkim nabożeń-
stwem oboiey płci ludzie ná ko-
łanách ponich wstawicznie cho-
dzą. 58.

3. Reg. 7. Pałac Krolowcy, ktory Sáló-
2. Par. 8. mon blisko Pałacu swego, z dro-
10. 8. gich, y perłowych kámieni, ná
Ant. mieszkánie Krolowcy swoiey.
Corce Pháráonowcy, wspaniale
wybudował.

58.

3. Reg. 7. Pałac Sálomonowy wielki,
y zbyt piękny, ktory ná południe
prze.

prześciw gorze Moria, dla mie-
szkania swego z ślicznego Már-
muru, drzewá Cedrowego, ná 2. Par. 8
wielu kolumnách wśpárty, wśpá-
niále y kóśztém wielkim przez
lat 13. budował: y krom tego, lof. 8.
iż zewsząd splendorem od złotá Ant.
y śrebrá przyozdobił, wízytkie
nád to w nim złote wystáwił
naczyniá. Ná tymże mieyscu po-
tym Krolowie Chrześciánscy,
Páłac swoy mieli, y ztámtąd
porządek żołnierstwá, Kościolá
wziął początek.

60.

Zamek Pisánum názwany, Sal. 1. 9.
mocnemi okopámi, y bášztámi
otoczony, który ná zachodney
Miáśtá Części, Chrześciánie Pi-
sárum Miáśtá Włoskiego oby-
wátele, czálu tego ktorego zie-
mie świętá trzymáli, wyltáwili:
gdzie wprzod Pisánowie, potym
Sárácenowie, á teraz Turcy od
Piclgrzymow do ziemie świtecy,
świętokradzki odbieráią trybut.
Sadzaw.

2. Reg. 20. *2. Par.* 3. *Ecd.* 48. Sadržawká w Mięście wielka, którą Ezechiasz Krol w poy-
frzodku Miasta ná pułnocy od
Kościoła wytáwił: Zrzodlá ál-
bowiem tego wody z wyższego
Zrzodlá Gion, przez podziemne
Kanały wprowadził w Miasto
y żeniewylewały się Sadzawkę,
sporządził: przy ktorey zbudo-
wał łtudniá, ná wizytkiego Miá-
sta potrzebę, dla obleżenia.

Isa. 5. Sadržawká názwana Probáti-
ká, albo bydłáca, ztąd iż bydło
y owce tu wprzód, niż ná ofiarę
oddawano y zabliáno, omywa-
Brocard. no. Z Hebrayskiego Bethsedá
isin. 6. álbo Bethsáidá, to iest domem
wylania, dla tego iż Wody
dzzowc w nie się zbiegály: po-
Isa. 6. łożona między Bramą okopu
bel. 6. y Kościoła, łzeroka y osobliwa
była Sadzawká, całego Miasta,
pięć przysionkow máiáca, którą
Isa. 5. Krol Sálomon do wygody Ko-
ścioła

ściółá obročil, y ztáď iá Iozé-
phus zowie Stáwem Sálomono-
wym: bo w niey Náthiuxi vmy-
wáli ofiáry, y onę Káplánom ná-
ofiárowanie odíawáli. Tey Sa-
dzawki wodá pewnych čásłow
od Anyolá Páňského poružo-
na bylá, po ktorým porużeniu
ilekroć chory witépowál, zdro-
wy od wśzelákiey choroby zоста-
wál. Dla tego w przyśionkách
iey lezáło wiele chorych, chro-
mych, ślepych wśchýlych, czeka-
jących ná wody porużenie, z kro-
rych Chryštus wzdrówil człowie-
ká lat 30. chorujícíe°. Zá čásłow
Hieronymá widáć tám byío
dwoie ieżiorá, z ktorých iedno
ze dzdzow zimowych nápełniá-
ło się, drugie zbyt czerwone da-
wnych dziełow w sobie znáki
pokazowáło.

Hier. 13

63.

Sadzawká stára, wespoľ z rze-
czką, ktora ztámtáď przez wśzy-
tko plynáć Múřto w řtrumień
Cedronowy wpada.

Isai 22.

Is. 7.

Moř bel. 24.

*Iosef 14.**Antiq.*

Most y przyśionek z bramami,
przez który z Sali, y od Antonia
przez dolinę Cedrową był przy-
stęp do Kościoła, który w przod
sprzyiający Aristobolowi prze-
ciwko Pompeiuszowi, potem
buntownicy przeciw Florusowi,
żeby przez Antonia Kościół
niedostano, rozrywali.

65.

Ncz. 12.

Bramą strażcy tak nazwana,
że niektórzy za Krolem idący
gdy Krol wszedł do Kościoła
tamtę straż odprawowali.

66.

*Ncz. 3.**Lwa. 1b.*

Bramą Końska tak rzeczona, że
ludzie do onego miejsca konno
iechając mogli; ale ztąd konie
puściwszy, pieszo do Kościoła
chodzili; od którego miejsca
poczynali się mieszkanie Ka-
pląńskie.

67.

*Ncz. 3.**Iosf 6.**1b. 6.*

Bramą Essenow, od tychże
imię mająca w starym Miastie
murze wystawiona była.

Bramą

Bramá pierwiza o ktorey v Zá-
chariaľzá wzmíanká.

Zach. 14

69.

Przyšionek Kolumn , przed
Pálacem Sálomonowym wysta-
wiony: ktorego wzdľuž ná lo-
kci 50 w szierz ná 30. byľo ; ná
mocnych filarách wšpicraľ się,
gdzie Sálomon Sady odpráwo-
waľ.

3. Reg. 7°

70.

Probátyka , to ieřt Rynek by-
dľeý, gdzie owce, woľy, y inře
bydľo ná ořáry pod iátkámi, ál-
bo krom nich przedawano.

Ioan. 5°

Aug. 16.

71.

Dom Krolewski Bernices Kro-
lowey Siostry Krolá Agryppy ,
ktořá z brátem Páwľá řwiętego
przed Festusem kařace^o řlucháľá:
y potym w Hierozolymie řľuby
Bogu oddáľac, boľo przed Sado-
wá Stolicá Florusá, zá ludem od
niego vtrápiõnym [dáremnie
řupplikuiáca] řtáñęľá.

Act. 25°

72.

Páľac Grápty pokrewncy Iszá-

1of. 3°

F

tá

bel. 9°

rá Krolá Adiabeneńskiego który
oná tobie wybudowałá, w któ-
rym potym Jan Wodź buntowi-
ków miełkając, swoje tam pie-
niadze, y okrucieństwa łupy
złożył.

73.

Ios. 20.   Pałac Helny, który w poy-
Aniq.   frzodku Akry widać było. Tę
Adiabeńczyków, narodu z Eu-
phratem miełkającego białe
Krolowá, z Poganiństwa na Wiá-
rę Żydowską nawrócona, na
miełkanie do Ierozolimy się
przeniosła, gdzie Chrześcijańską
Eufeb. 2.   zostawiły, podczas onego gło-
du wielkiego. [w którym Achá-
bus przepowiedział] który po-
wszystkicy ziemi osobliwie w ży-
doństwie pánował, swoim nakła-
dem wiele zboża z Egiptu do
Hicrozolimy iprowadzonego na-
wbogic rozłázfowałá.

74.

Ios. 6.   Pałac Monobázego Krolá A-
bel. 3. 7.   diabeńskiego Syni Helny, któ-
ry ná

ry na wschodniey Miałtá części
był wystawiony.

75.

Kościół Páński, ináczey dom
Páński, y świątnicá názwana, ^{3 Reg. 7.}
którą Sálomon Krol spokojny ^{78. 9.}
znágotowáncy od Oycá swego
Dawidá mátericy, y z wybrá-
nych, ćiośanych, y polerowá-
nych kámieni y drzewá z gory
Libánu wyciętego więcey niż
153000. Rzemieśnikow máiąc, ^{2. Paral.}
ná gorze Moriá, bez żadnego ^{2. 3.}
śickiery, álbo instrumentow
dwżięku przez lat siedm wystá-
wił, ták z wierzchu. iáko y we-
wnátrz lśniącym złotem kószto- ^{Ios. 8.}
wnie y wspaniále ozdóbioną, ^{Antrq.} że
cáłego świata cudem byłá po-
czytána O tym Kościele choćby
kto naywięcey mowił, mnicy
nád iego godność opowic. Ten
gdy Sálomon poświęcał, obłok
y chwálá Páńska nápełniłá: y
ogień z Niebá zesłány ofiáry
w nim oddáne spalił. Nád to Bog

F2

przez

przez Oráculum iwoie ogłosił.
Poświęciłem tobie dom ten, y
obrałem mietylce tobie ná dom
ofiary, co się tknie weścia do
tego Kościoła, to było (nieiako
teraz) od Słońca wchodu, tył
iego zaś był ku zachodowi, ztąd
y Kápláni wespół z ludem ku
Zachodowi obroceni, modli-
li się, y cześć Bożką z wezciwa-
ścią wielką odprawowali, do
tąd poki niebył zá niebożno-
ścią Krolow y ludu Zydowikie-
go, bálwochwálitwem zeizpeco-
ny, co z Historiey kulká kroc się
pokázuie. Gdzie piśza, iż po za-
łożeniu iego w lat 441. od Ná-
buchodonozorá Babyłońskiego
Krolá, zá zemsta Bożką z gruntu
iést ipalony, zepsówány, y przez
lat 70. spustoszony. Potym zaś
sławny Wódz Zydowski Zorobá-
bel z czworogránáitc^o y wydro-
żonego kámienia. y drzewá nie-
prochniácego ná tymże miej-
scu przez lat 46. Kościół wpi-
niálc

4. Reg.
25.

2. Par.
38.

Ioan. 2.
2. Mach
3.

niąc bardzo wytańcił, który też
także był zaszczyt, iż po wizy-
tkim świecie był w czelwosci
y zewzrad Krolow y Monar-
chow wielkimi przyozdobiony
podarunkami. Ten zaś potym
w lat 354. od Antiochą Krolą Sy-
ryjskiego złupiony, bałwo-
chwalstwem zamużany; iednak
tżeciego po złupieniu roku, od-
ważny Wódz Żydowski Indalz
Machabeyczyk, on oczyscił, Na-
czyna tego złote, y służbę Bo-
żką przywrócił, y żeby na potym,
także od Bałwochwalcow gwał-
cony niebył, jako Zamek głąbo-
kiem okopany, mocnem y wy-
tokiem murami, obronnemi y
ozdobnem bramami, y wieża-
mi w około wfortifikował: w
którym potym od stu dwadzie-
stu tysięcy Woyśka Pogańskiego
obłożony, dobyty bycz niemożl.
Wc itu zaś lat niemal potym,
gdy Pompeusz Wielki sławny
Hetman Rzyński, onego z wiel-

2. Mach.
7. 4. 6.
13.

Isf. 14.
Antiq.

Strabo.
Ges. l. 18

7. Mach.
6.

*Ios. 15.
Antiq.*

Agg. 2.

*Hier. 1.
3. Ep. 26*

ka mocą dobywając dostał. W
tamtym wtargnięciu dwanaście
Tysięcy Żydów w nim legło :
sam zaś Pompeius wespół z iwe-
mi aż do tamcy świątnice wiedz-
szy ; Stoł, lichtarze , y inne na-
czynia złote, y w Skárbie dwa tá-
lenrá tysięcy oglądawšy , nic
z owego wšytkiego Pogáński
Monárchá z pobożności łwcy
nicruszył ; ále názájutrz zaráz
po zburzeniu Kościelnym , Ko-
ściół ochędożyć, y nabożeństvo
że wšytkiem i ofiarami odprá-
wować przykazał. Tenż Ko-
ściół potym zruinowány, Herod
Askálonita Krol Żydowski przez
lat pułdziećsiatá kolztownemi ,
budynkami ozdobił y restauro-
wał, y według Proroctwa Ag-
gęaszowego (iáko jest Kościół
wyższy nád Synágogę, y Ewan-
gelia nád stározakonne práwo,)
tak tego restaurowánego Ko-
ścioła wtorego więkŝa byłá
chwała, nád pierwšy , dla tego

iż

W iż on Chrytus iwoia przyto-
 nnością, nauką, y Cudami v-
 wielbił. W nim albowiem dzie-
 cięciem jest od Rodziców efi-
 rowany. Tām między Doktorá-
 mi siceżal, na wierzchu jego od
 Czarta jest kuszony, w nim czę-
 sto kazał, y od Żydow jest vtra-
 piony. Co wżytko, iako wiele
 do ozdoby Kościoła przyczyni-
 lo, tak przytym nie niepomogło,
 aby tenże od założenia swego
 przez Zorobábelá Roku 586.
 przez Żołnierze Titulá Cefárzá,
 przez wielką y wątpliwą wprze-
 d wiarzkę znieśiony, spustoszony,
 zniszczony nie był. Irzy Oharzu
 jego tak wielka Żydcw káská
 się miała, że przez stopnie Ko-
 ścioła ca kiziali strumienia z zá-
 bitych krew się lala: sam zaś Ko-
 ściół przez jednego z Żołnier-
 rzow, madd z dopuśczenia Bo-
 skiego bez rozkazania, y owizem
 krom wolecy samego Titulá po-
 chodnią jest zápalony, y ogniem

Luca 2.

Mat. 5.

Ioan. 7.

onym dzieło ze wizytkich, które
bydź mogą na świecie, nayza-
cnieyże naysudownieyże swiá-
tá wizytkiego cud, y ozdoba dnia
dzieśiąte^o Sierpnia tegoż linadź
Mieśiaca y dnia, którego przed-
tym od Bábylonczykow, iest
spalony. Y gdy gwałtowny o-
gień zewsząd wybuchá, Cezarz
z Hetmánami swemi wšedł w
Kościoł, aby świątnice y oz-
doby iego obaczył: obaczył
coś dáleko ozdobnieyszego, ni-
żeli v postronnych slychac było,
y niepodleyże nad chlubę ták-
mych zydow splendory. Potym
to wizytko z Kościołem za ro-
kazaniem iego poobaiáno, y z
ziemią zrownano. Znowu po-
tym w lat 65 gdy Zydzi rebel-
lizowali, y ná tymże micytu
Kościoł reštaurować chcieli:
Alius Adriánus Cezarz piéc kroć
iło tysięcy y Ośmdziesiąt tysięcy
ich iednego dnia pozabił
y ostatek w Hierozolymie bu-
dyn.

Enseb.

N:ceph.
3. *Hist.*
Eccle.

dyńkow zepiował. Górę Morią
 na ktorey był Kościół, bärzo
 zrownął, icy rozwałiny y ziemię
 w doł Iozaphátowy strumień
 Cedronowy zrucił, áby inadz
 Mialto gorze, y Kościółowi v-
 fáiác, więccy Rzymianom re-
 bellizować nie śmiało. Nád to
 w Zydowskicy ziemi Zamkow
 50. obálił, y Wsi 980 mieczem
 y ogniem spustożył. Ale Cciarz
 Iulian Apostátá w lat potym 227
 áby wyrok Chrystusow (ktorym
 że kámień ná kámieniu zoltác
 niemiał opowiedziać) fálizywy
 bydz pokażał, dodał wzy Zydóm
 z skárbu pienędzy, rozkażał im
 Kościół zgruntu restauirować,
 y w nim wedle Moyzeszowego
 práwá ofiarować: Vweicleni
 ztąd Zydzi, że wšzytkiego prá-
 wie swiatá do Hierozolimy lię
 zbiegli, y Chrześciánóm grożác,
 spotobili Achitektow biegłych,
 kámieni, drzewá, wapná, krety,
 y wizytkey mátericy, instru-

Rufin.

Euseb.

*Hist. Ec-
 cl. l. 10.*

Theod. 3.

*Hist. Ec-
 cl. 17.*

Sosm. 3.

*Hist. Ec-
 cl. 17.*

mentow do budynku należitych
nągromadzili. Moryk lepatre-
binych nąrebili, y kozow. Alcy-
fice łamo slicznie ochędeżyli, z
taka ochorą, że ich Niewały
y twoie kleynoty ná budynek lo-
żyły, y wżelkie gruzde same w
fártuchách wynosiły. Y kiedy
iuz debywizy gruntu y fundá-
mentow ná záimierz strukturę zá-
czynác mieli, tey nocy gwalto-
wny wichér y wiátr wapno, kre-
tę y máteria wżytkę rospřitzył,
daleko rozrzučil. Ná to wiel-
kie trześienie ziemie wżytkie
dawnych fundámentow w Kościo-
łá kámienie wyizucilo y po-
trzaśkało, domy wżytkie po-
blizize Kościołá rospřitzyło y
wielu Zydwow potráciło. A gdy
iełtzeze ci co byli zostáli, ráno bu-
dowác poczynáli, ogień z nie-
bá spuszczoney, á potym ploniecń
z Kościelnych fundámentow wy-
buchájący, więccy niż przedtym
żydwow, y tych co ná dziwowisko
się

się byli ześli pożarł: á przytym
Młoty, Śiekicry, piły, Motyki,
ná ostátek wšytkie budownicze
Instrumenta, przez wšytek on
dzień palác, w popioł poobra-
cał, á gdy iešcie Żydzi vporni
byli. bliskiey nocy iáśny ná nie-
bie krzyż się pokazał, y ná wšy-
tkich Żydow lukniách krzyże się
wyráziły, ktore gdy iák dzień
nástąpił zmázać vsilowali, za-
dná miárą niemogli. Y ták zá-
strášení y záwštydzeni, záczę-
tey pracy y mieytcá cábiegli.
A ich niežbožnym vsilowaniem
wyrok Boží metyiko prážko-
dzony, ále y owšem báržiey wy-
pełniony, y potwierdzony.

Ná mieytcé ták odegnáných
Žydow Chrześťanie nic się po-
dobnego nicobawiając nástápi-
li: y štrukturą okraglá Gracká,
z čiotáných y wygládzonych
kámieni ozdobnym dotýč kštal-
tem, šzeroki y wysoki, ołowem
pokryty tam Košćioł wystáwili,
ktory

ktory przez wiele wiekow sto-
 lica Patriariza ozdobiony, y pra-
 wdziwym Boga wyznaniem był
 zalezycony. Potym od Sarace-
 now wzięty, y plugawym Macho-
 meta balwochwalcstwem, przez
 lat 463. był zalepczony. Zes Ro-
 ku 1099. tegoż Kościoła lubo
 murem, y wieżami y bramami
 potężnieylzemi wprzod opatrzo-
 nego, Chrześciance za Wodzcm
 Godcfredem de Bullion, mocne
 mi silami y sercem odważnym
 dostali, y dziesięć Tysięcy tam
 wewnątrz Saracenow wybiwizy,
 wizytak powietrzu kawał ob-
 lali. Na którym micy cu prędko
 Godcfridus Cánonicorum Regu-
 larium ozdobne Collegium wy-
 stawił, y onym dostanie intra-
 ty, ktore prapendami zowią,
 oraz y weznie około Kościoła
 pomiętkania naznaczył: ktorzy
 Kánonicy, wednie y w nocy
 modląc się, y śpiewając zwycza-
 jem Kościelnym lat 33. tam Pa-

*Vitel.
 lib. 8.*

*Broc.
 inn. 6.*

nu Bogu służyli. Po których dla
izkodliwey (ách žal wipomnieć)
Pánow niezgody Sárácenow.c.,
znowu tego Kościoła dostáli,
ktorzy ná iego wierzhu wedle
swe^o zwyczáiu pułmiesiącá tám
położyli, á ná mieyacu przyšion-
kow, figowych y oliwnych
drzew náiczepili. Tenžc Kościół
teraz v Turkow plugáwem Má-
chometá obrządkiem izpeči się,
do ktorego pod gárdlem Chrze-
ściáninowi wniść się niegodži :
bo iák ikoro postrzega že ktory
wnidžic, záraz álbo iáwnie
Wiáry Chryštusowey wyprzy-
šiadz się musi, álbo głowę pod
Tyráńtká siekierę poddać.

Pierwsza Część Kościoła.

76.

SWięte Świętych álbo Swię. *Exo. 26.*
Śnicá, ktora dla oobliwey *Leu. 16.*
micyca Swiatobliwości, tak się
zowie álbo błągálnia, y dom we-
wnętrzny, to iest wewnętrzny
pokoy

pokoy y Mielzkanie ! szerokości
Nam 19 pokci 20. długości mając tyłoż,
 29. a wzwyż pokci 120. Pławiment
 tey Świątnice w przod Marmu-
 rem pośadzony, a potym tarcicá-
 mi iedlinowemi był położony,
 które blachámi złotemi nakryte
 były. Ściány zaś zpolerowa-
 nych kámiemi, wewnątrz Cedro-
 wemi okryte tablicámi, z wie-
 rzechu złotemi bláchami przyo-
 dziane, które złotemi gwoździá-
 mi były przybite. Boskiem prá-
 wie iásniały dziełem, ná których
 odryłowani Cherubinowie; per-
 ly Pálmy, kwiecie, y rózne má-
 lowánia, y ábrysy, niebieską re-
 præzentowały piękność. Y iam
Hier. 1 3 dach złota blachá pokryty był,
 ná wierzchu zaś żeby ptástwo
 nieśia láło y dachu nie szpeciło,
 złote bodzee oitre rosádzone by-
 ły. Do tey Przeświátey Świątni-
Epa. 26. ce, dla Boskiego w niecy micyścá
 Máiestatu, raz w rok Naywyższy
 wehodził Biskup, y to w dzień
 pokuty

pokuty albo oczyszczenia w który
dzień wzyſcy żydzi poſcić y
martwić ſię powinni byli. W ten
czas ten Naywyższy Kápfan Chry-
ſtufowá, repráſentował figurę,
zá twoie y całego ludu grzechy,
kréw cielcá zá obożem ſpalone^o
ofiárował, [który gdyby y przez
ſen był pomázany] wchodził zá
niego ſubſtitowány Wikáriy.

Czeſci Światnice.

77.

Skrzynia Przymierza, która
zá roſkazaniem Boſkim z
drzewá Sethim nieprochnie-
cego ná puſczy od Moyzeſzá wy-
ſtawiona y z iſzerego złotá blá-
chami wewnątrz y zwierzchu
okryta, w ſrodku Świątnicy iá-
ko ſłońce, złota ſplendorem
ſwieciła, ktorcy wydający ſię
pięknoſci, bárżycy ſię dżiwo-
wać, niżeli onicy co mówić ná-
leży, w tej ſkrzyni z wielkim ná-
bożeńſtweſm chowane były dwie
tablice

*Exod. 35
37. 40.*

Num. 17

Deut. 3.

*Iezeph 3
Antiq.*

Lóranus

2 Mch.
5. & 2.

2 Par. 26

Den. 1.

Hier. in
Ierob.

Lira. in
vlt. Vef.

tablice kámienné , odrisow áne
máiac dżiesięćoro przykazáń ,
palcem Boskim nápisáne, potym
Skrzyneczka złota , w ktorey
mánná y Rozgá Aáronowa. kto-
ra zakwitnęła, y Księga Deutoro-
nomij zóstawáá, ta skrzynia ná
tym mieyacu przez iac n-emał
430. zóstawáá. Pod czás zaś nie-
woley Bábyłońskicy , Ieremiaż
Prorok zá rozkazaniem Boskim,
po połu z ołtarzem palenia , y
ogńiem wiecznym vkrył ją w iá-
skini gory Nebo , nikomu nie-
wiadomey , o czym w księgách
Machábeyskich 2. Mách. 5. & 2.
Hebráyczycowic zaś rozumiciá,
bydż przeniesioná przez Nábu-
chodonozorá do Bábylonicy, kto-
ra się już nigdy nie powróciłá ;
ále ná micytce icy inná żydźi
zrobui, po návroceniu się z nie-
woley Bábyłońskicy. Drudzy zaś
rozumiciá , iż z piąciá Tysięcy
y cztermá sty złotych y srebrnych
naczynia, od Nabuchodonozorá
do

do Kościoła Boga swego Bel:
 iest wniesiona, y Boską mocą
 iako niegdy v Philistynow za-
 nowana: á po 70. lat wespół
 z temiż naczyniámi, żydom wro-
 ścić się mającym od Cyrusa iest
 przywrocona. Zásię po zburze-
 niu Ieruzolimy Tirus y Vespázias
 us skrzynię przymierza, y dwie
 Tablice przykazania wespół z
 rozgą Moyzeczową y rozgą Aá-
 tonową potym stoł złoty, y chle-
 by niektóre pokładne, lichtarz
 przytym złoty, y kolumn cztery
 z Hierozolymskiego Kościoła
 do Rzymu przeniesione, w sta-
 wnym wielce Tryumfie, który
 v Żydow odpráwowáli, w o-
 czách wšzytkiego Miásta mie-
 dzy innemi spoliałámi nieść ro-
 kazáli. Przed ktoremi tryum-
 phującemi Symon Giorá Wodz
 buntownikow, y 700. Żydow,
 ię wšzytkich iencow wybranych
 młodych y vrodziwych po pás
 nógich zá ręce zwiázaných po-
 G prze-

Rudek
 Langig

przedzało, ktorego triumphu y
 teraz w Rzymie wieczna ná dro-
 dze świętey, wedla Kościoła po-
 koiu zoićcie pamiątká na trium-
 phálnym łuku, który iest nád
 Kościołem Panny MARYNO-
 wcy, ná ktorego Czele te są na-
 piśane słowa Senat y lud Rzym-
 ski świętey pamięci Titowi świę-
 tey pamięci Weipazianá Synowi
 y dla zwycięstwa y dla wieczne-
 go - - - ołtárká dla dawności
 czytać niemożna. Ná którym
 łuku z iednego boku łámego Ti-
 tusa triumphującego, na wozie
 o dwu koniach y dwu ledno-
 rożcách widáć; z drugiego zaś
 boku Arkę przymierza y lichta-
 on bogáty o siedmiu promie-
 niách, y naczynia Kościelne, iá-
 koby przed Wozem Titusa nie-
 śione były: są wyrisowane. Po-
 odprawionym tym triumphie
 Weipazianus wizerkie Kościoła
 Ieruzolymskiego naczynia w
 Rzymie w Kościele pokoiu,
 wspá-

wspániałe y ozdobnie od siebie
wyltawionym złożył. Prawo
zaś żydowskie y przybytkow za-
słony purpurowe, w Pałacu
schować rozkazał. Co wszystko
y Arkę, ale ze złotą złupioną, y
tablice y rozgi Moyczszowe,
y Aárona, chleby też pokładne,
y cztery kolumny w Kościele Lá-
teraneńskim do tąd chowają.

78.

Dway Cherubinowie chwały,
którzy iáko z Græckiego w księ-
gách Parálipomenowych textu
się wydać, ná kształt niedoro-
stłych dzieci z drzewá oliwnego
wyrobieni ná dzieśięć łokci
wzwyż odżiani, bláchami zło-
temi, Anielskim iáśnieniem splen-
dorem stoieli, po obu stronách
Arki, y rozpostártemi skrzydlá-
ni jednemi záslániali blágálni-
ce, drugiemu z obu stron ściány,
których twarzy do domu po-
wierzchownego obrocone były,
y obroconemi ku sobie twarza-

Exod. 25

37.

2. Reg. 6

2. Par. 3°

Ios. 8.

Antiq 3

G 2

mi

mi ná siebie y biagálnice po-
glądali.

79.

Exod. 25. Blizálnia złota, ináczey swia-
tnici nízwana, która nád krzy-
nią między skrzydlámi dwóch
Iosf. 3. Cherubinow. táśmierzá nád ston-
Antiq. 8. ce od złota świeciłá y Bo ki re-
presenturáe Mléstít, iáko Ká-
thedrá Boga mowiącego byłá,
z kąd odpowiędzi y wyrok dá-
wał.

Wtóra Część Kościoła.

80.

Exod. 26. Święte, które dla miysćá go-
śdności téż swiatnićá, potym
domem wewnątrzny n y sienią
Káplánką názýwa się. Iest to
Lev. 10. druga Część Kościoła wzdłuż
ná łokci 40. w szerz ná dwa łcie-
3. Reg. 6. ściá wzwysz ná 120 do ktorey
1. Par. 3. wysokości po 12. stopniach wite-
powano. Tey Części drzwi zło-
te były. Páwiment tablicámi ió-
2. Par. 3. dłowemi położony, złotemi blá-
chami

chami okrywał się, ściány jego
z kámieni polerowanych we-
wnątrz tablicami Cedrowemi
położone, a ná wierzchu złote-
mi blachami kryte, ná których
rytowane widać było Cherubi-
ny, Fálmy, perły, kwiáty y ro-
żne námalowania y ábryty, dzi-
wne patrzących oczy cieszyły.
Wzwyż zaś pięknym okryte dą-
chem, ognisty iplendor wyda-
wały. Oa wesćia ná to micyłce,
swietecy právem oddaleni byli,
a náim tylko Kápłani, ktorých ná
rzydźcieści Tyśięcy y ośm Krol
Dawid náznaczył, y ná dwádzie-
scia y cztery Ordinki podźielił,
tu codziennie wolny mieli przy-
stęp, ktorzy bez żadney przyady
wedle postánowienia Dawido-
wego, co tydzień alternata od
Soboty do Soboty od Zon winá
y piłanego trunku się wstrzymy-
wając, trzeźwi zówize, zakry-
wając izátami białemi wtydli-
we micyłcá, y powierzchu pło-

Exod.

44.

Lucas.

10f. 8.

Ant. 3.

cienną odziani suknią, y nanie
przepasani, przyodziani. Biśio-
rową na głowie Mitrę noszący
w dziwnym porządku y z wielką
rewerencyą chwałę Boską, ofia-
ry y modlitwy odprawowali.

81.

- Exo. 30.* Ołtarz kádzenia złoty, który
przeciwno załłonie świątnicy
był wystawiony, na którym Ká-
pláni codziennie, kádzenia Má-
Len. 2. teryą, iáko kádźidło żiolá pa-
chniące, na wonny Bogu zapách
v. Mech zapaláli. Przy prąwym rogu te-
4. go Ołtarzá, stoiąc niedy Gábriel
Luc. 7. Anyoł, Zácháriašowi Kápláno-
wi kádzenie zápalájacemu Ianá
Krzćicielá poczęcie oznáymil.

82.

- Exo. 26.* Lichtarz złoty, który z śic-
dmią gálęzi y tyłáz pochodni,
na południowcy Części Kościelá
Len. 24. położony był, które pochodnie
zprzeczrozystey Oliwy, wedniec
Ios. 3. y w nocy niepréstánnie gorzály,
Ant. 10. świećily y wšytkie świątнице o-
świećály.

Zrzo

Zrzodło wody ystawieczney, *Ezech.*
które ná prawym boku Oltarz^á *47.*
wytryskáło, którego wodę Sáló- *Isch. 3.*
mon, w morze Miedziáne, y mie- *Tacitus*
dnicę Mosięzną prowadził, kto- *lib. 2.*
ra potym przez podziemne pły-
nąc kánały, o czworo st^{ay} od
Miáltá ku wschodowi wylcwá-
jąc w Cedron spływałá.

Stół złoty który ná pułnocney *Exo. 25.*
Kościolá Części stoiał, na kto- *Leu. 24.*
rym było 12. Chlebow. poklá-
dnych, z máki przedniey płzeni- *1. Reg. 21*
cney vpieczonych: Z tych, co *Mar. 2.*
dawnieysze Káplánom s^{ię} do-
stawáły, a ná każdá Sobotę świe-
że odmieniano, ná których dwá
Roltruchany złote kádźidlá peł-
ne stáwiano.

Biskvp y iego Abrys, o raz y *Exo. 28.*
święty Vbior, który ze Boską
y zgołá niebieską ná sobie wyra-
żał wipániáłość, iego z ołobná

Zen. 8.

Ios. 3.

Ant. 11.

6. bel.

Hier. 1.

3. ep. 26

ad Iul.

Lsr. in

Exo. 28

Części pokazuia. Albowiem o-
fiary oddawać mający, albo do
świątyni wchodzący, na ipod-
ku wdziewał na się szatę białą,
wszystko okzywającą Ciało, dłu-
gą aż do ziemi. Powierzcho-
wnic zaś miał szatę hyácinthową,
z rękawami, aż do samych ko-
stek: v ktorey kráiu było woko-
ło 72. dzwonek zlotych, a mie-
dzy nimi, co dwonek, tyłóż iá-
blek gránatowych wisiáło. Opa-
sował się pásem szzerokim na pal-
cow cztery, złotem tkánym, wzo-
rzytym z rożnych kwieci, kolo-
ru czworákiego, hyácinthowe-
go, purpurowego, kármázyno-
wego, y bišiorowego: Ná d tym
był Humerał albo Ephod, to icit
płócz dziwnie piękny, ze złotá,
Hyácinthu, purpury, szárlatu,
bišioru, wzorzysta tkány ro-
botą cudowną farb y kwiecia
rożnością y splendorem oczy-
przerazájący. Ná obudwu rá-
mionách było po kámienniu Oni-
chowym

chowym w złoto opráwnym Ió-
zephus zowie Sárdonikámi, ná
ktorych wypisáne były imioná
12. Synow Izráclowych ná ic-
dnym 6. ná drugim 6.

Był przytym Rátional' sádu,
ktory ná swoich pierśiách nosił,
ná ktorym była náuka y prawdá.
A tá była czworográníáltá iako-
by tabliczká ná pięciu wielka,
ze zlotá, purpury, hyácynthu,
iżkárłatu, y bysioru tkána, ná
ktorey iádzonych było kámicmi
i z drogich y rozmaitych porząd-
kiem národzenia odryiowane
máiac 12. imion Synow Izrácl-
skich. Do tegoż stroiu náleży In-
sulá, ktora ná głowie Biskup no-
sił, ktora z bysioru wczyniona,
y Hyacynthámi vkoronowána
byla ná kíztałt Mitry. Ná czele
iey byla tabliczka zlotá, w puł
okragła. Imię niewymowne Bo-
skie z Hebrayskich liter czterech
złożone יידין dziwnie iásnie-
jace pokázuiaca, y tenże Biskup

*In No-
mine Do-
mini qui
fecit ca-
lum &
terram.*

w ręce prawcy Thurbularz zło-
ty trzymając, wonny Bogu za-
pach oddawał. Co wizerunki iako
tajemnic napelnione było tak
niektore z nich Boską celowały
mocą: kamień albowiem na pra-
wym ramieniu, ilekroć Bog csa-
rami Biskupa był vblagany, taki
z siebie wydawał splendor, że
go zdaleką wizerocy doyrzeć mo-
gli. A co niemnicy cudowna, kaa-
mien dwanaście, ktoremi Ra-
tionalc osadzzone było, tym kto-
rzy woiować z nieprzyjacielem
mieli, zwycięstwo przeznaczaly.
Albowiem nim się Woysko ru-
szyło, taki z nich wynikał splen-
dor, że wizerok lud o przyto-
mym Bogu posilku, y pomocy
wzywającym mógł się całc vpe-
wnić. W ostatku tak Rational
iako y kamień Onichowy, gdy się
na Kroledla ich przepitwa Bog
gniewał, przetaly tak iasnieć
na lat 105. przed Chrystusowym
Narodzeniem.

Zasło:

Zafloná z Hyácynthu, purpu- *Exo. 26.*
ry izkárřatu y biřioru pięknie *2. Par. 3*
z rozmařtořciá kwiátow ytkána,
ná ktorey Cherubini takázře ro-
bota wyrobieni, przy řciánie *Iof. 3.*
przed řwiatnicá wiřiářá, ktora *Anti. 7.*
pod čás řmierci Chryřtułowey *Mat. 27*
od wierzchu, ář do řiemie ná- *Mar. 15*
poły řię rozdárřá.

Trzecia Częřć Kořciola.

S IEN Zydowska, ktora weřciem
řwecnętrznym, álbo Bášilika, *3. Reg. 6*
y řwiatnicá řwieckich y Przy-
řionkiem Sálomonowym zowie
řię, ieřt trzecia częřć Kořciola:
do ktorey po 14. řtopniách wřę-
powano. Páwiment tey Częřci
rořnem Mármurem řádzony, w *Iof. 3.*
poyřřzodku był bez przykrycia, *Antiq. 3.*
á wokoło murem ze trzech po-
řządkow kámieni rořnych kolo-
row wyřtáwionem był otoczony.
Przy ktorym były kruzgan-

ki wielkie, y łzerokie. y wiſcey
 niż na 70 łokci, wyſokie, które
 ſię na marmurowych z poiedyn-
 kow^o kamienia 025 łokciach
 wyłokich, wpięrały kolumnach,
 ſtropy zaś ich były z drzewa Ce-
 drowego, ſerany zaś wewnątrz
 złotem zewzład obwiedzione ſi-
 cznie wiſzędzie ſwieciły. Ta część
 Kościoła miała trzy bramy: Pier-
 wiza na Wschod, na południe
 druga, na północy trzecia, z któ-
 rych każda zamykała ſię dwoma-
 kiemi drzwiami z ſrebrną vlanc-
 mi, wzwyż na łokci 30. wizerz
 na 15. Zachodnia część zadney
 nie miała bramy, ale murem ie-
 dnoſtąynym ſię zawierala. Ztąd
 ſię zaś ſięnię Żydowską to miey-
 ſce nazywało, iż tu ſami tylko
 wchodzili Żydzi, czyſtymi y nie-
 zmażanemi będąc, y białegłowy
 także (którym to ołobne miey-
 ſce murem przegrodzone, na-
 znaczone było: do niego wſtę-
 powano po 15. ſtopniach, po
 kto-

ktorych Naswigała Panna we
trzech leciech od Rodzicow o-
fiarowana sama wchodziła y
tu sie modlili y prawa sluchali. *Lucas 7.*
Na ktorym mieycu Chrytus po-
spolitwa czesto vczył, y Zydz
go vkamienowac chcieli, y Piotr *Ioan. 16.*
swiety vzdrowiwizy chromego,
miał do ludu kazanie, y pięć Ty-
śięcy mężow nawrocił. Przed
tą sienią, krata zagrodzona wi- *Act. 3.*
siała tablicą, literami Grackie- *4. 5.*
mi y Łacinskim to prawo na-
pisane mając. Wizerki Cudzo- *Ios. 15.*
ziemiec wchodzacy na Micyiec *Am. 14*
swięte niechay vmrze. A tych
coby wešli, choćby kto z Rzy-
miánow był, Rzymianie Zydom
zabijać pozwalali.

Cześć Sieni Żydowskiej.

88.

O Łcarz Ofiary Miedziány, kto- *Exo 27.*
ry wpuł Sieni bez przykry- *38.*
cia stoiał. Na tym og. en on nies-
gálnacy, przedtym od Pána, gdy *2. Par. 4*
Aáron

Lev. 9.

Aáron naprzód ná pustynię ofiarował, z niebá ná Ołtarz i poświęcony przez Káplánów codziennie za przykładaniem dREW zachowany bywał Ná którym też co dzień ráno y wieczor Kápláni różne bydłétá z Samców czyste, y niezmázane, to iest owce Woły, kozły, Synogárdice, Gólem-bice y tym podobne, tymże świętym ogniem, przydawáiąc do niego inne dREW stósy, ná wóńny Pánu Bogu zapách cále palili. Pod czás poimánia Bábylonskiego ogień ten niegásnący od Káplánów, w studniá suchá iest wykryty, ktorego po lat 70. niewóley, Neemiaż Káplán szukáiąc nieznalazł, ále tylko grubá wodę, która ná Modlitwę Neemiaża znowu mocá Boská iest zápalona.

89.

3. Reg. 7

Booz, y Iáchin dwie Kolumny miedziáne dziwney piękności, wysokie ná lokci 35, których okrá-

krągłość była na łokci 12. które Salomon muerne wiał, y postawił w Przysionku Kościoła, iedną na prawey stronie, którą nazywał Iachim: drugą na lewey, którą nazywał Booz: których Kápitelle na kształt Sieci wzywał, y w nich 200. iábłek grana-
towych odryśował, a na wierzcholkách ich iákoby Lilie wystawił.

2. Par. 3

Ios. 8.

Ant. 3.

90.

Miednicá Miedziána Naczynie było wielkie wody pełne, po lewey stronie Kościoła, na pułnocy od Salomona wystawione, na którym Cherubini, Lwi, Woły, Pálmy odryśowane były. Tám Kápláni vmywali bydłétá, które ofiarować mieli na spalenie, które przecię w przód w Probátice Náthinæczykowic omyli.

2. Reg. 7.

2. Par. 5

Ios. 8.

Ant. 3.

91.

Dom Rády na południe przy Kościele stojący, gdzie była rada stárizych.

7. Par.

26.

Ká-

1. Par. 9. Káptularze, ináczey Skárbee
y złożenia Przełożonych Kościel-
Ier. 36. nych. domy były poboczne ná-
kładał Wierz wyłkie, długie y
Ezech. szerokie. Tam Kápláni wcho-
41. dząc do świątnice twoie odzie-
1. Mach. nia lniane, domowe zdziewáli:
4. y znowu odprawiwszy służbę w
Kościelie ná się wdziewáli. W
tych też domách ofiar spokoj-
nych záżywali.

Exo. 30. Morze miedziáne, przedtym
Wánná nazwane wiele wody
3. Reg. 7 w się biorące, które Sálomon
wytáwiał, y przy prawym boku
Kościelnym ná południe prze-
ciw Wschodowi ná dwunastu
3. Par. 4 w ołach miedziáných położył.
W którym Kápláni do służby Oł-
Ios. 3. tarzá wchodząc ręce y nogi o-
Ant. 7. mywali.

Bramá nowa, która w śiená
Ier. 26. Kościelnicy ku południowi bylá.
gdzie

gdzie Ieremiaż opowiadając o
zgubie Kościoła y Miasta poyma-
ny jest, y Báruch przed ludem
Proroctwa Ieremiażowe czytał.

95.

Bramá Poświęcona, inaczey
bramá Mościezna, która we- 3 Efd. 9
wnątrz Kościoła będąc ku Wicho-
dowi słońca postawiona była. 1of. 2.
Przed tą Eldrás Ludowi prawo bel 7.
przeczytał, y potym przez długi
czas starzi Żydowscy buntowni-
kow do pokoju vpomináli.

96.

Kruzganek Kościelny od Sáló-
moná przeciw świątnicy wystá- 3. Reg. 6.
wiony, który ná dłuż był lokci 2. Par. 3.
15. ná szerz 10.

97.

Stolicá Krolowska Wysoka ál.
po Máicstát, który Sálomon dla Hier. in
Krolow w Bazylice wystáwił. Paral. 23

98.

Chor Kántorow, gdzie Mu-
zyká głosem, y Instrumentami Ezech.
chwałę Boską odprawowała. 40.

H

To

2. Par. To iest mieyice miedzy Ko-
 24. ściołem a Ołtarzem gdzie iest
 vkamienowany Zichariasz

Mat 23 100.

Ioan. 10. Ta Zydzi chcieli vkamienio-
 wac Chrystusa.

Czwarta Część Kościoła.

101.

Ezech.

40.

Iof. 15.

Ant. 14.

SAla dla Narodow, albo Krz-
 ganiek z przychodu, Czwarta
 Część Kościoła iest, gdzie też po-
 wielu stopniach wstępować by-
 lo potrzebą, ktorego mieyice we-
 wnętrz bez przykrycia zwie-
 rzchu, kámiemiámi wielkiego
 rodzaju było położone, na wży-
 tkie światá Części cztery, były w
 nim bramy wipaniále wydawio-
 ne, ze drzwiami miedzianemi,
 wokoło ganek szedł, na lokci 30
 wizerz, który się wipierał na ko-
 lumnách wylokich marmuro-
 wych. a zwierzchu śnopkami Ceg-
 drowcami był pokryty. Do tego
 Przy.

Przyśionku wnść się wszystkim
 Zydow godziło y nieczyłym, *2. Reg. 8.*
 nąd to y Cudzoziemcom, zkąd y
 Przyśionek Narodow názwany
 iest. Ztąd Chryłtus Kupiżce y *Mar. 11*
 przedające biczem po dwakroć *Ioan. 18.*
 wygnał; ani dopuścił tam iá-
 kiego naczynia przynieść. Tu *Ad. 8.*
 Cudzołożnicę rozgrzezył, tu
 często czył, tu go też Zydzi v- *Ioseph.*
 kámienować chcieli, tu ná ołta- *Is. 2.*
 tek przed Narodami głosem nie-
 bieśkim iest wwiebiony.

Cześci Przyśionki Narodow.

102.

ORzeł, złoty wielkiej wagi,
 Od Herodá więkzszego, nąd *Is. 17.*
 náywyższą Kościolá bramą po- *Antiq.*
 łożony; á ná koniec od Zydow *8. 5. 12.*
 zdarty, Siekierami porábány,
 zkąd wielkie zaboyłtwo y tu-
 mułt powstał.

103.

Skarb Kościelny z Hebrayskie. *Mar. 7.*
 go Korban albo Kárboná nazwá. *Mar. 24*

H2

ny,

ny, skrzynia była w ktorej na
potrzebę ofiar, na żywienie vbo-
gich y na Kościelną fabrykę ofia-
rowane pieniądze chowano,
z ktorych y Krol Ioás [iáko 4.
Reg. 12.) dach Kościoła restau-
rował. Ten Skarb gdy Heliodo-
rus od Syryjskiego Krola zcila-
ny złupić chciał, z niebá od An-
yołow vbiczowany iest. Piłat
także gdy z podobney lekkomy-
ślności na wod prowadzenie
skarby težce wydać chciał, lu-
du gwałtownym impetem był
zrażony, ktory skarb na ostátek
Rzymianie przy zburzeniu Miá-
sta rozszarpáli. Wedle tego miey-
scá o zóbitym Lysimáchu czyta-
my. Tu też Chrystus siebie swiá-
tłością swiátá y początkiem y że
miał na krzyżu od Zydow bydz
podwyższony opowiedział. Tu
siedząc vbożuchną Wdówkę
dwá pieniądze ofiaruiącą, że
więccy nád bogaczow wśzyrskich
dała wyniośł. Nád tym Skarb-

3. *Par.*
24.

2. *Mach*
3.

Iosf. 18.
antiq. 5.
3. 2. vel.
8.

2. *Mt.* 4.
Io. 18.
Mar. 12
Lus. 21.

Ioseph.
lib. 18.
Antiq.

cem Agryppá Krol, ná pámiatke
przeciwny fortuny w szczęśliwe
powedenie odmieniony, złoty
on řáncuch záwieřil ; ktory od
Cáulzá Cefárzáz wzięł w podá-
runku, wagá onemu żeláznemu
rowny, ktory zá rořkazáním Ty-
beriuřzáz Cefárzáz Krolewřkie řę-
ce řkrępowáł.

104.

Zegár Acházá Krolá, ktory *2 Reg. 16*
wczynił z Ořtarzáz Miedziánego *16. 38.*
ořłáry; ná ktorym gdy Krol Ezc-
chiaz chorowáł, ná znak przy-
wrocenia zdrowia , řłoneczny
ćień przez 10. liniy náзад się co-
fnał.

105.

Bramá puřnocna, ktorey y Pá- *1. Par.*
rálip 26. y w inřzych księgách *26.*
y v Iozepház ieřł wzmianká.

106.

Bramá Pořudniowa o ktorey *1. Par.*
rákże Pámo y Iozephus wřpomi- *26.*
na.

107.

Bramá Záchodnia, ktora y bra- *1. Par.*
má fundámentu. Párálip 23. się *28.*
názywa. *1. Par.*
H 3 Bra- *23.*

- 1. Par. 9.* Bramá Wschodnia, która bramą Sur inaczey Seir się nazywa: potym bramá Krolewska y bramá ozdobna dla tego iż ze wizy-
Neem. 3 rkich Bram Naywiększa, nay-
4 Reg 11 wyższa, y naozdobniczyła przez którą było do Kościoła naypier-
2. Par. 27. wżec wchodzenie Tę vpádła, Ioátham Krol restaurował, przy teyżc Piotr święty we Czterdziestym Roku, z żywotá Mátki
Act. 3. íwey chromego, o iálmuznę pro-
 izącego, słowem vzdrowił.

- Num. 10* Wieży Trębaczow, które w zachodnich Kościoła rogách wy-
 soko wystáwione były ná kto-
Ios. 5. rych wysokosci Kápláni lud do
bel. 9. Kościoła dwiema trębrnemi trą-
 bami zwoływáli, bo dzwonow
 nie záżywáli, dni święte, Száb-
 báty, Kálendy, Pošty biešiadý y dni robotne zápowiádáli.

- Ion. 8.* Tu Chryštus ná žiemi pálcem píšac,

pisząc, Cudzołoznicy inflygato-
rów zawłtydził, oskątżoną zaś
Cudzołoznicę rozgrzeżył.

III.

Tu Chrystus, przy iasności Bo- *lea. 2.*
stwa swego iako świadczy Hic- *Mat. 21*
ronym ś z oczu y z twarzy wyni- *Nier. ib.*
kaiący, uczyniwiży bicz z po-
wrozkow, kupujące y przedają-
ce wespół z ich towarami raz y
drugi wygnał.

Poty o Kościele y iego Czs-
ściach.

Mieyscá Corki Syon.

III.

THEATRUM ná pulcerklowá fi- *ios 15.*
gurę wcala Pálácu Máchá- *Ant 19.*
beykiego od Herodá Askálonicy *U 10*
wicikem nakładem wytławione,
ná ktorým do kołá odrywówáne
były Woly, zwycięstwa, Augu-
sta Cefárzá, złotem y srebrem
przyozdobione, gdzie godnicy-
tze osoby ná stopniách do kołá
wytławionych siedząc, drudzy

H 4

zās

zás stojąc ná blaznow. figlarzow
Muzykow y kuglarzow odprá-
wuiących Scenami Komædyc, y
inſze igrzyská poglądáli.

113.

3. Reg. THRON Sálomoná, Stolicá by-
10. lá wielka z kości ſtoniowey,
2. Par. 9 lśniącym ozdobiona złotem kto-
Iof. 8. ra ná kſztalt Káthedry ná wie-
Antiq. rzchu zawárta y okragła była
po ſześci ſtopniách, [gdzie po
brzegu dwánaście Lwów wyſtá-
wionych było) tám wſtępowa-
Lyr. in no. Ná tym ſiedział Sálomon,
3. Reg. 7 kiedy ſády odprawował, dekre-
tá ná ſmierć ferował, práwá ſtá-
nowił, tákże kiedy chwałę ſwo-
ię, doſtátki, roſkoſzy okazował,
y kiedy wiernych ſług ſwoich
kontentował.

114.

2. Par. 9 Przeſćcie od Sálomoná zrobio-
Lyr. in ne z drzewá Fynczykowego, kto-
3. Reg. 10 rędy z Páľacu ſwego chodził do
Koſćioła. 115.

Ioa. 19. Sądowa Stolicá mieyſce było
przed

przed domem Pilatá wydátne y
sędowi ákkomodowane, gdzie
Stárośtwie Rzymscy dekretá wy-
dawáli: po Græcku to micyſce
Lycoſtrotos, to ieſt Kámieniámi
włożone po Hebrayſku Gábáthá
názwane: dla tego iż było wyſo-
kie y wydátne. Siedzac ná tey
Stolicy Pilat, y ſtoiącego Iezvsa
wwołnić prágnąc, wziąwszy wo-
ły, ręce przed ludem vmył, mo-
wiąc: Niewinny ieſtem Krwie,
práwiedliwego tego. Ale gdy
lud wſzytek wołał, znieś, vkrzy-
ſtuy go, krew iego ná nas y ná
ſyny náſze y że Krolem ſię czy-
niać Ceſárſki lekce ważył Máie-
tat. Temi ſłowy, iáko z ſtárych
piſm mamy, Chryſtufa ná śmierć
Krzyżowá potępił. Iezvsa Ná-
aréńſkiego, buntowniká Náro-
du, lekce ważącego Ceſárzá, y
aſtyzywego Meſſiaſzá iáko ſtá-
rych iego Narodu ſwiádeców
owiodły, prowadźcie ná miey
czwyczayne trácenia, y z po-

Mat. 27

Mar. 15

Luc. 23.

Ioan. 19.

śmiewiskiem Krolewskiego Má-
iestatu w pośrodku dwóch le-
trow ná Krzyżu zawieście. Bicz
Káćie gotuy Krzyże.

Isa. 53. Ktorą ferowawizy Sentencyą
oddał go Zołnierzom swoim ná
krzyzowanie. Ktorzy Inzysa dla
zadanych iuz mák ze wizyrkicy
pozbáwionego ozdoby y trędo-
wátému bárdziey podobnego, á-
by od ludu był poznány, w wła-
sne go znowu oblekli szaty, y
krzyż sobie niosącego, ze dwie-
ma lotrami bramą Sadową ná
gorę Kálwaryiską wyprowadzili.
Ios. 18. Ná teyże Stolicy Sadowey Pílat,
Ant. 5. gdy się bunt ywczęły, dla Skár-
bow Kościelnych wydania ná
prowadzenie wod, Zołnierzom
swoim, vbránym zwyczajnem
ludowi pospolitemu odzieniem,
Nieceph. 2. H st. dał znak áby nie armatą, ále ki-
Eccl. 10. iámi ná wolájących powstałi
Euseb 2 buntownikow, Zydw; od cze-
Hist Ec go wiele ich zabitych zostáło
clef. 6. wiele ránnych, y swoiz własni
Zydzi

Z kry. Zydow w tumulcie de-
 pcat, wiskaiac poranili. Z te-
 goz mieysca potym Florus Sta-
 rostá wielu przednieyszych Zy-
 dow, y Stanu Sláhcckiego Mg-
 zow, biczować y karác roskazał,
 y ná izubienice Krzyżowá wielu
 skázował: który wiele y innych
 Morderstw po Mieście czynił,
 nieprzepuszczaiac tak málym iá-
 ko białym głowom karmiacya.
 Co iuz początek było zemsty
 przeciw Chrystulowcy.

Isf. 2.
 bel. 14.

116

Wieża Strátoná miedzy An-
 onią Zamkiem y Kościołem,
 podziemne y skryte było prze-
 cie. Gdzie Antigonus od Zoł-
 taczow bratá swego zabity.

Isa. 12.
 Am. 18.

117.

Przykop Cedronu Szeroki,
 głęboki, y ciemny który ná
 izraelt rowu szedł w około Ko-
 ścioła, y iákoby ná podobień-
 two był Moździerzá po Hebrá-
 y Máhtes, po Lácinie Pilát.
 to
 iest

Soph. 7.
 Hier. 16.

Is. 14.
 Ant.

ieſt Stepá nazwany Byſtá Má-
boki że weń patrzącym z da-
chu Kościelnego, głowa ſię za-
wracała oczy ćmiály. W tym
mieyſcu mięzkáli kupcy, y wizel-
kiem towárem hándluiący. w ten
przykop Iákub ſwięty, bratá Pá-
ná Chryſtuſow, pierwſzy Hiero-
zolimſki Biſkup, gdy Iuż vsa-
ná wierchołku Kościoła przed
wſzytkim ludem wyznawał w iá-
mę Wiiełkenoc, za roſkazaniem
Anániego Sáduczaykiego Biſku-
pá zepchniony ieſt, y kárki z lá-
mawſzy, kámiemiámi z góry bi-
ty, od Phárizcuſzow, á ná oſtá-
tek kłiećm Fárhierzá w głowę v-
derzony w muzg, vmárl, y tam
wedle Kościoła ieſt pogrzebio-
ny: gđzie nagrobek iego wiele
lat zoſtawał, dla ktorego zabićia
Iozephus rozumie Hierozolymę
bydź ſpuſtoſzoną.

Drogá Krzyżowa ktora Chry-
ſtus ná krzyż ſkazány, przykre-
y krwá-

Euf. hiſt.
Eccleſ.

Hieron.
ro. 7.

Epif. 23.
Nicoph.
2. hiſt.

y krwawemi na górę Kálwáricy
 14 dł krekami: Poczynając álbo-
 wicm od Pálacu Pífatowego, v-
 ziedł krekow 26 kóre czynią
 stop 65 do tego mieyscá, gdzie
 krzyż ná niego włożono. Ztąd
 w oczách wšytkiego Miásta, ná
 zranionych rámmionách, swoy
 krzyż dźwigájąc ku Zachodowi
 krekow 80. postąpił, to iest 200
 stop, do mieyscá, gdzie naprzód
 Krzyżem vpadł. Ztąd zaráz v-
 zedł 60. krekow y trzy stopy,
 to iest 153. stop do mieyscá gdzie
 błogosláwioná MARYA z lanem
 synowi swemu zábiegła. Ztąd
 zás vzedł 71. krekow y pułtory
 stopy, álbo 179. stop, ná pewnc
 rog zbieżenie, gdzie Symoná
 cyreneczyká do nieśienia Krzy-
 ża przymuszono. Ztąd zás v-
 zedł 191 krekow, y pułstopy ál-
 bo 470. stop do mieyscá, gdzie
 Weroniká zábiegła. A po-
 tom ztąd vszedł 336. Krokow,
 to iest 842 stop, do bramy Dekre-
 towcy,

towcy, gdzie znówu z krzyżem
 vpadł. A potym po ostrey, ka-
 mienistej y trochę wzgorę się
 mająccej drodze, ku pułnocku
 postąpił, krokow 348 y dwie sto-
 py, to iest 872. stop na drog roz-
 itanie pewne, gdzie do białych-
 głów pliczających mówił. A
 ztąd zaraz viedł krokow 161.
 y pułtory stopy to iest 404. stop,
 do mieyciá, gdzie się poczynála
 górá Kálwária, gdzie raz ostáni
 vpadł. Potym dálej przez kro-
 kow 18 albo stop 45. na mieycie,
 gdzie go káci z szat odárli; gdzie
 y winem z Myrrhá zmieizánym
 był poiony. Potym przez kro-
 kow 12 albo stop 30. na mieycie,
 gdzie gwoździámi przybity iest
 do Krzyża. Ná ostátek przez
 krokow 14. to iest 36. do miey-
 sciá, gdzie ná krzyżu zawiezony
 w dziurę skály Kálwaryjskiej
 spuiczony y vtkwiony iest. O
 Pálacu tedy Pilatowego, áz do
 mieyciá gdzie krzyż w skále v-
 tkwio.

wskwiony był iest krokow 1321.
albo inaczey ráchuiąc stop 3303.
Ta Linia, Czwarta to iest Część
stopy ktorey wzmiánkę czynili-
śmy.

A teyći stopy y drogi Krzyżo-
wey, y niżej pod liczbą 207 dro-
gi poymânia, Miarę (ktorą po-
wielkim y wsilnym stáraniu zná-
lazłem) dla tegośmy tak dosko-
nale prawdziwą położyli, áby
kázdy Chrześcianin ná kázdym
miejscu, y w domu y w ogrodzie
częścicy się przechodząc, podo-
bną tobie mógł sporządzić dro-
gę, álbo w Kościele, lubo w iz-
debce, rozmyślaniem podobną
poiać y nabożnym sercem Mę-
kę Chrystusową rozpámiętywać.
Co iemu iest rzecz bárdzo wdzię-
czna, á nam wielce zbáwienna,
ponieważ do tego y písmo swię-
te, y świętych nauki często po-
budzáią.

2. Par.
23.

Ios 9.
Ant. 7.

go, krora między Krolá Salómo-
ná y Krolowey Pálacámi była ,
przez ktorą Krolowa Athalia za-
bramę wodną lubo Końską wy-
prowadzona ná dolinie płyną-
cego Cedronu iest zabita.

120.

Ioa. 19.

Salá álbo Kruzganek , ná
ksztalt mostukámiennego , czę-
stemi kofzami álbo lukámi nád-
wlicą publiczną szeroko wystá-
wiony , y nádwornemi prze-
chadzkámi ozdobiony , przez
ktory od Pálacu Pilatowego do
Zamku Antonia , á ztamtąd do
Kościoła było prześćic. Z tego
mieysca, iáko bepiecznego, Stá-
rołtowic Rzymscy do ludu mo-
wili. Ná którym stojąc Pilat Iz-
zysa okrutnie vbiczowánego ,
vplwánego, y cierniową ná gło-
wie koronę trzymáiącego, w pur-
purowy płatez odzianego, prze-
łożonym y pospólstwu Zydów-
wskiemu prasentował, mowiąc:
Oto człowiek áby się nád vtrapio-
nym

nym zmiłowali. Ale oni niepo-
hamowanemi głosami wołali. *Ies 2 bel.*
Ukrzyżuy, ukrzyżuy go, gdzie ielcze
widzę y pielgrzymom pokazuia
Yuk, ieden kámienny z tym na-
pisem. *Tolle tolle Crucifig* . . . dla
dawności więcey czytać niemo-
żna. Z tegoż Kruzganku Agrip-
pá Krol wyborná miał do ludu
buntuiącego się mowę vpomi-
náiać do posłuszeństwa Rzymia-
nom. Czysta rey Sali wzmiánkę
Iozephus czyni.

121.

Tu Chrystusowi krzyż długi
ná stop 15. szeroki ná ośm. że ielst
włożony od stárlizych wiadoma. *Pasch.*
203.

122.

Tu Chrystus naprzod pod krzy-
żem vpadł. *Pasch.*
207.

123.

Tu iáko zdawnych tradiciy ma-
my, Błogosławiona MARYA z Iá-
nem, y z pobożnemi białemi
głowami stanełá, gdy Chrystus
z Krzyżem miał. Ná którym
I micy.

mieyscu ná pámíatke tego , He-
lená Cefárzowa śliczny Naświe-
tłzey Pánny Kościół wystáwila ,
ktory teraz spulitożaly widáć.
Záprawdę Naświgtła Pánná
z śwemí , po krwáwych Syná
swego śládach áż do Krzyża izlá.
á po pogrzebieniu iego tédyż się
wracájąc pierwsza drogi krzy-
żowe z nabożeństvem obcho-
dziła. Ztąd májá początek Pro-
cessye, y krzyżowych drog zwy-
czayne Chrzescíanom obcho-
dzenia.

124.

Postąpiwszy ná to rozstanie
Mat. 27 Chrystus, zbył Krzyżem vciáżony
Mar. 15 tu wpadł , dla czego żołnierze
Luk. 23. y Żydzi bojąc się, áby przed Exe-
kucyá krzyżowania nieumarł ,
poimáli ze Wsi idącego Symoná
niciákiego Cyrenazczyká y iego
do dźwigánia krzyża zá lázv-
szm przymušili.

Trze-

Trzecia Część Miasta.

125.

DRugie Miasto, to jest Część trzecia Miasta wiele drog ciążnych miała, ktorey częsta wzmiąnką w piśmie świętym, gdzie miedzy innemi niektórzy mieczkali Prorocy, y Sláchetne osoby. Tego Miasta gdy Rzymianie dostali, od buntownikow znowu z niego wygnani.

4 Reg. 23

2. Par.

34.

Soph. 7.

Hier. in

2. Par.

34.

Mieysca drugiego Miasta.

126.

AMYGDALON Staw nad którym Titus groblą wystawił.

1of. 6.

bel. 12.

127.

Dom Márycy Mátki Iana Mar-
ka, jedne z siedmdziesiąt dwóch
wczniow Chrystusowych do kto-
regó, pierwotnego Kościoła
Wierni, schodzić się y modlić
zwykli; gdzie też y po zabicíu
Iakubá Apostołá, gdy Piotrá He-
rod Agryppá do więzienia wła-

Act. 12.

12

dził

dził, bez przetrątku za iego wy-
bawienie modlili się, który po-
tym w nocy przez Anyolá zwię-
żenia wyprowadzony, y do te-
go domu we drzwi kofąc, od
służebnice iest wprowadzony.
Na tym micyfcu zacny potem
wystawiono Kościół, który pier-
wszy był Græckich Chrześcía-
now, y iest stolica Biskupią, kto-
rą do tąd Syryczykowic trzy-
mają.

128.

4 Reg. 22 Dom Olđy Prorokiny, mię-
2. Par. szkający na wtorey Części: Zo-
24. ny Sellum męża przeciwnego
Ellen. 1b. y Sláchetnego, Prádziałá Iere-
miałá Proroká, ktorey gdy się
Isaiah. 2 dokładał Iozafz Krol, icmu ze-
Asa. 6. pflowanie Hierozolimy opowie-
działá.

129.

Isa. 2. Wody przywiedzione, kánały
Isa. 18. były wod wzgorę wylewają-
cych, ktoremi wodá wewnątrz,
y około Krolewskiego Palácu
Hiero-

Herodá prowadzona była, y kry-
nice wszędzie nápełniła.

130.

Rynek Máteriy, to iest, drew, *Isf. 2.*
ktory Cestrius zápalil. *bel. 24.*

131.

Mieszkanie Rechábitow, kto- *Jer. 36.*
rzy z roskazania Oycá swego za-
konniczyiac, roley áni winnic
nie trzymáli, y iáko Pielgrzymi
swiatá tego nie w domách ále
w Namiotách mieszkáli, od wi-
ná się gwałtem wstrzymywáli.
Dla czego gdy dla woyny do
Máttá przyść musieli, á ofáro-
wánego sobie od Ieremiaśa zá
rozkazaniem Boskim winá pić
niechcieli ; ich posluszeństwá
przykładem tenże Prorok vpor-
ne Zydow ná Boskie Przykaza-
nia niedbájących, nieposluszeń-
stwo strofował, á przeto iáko
tym karanie, tak owym nagrodę
opowiadał.

132.

Isziro między dwiema Mu *Isf. 22.*

13

rámi

rámi Miásta leżące o którym w
Izaiasz prorocztwie jest wzmian-
ká. 133.

Ios. 6.
bel. 9. Szrednia wiczá ktora była ná
wtorym murze.

134.

Ios. 13.
Ant. 21. Nagrobek Alexándra Iánnázá
Biskupá y Krola, gdzie przez o-
strożną jego radę pewną, z Phá-
rizeuszow powagi zacnie jest po-
chwalony. 135.

Ios. 6.
bel. 7. Grob albo nagrobek Iana Hyr-
káná Biskupá y Wodzá, o kto-
rym częsta v Iozephá wzwiánká.

136.

2. Par.
32. Mur powtorny, ktory y szre-
dni prześwietnemi bramámi wy-
datny, y ná 14. Wicz był rozdżie-
Ncz. 12. lony: ktory Ezechiaz Krol re-
štauował, y mocniczyzy y wyż-
szy uczynił

317.

Ios. 6.
bel. 6. Páłac Herodá, ktory Herod
Askálonitá Krol Zydewski, ten
co niewinne dżiatki pobił, zroz-
máitego y polcrowánego Mar-

muru wędle zachodnich Miast
murow od muru dawnego, aż do
średniego muru wybudowany,
złotem y srebrzem ozdobiony,
bramą żelazną, y trzema potę-
żnemi Wieżami, z których Hip-
picum, Marianne, Phasellus vforti-
kowany, które wieże wielko-
ścią, potęgą, y pięknością, nād-
wizytke co ich widać na świe-
cie, celowały. Wewnątrz zaś
Dwor Krolewski był, który
niepowiedzianą wspaniałością
lśniący, wżytke ozdobnemi bār-
zo wieżami, Izbami, pokojami,
Kruzgankami, Salami kolumna-
mi (miedzy ktoremi średni bez
przykrycia był) zewnąd był
przyozdobiony. W tym Pałacu
Chrytus przed Herodem Anti-
pą, Tetrarchą Gálilicyjskim, Za-
boyca Iana świętego, iest prz-
zentowany, od niego o wiele py-
tany, od Żydów nieustannie skar-
zony, ktorego gdy nic nie odpo-
wiedział. Herod ze wżytkiem

Ab. 12

Is. 2.

Is. 17

Luc. 23

swoim Woyskiem wzgárdził, y
wysmiał, y w białą obleczonego
szate, iáko głupiego y błazna do
Pilate odesłał. Teraz ten Páłac
jest szkołą dzieci niewiernych.

138.

Ier. 39. Bramá srzednia drugiego mu-
ru, w ktorey zburzywszy mury
przednie, Krolá Bábyłońskiego
Xiążetá, vsiedli.

139.

Iof. 2. Strátopedon Podworze było
Act. 17. w około Pálacu Herodowego,
gdzie Krolewicy Zolnierze stráž
odpráwowáli: gdzie y Więzie-
nie Krolewskie było, do ktorego
winnych sádzano, y zamykano,
w którym Piotr święty, od Hero-
dá Agryppy Krolá, ktory iaku-
bá wielkiego zabił, dwiema
związány řáńcuchámi, y od czte-
Act. 12. rech Rot poczwornych zolnier-
skich z wielką pilnością przez
dni Wielkonocne był strzeżony:
á potym tey nocy, ktora dzień
iego śmierci vprzeczála, od An-
yolá

yoła Páñskiego z Więżow w wol-
niony, od tegoż przez pierwiżą
y wtora straż, y przez bramę ze-
lázna, która do Miásta prowá-
dziła wywiedziony iest.

140.

STRUTHIVM, staw średni, y tu *Ios. 6:*
Titus groblą wystawił. *bel. 12.*

141.

Wieża *Hippicus*, która na czte-
ry granie na murze wtorym. nad *Ios. 6.*
wysokiem págorkiem zbudowa- *bel. 5. 6.*
na była, y na łokci 85. wysoka *7.*
dwoiakiem przykryciem okaza-
ła znaczną potęgę y obronę ce-
lowała. Tę Herod stárszy wy-
budował, y przyiaciela swego
Hippiká na woynie vtráconego
imieniem Hippicum názwał.

142.

Wieża *Mariamme* wzwyż na
łokci 55 nad wysokiem dawne- *Ios. 15.*
go muru págorkiem dziwną się *Ant. 9.*
pieknością wydawała. Tę He-
rod na pamiątkę *Máriamme* ko-
chancy bárzo żony swoicy od

15

śic-

śiebie zabitcy wybudował, y icy
imieniem nazywał, a iż Krolowcy
bialcy głowy imieniem nazwa-
na była, nad inne piękniejszy oz-
dobniejszy v siebie miała rety-
raty, a zaś Hippius y Phaelus,
które mężow imionami są na-
zwane, nad tę obronniejszy by-
ły.

143.

Isf. 14.
Antiq.

Wieża PHASLVS, na lokci 90.
wysoka, na wydatnym muru da-
wnego micyfu, wzwylz na
kształt piły wystawiona, dzi-
wny wielkości, y potęgi była,
którą Herod na podobieństwo
Phary, wieży Alexandryjskiej
wybudował, y na część Phaela
brata swego (który od Parthow
poymany, gdy ani żelaznego no-
ża, ani ręki miał wolnych, gło-
wą tłukac o kámię siebie same-
go zabił) Phaelum nazywał. Gdy
Titus Cesarz dostawizy Hierozo-
limy, wszystko zburzył; pomie-
nione wieże Hippium, Mariam-
nę, y Phaelum dla ich zacności
iákom

(iákom wzwyż námičil) ná pá-
miatkę cálc zostáwił, áby poto-
mnem wiekom znákiem były, iá-
ko obronne, iáko y chwalebne
Miásto, Rzymiánow potęgá
zburzyłá, ktore potym dla po-
wtorzony Zydow Rebellicy A-
drianus Césarz rozwálił.

144.

Zwierzyniec Herodá, był O-
grodz wesoły od láfow y Wirida-
rzow, y wysokiego wod wie-
dżenia Cistern, y wod spływá-
jących, gdzie się rozmáitość
zwierzow, Ryb, y ptástwá znay-
dowálá : długie támże prze-
chadzki były á około wod cie-
kących, wiele klatek ná kształt
wiczý, cichych gołębic było.

*Ios. 6.
bel. 8.*

145.

Szpital, Gospodá publiczna
była, ktorą Hirkánus Biskup
z pieniędzy, ktore z grobu Da-
widá wziął, fundował, y vbo-
gácił, gdzie pielgrzymow vbo-
gich przyjmowano y żywiono.

*Ios. 13.
Ant. 15.
Favip.
7. hist.
ladav.*

Kruz

Ios. 6.
bel. 6.

Kruzganek doitańia w Hero-
dowym Pałacu Sala była, gdzie
Szermierze pod czas zimy igi-
skami, y gonitwami się zaba-
wiali.

Czwarta Część Miasta.

Ios. 9.
Ant. 7.

BEZETHA to jest Nowe Miasto
po Græcku Cænopolis nazwa-
ne, Część Czwarta jest Miastą,
ktora iako inize Miastą Części,
tak y tá okragiem murów ob-
wiedziona, wiciz poprzecznych
drog ciasných, zobudwu łron
do Miastą murów ciagnących
rozeznana była, w ktorej nic-
izkali płociennicy Kowale, Mo-
śladzem robiacy, y inzi rzemie-
śnicy y robotnicy, y tam było
fukieñ przedawanie.

Ios. 6.
bel. 7.

Bezethá gorá, ná ktorej wiele
domow vbogiego popelníwá by-
ło.

Za-

Zamek Assyryjski, wedle kto-
reg. Titus gdy pierwizy mur *Ios. 6.*
Miasta otrzymał, obozem się po- *bel. 8.*
łożył, na łuku strzelenie od dru-
giego muru odłączony.

Mur trzeci, który y powie- *Ios. 19.*
rzehowny zwany, ten Agrippa *Antiq.*
Krol publicznym kosztem, vfor-
tifikował y rozszerzył y podwyż-
szył więcey niżeli był przedtym.
Ten wizek był gruntowny, wy-
soki, na 25 łokci: mając 90 czwo-
rograniatych mocnych, y wy-
sokich wież, dalekich od siebie
na 200 łokci, których strukturą,
y kámiemi piękność, nie nad Ko-
ścioł mniczyza nie była.

Vlica szeroka, którą y vlica *Neh. 3.*
bramy Ephraim zwano. *8.*

Iáskinie Krolewskie, nád kto- *Ios. 6.*
remi trzeci Miasta mur ná dłuż *bel. 6.*
był prowadzony.

Bramy

Bramy y Wieże około Miasta.

153.

CA PHETETA wschodniego
1. *Mach.* 12. Miasta mur, nad Strumie-
niem Cedron, który Ionathas
Machabeyczyk restaurował.

154.

Isa. 18. Kámięń Węgielny twárdy bár
Plal. 17. zo, gruntowny Miasta Sion Fun-
Noem. 3. dáment, duchownie Chrystulá,
Att. 4. który mocnym y itátecznym Ko-
Kem. 9. sciołá fundamentem icit figu-
rujący.

155.

Bramá kátna, ták rzeczona,
1. *Petr.* 2. bo ná pułnocnym y wschodnim
4. *Reg.* 14. Miasta káćie, wedla strumienia
Cedron, wystáwiona bylá, którą
2. *Par.* 25. też y Bramá Beniámin názywa-
no, iż przez nią do pokolenia
1. *Isa.* 21. Beniámin drogá bylá, przez tę
2. *Zach.* 14. bramę zpuściny do Miasta drwá
przywożono, w tcy też Ieremia-
3. *Bracar.* 1. iza poymano, ktorcy mury teraz
4. *isra.* 6. dáleko od Miasta widác.

BRAMA

B R A M A złota między bramą
doliny, y bramą zrzodłą postą-
wiona, tak iest nazwana dla po-
łożenia: która też y wschodnia
rzeczona, iż na wschod Kościoła
wyrówniona, y że prosto z Ko-
ścioła do góry Oliwney prowa-
dziła. Kościoła rączy, niżeli
Miasta brama była: dla tego icy
Neemiasz wzmiąłki nicezyni:
w tcy Anną z Ioachimem wweś-
leni o przyzłym potomstwie ná-
dzicia, ióbie wzajemnie zaśli.
Y przez tę Chrytus w dzień Pál-
mowy ná Oslicy iadac, w pokor-
ney ale przecię wroczyłtey pom-
pie do Hierozolimy wiachał:
która zamknięta, dobrowolnie
isko powiadaia, icmu się otwo-
rzyła. Zásię Roku po Narodze-
niu Chrytusowym 622. Herá-
clius Cesarz zá pomocą Boską
odebrawszy z Kozdraśz Krolá
Perskiego zwycięstwo, gdy z
częścią drzewa krzyża świętego
który

Eze. 43.

Brocar.
inu. 6.

(ktory przedtym od Heleny Cesarzowcy na gory Kalwariyskiej Kościele poładzony, Periowie wziawszy Hierozolimę, y wiele tam Chrześciam Tysięcy pobawszy zabrali, y przez lat 14. zatrzymali) na pyżnym koniu iadac, y do Hierozolimy drzewo święte odprowadzając, do tey bramy w tryumphálney pompie y Cesarzkim apparácie od złotá y pereł chciał wiechac; cudem wielce sławnym, wízytkich niewiernych podżiwieniem, v wier-nych zaś niewatpliwem, z nie-
bá był zatrzymany, bo im bár-
żiey potąpić vsiłował, tym wię-
cey zdał się bydz zatrzymány.
Y gdy tá rzecz iako v Heráklu-
izá, tak y v wízytkich w podzi-
wieniu bylá. Zácháriasz Hiero-
zolymski Biskup rzecze: Pátrz
Cesarzu, abyś tym appáratem y
splendorem, mniey Chrystu-
wey pokory w nieścieniu krzyża,
y vboístwá náśládował. Tedy po-
bożny

bożny Pan, zaraz zsiadł z konia,
Cesarską koronę złożył, złoty
paludament y Krolewskie odzie-
nie zewlokł, y obuwie zdjął, a
proste po polite przyiawizy o-
dziecie, boimi nogami z odkry-
tą głową Przeświete krzyżą drze-
wo, na ramięonach swoich, też
korą też y Zbawiciel niośąc dro-
gę na górę kálwaryiską odniośł:
y na tym mieytcu, gdzie ie Per-
sowie wzięli, znowu położył.
Dla czego wiecznym postano-
wiono dekretem, aby co rok
czternastego dnia Wrzesnia Pod-
wyżżenia Drzewa Krzyża świę-
tego pamiątką odprawowana
była.

157.

Bramą Ephraim, która teraz
od niektórych świętego Sze-
pana się nazywa, przeciwko puł-
nocney stronie posadzona, ku
drodze była tey, co do Ephraim
prowadzi, z kąd y imię Ephraim
odebrała. Od tey bramy aż do
K bramy

4 Reg 41

2. Par.

25.

Nez. 8.

Ios. 9.

Ant. 18.

Bracar.
146.

bramy katney Ioász Izraelski Krol.
mur Ieruzolimski ná lokci 400.
rozrzučil; á tryumphaující przez
to miece na woze do Miasta
wprowadzony, Miásti itał się
Pánem, który mur we pol z wic-
zami Ozias Krol Iudzki potym
restaurował.

158.

Nic. 23.
2. Par.
23.
Ier. 19.

Bracar.
inn. 6.

Bramá Zrzdla, która się y wo-
dą zowie, bramá gliniána była,
miedzy gorami Sion. y Moria.
ná przepásci Mello, przeciwko
wchodowi położona, y zrzdla
álbo wod brana ztąd názwana,
iż do zrzdla y wody Siloc prze-
ście otwierála. Tá innym imie-
niem Końska bramá wchodnia
iést názwana, że konie przez nie
do wody do Strumienia Cedron
prowadzono.

159.

Iof. 6.
bel. 6.

BRAMA Genáth, to iést Ogro-
dá Herodowego, która niedálc-
ko od drugiego muru Miásti po-
łożona była, przez nie do bázty
Hip.

Hippicum wodę prowadzono.
Przez tę bramę buntownicy taie-
mnie wybiegając, na Rzymia-
now częście czynili wyćieczki.

160.

Bramą Ogrodu Krolewskiego
która na gorze Sion między dwie
ma Zamku murami położona
była przez którą Sedechiás Król
w nocy uciekł.

4. Rig.

25.

Ier. 39.

161.

Bramą Pałacu Biskupá, albo
Kápláná Wielkiego na południe.

Neem. 3.

162.

Bramą Rybną, która wedle
Wieżę Dawidowey między go-
rą Syon, y Miastem niższem, na
dołinie Mello przeciwko Zachodowi
stąwiona była y przez przy-
łączone do niej sklepienie [kto-
re się nad przepáścią ciągnęło]
ipółobnie każdemu wysćić, albo
wascić czyniła. Ztąd bramą wo-
dną nązwana, że przez nie od-
łope, y innych bliskich morza
miecć codziennie ryby do Miá-
sta

2. Par.

23.

Soph. 7.

Hier. ib.

Neem. 3.

Broc. in.

6.

K 2

sta

istą przynoszono Inaczej pisze się bramą Dawidową y brama kupiecką; Dawidową, iż bliska była wieżę Dawidowey, kupiecką, iż przez nie kupcy towary od Bethleemu, Hebron Gízá, Egiptu y Ethiopiey przywożono Tą bramą Pielgrzymi z zachodnich Królów do Miasta wchodzili.

163.

Neem 2 Bramą Gnoiową przy południowcy bramy kacie będziea, *Lysa. in* ku Słońcu wchodowi, wszystkie *Neem.* 3 Miasta gnoie, które deszcz mogą *Brocur. inn. 6.* zgromadzić w potok Cedrono wy wyrzucić, z kąd imię Bramy Gnoiowcy wzięła.

164.

Iof. 6. Bramą Więz Niewieściech ku *bel. 2.* połnocy, przez którą buntownicy, na Rzymianów Miast, w obleżeniu trzymających, wyćieczki czynili.

165.

2. Par. Bramą doliny imię ztąd mając *26.* iż

iż do Iozáphát doliny droge po-
dawała, między bramą gnciową
a bramą złotą irzednia była, ani
daleka od rynku bydłecgo, y
Sadzawki probátyczney, którą
też y dla tego bramą Trzody
zwano, że przez nią bydła trzo-
dy, na ofiarę do przedania pro-
wádzono. Teraz zaś od Szczepa-
ná świętego, iż nią za Miasto iest
wywiedziony y niedaleko od
nicy vkámionowány. Szczepaná
świętego bramą nazwana.

166.

Bramá stára, która od pułno-
cney bramy Rybnicy położona,
ku Zachodowi była od Iebuzcy-
czykow bramą Iebus, od Sędziow
Sadowa nazwana była, bo na Sa-
dy tam zaśiadali, w bramach ál-
bowiem na tenczas Sady się od-
prawowały, za tą bramą bywała
Sadow Executia, zkąd y Chry-
stus nią wyprowadzony, tamże
za nią iest vkrzyżowány. Tey
bramy dawne iestce są znaki.

K3

Skala

Nem. 2

*Brocar.
it. 6.*

*Nem. 3
12.*

Lyan.

Deut. 22.

Ruth. 4.

Iean. 19

*Brocar.
inn. 6.*

*Brocar.
itin. 6.*

Skála bårzo wyłoka, ciągnąca się od wieże polpoltwá vchwały do gory Sion, nád ktorą wizytek zachodny mur był wyławiony.

*Hier. 31
Zach. 14
2. Par.
28.*

Wieżá Anánci, ktora niedaleko bramy kątney położona, mocna była y zacna : o ktorey pilmo święte kilakroć wzmiankę czyni.

*2Par. 26
Iof. 9.
Ant. 11.*

Wieżá kątna nád bramą, takążże wystawiona, od Oziaza Krolá mocnie reštaurowána, y ná 150. łokci ná wzwyż wywiedżiona.

*Tit. Tyr.
9. bel
Sat. 3*

*Brocar.
itin. 6.*

Wieżá Dawidowa obronna y wysoka bårdo ktora ná dwóch przepásći kaćcie, ná págoiku przerwány skály, z czworogrannystych kámieni, żelazem y cłowem mocnie spoionych, od Dawidá Krolá zbudowana była, ktorcy

ktorey oślobliwa piękność y po-
tęgą ná zaleccie Oblubienice
Chryśtułowey którą ieſt Ko-
ściół, od Sálomoná ſię przywo-
dzi, gdy mowi: Iáko Wicża Da- *Cant. 4p*
widowa ſzyia twoia która wy-
budowana ieſt z baſztami: ty-
ſiąc puklerzow z niey wiſi, wſzy-
tko mocnych vzbroyenie.

171.

Wicża wyſoka, która nád bra- *2. Par.*
mą doliny wyſtáwiona byłá, kto- *26.*
rą też Oziáiz Krol reſtaurował,
y áby znićy dálecy niż zgory O, *Iof. 9.*
liwncy był proſpekt, ná 150. Ro. *Ant. 11.*
kci wywyżyli.

172.

Wicża Piccow ku poboczney *Noem. 3*
pólnocy ſtronie, tak názwána,
iż wnicy iáko w piecu niegál-
cy podniecáno ogień, który
w nocy iáko 'ádem', tak y mo-
rzem iádącym iáko cel był wy-
ſtáwiony, wedle ktorego, żeby
gdzie z drogi nie zecháli, drogę
twoię proſłować mieli.

K 4

Wicża

173.

Neem. 3. Wieża wielka, która wedle muru Kościoła nad inne wysza była.

174.

Nee. 3. Wieża Mehát, to jest o lokci stu, od Kościoła bliska.

175.

Ios. 6. bel. 2. Wieża Psephina inaczey Neblosa nazwana, ośmiowęgłała była wzwyz na lokci 70. na rogu Miasta między pułnocnem y Zachodniem Miasta murem, na skale dosyć wysokicy vmocniona, y wżytka na kiztałc cudowney bálzty swoią wysokością strážna, z ktorey pod czas pogody Arábia z morzem, y granice oltatnie Hebrayskie widać było można, ruiny ie y iećże znaczne.

176.

Luc 13. Wieża Siloe, która zá czasow Chrystusowych vpadłazy, ośmnaście mężow przytlukła y zabiła.

177.

Przepásć álbo doliná głęboká, która

ktora wokoło gory Syon od po-
łudnia, y ku północy prze- *Excar.*
wizyrkę zachodną Miastá ito- *III. 6.*
nę, aż do bramy Ephraim cią-
gnąć się iposobny Miastá okop
czyniła.

Mieyscá na Przedmieściach.

Micyicá na Wschodnicy Miastá
itronie.

178.

W Odá z Kościoła, ktora pod- *M. 27*
ziemnemí prowadzona ké- *Mat. 11*
nałami, tu z wielkim wybuchá-
łá izumem y spływała do rzecz-
ki Cedron.

179.

BETHANIA ślachtetne Miastecz- *Mat. 25*
ko Máryey y Marthy Siotr Łá. *Mat. 26*
zárzá, budowne, ktore zá gorą *Luc. 19*
Oliwną położone, od Ieruzalem
ná itay piętnasćie odległe, to *Mat. 21*
ieit na dwie mili Włoskie. Z któr-
regó to micyicá lubo nie odle-
głego, dla gory Oliwney Miá-
stá Ieruzalem, widáć niemożná,

K 5 álc

Niceph.
3. list.
Ecc. 30.

Brocar.
itm. 6.

ale na pewny pagorek wstąpi-
wizy, widać z niego Część gory
Syonu. Tu Chrystus w domu
Márthy często gościł, gdzie Má-
rycy przy nogach swoich sie-
dzący opowiadał słowo Boże.
Tu Łazarza od czterech dni po-
grzebnego, y już cuchnącego
plącząc do żywota przywrócił.
Tu w domu Symoná (który że
y przedtym był trędowaty, y od
trądu przez Chrystulá oczyszcio-
ny Symonem trędowatym (jako
mowi Hieronym święty był na-
zwany) gdy przy stole wespół
z Łazarzem siedział, a Márhá
wślugowała, od Marycy drogiem
jest namątczony olekiem. Tu y
w niebo wstąpić mający onych
pożegnał. Za wicku Hieronymá
świętego, dom Márthy y Má-
rycy, y dom Symoná trędowa-
tego, z wielkim nabożnictwem
wierni nawiedzali. Y marmuro-
wy grob Łazarza, w którym od
Zbawiciela był wskrzeszony dla
cudu

cudu sławnego od Heleny Cesarzowej, zacnym opactwem w Kościele, który też po dziesięć, nie tylko Chrześcijańskie, ale y Sáraceniowie, y Turcy wielkim izanuią nábożeństwem. Potym czółow następujących od Pánicy Melisendy Krolowey tu Opactwo wystawione. Co wazytko teraz spulitoizáło, pociągajmom do widzenia pokázuia.

180.

BETHPHAGE Káplánow Wioska, przy gorze Oliwney ná wíchod leżáca, z kąd Chrystus do Místeczka ná przeciwność dącego, dwóch ná przyprowadzenie Oslic posłał: wczniow, które przyprowadziwszy y Apostołikie ni szátami wślawizy Pána ná Oslicę wíadźzili. Y tak gdy wieśka rzetza odzienie swoje, y gálá ki pálmowe ná drodze śláli, y Olánná wyśpiewywáli ztąd do Hierozolimy iáchał. A gáy iuż zgory Oliwney zstępowal, wídząc

widząc Miasto płakał nad nim,
y że się z gruntu zruinować mia-
ło, opowiadał: dla tego iż nie
poznało czasu nawiedzenia swo-
iego.

181.

- Mat. 27.* Miasteczko przeciw Wam ,
Mar. 11. niech się tak mówić godzi, wieś
była zbliska Bethphage położo-
Luc. 19. na, zkąd Pan rozkazał stojące na
rostańu drogi Osłice z osłęciem
do siebie przyprowadzić.

182.

- Isa. 11* Cisterná albo Krynica wedle
Bethánicy, gdzie na wskrze-
nie Łazarza, przychodzący u
Pánu naprzód zabiegła Mária,
a potem od nicy zawołana Ma-
rya.

183.

- Isa. 6.* Págorok Olwncy gory, który
bel. 13. bliski Opoki gołembic, nad do-
liną Siloc był wyższy.

184.

- Mat. 21.* Figowe drzewo suche, wedle
Mar. 11. drogi do Bethánicy szczepione,
które gdy owocow nie miało,
a iá-

a śmiałem okryte było liściem,
od Chrytina przeklęte wicherlo.

185.

Zrzdło S nocze, między bra-
mą doliny y bramą gnoiową, y *Nr. 2.*

pod dziś dzień ściekające które Nec-
maizaby nur Ieroliminy rozwa *Bro. i. in.*

by y bramy ogniem znieśione
obaczył, siedząc na koniu przeie-

chał. 186.

Gehennom, którą y Benhen, *Ios 15. 18*

to jest, doliną Synow En-

non, miejsce było na przed *Hier o. in*

mieściu Ierolimskim [prze- *Ier. 1. 7.*

ciw Wschodowi pod górą obra- *19. 37.*

lenia wedle Sadzawki Fąrbier-

kiej) iako cieplice bårzo we-

ole zrzodłami Siloc, y wodami

Cedronu ściekającymi oblanc,

Witidarczami, y ogrodami zá-
zone, y wszystko gąiowi podo-

ne, a deliciy pełne. Na tey do-

nie był przybytek y Bożysko

ołoch, które iako między wśzy-

kiemi białwaniami celowało,

ak się nim Bog naywięccy brzy-

dzac

Brocar.

inn. 6.

3. Reg. 18

dząc czci jego nie raz zakázował:
 a był bałwan Moieżny ná
 kształt Krolá zrobiony, wewna-
 rz wydrożony, którego głowá
 iáko v cíelcá, á ostátek iáko
 z kramioná y bárki ná ofiáro-
 wanie dzieci miał rozciágnio-
 ne, które gwałtownym bałwá-
 ná gorácem, przytym nieczbo-
 znym ich do siebie przytulánu
 palł. Gdy álbowiem, z ognia
 w tego wydrożeniu wzniecone-
 go, bałwan wízytek się rozpálł:
 na ten czás nieczbożni rodžicy,
 wóhychánu okrucieństwem,
 namikze džiátki swoje Syny y
 córki ná te obrzydliwe sciská-
 nu y obžápiánu do ipalenia po-
 dávali y tem diábelskim iákim-
 sábožestwem, ná ofiáre plu-
 gawego zápáchu, diábelstwu
 Moloch ofiárowáli. A žeby w
 tráznych onych mékách, vtra-
 p oných dzieci wólánie, wnetr-
 nosti rodžicow poružyc niemo-
 žlo, częścią aby tež wdžięczni-
 sza

Iza Bożvskowi była Ofiára, Ká-
plini Molochowi, poki ofiára
trwála, chrápliwem tráb dźwię-
kiem, y wielkiem bębnow trza-
skiem, zewiżád powietrze ná-
pełniáli. Zzá y mieysce ono
lopat, co znaczy bęben iest ná-
zwáne. Tá swiętokradzká Cere-
monia Acház y Mánásses, Kro-
lowie Iudzcy z pólpolitwem szá-
leńacy Syny swie diábelstwu
Moloch poświęćili, ktoremu tak
obrzydliwemu száleństwu, po-
bożny Krol Iudzki loziasz ná ko-
niec zabiczeć prágnąc státuę onę
Moloch skrużył, gay iego wy-
ciął, mieyscá wesołość, trupow,
kości, y innych rzeczy szpetno-
ścią zázrućil, y ná wicki áby
stecz tám byłá tych szpetności,
y śmieći náznaczył.

Ná tey dolinie z roskazánia
Boskiego Jeremiasz, przed stá-
żemi Zydowskiemi o ziemię,
naczynie gliniáne vderzywšy,
y zgrushotawšy, že Bog tak
Miałto

4. Reg.
15. 21.

2. Par.
28.

4. Reg.
23.

1. Jer. 7.
19. 12.

Miasto y lud miast skrużyc opo-
wiedzial. Wedle krotogo toż
Prorocstwa, dla tego iz napelnili
niecyfice ono krowa dziatek nie-
winnych, taka luda tam jest po-
bita wielkość, że wiucey to
niecyfice niezwalo się dolu a Jo-
phet, ale Polahndron to jest Mo-
grela wielu vmarlen, ktorych
trupy tam niepozrzebrane, pra-
tzu powietrznemu y beśtiom
ziemskim italy się p-karmem.
O tych tak niewinnych max,
ktore na dolinie Gehennom po-
nosily dzianki. Zowiciet nalez
podobienstwo wzlawtzy, piekło
za swiadectwe n Hieronyma
swiętego, nazywa Gehenną kto-
ra w poy rzodku przepasci y zie-
mie wzedzie od Niebá, ktore
i it zewiazad wylokic nayodle-
zey za ot, gdzie niebożni mo-
geli mazi nieprzeitanie cierpia.
O dwolakiev Gehennie, zbytec-
znego ogasa y zimna w lobie
wyrażna jest wzmiánka.

Gethse-

Gethsemáni Wieś v gory oli-
wney będąca w oliwę rodzajna, *Mat. 26*
do ktorcy Pan od oś itnicy Wie- *Mar. 14*
czerzy smutny, struchlały, y ná *Hieron.*
duży aż do śmierci łrapiony
w Ogrodzie Oliwnym mając się
do Oycá modlić; przyszedł.

188.

Ogrod Oliwny, Ogrod był ná *Mat. 26*
gorze Oliwny nie daleko od *Mar. 14*
Gethsemáni, przy skále pewney *Luc. 22.*
wydrożały leżący: w ktorym
Chrytus suplikuiący raz, drugi, *Ioan. 18.*
y trzeci do Oycá się modlił, aby
od niego kielich męki oddalił: *Brocar.*
ągdy stawizy się konaiącym dłu- *in. 6.*
żey się modląc, krwie kroplami
ná ziemię spływaiąc pocił się,
z niebá od Anyolá iest pośilony.
Gdzie zá wicku Hieronymá świę-
tego, zgory był Kościół wysta-
wiony ktory do tad pokazuia.

189.

Ogrod Krolewski, ktory y O- *Ios. 5. 18*
grodem Zamknęty m się zowie. *2 Reg. 17.*

L

Ogrod

Ogrod był na przedmieściu Hierozolimskim zewzład muci młopaśány, y vmocniony, y iako Ray, drzew, iezepow, źioł, kwiátow pożytkow obfitością był wesoły, ná wćiechz y vdelectowánie zmyśłow bárzo wygodny, y ná pośiadki roskożne áccom nodowány, wktorym było ono sławne zrzodło Rogel y kámieñ Zœleth, o ktorych częsta w piśmie wzmianká, gdzie Adoniasz, gdy Krolewne v siebie postánowił, oddawał ofiary, y z swoiemi adherentami báiłkietował się.

190.

Gay Molochowi, Bálwánowi Moloch oddány, gdzie bálwochwálcy iego po ofiárach, álbo Kádzidlá oddáníu, pod cieniem drzewá nieczbożność płódzili.

191.

Gorá obráženia, gorá wysoka była ku południowi zrzodlá Rogel y kámienia Zœleth położona. Gdzie on Naymędrszy ze

wszyst.

3. Reg. 1.

Cant. 4.

4. Reg. 25

Ier. 39.

Ios. 7.

Ant. 15.

Brocar.

stin. 6.

4. Reg. 23

Hier. in

Ier. 19.

Es. 32

in Mar.

10.

3. Reg. 11

4. Reg. 23

Brocar.

stin. 6.

wszystkich przez Cudzoziemskie
Zony swoje, już w starości zwi-
dżony, y omámiony, Melichon,
Bożkowi Ammonitow Kościół
wystawił, y sam temuż się kła-
niał, Bożysko to trwało lat 363
które potym Ioziafz Krol zruino-
wał.

192.

Gorą Oliwną, nazwana od ob-
szości rodzącego się na niej gę-
sto oliwnego drzewa, z Græckie-
go Elæon nazwana, a przedtym
gorą sławną Gorą świętą rze-
czona; położona jest na prze-
ciwko Ieruzalem ku Wschodowi
od Miastá wyfokiego Cedrono-
wą rzeką oddzielona, na staj
pieć, a wedle Iozephá na drogę
jednego Szábbáthu od niego dá-
leka, który też przydaje, iż sam
wierzchołek gory na szczęście staj
od Miastá odległy. Tak wysoka
była ta gorá, iż z niej nie tylko
widać wszystkie Ieruzolimskie, ale
y vmárle morze widać było,
krom Oliwnego drzewa, w Pál-

Dan 11

Zach 14

Act. 1.

Ios. 20.

Am. 12

Brocar.

im. 6.

Nee. 8.

2 Reg. 15

Psal. 3.

L 2

my

2. Reg 11

my Iedliny Myrthy y inne ro-
dzayne drzewo obfitowało. Ná
wierzchu tey gory święty Dawid
wćiekając przed Absolonem Sy-
nem swoim z płiczem y boło Pá-
nu Bogu się poklonił. Ná teyże
gorze iegoż Syn Sálomon, w zel-
kicy pobożności zapomniaw, zy
Asthárothowi Bálwanowi Sy-
dończykow, przeciwko Kościo-
łowi Ierozolimskiemu [z ktore-
go wízelkie ktore się tam odprá-
wowało bálwochwálitwo wi-
dác było) Kościół wytáwił, á lo-
zias potym z innemi bálwaniami
zepsówał. Ná tę górę często ná-
odpoczynek, y dla modlitwy v-
częściáł Zbáwiciel, y tam noc
odpráwował. Z teyże gory przy-
Apoštołách przytomnych, y ná-
to pátrzących, dawšzy im bło-
gośláwiciéństwo, do niebá wita-
pił, twarzą ku Kościołowi Rzym-
skiemu Kátholickiemu z Naro-
dow záwołánemu ná Zachód
(co z stop iego do tąd iákoby
w Woyku

4. Reg.

23.

Lyrán.

ibid.

Luc. 21.

22.

w Wosku wyrażonych widać)
 obrociwszy się : do którego , to
 ieść Rzymskiego Kościoła , on
 iego będąc głową , iako dwie y
 y świetne Oczy dwuch Aposto-
 łow Piotra świętego , swego na
 ziemi Namiestnika y Apostołow.
 Herztá, y Pawła świętego Do-
 ktora Narodow miał wyllać.
 Gdy na tym mieyscu Błogosła-
 wiona Helena Kościół na kiztałt
 okragły y figury, dziwnie piękna
 stáwiała strukturą, która w poy-
 szrodku na kamieniu wyrisowa-
 ne stopy, Zbawicielowe zamykać
 y okrywać miała : mieysce ono
 z którego wstąpił, do nieba Zbá-
 wiciel , żadną miarą marmu-
 ru albo zwierchniego nakrycia
 przytać niechciało , iako świad-
 czy Paulinus Nolański Biskup ,
 ale cokolwiek ręká ludzka robić
 zamyslała , od siebie oddalała ,
 y wierzech Kościółá cnego Nay-
 wyższy , dla przesćia támtędy
 Zbawicielowego żadnym społo-

Ioa. 8.

Ezech.

II.

Abt. 1.

P. Moa:

in Pass:

Domini.

Hier. 1.7

Paulin:

Abt. an:

Epist 12

ad Sene.

*Euseb in
vita Con-
stantini.* bem iako świadczy Hieronym
święty zasklepiiony bydź nie-
mogł, ale przesćcie iego od zie-
micy aż do nieba zawsze otwarcie
Setzem. Kościół ten przez długie wieki
2. Hist. trwał, a Chrystulowc itopy ie-
Eccles szcze widać.

Są niemniejszyey powagi mę-
Nicoph. żowie, ktorzy twierdza, że An-
8. Hist. tichrist tego wstępowania nasłá-
Eccles. 30. downikiem będzie chciał bydź,
y że (aby kłamstwo swoje fal-
Procac. szywe wtwierdził) od czartow
itin. 6. ku niebu tak będzie wyniesiony:
jednak potym od Pána Iazusa

104. 11.

Zach.

14.

Lyr. ib.

2.

duchem wst swoich będzie zabi-
ty. Ná tę gorę tymże ipołobem,
iákim wstąpił, ná Sad żywych y
vmárych w obłokach że przy-
bedzie z Dzieciow Apostolkich
iáwna, gdzie czytáia, że gdy A-
postołowie obroconemi w nie-
bo oczymá ná Chrystusa się do-
niebá wstępuiącego zápátrowá-
li dwuch mężow itángło w bia-
łem odzieniu mówiących: Mę-
żowie

żowie Gálileyscy czego stoicie 2. *Thef. 2*
 patrząc w niebo, ten leżysz, kto-
 ry wzięty jest od was do niebá, *Act. 11*
 tak przyjdzie, iakoście go wi-
 dzieli idącego do niebá.

193.

Gorá zgorżenia, gorá wyso-
 ka byłá zá strumieniem Cedro-
 nowym, ná pułnocy gory Oli-
 wney. ná itay cztery od Ieruzalem
 odległa. Ná ktorey Sálomon zá
 poduczeniem Zon Pogáńskich
 Chámeš Bałwánowi Moábitow
 Kościół wystáwił ktory potym
 Ioziafz iáko y inne obálił. Zá
 Máchabeyczykow tu Zamek był
 wytáwiony, ktorego znáki ie-
 szcze zostáją.

2. *Reg. 11*

4 *Reg. 23*

Erocar.

itm. 6.

194.

Grob Fábierza. od bramy ka-
 tncy nie dálcki.

Iosf. 6.

bil. 6.

195.

Pálmy o ktorych w Neemia-
 szu y w Ewángelicy świętego Ia-
 ná czytamy.

Nec. 8.

Ioa. 12.

L 4

Opoká

*Ios. 6.
bel. 13.*

Opoká Gołembie, którą ku południowi Gory olewny wi-
dąc było, po Græcku Peristercon
zwána kámienná, okrągła wy-
foka, y sklepiona wieża była,
zewnątrz pobielona, do ktorey
ciąłnc bárzo jedno było okien-
ko, albo drzwiczki, ná wierzchu
gdzie domowe chowano gołę-
bie. Takowa Wieża często na 5.
Tysięcy gołębi miewała.

*Pasch.
d. 184
191.*

197.

Most Cedronowy kámienny,
o jednym łuku nád Cedronem
wystáwiony: ktory Helena Ce-
sárzowa ná tym mieyscu wystá-
wiła, gdzie dla teyże potrzeby,
drzewo ono, (z ktoreg° kolumná
ná krzyż Páński zrobiona była)
leżało. 198.

*Ioan.
Damas.
Niceph.
2. list.
Ecol.*

Grob Naświętszey Pánný, kto-
ry ná dolinie lozáphát wedle Wsi
Gethlemáni, przy gorze Oli-
wny przedtym nád ziemię był
wynieśiony: gdzie nie náru-
szony

szone Naychwalebnieyszey Pán-
ny Ciało, z wczciwością od Apo-
stołow iest pogrzebione, który
trzeciego dnia po pogrzebie pro-
żny znaleziony, y dziwnie won-
nym zapachem nápełniony, do-
wodem był wżytkim pobo-
żnym, że oná wespół z Ciałem
do niebá od Anyołów iest wzię-
ta y nád Anyelskie Chory wy-
wyżiona. Ná tym mieyscu od
Heleny Ceiárzowcy ná chwałę
Błogostáwioney Pánny wielki
skłapiony y cudownie robiony,
(do ktore^o teraz po 48. stopniách
złępuia) iest wystawiony Ko-
ściół, w ktorego poyrzodku Na-
św.ętzity ten grob, białym már-
murem przyodżiany, iest zám-
kniony: W wielkicy to mieysce
nietylko od pielgrzymow Chrze-
ściáńskich, ale y Sárácenow,
Turkow wczciwości zostáic. Ná
tymże práwie mieyscu pogrze-
biony Ioachim y Anná rodzicy
Naybłogostáwieńzey Bogáro-
L 5 dzi

*Brocar.
itin. 6.*

*Paschal.
d. 140.
3. 97.*

dziółki, y Iozeph Niepokalá-
ney Páunny Oblubieniec. á Chry-
stusów karmiiciel, iáko dawni
świádczą.

199.

4 Reg. 23 Groby póspolitéwá, które były
Ier. 20. ná dolinie Iozaphát, gdzie cho-
wano póspolity lud.

200.

Isa. 8. Siloe Zdrzodło, z którym Sa-
20. dzawká, álbo Siloe kápiciénia,
która się y Sadzawká niźsza ro-
Naem. 3 wie, złączona iest ná Zacho-
Iof. 6. dnicy stronie doliny Iozaphát,
bel. 6. wypływa nisko z Gory Syón-
Isa. 9. skiej, wodá iey przezroczyła,
słodká y obfita, spokoynie y mi-
le spływająca do Cedronu. To
Brocar. Zrzodło przezacny Krol Eze-
itin. 6. chiałz restaurował. W iego la-
dzawce on ślepy od narodzenia
swego, oczy swoje ślinámi Chry-
stusówemi y błotem námázane
vmywając wzrok odebrał Swiád-
czy Iozephus, iż Siloe y wżytkie
inne, które były zá Miástem,

ZRZO-

zrzodła, przed Tytuśa Cefarza przysciem tak znitzczaly, że przy nich wodę kupowano. A gdy Titus wizedł tak hoynie nieprzyiaćiołom plynęła, że nie tylko onym, ale y byd ętomy ogrodomy znicy dosyć było. O tego zrzodła wody dziełności, pilny tego mieyłca badacz Saligniakus, tak włatnie pisze Zrzodła tego woda, v łamych Saracenow w cenie iest. Albowiem z przyrodzenia iako Kozłowie na ćiele śmierdzac, w tym zrodle siebie y dzieci omywają, y tym omyciem śmierd on odcymują. Y v Turkow w wielkim iest poważeniu, iż doznowają że ie y używają nie wzrokowi pomaga. Świadczy Nicephorus iż Heleną przy tym Zrodle dziwnie wystawiła struktury.

Niceph.
8. list.

201.

Szczepan : Na tym mieyłcu święty Szczepan Diakon (ktoromum miłośćią Boską, palającemu kámie-

Ad. 7.

Paschas.
d. 184.

kámienie środkie były) w sámych
młodości kwiecie, rzuconemi
ná się kámiemi, iáko perlami
vkoronowány, y własná krwią
spurpurowány zá kámionuące-
mi siebie, (których izat młodzie-
niec Páweł strzegł) modłąc się,
pierwizy z koroną Meczennską
tryumfuący do niebá wstąpił.

202.

Hieron.
3 Reg. 3.

Ier. 3.

Ios. 8.

Antiq. 1

6

bel. 13.

Ezech.

47.

Brocar.

stin. 6.

2. Reg 15.

Strumień Cedronowy ná
Wschod Ierozolimy, między nią
á górą Oliwną, który dżdżow-
mi wodami, y zgorzewizad sply-
wającemi zrzodłami Sadržaw ká-
mi napelniony, miłym bárzo
brzmieniem y szemránem przez
poyrzodek doliny, y Geheńom,
y przez płátczynny pustyniey,
do Morza Czerwonego splywá-
jąc wpada. Na brzegách oboich
wiele gętych rodzaynych wy-
rastało drzewek, których w cło-
le położenie wespół z poblizze-
mi ogrodami, które przezioczy-
te wody Cedronu oblewały,

prze-

przechodzących oczy, y serce de-
lektowáło. Przez ten Strumień
Krol Dawid wszystkie rzami zá-
lany, wespół z poufálami swo-
mi z przyaciół, przed Absolo-
nem vciekájąc bosy y bez przy-
krycia ná głowie przeszedł.
Przez tenże y Chrystus z swemi
uczniámi do Ogrodu Oliwnego
idąc przebył.

Ioan. 18.

203.

Chálupká świętey Pelágicy, *Niceph.*
tu święta Pelágia sławna oná *hist. Ec-*
grzesznicá, y vrodziwa nierzą- *cl. 17.*
dnicá, ktora wszystkie Antiocheń- *Cap. 5.*
skie białogłowy vrodá, dostát-
kámi, rokoszámí, y lubiežnosťá
przechodziła, w chálupce pleć
niewieściá izáta y imieniem tá- *Breid. 14*
jąc, zwána y rozumána zá Mni-
chá Pelágiusá pokutowála, y z
morza występkow, itawízy się *Pas. d.*
Cnot morzem, támžé vmárlá, *191.*
y pogrzebioná jest, gdzie potym
wystáwiony byl Kościół.

Doliná

- Ief 6.* Doliną Iozáphát, która doliną
Isa 3. Cedron, y doliną Gor się nazy-
Zach 14. wa: iest doliną szeroka y głębo-
Jer. 26. ka między Ieruzalem a Oliwną
 górą leżącą, wżytko od wicho-
 du otaczając miasto, którą Ce-
 dron swemi oblewając wodami,
3. Reg. bärzo redzayną czyni. Ktorcy
15. głębokosc zrazną lubo Cesarze
 Rzymscy Titus y Adrianus na-
4. Reg. rzuconą ziemią y ruinami Ko-
23. ściolą napełnić chcieli, przecie
2. Par. iednak nie cäle napełnili. Na tey
15. dolinie pobożni y dobrzy Krolo-
 wie ludcy. Azá, Ezechias, Iozias,
Zech. 3. bałwochwańskie popaliłi bałwá-
 ny, y ich proch w Cedron wrzu-
 ćili. Tá doliną, powizechnym
Lysa 16. Miastá wżytkego Cmyntarzem
 byłá, gdzie gmin y pospolstwo
 się wżytko chowáło, zá Miastem
 albowiem Zydzi zwyczajnie się
Zach. grzebli, y teraz ná tymże miey-
14. scu Turcy się grzebią. Ná teyże
 dolinie, w dzień on ośtátni, wży-
 tkim

kim strażny, wizycy zewsząd
 ludzie na ołtární y generalny Sąd
 stawie się mają, y każdy za swoie
 zasługi należyta odbierze od Sę-
 dziego zapłatę. Zkąd y dolina
 zgromadzenia się zowie, że tam
 żli od dobrych odłączeni, y do-
 przy do niebá wzięci będą, aby
 tam wieczney szczęśliwości zaży-
 wali: a żli do piekła straceni na
 wieczne karanie. Za czasow,
 ktorych się Pálestyna Chrześcia-
 nom dostála, było tu pewne O-
 pátwo, w ktorym Páni Meli-
 sendá Krolowa Ierozolimka jest
 pogrzebiona.

Mat. 25

205.

Doliná Siloc, od zrzodła Siloc
 imię mająca, gdzie Zydzi, kto-
 rzy teraz w Ierozolimie mie-
 szkają grzebią się.

Ios. 6.
 bel. 13.

206.

Drogá roley Fábierzá, leżąca
 przy dokończeniu wody prowá-
 dzoney sadzawki wyższy. Tu
 zaiasz Krolowi Achaz, opowie-
 dział

4. Reg. 18.

dział Chrystusa z Panny narodzić się mającego.

270.

Droga poymania, te kropel-
Paf d. ki podle siebie idące drogę po-
 190. 93 kazuja, którą Chrystus dla od-
 194 197 kupienia narodu ludzkiego, poym-
 200. 220 mianego, przez wizecko prawie
 Miałto, aby był widziany, pro-
 wadzono. Naprzod albowiem
 gdy z wieczerniką, do ogrodą
 gory Oliwney na modlitwę wy-
 szedłszy, ofiarę świętey Modlitwy
 Bogu Oycu oddał, ztamtąd się
 powracając zbliżającym się do
 siebie na imanie, nieprzyjacio-
 lom, dobrowolnie w drogę za-
 szedł, y iedze czterdziętego
 kroku od mieycia modlitwy nie-
 skończył, gdy zellani od Przeło-
 żonych Kápláńskich y stárzych
 ludu, na niego się porwali. iego
 imali, y mocnemi itryczką ni
 11. 53. związáli. Zkąd zaraz od wielk ow
 1er. 11. onych drapieżnych jako nayeż-
 szy báránek z wielkim wrza-
 skiem

skien
 kiem
 y w
 tak
 mie
 dze
 szow
 ry o
 ny,
 gły.
 330.
 odw
 krok
 zafli
 da
 z tá
 600
 pro
 rym
 w 1
 P
 szaj
 P
 oke
 10.

skiem, y rozmaitego Oręża zgic-
kiem zá Cedron [w który że go
y wepchnęli, wiele rozumieją,
tak tłumaczac ono Piálmiſty
micytce Z ſtrumienia ná dro-
dze pié będzie) do domu Ana-
ſzowego prowadzony ieſt. Kto-
ry od mieyſcá, gdzie ieſt poymá-
ny, ná 2360. krokow był odle-
gły. A potym ztąd ná krokow
330. do Pálacu Kaiphaſzowego
odwiedziony, ztąd dálecy ná 1000
krokow Pálacu Piłatowego. A
záſie od Piłatá do Pálacu Hero-
dá ná krokow 350. Ná oſtátek
z támtąd inną drogą ná łokci
600. długą do Pálacu Piłatá od-
prowadzony. Krok záś o kto-
rym tu mowá, dwie ſtopy y puł
w ſobie zámyka.

Pf. 109.

208.

Drogá do Anáthoth, y ná pu-
ſzczá o ktorey *Bracard. itin 6.*

209.

Drogá do Ierichá y Engáddi,
o ktorey wzmianká v Łukaſzáś.
10. *Marc. 11.* M Tu

Mat. 14. Tu gdy się Chrystus modlił,
Luc. 22. vsiadło trzech Apostołów Piotr,
Breid. 14. Iakub, y Jan, od Ogrodu Oli-
lul. Bre. wnego na ciśnienie kámenia,
Jer. 2. á od grobu Panny MARYBY ná
 50 kroków odláczeni.

Mat. 26 Tu ośm iných Apostołów ze-
 stálo ná lokci 34. od trzech po-
 micnionych odlegli.

Mat. 26 Tu Chrystus, áby nas wolno-
Mat. 14 ściá dárowáť, od Iudázá zdraj-
 ce pocáľowáním wydány, od
 Zydów, ktorých słowem ná
Luc. 22. wznák o zemię vderzył poymá-
 ny: y iáko wicrutny Petr srodek
 zkrépowány iest. Tuž Piotr na-
 gle zápalony, vderzył fluge Bi-
Jan. 18. skupiego, ktořemu imię bylo
 Máľchus, y vciáľ vcho iego prá-
 we: ktoře Chrystus záraz przy-
 wrocił. Inni záś Apostoľowie
 bojáć się o sámých siebie, od tá-
 piwliży Páná tu poučickáli.

Ná tym micyſcu gory Oliwney, *Mat. 23*
ná przeciw Kościołowi wedle *25.*
krynicy pewney ſiedząc Chry- *Mar. 3.*
ſtus długim kazanie n, zepfowa- *Luc. 20.*
nie Ierozolimy, przyſzłe ſpráwie-
dliwych vtrapienia, fałszywych
Proroków przyſcie, znaki do-
kończenia ſwiátá, y ſpoſob ſadu
oſtátneho opowiedział, y iáwnie
ogłoſił: ná którym micyſcu pię- *Mat 23*
kny był wybudowany Koſciół, *Mar. 13*
ktory teraz ſpułtoſzał. *Luc. 21.*

Tedy Chryſtus ná Oſlicy ſie- *Mat 22*
dząc, do Hierozolimy wiezdzał, *Mar. 11*
przy wielkiej ludzi gromádzie, *Luc. 19.*
jedni go poprzedzali, drudzy za- *Ioan. 12.*
nim náſtepowáli, á ná d to wiel-
ka ludu gromádá z Miáſtá drogę
mu zaiſzlá, z taką g^o wízyſcy przy-
imowali ochotą, że wiele ich
włainemi ſzátami drogę vſcie-
kali, inni gáłęziámi liſciami z
pálmowego, oliwnego, y inne-
go drzewá, ſćieſzki drogi pokry-
wali.

Vitel.

Tyr. 15.
bel. cal.

wáli Zewiżąd winzuiących
 śpiewaiących głoſy takowe ſię
 odzywały. *Oſanna na myſłkoſci*
błogostawiony który przyſzedł w imię
 Pańskie, z iaką pompą, y tryum-
 phem prawdziwy on Krol y po-
 korny zwyciężcą, bramą złotą
 (ktorą że rzadko otwierano, ie-
 mu iako świadczą dobrowolnie
 ſię otworzyła) do Krolewskiego
 wizeſzdy Miąſtá, w około Ko-
 ſcioła y wielkicy Częſci Miąſtá
 obiechał: którym nowym wi-
 dowiſkiem wzruſzyło ſię wize-
 tko Miąſto mowiąc, kto to ieſt?
 Rzeſze zaś idąc za nim, odpo-
 wiedały. Ten ieſt Iazvs Prorok
 od Názárethu Gálilzey. W ten
 czas ſię iak w naylepſzą weſela-
 cych ſię y winzuiących głoſy
 odzywały, zbiegli ſię zewiżąd
 oboicy płci ſtárzy y młodzi, á
 wſzytkich y dzieć á co dziwnicy-
 ſza niemowlátok y pierſiámi ſię
 karmiących iedno wołanie było.
(Oſanna Synowi Davidowemu, błogo-
stawiony

stławiony który przyszedł Król w imię
 Pańskie Król Izraelski. Błogosławio-
 ne które przyszło Królestwo Cyca nąse-
 go Taniaa, pokoy na niebie, chwala
 na wysokości,) którym wesołym y
 wintzującym głosem y okrzykię
 prawdziwego swego Messiasza
 miánuiąc, iego aż do Kościoła
 prowadzili. Gdzie nowy on Król
 zaraz nowe swoje zaczynając
 Królestwo, ślepych y chromych
 wzdrowił. Tym czasem niezbosni
 Pnárizeuszowie srodze się tra-
 pili, y zazdrościwi Przelożeni
 Kapłaniſcy, którzy widząc cudá
 które czynił, y dzieci wołające,
 Ołánná Synowi Dawidowemu,
 mówili między sobą patrzyć iż
 nic niedokázuiemy. Oto świat
 wliżytek za nim idzie. Dla czego
 na łamego Iezusa nástąpiwłszy,
 Mistrzu[prawią] słyszysz co ci mo-
 wią? Iay wezniom twoim którym
 on toż bydz, przez Psálmistę, *Psalm 8.*
 oznaymiono, odpowiedział.
 Izaliście nie czytali, z yst nie-
 M3 mowle.

ych y kámiionych pierśiami,
chwałę wykonałeś: Powiadam
wam, iż ieżeli się zamilczą, wnet
kámenie wołać będą. Tak ál-
bowiem niechciał Bog chwały,
rezytując, iż ieżeliby ludzie byli
milczeli, śámie wołałyby były
kámenie.

Miejscu na południe Miasta.

215.

Dan. 14.

Bred. 34

1ul.

A Bákuk Tu Anyoł Páński
Proroká Abákuka, obiad
zeńcom niosącego, za włozy
wziął, y wespoł z pokarmem
do Bábylonu ná posiłek i Dánie-
lowi w iáskiny siedmiu Lwow
zámknietemu doniołł, ktorego
nákarmiwszy tuż znówu od-
niołł.

216.

Zach. 11

Mat. 27

Ab. 1.

Aceldámá álbo Háceldemách,
to ieść, rola krwie. Rola była
gárncarza ku południowi ná go-
rze Sion leżąca, z tyłu mając go-
rę tegoż imienia skromnie wy-
foka, ná ciśnienie kámenia od

Sa.

Sadzawki wyższy odległa, kto-
 ra za radą Żydów za 30. sre-
 brnych, za które Iudasz Chry-
 stusa przedał, na grzebień pie-
 grzymów kupiono, którzy po-
 wię Heleną Cesarzowa Czter-
 mią murów na wzwyż, o 72.
 wżerz o 50, kroków otoczyła, a
 zwierzchu sklepieniem (które
 w siedmiu mieścach przekowa-
 ne było, aby tamtędy umarłych
 ciała spuszczano) nakryła. Tę
 ziemię moc iść cudowna y wi-
 ą prawie przewyższająca, iż
 umarłych ciała przez godzin 24.
 w piekło obraca, którzy mocy
 na inże kraje przeniesiona na-
 mnię nie traci. Albowiem za
 rozkazaniem Heleny Cesarzo-
 wey, gdy z tey ręki, ziemię,
 ile wziąć mogło okrętów 270.
 nabrano, y do Rzymu przywie-
 ziono, a tam przy gorze Watykan-
 skiej, na miejsce to wysypano,
 które obywatele domem świę-
 tym nazywają, lubo niebo ziemi

Niceph.

8. Hist.

Ecel. 30.

Bracard.

1111. 6.

Brzd.

14. Int.

Pajch.

d. 197.

oncy się odmieniło, jednak iż też
moc zatrzymać codzienne wcz-
doświadczenie. Rzymianów al-
bowiem odrzucając, samych
pielgrzymów ciała do pogrzebu
przyjmie, których też tu wży-
tkę ciała substańcją we dwudzie-
stu czterech godzinach pożera,
kości tylko zostawiwszy.

217.

4 Reg 18
I/4.7. 26
Brocar.
itn. 6.

Rola Fábierska na południe
miała, od Acceldamy ciągnąca się
aż do góry Gion, gdzie Farbierze
swoje sukna w bliskim strumie-
niu Gion płocząc, tamże tuszą y
rospościerają.

218.

Hier. to.
in Cant.
Scrip.
Eccl.

Iaskinia Iakubá Mnicyłzego,
gdzie przyśiągłszy, że nie miał sko-
tztować chleba od godziny kto-
rey z kielichá Páńskiego pił ażby
Chrystulá od Vmárłych powsta-
łego oglądał, przez dni trzy me-
ki Pánskiey vtaiony i poczywał.
Dla tego też Pán po zmartwych-
wstaniu swoim tu się mu ołobno
poka.

1. Cor. 15

pokazał. Na ktorego część Chrze-
sćianic na tym micycu potym
kościół postawili.

219.

Iáskinia Piotrá Apostolá, w *Mat. 26*
ktorey po trzy kroć Páná się za- *Luc. 24.*
prawšy, winę swoię w gorz. *1 Cor. 15*
kiey pokucie, y Izách oplákiwał.
Gdzie podobno mu się Chrystus
po Zmartwychwstániu swoim *Breid.*
pokazał, tu też Kápliczká po- *10. Iul.*
tym wystáwiona byłá, która te-
raz z gruntu zniešiona.

220.

Obož Aštyryjski, ktory był po- *4 Reg. 18*
łożony wedle ładzawki wyżzey,
z ktorego naymęžniczyšych Zoł- *2 Par. 23*
nierzow ná 185 Tysiěcy mšcząc
się blužnierstwá ich, pierwizey
obleżenia nocy, Anyoł Páñski *1/2. 9.*
zabił, y ciálá ich, žeby smrodem *30.*
powietrza nie zarážáły w proch
mowi Augustyn święty obrocił,
Száty tylko y oręże, aby lud Izrá-
elski miał łupy, w ciele y niená- *Is. 10.*
rušzone zoltawil. Tey kłěski zda-

M 5

wná

August. wną Ian święty Chrysoſtom
ad. 4. malowany miał v ſiebie ná ta-
in Ere. blicy Obraz , iáko ſwińdczy
Lyr. in Concilium wtore Niczńskie ,
4 Reg 19 probuac tym, że ná ten czás iuż
Act. 4. v Wierných był zwycay obrá-
 zow. 221.

Dom Fiaſzow w ktorym Eli-
Breid 14 aſz Prorok niegdy mieſzkał,
Iul. gdzie téż potym był wytáwio-
 ny Koſciół.

222.

EROGH gorá, ináczey gorá Po-
Iof 15. tudniowa wyſoka y okazała , ku
Ec 18. Miáſtu ná Południe leżąca, tro-
 che ku północy nákloniona ,
4 Reg 15 o ktorey to gadno do wvagi czy-
2 Par. 26 tamy. Iż gdy Oziáſz Krol; w Ká-
Amos 7 pláńſkie przybrány ſzáty, wſzedł
Zach. 14 do ſwiątnice, y ná Oltarzu zło-
 tym kádzielaym, kádzenie za-
 palone , co ſię tylko łáymym Ká-
 plánom godziło , oſiárować ſię
 wáżył, zaráz ſię wielkie ziemic
Iof. 9. ſtáło trzęſienie, o ktorym Amos
Ant. 11. y Zácháriaſz czynią wzmiankę a

z którym y tam Kościół, zwie-
rzechu się narytował, y gorą tą
na dwoje się roztaplała; taką siłą
y mocą, iż druga tey część w pe-
dźcie swoim przez itay cztery bie-
gąc, aż się o drugą Wschodnią
gorę (która się gorą obrażenia
zowie) oparła y załstanowiła,
zawaliwizy gościniec bity, y za-
łypawizy Krolewskie Ogrody.
Sam w tenże czas Oziół pioru
nem wderzony tradem na ciele
iell zarażony, dla czego zaraz
z Kościoła y Miasta wygnany,
przez wżyttek żywoz onę cier-
piac i prośną zarazę, w domu o-
łobnym, aż do śmierci zámknio-
ny zostawał.

*Adam
Rup. 6
ioan.
Heldes.*

223.

Zrzodło, przy tym zrzodle
gwiazdą trzem Krolom, gdy do
Hierozolimy weszli zniknęła, a
póty się pokazała, y onych do
Bethleem zaprowadziła.

*Mat. 2.
Broid. 14
Iul.*

224.

Doł Ieremiasza Proroka w
kto.

ktorym w gorzkości sercá się-
dzac , czworakim obiccadłem
składajacym się narzekając y pla-
cząc , lamentował , y opitał ze-
płównie Ierolimimy, przez Hál-
deyczkow zaraz uczynione ,
gdzie Helená Cezárzową iako
świadczy Nicephorus cudowne
wystawiła dzieła.

225.

Tre. 12

3. 4 5

Niceph.

8. Hist.

Ecd. 30.

2 Par. 23

Brocar.

stin. 6.

Brtd. 14

Int.

Izíasz , Tu Izíasz zacny on
Prorok , gdy mnicy albo więcej
lát 70. w Ierusalém prorokował ,
za rozkazaniem Manáffessa Kro-
la (ktoremu iako świadczy Hie-
ronim Święty dziadom był) pi-
łá ná dwie Części przetrźnięty
vmarł. I jest pogrzebiony pod
dębem Rogel wedle wod prze-
chodzenia, które niegdy Ezechi-
ász Krol, ziemią zárzucił, gdzie
wedle drzewá jednego ielcze
grob jego widać , A teraz tam
jest Ogród warzywá.

226.

Brtd. 14

Int.

Micyscá skryte Apostołow ,
wiele

Wiele jest iákiñ w ktorých ósm
z Apostołów pod čás Męki Páñ.
skicy że się kryli, itárzy podają
dowiadomości.

Breid. 14
Iul.

227.

Nágrobek álbo ręká Absolo-
nowa, kolumná bylá y itatuá
Mármurowa z napilem ná dwo-
ie stá y od Hierosolimy odleglá,
ktorá sobie Absolon żyjący zá na
grobek ná dolinie Krolew. kicy
wystáwił. Gdzie y teraz Wie-
żá, y gromádá wielká kámieni
zostáie ktorey co dzień więccy
przybywá. Albowiem pogánice
y pielgrzymi tamtędy przecho-
dzá zwyczaj máią że tam ká-
miení káždy rzuci y iákoby we-
dle práwá mścząc się iego prze-
ciwko Oycu swemu Dawidowi
rebelliey, tym mu złorzeczą prze-
kłétwem. Przeklęty niech bę-
dzie Oycoboycá Absolon, y kto-
rzykolwiek rodziców swoich nie
spráwiedliwie prześládują niech
będą przeklętymi ná wicki.

2. Reg. 18
Ios. 7.
Anti. 10

Breid. 14
Iulij.

Sa.

4 Reg 18   Sadržawka, wyższa położona
2 Par. 37   przy gorze Sion na południe,
Iza. 7.   którą zącny Krol Ezechiasz z wo-
dy prowadzeniem [ktore sadza-
wką Fábierską, od Hieronimá
się nazywá) restaurował, kto-
rey też wody wobleżeniu Assy-
ryjskim ziemią zálypał.

229.

2. Par.   Grob Zachariaszow, syná Bá-
24. 23.   ráchiaszowego inaczey Syná Io-
Mt. 2.   iády ktorego Zvdzi zábili mie-
Brod 14   dzy Oltárzem á Kościołem
Iuda.   *Mieyscá Miastá ku zachodowi*

230.

2. Reg. 5   Bálphárásim, pole iest, ná
1 Par. 14   dolinie Rápnáim, ná którym Da-
wid Krol Philistinczykow ná-
przed zwycięzył y ich rzezane
obrázy bálwochwálkie w obo-
zie znalezione spalił.

231.

Ios 14.   Oboz Herodá, ktory zá swiá-
1 Par. 24.   dectwem Iozepha, położył zá
Ezek. 12   Mianem ku zachodowi.

Zrzodziło Sion niższe które się 2. Par.
poczynało nakoncu roley Fár- 33.
bierskiej, którego Wody prowadził Krol Ezechiasz do sadzawki Brocar.
wyższej. 233. itin. 6.

Zrzodziło Gion, wyższe wypły- 4. Reg.
wające z gory Gion, które potym 20.
Ezechiasz Krol zatkanął y kusiąc żę- 2 Par 23
laniem opokę, prowadził dołem Eocl 48.
wody jego ku zachodowi Miasta Brocar.
Dawidowego, y podziemnemi itin. 6.
Kanałami przez środek Miasta
one wprowadził w sadzawkę
miedzy murami, żeby w oblęże-
niu wody ludowi niebrakowało.

Iudasz Tu Iudasz z Apostoła
stał wizerunek zdraycy na żalostnym Mat. 29
jednym Figi suchey drzewie, które Ał. 1.
do tad widać obiecił się y obie- Brocar.
szony w pul się rozpukł, y wy- itin. 6.
ćickły wizerunek wnętrzości ie-
go 235.

Gorá Kálwánczy, Gorá Skálísta Ier 3.
y miernie wysoka była, z Iiebray Mat. 17
skiego & bel. 12

skie^o Golgotha. inaczey Goáthá
 rzeczona, ktora Miásta między
Mar. 15 zachodem a pułnockiem naybli-
Luc. 23. ższa była. Ná tey Winowacy są-
 dem potępieni ná gárdło, kará-
Ioan. 19. nie ośtathie odnošili; gđzie zá-
 wize iáko około szubienic widać,
 leżały gęsto trupie głowy, kości
 wnętrzności, y z gniłość ludzi o-
 bicizonych, ściętych, albo inák-
 szem śmierci społobem zabitych.
 Tu IEZVS CHRISTVS Zbawiciel
 nász ktory grzechu nieznał, zá
 nas iáko mowi Páweł S. grze-
 chem, to iest ofiarą zá grzech sta-
 wšzy się nágim między potrámi
 dwiema, iáko winny zá zbáwic-
 nie wšzytkich iest vkrzyżowány.

A przeto Kalwáryjska gorá, bę-
 dąc przed tym mieyscem nieśla-
2. Cor. 5 wnym, męką Chrytuśową y
 krwią iego, tak iest wśławiona
Duct. 2 y poświęconá, że teraz iáko od
 Aniołow tak od ludzi pośzano-
 wania y czci godna. Iáko też y
 Krzyż przedtym był sromotny,
 teraz

❀ (166) ❀

teraz rownym sposobem stal sie Gal. 3.
Chwalebny. 236.

Gorá, Gien gorá piękna dłu-
ga y nie wysoka iest, która od
Záchodu Miásto okraża, zá-
bramą sądową powoli się v-
mnieysza, y głęboką doliną od
Miásta się dzieli: Ná tey gorze z
rozkazania Dawidowego Sáló-
mon od Sádoká Biskupá, Ná-
chaná Proroká, olciem poświę-
conym ná Krolá iest pomászczo-
ny; któremu záraz od wšytkie-
go ludu okrzyki vczynione.
Niech żyie Krol Sálomon, tá-
mże zradości tak lud w tráby piśa-
czalki się odzywał, iż od wrza-
sku y głosow Instrumentow o-
nych zięmią y powietrze brzmia-
ło.

Nagrobek Ananás Biskupá, o
ktorem Ioseph bellu ladanici lib. 6.
Cap. 13. 238.

Gruszkci drzewa doliny Ra- 2. Reg. 9
phaim, które Iozeph Lascem pla- Lyr. 16.
zu nazywa, przy którym Dawid 1. Par. 14.
N za

M

zá

za pomocą z Niebá, powtoré
Philistynczykow z woiował y
długo y dáleko gonil.

239.

- Isa. cx.*   Grob Páński Chwálebny ,
Mat 21   Grob był nowy ná ośm itop dłu-
Mar. 15   gi, który od gory Kálwárycy ná
Luc. 23   108. itop, á od gory Gion ná
Ioan. 19.   1000 krokow odległy, Iozeph
Nicesh.   od Arimáthiey przedni Senator
8. list.   wogrodzie bliskim Kálwáryckiey
gory w skále sobie wykował, w
ktorym samže wespół z Nikody-
mem, Błogosławioná MARYA y
z pobožnemi Niewiáštámi Ciáło
Beda in   Iezusowe zá pozwoleniem Pifa-
Mar. 16   tá z krzyžá zdięty, olejkámi ná-
mázane, w prześcierádło pięknie
wwinione z vsčiwoścá wielká
Brocard.   głowá ku zachodowi pogrzebł
Wst. 6.   (z kád zwyczaj takimže spo-
sobem y vnas ná mieyscách świę-
tych grześć vmárłych) y przylo-
żywszy kámién wielki do drzwi
grobowych, odszedł. A potym
Przełożeni Káplańscy y Phári-
zeusz-

zeużówie.chacZmartwychwsta-
niu Chryśtusowemu przeskro-
dzić, przydawszy straż z Żoł-
nierzow obwárowáli grob, ká-
mien który grob zámykał, pic-
częcia opátrzyli, żeby się iákicy
w Strożách zdrády nieználázło.
Aleć tá Żydów pilność y itará-
nie, którym vsílowáli zmar-
twychwstániu temu, wysćie
zámknać, przyczyniło Cudu,
y Zmartwychwstánia wiárę v-
twierdziło. Albowiem Chryśtus
dnia trzeciego powstawszy ży-
wy, zámkniętym y zápieczęto-
wánym grobem wyszedł, y na-
przod támżc MáricyMágdálenie
przy grobie pláczący w po-
stáci Ogródniká się pokazał.

240.

Lás Miástá niedálcki iáko
świádczy Ioseph. lib. belli Iudaici
cap. 14. 241.

Strumien Gion, ktory Acház
Krol z rzródlá Gion niżzego,
przez srzodek ziemié do iadzwaw-

N 2

ki

Mar. 16

Ioa. 20

2 Par. 32

Noc. 2.

Brocard.

ism. 6.

ki wyższej prowadzić zaczął. co
potym Ezechiasz Krol dokoń-
czył. 242.

*Ier. 31.
Euseb. in
vita Con-
stan.*

*Hieron.
ss. 1. ad
Paul. E.
pist. 13.*

*Ambr. 1.
3. in fu-
neb. Om:
Odes.
4m.*

Doliná Trupia, ktora miedzy
gorą Kálwarię y murámi Iero-
zolymskimi leży, imię ztąd ma,
iż tám trupow kości, y proch
tych ktorych ná Kálwaryiskiey
gorze strácono, álbo spalono,
rzucano. Dla czego y Zołnierze
Chrystusá krzyżuiący, skoro lo-
trow, ktorzy z Chrytusem vkrzy-
żowani byli, golenie złamáli,
dla następuiącego Wieczoru y
dnia świętego, ich trupy y krzy-
że, wespół y krzyż Chrystusá iuż
pogrzebionego, y tytuł ná tę do-
linę zepchnęli. Ná ktore potym
nárzucánemi z Miásta śmicćia-
mi y gnoiem doliná cále byłá ná-
pełniona y zárzucona. Y tak try-
umphálne ono krzyżá drzewo
pod wielką gnoiu y śmicći mo-
gile práwie lat 300. głęboko zá-
kopáne było. Podobnym sposo-
bem tegoż Miásta Obywátele,
wła-

właśnie iakoby się na wyglą-
dzenie Chrystusa pamiatki con-
spirowali, grob Pański wielką
tamtą nasympawszy Mogilę całę za-
rzucili. Y poganie najmniey od
Zydow nie lepiżemi będąc, na
mieyscu wkrzyżowania marmu-
rową niewstydliwę Wenerę
staturową y Kościół, na mieyscu zaś
Zmartwychwstania, lowiszę
Bálwan, a w Bethleem v zło-
bu Zbawiciela, Obraz y Kościół
na cześć Adonidela niewstydli-
wego Venerę Amázjusza wysta-
wili; aby Chrześciane Chry-
stusowi na tych mieyscach kła-
niący się tym bálwanom cześć
wyrządzać zdáli się. Iednak nie-
máiz mądrości, niemáiz rady
przeciwko Pánu, który te męski
swoiey trophæa, tak Zydow iá-
ko y pogánów lekcepoważone
niezbożnością, ktorých Chrze-
ścianie dla rożnych prześlado-
wania, ledwie vpilnować mogli,
on od niezbożnych ręki niená-

*Paul
Nol. Ep.
11. ad
Sener.*

*Ruffinus
in Eccl.
Hist.*

*Socrat.
1. hist.
Eccl.*

*Soromen
2. hist.
Eccl.*

*Niceph.
8. Hist.
Eccl.*

*Petr. de
Natal. m
Cat. San.*

Procard.
vin. 6.

Breid. 12
Jul. 13

Pasch. d.
214. 275
226. 3
227.

ruszone zachował, aby tym z
większą czcią od Chrześcian v-
szanowane napotym były, im w
lekczyliśmy od nieprzyjaciół
swoich były poważnie: Roku
álbowiem po Chrystusie náro-
dzonym 326, gdy się już pokoy
Kościołowi wrocił y Synod prze-
ciwko Ariuszowi od 318. Bisku-
pow w Nicenie się odprawił, bło-
gosławiona Helená Césarzowa,
pobożnego Césarza Constantína,
pobożna Mátká, w lat prawie 80
za nápomnieniem Boskim, dla
szukania krzyża Páńskiego, do
Hierozolimy z Woykiem wyia-
chawizy, pilnie się stáráła, aby
te báłwany, gdzie Bożyská, Ko-
ścioły po lat niemal 180. wzru-
szone, zniszczone były, y wielkim
vsiłując iposobem, aby się o
miejscu vstáionego Krzyża Páń-
skiego dowiedziała mężow z ży-
dow naybiegleyzých, iáko swo-
icy nieczbożności świadkow szu-
kała, y zwoławizy ich do Jeru-
zalem

załem zgromadziła. Gdy się te-
dy owi przed Cesárzową stawili,
a o mieście męki Pańskicy pyta-
ni, o nim żadną miarą znaku dać
niechcieli, mówiąc iż żadney o
tey rzeczy niemieli wiadomości,
rozkazała Cesárzowa ogniem
ich palić, ktorzy się bojąc, wyda-
li iey iednego ludę męża v sie-
bie státecznego, który ieszcze w
máłości od Rodziców swoich
o tym slyżał, o czym Cesárzowa
wiedzieć prágnała. Tedy ona
dawszy innym pokoy, ludy za-
wołaWiży, rzecze: Smierć álbo
żywot przed oczymá twemi, ie-
żeli mi nie pokażesz krzyża Chry-
stusowego, obierayże iobie co
chcesz. A on się kręcąc różnemi
zwłoczył dać odpowiedzi di-
skursámi, boiał się álbowiem aby
przez opowiedanie krzyża, prá-
wá y tráditę Żydowskie (co się
właśnie stáło nie znięzały.) Na-
stępie Cesárzowa, przypila aby
Sekret wydał, y różnemi śmier-

či pogrozkami człowiekowi one.
 mu dokucza. Ale gdy nic ná slo-
 wá nie dbał, do samey przyszło
 rzeczy. W studnią, głęboką bez
 wody wrzucono go. y głodě aby
 zginał trąpiono. Przez dni tedy
 szczęście nie niecierząc, dnia siódme-
 go, aby był wyciągniony prosił,
 obiecując, że miał o krzyżu Pán-
 skim obiać. Wyciągniony te-
 dy ná micylce gdzie leżał krzyż
 święty pobiegł: y modlitwę v-
 czyniwszy do Pána Boga prosił,
 aby mu znak krzyża świętego
 był pokazány. Wysłuchał Pan
 Bog modlitwę, y micylce gdzie
 wtaione Boskie były rzeczy,
 oczywištěm cudem obiać Al-
 bowiem zagnęła ziemiá się zá-
 trzęsła, y dziwny zápach Máści
 z siebie wydała. Ktorego cu-
 dem czei godna Césarzowa, o
 micylce oznáymieniu wtwier-
 dzona, kazála zaraz bráć się do
 roskopánia oney ziemi. Y w
 přetkicy iáko obywatclow tak y
 Zol-

Zołnierzow gotowości, w kro-
tce zaczęta wykonała robotę, al-
bowiem za wyniesionemi wzgo-
rę śmieciami, trzy krzyże znala-
zła, y z osobną od nich drewnia-
ną tabliczkę onę, która na krzy-
żu Páńskim przybita, tytuł Ha-
brayskimi, Grackimi y Łacín-
skimi literami od Pilatá napisa-
ny miała. Ale gdy w tych trzech
krzyżach tego na którym był za-
wieszony Chrystus znać nie by-
ło. Mądry wielec on Makárius
Ierolimski Biskup, taką dro-
gą wywiadować się począł. Ślá-
chetna jedná Mátróná w Hiero-
rozolimie, choroba pewną cięż-
ką y prawie nieuleczoną była
strapiona; do ktorey na łóżku
leżący y iuż śmierci bliskiey Ie-
rozolimski Biskup wespół z Ce-
sárzową y innemi przyszedł: y
naprzód Panu Bogu modłę v-
czyniwszy aby pokazał, który z
onych trzech krzyżow, za przy-
łożeniem do oney to chory, y v-

zdrowieniem icy był Chrystu-
 sow. Przyłożył tedy ieden, nie
 się nie stało, przyłożył y drugi,
 aniżá tym co pomogło, dopiero
 gdy trzeci krzyż wedle chorey
 położono, záraz zdrową wsta-
 wízy z łóžká się porwałá. Zá
 ktorym Cudem wzruszony Iudá,
 z Zydá záraz stał się Chrześcia-
 ninem, y ochrzcony ná tych
 miast od Krzyžá szukánia, Qui-
 riácus imię odebrał, ktory potym
 Ierozolimskim Biskupem był y
 Krzyż noszących Zakon postá-
 nowił, á potym zá Iuliáná Apo-
 státy Męczennikiem został. Przy-
 tym znalazłszy Helená Krzyž
 Chrystusow, mogilę též ktora
 Grob Páński okrywałá, y dłu-
 go táłá rozrzućić roskažálá.
 Cogdy się stało grob się vkažál,
 y w nim trzy gwoźdźcie, ktoremá
 Iezus do krzyžá przybity zná-
 leżione támže y Koroná Ciernio-
 wa byłá. Od tego czasu zaka-
 zano, áby krzyžá ná trácenie
 win.

winnych nie zażywano y posta-
nowiono, aby dnia trzeciego
Máią tego Należenia święto się
odprawowało. Cielarzowa o-
trzymawszy skutek wolei two-
icy, pragnąc wizytke te ozdobić
miejscá, ná których zbawienia
nászego tájcmnice. Wcielenia,
Národzenia. Męki, Zmártwych-
wstania, y Wniebowstąpienia,
Zbawiciel náš odprawił, rze-
mieśnikow wszelkich zewsząd
zaciągnęła y Kościołow ná miej-
scách świętych więcej niż 30. y
wielkością wpániały, y splen-
dorem prześwieitnych wystawi-
ła. Miedzy ktoremi oná ná tym
miejscu wystawioná Básiłiká,
wizytke inne po wszyskim świe-
cie, wielkością y pięknością dą-
lko przewyższa: Albowiem po-
złoczonemi lśniące Kápielami,
złotemi bogáta iest Ołtarzami,
mármurowemi 73 w pierá się
kolumnami, y tak miejsce Zmár-
twyćwstania, iako y wkrzyżo-
wania

wánia pod iednym że zamykã
przykryciem, w ktorego poy-
środku iest otwarte okno pod
ktorym ná niższym Kościeła
micyſcu Pánſki bez przykrycia.
Grob zoſtaie, przy ktorym męki
Ibzsowey theátrum, gorã kál-
waryiskã teraz ná 28. ſtop wyſo-
kã, ná micyſce Choru przyległa,
gdzie po omśnaltu ſtopniach z
ktorych kãżdy wyſoki iest ná puł
trzeci ſtopy wſtępiã. Zkãd
znowu gdzie Krzyż Pánſki znale-
żiony był ná 48 grãduſow ná doł
zſtępiã. Tãk gdy ſwięte rze-
czy odprãwowały, Helenã Cę-
ſãrzowa Krzyż Pánſki podzieli-
ła, y Część iednã w trebro oprã-
wiwszy ná pãmiãtkę w tymże
Kościele zoſtãwiła Część z nowu
z tytułem zbãwiennego Krzyża,
Korona, Włocznia y gwoździã-
mi ſynowi ſwemu Konſtãnty-
nowi przywiozła. Co w Rzy-
mie w Kościele ſwiętego Krzy-
ża w wyſtãwionym w Scſſoriã,
nowych

nowych budynkach złożyła :
gdzie też Część Krzyża Pán-
skiego , y napis Hæbrayskimi
Græckimi, y Łacińskimi literá-
mi wyrażony (ktory że czytał y
często widział *Xantes Paginus*
Káznodźciá Apostolski, y wier-
ny Biblicy tłumácz świádczy)
nádto gębkę dwóie ciernia zKo-
rony y gwoździ eden do tąd cho-
wáia. Ná drzewo Krzyża świę-
tego, o którym iuż powiedziano
chowáia ielszcze, w tymże grobu
Pánskiego Kościele , Kámién
ieden ná kształt kolomny, ná
którym Chrystus w domu piłato-
wem, gdy Cierniem był Koro-
nowány siedział. Miedzy rze-
czámi godnemi w tym Kościele
wiadomości, tá godná wiedzić
iż tu wšyscy z Chrześciánów,
Ierozolymscy Krolowie, sobie
pogrzeb obráli. A naprzod pier-
wšy Ierozolimski Krol Chrze-
ściánŃski *Godesfridus de Bulion*, kto-
ry żyjąc ten Kościół bogátemi
do-

dochodami y prabendami opą-
trzył, Kánonikami náuką y świa-
tobliwością, zniecznem ozdobił,
ktorzyby wednie y w nocy Bo-
ską odprawowali chwałę y o-
nym bázro ozdobne około Ko-
ścioła mieszkánia wystáwił, á po-
tym vmárly godnym tátego Pá-
ná pogrzebem vsláchół. Kto re-
má Pánu iáko w dawnych nála-
zlem Ksiągách, ieden táki wy-
stáwił nagrobek poláćinie, tu ná
Polskie przetlumáczono.

Fráncúzkiego narodu, cnych mieysc o-
piekuna

Godefrida Książęcia, tu zámá Troná
Stráž y był Egiptowi, przed nim Ará-
bia

Véiekálá : y to'z właśnie czyniłá Persia,
Lubo Krolew obrány, Krolew mánová-
ny.

(bydź z winy,
Nie Krolew, lecz Chrystulá sluga chéwał
Ten sie vsłusze stáráł by synok epráwá
Y Wiary Kátholickiey kwinná vstáwá,
Schitá chéwał wykprzenie, siebie trzy-
mał w cnoće.

Korona w niebie takieg, oddano robo-
cie. Ten

Ten Żołnierzo w Zwierciadle: Sta-
nu Duchownego,

Nádzicia: á počiecha gminu powze-
chnego,

Brát iemu we włzem rowny w cnoście
y zaenosci,

Báldninus: doznał iego, Pogánin śmia-
łości.

Ten Báldninus o którym dwa
wiersze poślednieysze, następuia,
był po Rodzonym Bracie swoim
ná Krolestwo Ierozolimitáńskie,
y sławnym Chrześciańskiey Reli-
gicy Pomnożyćielem który mie-
dzy wielą dzieł sławnie odprá-
wionych, Akony Miáltá bárzo
obronnego y ziemiá y morzem
dostał, Sáraccnow rosproszył,
Egypťianow zwycięzył, y Ká-
liphe ich Krolá zabił, vmárly,
niegdzie indzicy, tylko áby tu
był pogrzebiony, chciał, kore-
go nagrobek, Krolewskim, iáko
y bráttá iego nákládem wysta-
wiony. y wieczny Káwálicrow
de Bullion pámiátki godny, do

tąd

rad z braterskim grobem zostacie,
gdzie te położone wiersze.

Krol Báldnins, iak dragi Máchábey-
czyk luda, [da]

Kościół y Oyczyzny bronił, wielki cu-
Tego się bali, temu trybuta dawali:

Ceder Egipt, Dámázzek, iemu się kła-
niáli,

W máluckim oto leży tu zámkniony
grobie

Iaki Káwáler w iákiey ách teraz oso-
bie.

Rownym náboženstwě sześc
innych Krolow. ktorzy po Báld-
nionie w Ierolimie krolowáli
(miedzy ktoremi liczą Theodo-
ryká sextulá láśnie Oświconego
Xiążęcia Hollándyjskiego) swo-
ie na tymże młeyseu obierájac
pogrzeby, nie mnięyszą áppáren-
cyá iáko y oni pierwizy, z ácno-
ści swojey znaki zostáwił. Lu-
bo tedy ználezienia Grobu Páũ-
skiego wváżył początki, który
Helená Ceiárzowá Kościołem
okryłá, lubo nástępujace iego
czasy,

czasy, kiedy Królewskimi pogrze-
bami iest slicznie ozdobiony. zá-
wize ono Izálarzowe Proroctwo
micysee będzie miało. Y będzie
grob iego chwalebny, co y te-
raz się iści, kiedy między grube-
mi onemi národámi Oycowie
Fránciszka święte^o, y inni Chrze-
ściáńskiego imienia Zakonnicy,
nie Łáćínscy tylko, ále y Grzcy,
Ormiańscy, Indiyscy, y rożnych
narodow ludźie, lubo rozmái-
temi Ceremoniámi, iedną ie-
dnák wiárą, iednego Chrystu-
sá, w rozdzielonych tego Kościo-
ła Micyscách czczą, y codzien-
nem iemu się klániaią ofiárámi.
Y nád co nie mogło bydz temu
zanicyszego Grobowi, tu ze
wszystkich swiátá Części, wszé-
lákicy płci Kondiciey ludźie się
schodzą, iedni, áby dobro-
dźciystw Chrytusowych dozná-
li, pokutuiąc zá grzechy drudzy
áby zá doznáne dobrodźciystwá
sluby wypelniły, y Dobrodźie-

O iowi

iowi swemu podziękowali. A
 wszyscy aby Chrystusa wielbili,
 y jego Boską moc y między
 Poganami wyznawali. Z tey po-
 bożności przed lat 1080. znaczna
 ona grzeźnicą Máriá Egypciaká,
 przed zachodnemi tego Kościo-
 łá drzwiami się z płaczem mó-
 dłać (gdzie icy Kápliczkę dotąd
 widać) Boskiego doznawizy mi-
 łościćrdzia, od życia bárzo złego,
 do dobrego przez pokutę ná wro-
 cona, zá Iordan ná pustynią po-
 szła. y Ciało swoje wszelákimi
 mortifikáciámi pod niewolą od-
 daćiac, wszystkim światobliwego
 żywotá przykładem była. Na
 ostatek to do pochwały tego
 grobu mieyscá náleży, iż ci ztąd,
 chwały y sławy swoicy szukáia,
 ktorzy icy z vrodzenia swego do-
 syć máia. Prawowiernemi, y
 znaczneg^o vrodzenia będąc przy
 tym grobie, z Ceremoniámi vro-
 czysteminá Rycerstwo pás przy-
 imuia, y zowią się Káwálerámi.

Zc te-

Ze tedy te przeczane Męki Páńskie Instrumentá przez tak wiele lat wtáione były, y áni Národóm gáy na budowanie bałwóchwałskie ziemię kopáli obíawione, iżali to nie z Boskiej stáło się disposicycy: áby ie ná ten czas náleżiono kiedy ich z nábożeństwem szukano.

A Ze się tu o znalezionym Skárbie, drzewá Krzyża Świętego opisała Historya: słuszną dla zbáwienney poćiechi, zdało się przyłożyć, krotkie Kompendyum, z róžnych Hebrayskich, y dáwnych Historiy, o początku dáwności, tegoż drzewá, z którego Krzyż Chrystusow był wyrobiony. Luboć wielorákie, y róžne róžnych Authorow, są o tym zdánia: lednak iáko od prawdy nie zdrožna, tak vczonych Authorow powagá vtwierdzona iest, y tá sentencya, ktorá píše *Nicolans Lyranus*, wzięwszy

O   Histo.

Historiy dawnych Hebrayskich,
 iż drzewo Krzyża Świętego by-
 ło z tego właśnie drzewa, z kto-
 rego Adam pierwszy nasz Ro-
 dzić, zakazanego pożywając o-
 wocu, Raykie delicye, y pier-
 worodną wtracił Sprawiedli-
 wość. Bliskim albowiem będąc
 śmierci Adam, wysłał iednego
 z synow swoich ná imię Sethá,
 do Raiu rokoszy, z ktorego był
 wygnány, rozkazując mu; aby
 od Anioła strzegącego Raiu v-
 prosił cokolwiek z náku miło-
 ścierdźiá, y łáski Bożey zonego
 drzewa. Przyjął Herubin pro-
 śbę, wzięwszy trzy ziárná owo-
 cu onego drzewa, z ktorego za-
 kazanego pożywał Adam, dał
 Sethowi ktory powróciwszy zná-
 lazł iuż vmárłego Oycá, y nád-
 grobem iego wczepił one trzy
 ziárná, ktore potym wrośszy w
 iedno się zeszlý drzewo. Y tak to
 drzewo było aż do czasu Sáló-
 moná, ktory że mu się sposobne
 do

do budynku Kościoła zdało;
 ściana je zepnia rozkazał; Iednak
 wycięte y ościolane żadnym spo-
 sobem akomodowane bydź, na
 żaden budujących pożytek nie
 mogło: bo gdy je w którą wło-
 żyć ścianę chcieli, albo kro-
 tkie, albo długo albo wąskie, ál-
 bo szerokie się zdało: dla tego
 iako niepotrzebne odrzucono na
 stronę, blisko Kościoła w ieden
 przysionek. Gdy potym Krolo-
 wa Sábá przyicchała widzieć Sá-
 lomona, y jego mądrości słuchać
 obaczyła między innemi y ono
 drzewo, które Duchem iakoby
 Prorockim poznała bydź to, na
 którym miał ten cierpieć y vm-
 rzeć dla ktorego Izraelskie mia-
 ło vpasc Krolestwo. Co y Sáló-
 monowi opowiedziała. Sáló-
 mon zaś chąc Krolestwo wie-
 cznemi zachować czasy, kazał
 głęboko drzewo wziemie záko-
 pác, aby go nikt nie widział:
 na tym właśnie micyleu,
 O; kady

kiedy potym Sadzawka probaty-
czna była, y tak drzewo ono na
dnie przez czas długi będące,
świadczy, *Petrus de natalibus, Kar-*
thufianus y inni, pod czas męki
Chrystusowey na wierzech wypły-
nęło y od żydow na Krzyż Chry-
stusow przyspolobione było.

I tę dąia przyczynę pomienie-
ni Doktorowie, dla czego ona
wodą w Sadzawce taką moc y
działność wzdrawiającą miała,
iakićy żadne inne, y w Kościele
będące wody nie miały. Ze to
pochodziło z onego drzewa, kto-
re tam było a potym się na Krzyż
Zbawienia obrociło. Piękne
rzecz wspomina *Paulinus S. Bi-*
skup Nolański, y *Baronius* w swo-
ich różnych dziełach *Tom. 1. A.*
34. Zkąd to iest: że po wszystkim
świecie, tak wiele znayduie się
drzewa Krzyża Świętego; ieden
Krzyż na tak wiele Części wy-
starczyć by nie mógł. Itak od-
powiedaią że Helena święta-Ce-
farzowa

sárzowa iák skoro Krzyż Chry-
stusow znalazłszy, do Hierosolimy
wprowadziłá, ná tych miast nie-
zliczone ludu gromády przycho-
dzac, y ciśnac się prośili o częsta-
czkę Drzewá świętego, dla cze-
go Helená chcąc ich nábożnemu
wygodzić áffektowi, sickála ná
drobne Części drzewo święte
ále gdy to czynilá. Rzecz Cu-
downá mocą krwi świeczcy któ-
rá z drzewá onego płynelá, káz-
da częsteczka w Krzyż cały w-
zrosła się. y ták wiele drzewá S.
Krzyża iákoby zá ożywiaiącą o-
wą krwi cudowney dużá ná-
mnożyło się.

Gdy się o poczatku drzewá
Krzyża ś. wspomniało nie może
się tu przepomnieć y gwoździ
ktorem był Pan Iezus do Krzyża
przybity. Swiadczy poważny ie-
den Author ná imię Izáák, kto-
ry z żydowiną Chrześcianinem
został iż táká przeczytał o tych
gwoździách w Bibliách Hebray-
skich

skich Historiá ; 28 vrobione by-
ly z zelazá albo Instrumentu o-
nego ktorými Abráhám zároska-
zaniem Boskim, miał zabić tyná
twego Izááka ná gorze Meriá, y
powiáda, iż ten był nayspierwizy
ná świecie Instrument Zelázny,
do zabićia spolobny ktorý potym
był przerobiony ná lichtarz o
trzech promieniách, ná ktorým
przy Ofiarách w Kościele Sáló-
monowym świece trzy gorzály.
Z tego potym lichtárzá vrobio-
ne były gwoździe, ktorými przy-
bito do Krzyża Pána Iezusa. Zc
się y tych gwoździ ná różnych
świątá Częściách nie málo znay-
duie, rozumie Bároniusz iż albo
ták się rozmnożyły iáko y drze-
wo Krzyża świętego albo z tam-
tych ná wiele przerobione zostá-
ły ; albo się prawdziwych doty-
kały každemu świątobliwie ro-
zumieć wolno.

243.

2 Pr. 23

Doliná Zrzodlá Gion, o kto-
rym

rym w Księgách Párálipomeno-
wych, y Iozephá.

Iosf. 6.

bel. 13.

244.

Doliná Rápháim, to iest Ol-
brzymow. Doliná iest ná Zachod
Miaístá szeroka y potężna, ktora
od Zachodu się poczynáiac, á ku
południowi y długo y szeroko
się wyciągáiac, wielce vrodzay-
na iest. w wyborną pszenicę. Wi-
no y Oliwę, y wszelkie pożytki.
Ná ktorey Dawid Philistynow,
po dwa křoć ná niego nástęp-
iácych z wielkimi woyskámí zá
Bożą pomocą zniósł y w rosy-
pkę podał.

2. Reg. 5

23.

1. Par. 1.

1/a. 14.

Hier. ib.

245.

Drogi do Bethleem, Emaufzu,
Gázy y Ioppen, ktore Sálomon
iáko y inne Krolewskie drogi, do
Ieruzolimy prowadzące, krze-
mieniem poládził, częścią, áby
iádacym do szpiezney drogi by-
ły łatwe, częścią ná okazanie
swoiecy w Páństwie wspaniało-
ści.

Act. 8.

Brocard.

itin. 6.

Iosf. 8.

Ant. 7.

O 5

Drogá

Drogą do Sylu, Gábdónu, o
ktorey. *Brocard. itin. 6.*

Tu Chrystus, wedle powieści
starych powtorę pod Krzyżem
vpadł,

Luc. 23. Tu Iezus do białych głow lá-
Broid. 14 mentuiących obrociwszy się :
Julij. Corki, prawi, Ierozolymskie, nie
plączcie nádemną, ále nád lá-
Pasch. 21 memi Wámi plączcie, y nád Sy-
námí Wászemi, bo oto przyida
dni &c. Gdzie potym wytáwia-
ny był Kościół, ktorego teraz y
znáku niemáisz.

Broid. 13 Tu ostatni raz Chrystus pod
Julij. Krzyżem vpadł, iáko dawni po-
wiadáią, ktore mieysce iészce
y dotąd kámieniem krzyżowcy
Pasch d. figury zápiczétowane. Piel-
181. grzymi z wielkim nabożeń-
stwem cáluia.

Tu

Tu z Chrystulá odżenie, kto-
re iuż do posiezonego y porá-
nionego ciálá iego ze krwią by-
ło przywrzáló, nie bez odnowie-
nia ran (które większy ból niże-
li pierwsze przynoszą) iest zdár-
te, y ná tymże mieyscu poki do
Wynieśienia Krzyża tego co po-
trzebá było nienágotowano, ná-
gi z świeżemi ránami ná wietrze
y zimnie połádzony ná kamieniu
iáko powiáda á siedząc Winem
z Myrrhá y żółcią zmieszány był
poiony.

251.

Tu Chrystus ná wznák ná
Krzyż położony, rościágniony
iést, iego ręce y nogi żeláznemi
gwoździámi przedziuráwione,
y do Krzyżá przybite Członki ie-
go subtelne, taką mocá ná Krzy-
żu wyciągnione, iż stáwy iego
się porwały, á kości policzyć się
mogły.

252.

Tu mieysce ono, ze wszystkich
ná

Psal. 38.

63.

Isa. 63.

Mar. 27.

Mar. 15.

Breid. 12.

Iulij.

Psal. 2.

Zach. 13.

Ier. 20.

Mat. 27.

ná całym świecie nayświętsze, y
Mat. 19. wieczney pamiatki godne, gdzie
Luc. 23. w oczach wšytkich, ná Krzyż
Joan. 19 przybite^o trzymając Chryſtuſa
z wielkim iego^o Członkow y wne-
tržnoſci poruſzeniem y bolem,
w lámo południe ſwiętá Wiel-
konocnego w dziurę wykowaná
w ſkály kálwaryſkicy ſpuſzczony
ieſt. Ná ktorogo naywyżſzey
Czeſci drewnjana była tablica
przybitá, ktora tytuł ſmier-
ci iego przyczynę wyrázaiały,
ręká Piłatá wypisány. Græckie-
mi, Łáćińſkimi, Zydowskiemi
literámi ná ſobie miała, I e z vs
NAZARANSKI KROL ZYDOWSKI,
Krzyż zaś on tak był poſtáwio-
ny, vmyſlnie od żydow, áby
Chryſtus był obrocony tyłem ku
Miáſtu, á twarzą ku záchodowi.
Beda in Zá niegodnego Albowiem go
Luc. 23. poczytáli, áby ná Miáſto pátrzał.
Ale to nie przypadkiem ſię itáło,
Breid. 12 y owszem z oſobliwey dyspozy-
tuły. cacy Boſkicy, ſwoicy nędzy y bic
dy,

dy, a naszey szczęśliwości przez
to prawdziwemi zdáli się być
Prorokami, y tym sposobem opo-
wiedzieli, o czym (że by być mia-
ło) Jeremiałz Prorokował. Iá-
ko wiátr náglý rozproszé ich
przed nieprzyjacielem; tył á nie
twarz pokáże im, w dzień zgu-
by ich. Albowiem gdy ná wšy-
tek świat przed Nieprzyjacielem
Czártem, są rozproszeni (mowi
Hieronim święty) y wednie y
w nocy w Bożnicách czártow-
skich, wzywáią imienia Boskie-
go, tył á nie twarz pokázuie im
Bog, áby z rozumieli, że od nich
zawsze od stępuie, á nie przycho-
dzi, á to w dzień z guby ich, to
ieśt wszelkiego Czásu po Męce
Zbáwiicielowcy, aż do skoncze-
nia swiátá, áby gdy nápełnienie
przydzie Národow w ten czás
ostátek ludu Izráelskiego náwro-
ciło się, y zbáwienie otrzymało.
Naszey zaś szczęśliwości. swoim
okrucieństwem byli Prorokami,

*P. Mons.
in Pass.
Domini:*

Ier. 18.

Psal. 58.

Iſa. 10.

Rom. 9.

ſ. 11.

Psal. 63.

iż Naymiłosciwiecylza Chrystu-
 łoża ku zachodowi twarz obro-
 cona, nie co inżezgo zda mi się
 przeznaczyła, iako to, co dawno
 przed tym Krolewski Prorok o-
 biecował gdy mówił: Oczy ie-
 go ná Národy poglądaia. Nad-
 námi álbowiem oczy tvoje miło-
 sierne od czasu Męki swoiey, o-
 tworzone y obrocone máiac, aż
 do skonczenia świata laskawa
 ná nas poglądać twarz nie prze-
 stanie: Dla czego stulznie y my
 Chrześcíanie, ábylmy tey láski
 pámiétnych siebie bydz pokazali
 prawie ku wschodowi obrociw-
 tzy się modlimy y z Náswiętiza
 Pánná MARYÁ y Apostolámi
 swistemi ná wschód obroccni
 Chrystusa vmierájacego, wstę-
 puiácego, y ná sąd z niebá zstę-
 puiácego: á ná ostátek Ray ná-
 dájacego vważamy. Ták tedy
 Syn Boży ná Krzyżu przybity,
 przez trzy godziny nági, zranio-
 ny, z kráwlony, y cierniem vko-
 rono-

Gregor.
 Naz. in
 Prag.
 Christus
 Patr.

ronowány, w niecznośnych Mę-
kách w poýśrodku dwóch Ło-
trow wiśiał, iákoby złości ich
pomocnik z á iednoŹ z nimi cier-
piał karánie. Co przedtym o-
powiedział Izáiasz mowiąc. Izło-
trámi iest poczytány: Wedle rák
zawieszzonego przechodząc Zy-
dŹi Przełożeni Kápláńscy, y Stár-
szyzná; oraz y Zołnierze, y sámí
po obudwu stron zawieszeni z
boycey, miásto politowánia, kto-
re káždemu náleŹy ná śmicwáli
się niegodnemi sposobámi, y iá-
koby iuŹ nád zwyciężonym ná-
trząśiáiąc się, kiwáiąc ná po-
śmiech głowá mowili. Vach
ktory rozwálasz Kościół BoŹy, á
we trzech dniách inny buduiész,
zbaw śiebie sámego, ieŹeli Sy-
nem BoŹym iestes zstápi z Krzy-
Źá. Inných vzdrowił, śiebie v-
zdrowić zbáwić nie moŹe. Ie-
Źeli Chrystus iest Krolem Izráel-
skim, niech teraz zstápi z Krzy-
Źá, á wierzymy mu vśá w Bo-
gu,

7re. 1.

Isa. 52.

Mra. 53

Luc. 22.

gu, niech go teraz wybawi, jeżeli chce, mówił albowiem Iż Synem Bożym jest &c. A Jezus te wszystkie rzeczy, cięższe nad Krzyż cierpliwie znosząc, nie tylko się nie zmścił, ale z takimi natarczywymi się modlił, mówiąc: Ojczye odpuść im, bo nie wiedzą co czynią, y drugiemu z łotrow miłosierdzia prosiącemu Ray obiecując, mówił: Zaprawdę powiadam tobie dzisiaj zemną beżać się w Raju: A potym na kochaną Mąkę swoją, y na kochaną negowcznia wyrzawszy, y Pannę Pannie oddając, rzekł Mące swojej, Niewiasto oto Syn twój: A potym Vczniowi. Oto Mąka twoja, który z owcy godziny wziął ją za swoją. Gdy się to tak dziecie Słońce nie mogąc zcierpieć tego co cierpiał Stworca świata, iakoby płacząc: twarz swoją zaciemiło, y od godziny szostey, kiedy naywiększe goraco, wszystkie ziemie aż do godziny dziewiątney zaciemiło. W ten

W ten czas Iezvs vskarżając się że go Ociec opuścił, wielkim głosem wołał. Boże moy, Boże moy czemuś mię opuścił. Potym aby się to wszystko co było napisano przez Proroki wypełniło, rzekł pragnę, Znowu przybiegając ieden iakoby vśluguiać mu gębkę wziawszy octem napelnił, y ná długa łaskę włożył podając mu aby pił bárzo pragnął Iezvs ludzkiego zbawienia, ale Zydzi nie więccey tylko octa żołąć ofiaruią. Iák skoro octu onego skosztował, Iezvs rzekł wypełniło się dając znąć, że wedle Oycá swojego wolecy, słusznie odprawiłá się ofiará. I záraz znowu wielkim głosem wołając, Izy wylawszy Oycze, prawi, w ręce twoie poleccam Duchá mego, y nákloniwszy głowę w kwitnącym wieku mąż vmarł, o godzinie dziewiątej dnia 25. Marcá Lat od národzenia przepędził wży 33. Mieściacow 3. á Wćiele-

Psal. 68.

Hebr. 5.

nia swego już lat 34. dopełni-

Rom. 5. wiży. Taką Ofiarą Nay wyższy, y

Hebr. 5. wieczny on Biskup miłością, nad

1. Petr. którą więkzey bydź niemogło

13.

1. Ioa. 1. palający, za okup narodu ludzkie

go, siebie samego, za błagálni-

czą Holtya oddał Bogu Oycu,

y swoią śmiercią śmierć zepło-

Apoc. 1. wał, szatana zwyciężył, Piekło

skruszył, żywot naprawił, y wi-

rzającym Niebo y Krolestwo otwo-

rzył. Dla czego od przodków

naszych na okręgu dziwny, gdzie

Krzyż wtknony był, te Piałmiły

słowá Græckimi literami, przed

tym srebrem, teraz mościadzem

są wybite. Tu Bog Krol nasz

przed wicki sprawował z bawie-

Psal. 23. nie w poyśrzodku ziemi, którą

krwawą y okrutną bárzo odprá-

wiwszy ofiarę, niechciał zaraz po

śmierci bydź z Krzyża zdiety,

ale iáko żywy tak y umarły,

trzy godziny po śmierci, z Krzy-

żá w oczách wízytkich zanieśio-

ny, iáko wízytkie członki ná mę-

ki

ki wydał, tak nam Krew wszyst-
kę aż do ostatniej Krwi krople
serdeczney wylać, y zrodło na
obmycie grzechow, z którego-
byśmy z weselem czerpąć mogli
chciał otworzyć. Ieden tedy z
Żołnierzow, włoczną bok y ser-
ce jego przebodł, y ono otwo-
rzył, y zaraz z rany Krew y wodą
iako nayobfitsze zrodło wypły-
nęło, z którego iako y z innych
ran czterech, wszystkim Sakrá-
mentom moc, y Kościołowi
świętemu zbawienie się wylało.
A w tym wszystkie rzeczy wy-
świadczyły śmierć, Páná swoje-
go. Zaśloná kościelna ná dwie
się rozdzieliła Części. Ziemiá
się zadrzęsła, groby się otworzyły
vmárli powstáli, y opoki (Ży-
dom twárdość zárzucájąc sercá)
popadały się, czego ná opoczy-
łcey Kálwárie gorze, oczywi-
stá zostáie pámiątká; tám álbo-
wiem widác y do tych czas, po
ręce lewey wiszácego Chrystusa,

między Krzyżem Łotrowskim
przerysowaną skałę, kędy Krwi
Pąńskicy znak ielzcze rozeznąć
się może. Oczym pilze *Eusebius*, iż
Lucianus Antiochenski Kąplan, zna-
cznych obyczajów włtrzemie-
żliwości, na Sąd przyprowadzo-
ny przed Stárością y ludem, zna-
czną przemową Wiarę Chrześci-
ańską zalecćiac, między innemi
Wiary świętey świadectwy, y to
żá świadectwo przywiódł opoki
narysowane mówiac: świadczy
temu wszytkiemu w Hierosoli-
mie mieysce, y skała Golgońska
pod Ciężarem Krzyżowcy szu-
bienicy, rozstąpione, poty *Luci-
anus* ktore narysowane iest tak
szerokie, iż ludzkie ciało tam by
się z mieściło, głębokość zaś tá-
ká że ci ktorzy się dowiedzieć
chcieli, á tam na sznurze oło-
wiąnkę w puścili żadną niarą
dośćac dna niemogli, podobien-
stwo iż aż do tátego piekła głą-
bokie. A iáko dobremu Łotro-
wi

Brucard.
stin. 6.

Breid.
12. Lulij.

wi drogą, przez śmierć Chrystu-
fową do niebá jest otworzoná:
tak złemu (iáko niegdy rebelli-
zującemu Kore) drogá do pic-
kła się także otworzyłá. Zkąd
iáwna prawda co o nich piśze
Hieronim święty. Chrystus prá-
wi iednego zostawił lewego,
drugiego przyjął prawego, iáko
y na dniu Sądny m uczyni. Zie-
dnego występku, nieiednákcie
pochodzą skutki. Ieden poprze-
dzą Piotrá do Ráju, drugi Iuda-
izá do Piekła, wyznánie krotkie
żywot zyskáło długowieczny, á
błuźnictwo máłc skaráne wie-
cznym karánim, poty Hiero-
nim święty. - 253.

Luc. 23

Num. 16

Hiero. in

Mar. 15

Tu Błogosławiona Pánná Ma-
RYA z łanem y Mágdáléná y nie-
wiáštami drugie mi w mocney
wierze stánęła; ná 15. łokci kro-
re teraz ná 18. stopniow mierzą,
od Krzyżá Páńskiego oddalona:
gdzie wedle Symeonowego Pro-
roctwá, Duszę Pánieńską miecz

Ioan. 12.

Luc. 2.

*Freid. 12
Iulij.*

boleści przeniknął, y boleści cie-
lne, których przy rodzeniu y
śmierci wzięła, tu się dwoiako
przyczyniły. Tąmżę słowami
Chrytułowemi, Ianowi icst od-
dana, y Ian za syna MARYBY
przysposobiony, micysce to iako
y inne w wielkicy wściwości
wierni chowają.

254.

Ioan. 19.

Breid.

12. Iulij.

Tu Żołnierze krzyżownicy
Chrytułowi, podzieliłi między
się izaty: á osukienkę iego, kto-
ra tak wzięta, była że się rosproc
niemogła (którą teraz w Augu-
ście Tréworenskiey z nábożeń-
stwem chowają) losy rzucili: á-
by się słowa Prorockie wypelni-
ły, podzieliłi między się izaty
moie.

255.

Breid.

12. Iulij.

Pasch. d.

256.

Ná tym micyscu, ná trzynaście
od Krzyża Pańskiego krokow v-
marle Ciało Chrytułowe, z Krzy-
żá zdjęte, y przed schowaniem
do grobu, ná łonie Błogosła-
wioncy MARYBY icst położone.

Tu

Tu Chrystus Niewiaſtom od
iegi grobu do Ierozolimy ſię po-
wrócającym w drogę zabiegł, y
one przywitał: które obłąpiwizy
y pocałowawſzy nogi ic^o, pokło-
niły mu ſię. 257.

Mat. 28

Brzd. 12

Iulij.

Pſal. 81.

Tedy Chrystus w poſtaći piel-
grzyma zdwiemá wczniámi ſzedł
do Emaus : á idąc piſmá o ſobie
Moyſezowe y Proroctwá im
tłumaczył.

Mar. 16

Luc 34.

Mieyſca ku Pułnocku

Miaſtá.

Oboz cháldayſki, z tcy ſtrony 4*Reg. 25*
Miaſtá Nabuchodonozer Krol *Ier. 7.*
Bábylonſki, y Cháldayſki Hiéro. 39. 52.
Iolimy dobywał y dobył,

Oboz Rzymſki, ktory był po-
łożony miedzy Wieżami niewie-
ſćjemi, y wieżą poſpolitwá, z tcy
ſtrony trzemá murámi otoczony
(bo z tcy tylko Miaſtá mógł do-
być

być, ponieważ z innych stron było ieden tylko szedł mur wokół ale że na skalach, y kamiennych gorach stoiał, dobydź Miastą niebyło podobna) Titus y Rzymianie na Ieruzalem, izrumowali, y na przod iednego muru dostali, potym drugiego, potym y trzeciego. Náostatek Zamku Antonia, potym Kościoła który na kształt Zamku był obronny. A nakoniec Gory Syon ze wszech naywzornieyszego tego boku kędy Chrześciane Miastą dobywali, *Godofritus de Bullion* wedle bramy Ephraim, pierwszy przez mur przebył, y z braćmi swoimi y towarzyszymi bramę otworzywszy Miasto wziął, które zaś Saraceniowie z teyże strony obległszy Chrześcianom odięli. 260.

Ier. 21. Pągorek Gáreb, który wedla Ieruzalem ku północy jest położony.

Erebin-

261.

Erbinthonikus wieś na puł- *Ios. 6.*
nocy. *bel. 18.*

262.

Ogrody y folwarki, płotami *Ios. 6.*
kamiennymi ogrodzone, gdzie *bel. 3. 4.*
Titus Miasto przeglądając był *7.*
w niebiespiczeństwie.

263.

Nagrobek Heleny Adiabenow *Ios. 10.*
Krolewcy, która Hierosolimita- *Art. 2.*
now w głodzie posilkowała, od *3. & 6.*
niedzieli samej ku pułnocy na tro- *Euseb. 2.*
je stał, o trzech kolosach wysła- *Hist. Ec-*
wiony wspaniałe. Tam z ty- *cles.*
nem swoim Izatym jest pogrze- *Hieron.*
biona, był i jeszcze ten Nagrobek *1. 2. Ep.*
za czasów Hieronimá y Eusebiu- *22. ad*
szá. *Eust:*

264.

Gorá Pułnocná, gdzie Pom- *Ios. 6.*
peiusz obozem się położył *bel. 13.*

265

Grob Herodá Agryppy, kto- *Ant. 12.*
ry dla pychy, od Anyolá Pán- *Ios. 19.*
skiego vderzony, od robaków *Ant. 8.*
roztoczony zmarł. *& 6.*

P 5

Sá-

Ios. 11.

Ant. 8.

2. bel.

24.

Sáphá to iest strážnicá Micy.
 fce iest ku pulnocy ná šiedm stáy
 od Miáštá odleglé, tak nazvá-
 ne, že z támtád Miásto y Košciol
 widác bylo Tu láddus Biskup w
 Biskupim, Kapłani w Kápłan-
 skim stroiu, y lud wšytek wbie-
 li się vbrawtzy: Alexándrowi
 Krolowi Mácedoňskiemu (kto-
 ry dla wielkości rzeczy od siebie
 sprawuiących wielkim był ná-
 zwany) zábiegli, gdy ná spulto-
 ſzenie Miáštá z Woytkiem przy-
 chodžil: ktorego tak vbranego
 widzac Alexándor, záraz gniew
 odmieniwízy, z niskiem vklo-
 nem Imię Boskie, ktore ná *Ratio-
 nale* Biskupiem literámi zlotemi
 wyrażone iášniało, vizánował,
 y támeho wielce vzcíl Bisku-
 pá. Potym do Miáštá y Košcio-
 lá wszedłzy ošárý Bogu oddal,
 y wielkie Zydom Przywilecie ro-
 zwolił. Támže tež Cessius y Ty-
 tus pierwsze swoie záložylý obo-
 zy. Lás

Lás pożytkowy ktory Tytus wyciął. *Ios. 6. bel. 4.*

Staw Wężowy przedtym Bethará nazywany. *Ios. 6. bel. 4.*

Drogá, którą do Samáricy y Gálileicy chodzą. *Brocar. iim. 6.*

Wieża Ieruzolymśka, o ktorej v Necmiałzá wzmianka. *Neb. 8.*

Dokończenie książki Cześci Pierwszey.

TE ja Czytelniku Chrześciański osobliwie y znáczniejsze Ieruzolymśkiego Miásta, y Kościoła niegdy wielce wspaniałego Miejsca, z ktorych

rych położenia dalszych drog
świątych, y Káplie w trzeciej
Cześci następuiących opisanie
doskonaley bedzieś mogt wyro-
zumieć, tylko Bogá Zbawiciela
twego z Psálmistém świątym
uprasay mowiac : O Bog-
day wyprostowane
były drogi nasze do za-
chowania sprawie-
dliwosci two-
iej.

HISTORIA ZYWOTA

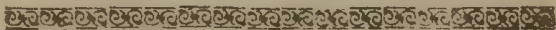
Mátki y Syná
MARIEY Y IEZVSA;
Przenáśwtętszey
BOGARODZICE,

*Z Proroctw, Táiemnic, Figur, Piśmá
świątego, y od czasu iey szczęśliwego
Narodzenia, zebrana.*

IEZVSA PANA
*Z świętych Ewangelistów, Cudow;
Dzieł, Męki, y śmierci iego
zkompendiowana.*

Obiedwie, tu dla nabożnych, IEZVSA
y MARYĄ kochających poćiechy
położone, y nápisane.

Przez tegoż, co y pierwszą Książeczką.

w Wárszawie R. P. 1671.

NA HERB KROŁOWEY I. M.

29854.7

Pole z Polem złączone, z Polskim Austriackie;
Strach wam Tureckie śiły, Tatarskie, Kozackie.
Rodzaj te Polaków śiły, w szczególności,
Lecz możnetych śiły włączyły włączony ie-
dności,

Ná tych swe, IERUZALEM gdy Krzyże buduje,
Znak zwycięstwa obciemá peway obiecuie.

N A I A S N I E T S Z E T P A N I E Y
E L E O N O R Z E
M A R I E Y I O Z E P H I E
P O L S K I E Y K R O L O W E Y ,

*Wielkiey Xieźnie Litewskiej, Ruskiej,
Pruskiej, Mazowieckiej, Zmudzkiej,
Inflantkiej, Smolinskiej, Siewier-
skiej, Kioowskiej, Włodzi-
mirskiej, &c. &c.*

A

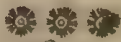
W Ę G I E R S K I E Y I C Z E S K I E Y
K R O L E W N I E ,
Arcyxieźnic Rákuskiej, Styricy, Ká-
rynthiej, Tyrolu, Burgundicy, Kro-
áticy, Dálmáticy, &c. &c.

P A N I E Y á P A N I E Y M I Ł O Ś C I W E Y .

N ie dosyć było nowo wystawione imię
od Boga światu, na jednym świe-
tle: Dwie Naisławniejsze Luminaria,
wśe

wsechmocna stworzyła ręką : onemi
Niebo osadziła, świat y ziemię oświe-
ciła. Najasnieysza Krolowa Pani na-
sza Miłościwa. Nie dosyć y Ieruzalem
nowemu, na iedney zdało się przedstawiać
jasności, która z Najasnieyszych Miał-
iestatu Krola I. M. Pana swego Miło-
ściwego przybrało sobie promieni, bierze
się y ad Luminare Tuum do Twoich
Najjasnieyszych Cynchia splendorow. Wie
albowiem dobrze, iż lubo złączone iak
jasnych Miałiestatow promienie, życzi-
wey iednak oki niewinnego zrzenicy nie
tylko przerazającego nie przynosi błá-
sku, ale tym miley y wiecey świeca, im
bardziej pragnącym kto się wnie zapa-
trować wsiluje okiem Dwie jasne pro-
wadzonemu do ziemi obiecanej ludo-
wi Boska naznaczyła opatrność kolu-
mny, nad któremi z Symbolistów ieden
Słońce y Miesiąc namalowałszy Lcm-

ma przypisał. *Este Duces, Vmbras*
discutite. Ciagnacym na mieyscá nowo
Krzyżem Chrystusowym osádzone kom-
pániom, gromádnym *Processyom*, dwie
Naiásnieysze za przewodnicza. Nowe
Ieruzalem przybiera Kolumny, Was
Naiásnieysze Maíestaty, przy których
iuz nie beśpiecznie piśe, ále pokornie sup-
plikuis, *Este Duces, Vmbras discutite.*
Dwu szczero złotych, wzáiemnie ná sie
pogladáiacych Cherubinow nád Bla-
gálnica Pańlka, nauczony od Boga wy-
stáwił Moyześ. Nád tym mieyscem
kedy sie Nábożnemi *Meki IEZVSOWEY*
Contemplácyami, Boski blaga y do miło-
sierdzia náklánia Maíestat, dwóch sobie
szczerozłotey Niewinności, dobroci, Łá-
skawości Cherubinow, Nowe stáwia Ie-
ruzalem. Was Naiásnieysze Maíestaty:
ábysście tu wzáiemnie Pańskim pogla-
daiac okiem, nieprzyiażne wśelkie od-
dalali.

Waldali dzień. Vinbras discutite. Dwa
ozdobne filary, Faciate Salemonowego
wspierały Kościoła: Nowa Nowego
Jeruzalem Fundacya, na Was sie nay
pierwsze wspiera filary, wspierając.
Contemnit tuta procellas. Konten-
towala sie niekiedy starożytność, al-
ternata niebieskich Planet, Całorą
y Polluxa splendorow. Nie alterna-
ta ale ziednoczonych Waszych Naiś-
sneyse Sidera promieni, Nowo lerozo-
limski supplikuje Horyzont, które wzna-
ku przywaznego, nad Joba spolem zla-
czywszy Aspektu, iako iedney padrz-
dziwszy sie podnożkiem światłości. Aspi-
cit vnam: nunquam Aliam. Dobrze
inży szczęśliwie Skropione krwią, Nie-
winney Meki Chrystusowej, śladami
iego wiorowane, opatrzyło w siebie No-
we Jeruzalem drogi, kiedy ie Herbo-
wym Naiśsneysego Miestatu w o-
brona

brone y zaſczyt, z pierwſzey Kſia-
zeczki prezentem, z pokora ofia-
rowało Krzyżom. Dobrze y ſce-
śliwie, tak ſobie z poćiecha obie-
caie, też ieſzcze oſwobodzi drogi,
(ile po ſlădach krwawych Chry-
ſtusowych, naypierwſzey, y Nay-
ſwietſzey peregrinântki Prze-
naſwietſzey M A R I E Y geſte-
mi, udeptane Proceſsyami) kie-
dy ie, z Naychwalebnieyszym
teyże Naſwietſzey M A R I E Y
żywotom, Naiſnieyſzych Twoich
poddâie promieni ſplendorom.
Tym ſplendorom, ktoremiſ z
Nayiaſnieyſzego Domu Raku-
ſkiego nabrañemi, Polſki ſwiat
z wielkâ oſwieciłâ poćiecha.
Tym ſplendorom, ktorycheſ z
Czernaſtu Ceſarzow Rzymſkich,
ich albo Corka, albo Sioſtra,

Q a

albo

álbo Wnuczka, Práwnuczka,
bédac, obficie nágromádziła.
Tym splendorom; ktoremi sie
Náiasnieysza Niebá y ziemie
Monárchini Bogárodzicá M A.
R Y A, w Twoim Náiasniey-
szym Domu, hoynie záwsze sczy-
ciła, cieszyła, sczydzić, zdobić, cie-
szyc nieprzest. nie, ani przestanie.
Podáie światu w splendorách
Królewskich Twoich Náiasniey-
szej Niebieskiej Królowey zy-
wot, y Národzenie, przed Ná-
rodzeniem in splendoribus San-
ctorum, w rozumie Boskim przed
wieki zordynowane. Podáie in
lumine Tus iáśnieiaca in um-
bris Stárego Testámentu, in fi-
guris Táiemnic wátona M A.
R Y A. Podáie y w czáście
z Anny świętey wrodzoná, w Ko-
ściele

ściele ofiarowana , Iozefowi
 świątemu zaślubiona , Matka
 wcielonomu Bogu obrana. Po-
 dać z y i a c a , podać y u m i e r a i a c a ,
 łączy z żywotem Matki , ży-
 wot y Syna , y kiedy z m e y żył
 w ciele ludzkim szczęśliwie na zie-
 mi począł , tam iego zacząwszy
 opisać żywota Historya. A to
 wszystko tymże Twoim Nają-
 śniejszym ofiaruję splendorom.
 Najasniejsza Krolowa , ktore
 niewątpliwie ku sobie, tym Prze-
 naświeśleń M A R I E Y
 żywota prezentem iako Mą-
 drosć ściągnawszy ; do nog
 Majestatu Najasniejszego W.
 K. M. z unijonością upada ,
 ile tu liter, ile charakterów pisze ;
 tyle znaków unijoności swojej
 wyświadcza, tyle Vota y af-
 fektów

❁ ❁ ❁

fektów liczy, któremi przydlugo-
letnim Panowaniu pożądaných
szczęśliwości pokornie W. K. M.
Panney swojej Miłościwey ży-
czy. A kiedy przytym z Troy
Najdostojniejszego W. K. M.
Imienia, troiakie dobro, y pokoy
požadany, y przyiazne nad sobą
Sidus, y mile prognostykuie po-
jście: tymże, y wesółym z niego

IRENE
Bogini
pokoiu.

Anagramma swoje, unizoność
complementuie.

ELEONORA MARIA IOSEPHA.

PHAROS
Wieża
światło-
ści na wy-
spie przy
Alexan-
driey.

EIA IRENE O PHAROS O ALMA.

Badz szczęśliwa Irene, DPA
paciś, Pania pokoiu, Krolowa
pokoiu, iako spokojnemu Salomo-
nowi Polskiemu, z Boskiej przy-
brana opatrności Oblubieńca.
Przez Cie, y przy Tobie, roz-
różnione

ALMA
Młoka
związanych

roz-
n
Pr
M
un
de
go
d
ś
ch
st
re
pa
&
B
T
d
T
in
T
b

rozniome do zobopolney z gody,
 niech sie sklaniaia Animusze.
 Przez Cie y należyta Dobroci
 Maiestatu Twego Miłość, we-
 wnetrzne niech wdichna diffi-
 dencye. Twoia, z Domu Twa-
 go światobliwego, tu sprowa-
 dzona pobożnością, Bołki na
 świat Polski zagniewany, nie-
 chay sie błaga Maiestat: Po-
 stronne, Nieprzyacielskie, Tu-
 reckie, oddala Wojny, Sit in pace, Pacis Regina, locus Tuus,
 & habitatio Tua in Sion. Psal. 9.
 Bądź y Lucida Pharos, iasności
 Twoiey hoynie dispensuiaca splen-
 dory, Oriatur in tenebris Lux
 Tua, aby wszelakie nieprzyja-
 żne Umbry, Naiaśnieyszym przy
 Tobie stały południem. Tene-
 brae erunt sicut meridies. Przy Isa. 48.

dobroczynności Twoiey promieniach, niech Nowo Ieruzolimskie podwyżsżą się mury. In bona voluntate Tua ædificentur muri Ieruzalem. Bądź Alma Mater Ojczyźnie Naszey aby w Tobie żyjne szczęśliwe odrodziły się wieki. Noua omina noua sint omnia. Tak y powtornie z Twego Naiśnietszego Imienia prognostykujemy.

ELEONORA MARIA IOSEPHA,
EIA IRENE Ô PHAROS Ô ALMA.

Datum w Nowym Ieruzalem Dnia ostatniego Maja Roku 1671.

HISTO-

HISTORIA.

S Czupłym náder bytność nay
dawniejszey między stwo-
rzonemi rzeczami Przena-
świętszey Bogarodzice MARIĘ,
opisać poważylby się stylem: kto-
kolwiek onę, od cielesnego tylko
z Anny świętey, rozumiałby zá-
czynąć Narodzenia. Wprzód tá
Pánná bylá, niżeli ná świecie ży-
lá; wprzód żyła niż się w żywo-
cie poczęła, pierwey icy istność
słynęła, niż się z Anny świętey
Márki vrodziła. Przed stworzo-
nym światem oná stworzona,
przed niebem y ziemią, z nicze-
go wyprowadzonemi, oná wy-
prowadzona, przed wieki wie-
kuiąca. Tak sáma łobie v Ekle-
siástyká przyznawa. *Od początku*
przed wieki stworzona te stem. Tak
Duch Przenaświętszy, przed
wszytkim stworzeniem pierwey
vrodzoną táżże tytułue. Ilde-
phonfus święty toż rozumieć

Ecol. 24.

Q 5 mowi:

Ser. 3. de
Assum.

mowi : Przenajświętsza MARYA ie-
ana z liczby Pánien mądrych , pier-
wsza ze wszystkich między pierwszemi,
która Niebieskiego najbliższa Barán-
ka, gdziekolwiek on idzie z nim oraz po-
steputo : Toż y Petrus Damianus.
Ta Przebłogosławiona Pánna , przed
Stworzeniem świata, w radzie przed
wieczney mądrości obrana y przodmy-
brana. Iákoż tak á nie ináczey
ieft : Ieszcze przepáści nie było,
iuz MARYA, nieczgruntowana
lásk Boskich była przepáścią, lá-
memu tylko Bogu wiadoma.

Ieszcze Wod Zrzodlá nie wy-
płynęły. iuz MARYA dopełnio-
nym była láskami Boskimi mo-
rzem; po którym y teraz ieczesli-
wie, do brzegu Vbłogosławio-
ney żegluiemy wieczności. Przed
gorámi y págorkámi, iuz MARYA
ná wysokim Gor Naywyższych,
osiádlá wierzchołku tak wyso-
ko podniósiona, iż swoicy wyso-
kości terminu innego krom lá-
mego nie miałá Bogá. Przed
mocne-

mocnemi okręgu ziemskiego za-
wiasłami, już się zbawienia ludz-
kiego na MARIĘ obracało koło.
Przed wstawionym na wyłokosci
firmamentcie, już taka Naswier-
sza MARYA potęgę miała; która
nie tylko siedmgłównego smo-
ka, ale y całe skruzzyć przemo-
gła piekło: Już tysiączne z niej
wisiały puklerze, y wizerka ár-
maty wojenna. Którą o bytno-
ści tak dawney, MARIĘ prą-
wde. daley Teologicznym go-
dzi się obiaśnić dyskursem.

Bog wszechmogący, od wieku
w pierwszym Mądrości, albo pre-
destynacyey swojej wedle naszce-
go, pojęcia znaku, albo stopniu,
poznawał samego siebie iako
Naywysze dobro y iako takie
niezskonczenie miłował. W dru-
gim znaku przejrzał wszystkie aż
do skonczenia świata Stworze-
nia, do bytności podobne, y one
wczásie wyprowadzić wszech-
mocnym swoim naznaczył ilo-

wem. W trzecim zaś znaku, skutecznie obrał tych, którym się w Błogośławioncy chwale chciał wdzielić, między ktoremi najpierwsi obrani byli Chrystus y Matka iego MARYA. W czwartym przejrzał Chrystulą naturą Boską, złączonego zaslugi y Cnoty, względem nich przeznaczył skutecznie do łaski y chwwały iednych, drugich ani tak przeznaczając, ani też odrzucając. W piątym znaku przejrzał Adama pierwszego Rodzicá naszego oraz w nim naznaczył albo wpadek, albo zachowanie pierworodney Sprawiedliwości. A przejrzał wpadek iego, z dobroci swoiey nieskonczoney, Chrystulą przed grzechem Adama już przejrzanego y zrozumie swoim postanowionego. naznaczył Wcierpiętlwym Ciele ruiny zbawienia ludzkiego naprawiciela, Restauratora, Lekarza y pośrzednika. Z tego dyskursu

kursu (ktory do subtelnego Skotá nauki bárdziej, przystępnie) nie więcej teraz pokázac nie myślę, tylko równą z Chrytusem MARYBY od wickubytność, y tę vtwierdzić prawdę; że od poczatku y przed wicki stworzona, náznaczona zordinowána MARYA; iáko się wzwyż námieniło: y że w tym znaku w ktorym przed wszystkim stworzenie jest przeyrzany Chrystus, Bog wcielony; jest przeyrzana przed wszystkiẽ także stworzeniem y Mátká iego, Przenaświetsza MARYA. Wyrażił to Psálmistá Páński, kiedy iá myśli Niebieskiego Krolá nazywa Corką, tak w Psálmie 44. *Omnis gloria eius Filia Regis ab intus.* Grzegorz ś. Nissenski to *ab intus* tłumaczy *Cogitationum*, y twierdzi, że z tych myśli ktorami Bog od wicku wybranych do niebá przeznaczył, ordynował, vrodziłá się pierwszą po Chrytusie Corą MARYA.

Y toć

Gen. 2.

Y toć iest że Bog Stworca
 wszęch rzeczy, wżęchmocnym
 zniczego rzeczy te widzialne
 wyprowadzając słowem, wro-
 zumie swoim dobrze wziane, y
 iakoby już przytomne w vsięch
 swoich Naświętszey Panny iako-
 by już v siebie obecny, smako-
 wał imię MARYA kiedy nim zgro-
 mądzenie wod stworzonych mia-
 nował, y już przytomną tę Pán-
 nę w przeczystym rzek w ie-
 dno zlaných oglądał Krzyształe,
 iako świadczy Historiograph Pań-
 ski Moyżesz. *Congregationis aqua-
 rum appellavit Maria.* To dáley
 iest, że gdy wszystkim prawie
 Creaturom dla grzechu Adámo-
 wego zlorzeczył, gdy ziemie y
 bestie ziemskie przeklinał, łame
 tylko Wody, Morze, y Ryby w
 nich mieszkające od przekleństwa
 swego uwolnił, zlorzeczyć im
 nie chciał: nie dla inney iako ie-
 den z świętych Doktorow twier-
 dzi przyczyny, tylko iż imieniem
 tym

ym Przenaświętzym MARYA,
cálczycone, vraczone, vtytulo-
wáne byly.

Ták przed stwórczeniem swiá-
tá, przy stwórczeniu, y po stwórze-
niu MARYA, była, żyła, słynęła.

Słynęła po stwórczeniu cokol-
wiek nayzacnięz^o ręki Boskicy
świát, v siebie widział dziełá, we
wszystkim tym MARYA prázento-
wána była. Sławny miedzy wy-
stáwionemi od ręki Boskicy Crea-
turámi Ráy roskoszny, we wszy-
tkie opływájący delicye. MARYA
sobie Bog w tym błogosławio-
nym prázentował Ráiu, Ráy no-
wy, Ray niebieski: Y iáko w táb-
nym pierwsze^o vformował y po-
stáwił Adámá Ráiu, ták w tym
drugim, náznaczył mieysce temu
człowiekowi, który v niego od-
wiku Bogiem zostawał. Cudo-
wne w poyśrzedku tegoż Ráiu
było drzewo żywotá, z ktorego
pożywájący vmieráć nie mogli
ná wicki: MARYA v Bogá drzewo
żywotá,

Gen. 2.

Ibidem.

żywota która błogosławiony
zdrowia wieczne^o, z przeznacze-
nia od wieku we wnętrznościach
swoich nośiłá Owoc. Poćieszna
Iakubowi Pátriársze, od ziemi
domieba widzieć się dała drábi-
ná. **Gen. 27.** MARYA tą drábiną była, przez
którą Krol niebieski vniżywszy
się, z Niebá ná ziemię zstąpił: y
znowu człowiekię do niebá wy-
wyższonym wstąpił. Pożądány
świátu tonącemu Noego Korab,
národ ludzki od ostáteczney zá-
trzymał zguby; MARYA takim
Gen. 6. Korabiem v Bogá, dla której od
ostátecznego potopem gniewu
swego człowieká zgładzenia,
sprawiedliwa Boska vblagána
zatrzymała się ręká. Wielkicy
był światobliwości lichtarz on
od Anyoła Záchariászowi vkaża-
Zach. 4 ny: Naswietlza MARYA tym li-
chtarzem była światło niestwo-
rzone y niegásnące trzymáią-
cym, całc złotym, bo iáko przed
národzeniem, tak przy rodzeniu
y po

y po porodzeniu nienaruszona
zostawała Panna. Cudowney fabryki y szczęśliwości był Kościół
Sálononowy, do ktorego Bog
obecnie zstępował. Cudowniey-
szym y miłszym Bogu Naświętsza
M A R Y A Kościołem *Templum* *Antiph.*
Domini & Sacrarium Sancti Spiritus, Eccl.

A żebym dłużey nie rozwo-
dził, MARYA Bramą do Niebá, *Gen. 28.*
Domę mądrości, Miastem wcie- *Prou. 9.*
czki, Chwałą Hierozolimy, Przy- *Nzm. 26*
bytkiem przymierza, Ołtarzem *Iud. 15.*
kádzenia, Zwierciádlę bez *Exo. 25.*
zmázy, Lilią między Cierniem, *Exo. 30.*
Kizákię w ogniu niezgorzałym, *Sap. 7.*
Runem Gedeonowym. Thro- *Cant. 2.*
nem Sálononowym, Zródłem *Exo. 3.*
zápiczetowanym, ogrodem *Iud. 6.*
zámkniętym, studnicą wod ży- *Cant. 48*
wych. I zgoła cokolwiek od
początku światá w Stározakon-
nym było testámenście tájemnic;
dział, spraw Cudownych, wi-
dzenia nádzwyczajnych, nád-
przyrodzonych, Wszystkie te fi-

R gurámi

gurami znakami były Przena-
świętzey MARYBY; álbo w nich
figurowána przeznaczona była,
żyła, słyneła MARYA, o czym
szeroce Doktorowie święci, ná
roźnych mieyscách.

Zyła nád to y w żyjących ná
świećcie Chwalebnych wszytkich
od tegoż Pisma ś. záleconych Má-
tronách Biáłychgłowach. Pier-
wsza z nich wszytkich Ewá rze-
czona Mátká żyjących, MARYA
prawdziwie Zyjących Mátká,
przez ktorą co zá przestęptwem
Ewy zginęło, vmárło, zá poslu-
szenstwem MARYBY, náprawiło
się y żyć poczeło. Pániá słyneła
żoná Abrahámá ná imię Sára, á
Pániá powszechná, y dla teg^o da-
wne imię Sáraí, ktore pánowanie
w szczegulności znaczyło w Sára
Pániá powszechná, znaczące od-
mieniła. MARYA w niey lepiey
żyła y słyneła Pániá, y Monár-
chiniá powszechná Niebá y zie-
mic, Krolową świętych w Nie-
bie,

Gen. 17.

bie , Krolowā Kroluących nā
 ziemi. Mátką w Izráclu nāzwā-
 nā Deborā, ktora Hebrayski na-
 rod, od Iábinā Chánáneyskiego
 Krolā wćisniony wśwobodziłā.
 Zwycięstwo nād nieprzyaciā-
 lem otrzymałā. W Deborze tcy
 dokázowālā, tryumphowālā Ma-
 rya, ktorey mocy y potęgā, nie
 nād widomemi tylko, álc niewi-
 domemi nāzníczone od Bogā
 nieprzyaciāciłmi. Głōsi vrodzi-
 wā Piśmo święte Reбекę, chwali
 icy ochotę ktorā słudze Abrahā-
 mā Eleezerowi wyświādczyłā,
 chwali restropność przez ktorā
 Iákubā błogosławieństwā nábā-
 wiłā. W Rebecce tcy, MARYA
 żyłā wśytka piękna, wśytka
 ozdobna, nā wśytkich do śiebie
 wćiekājących się szczodrobliwa.
 Nie milczy Piśmo święte o Rá-
 hábie, Pielgrzymow Iozuego o-
 chotnie przyimuiącey, sznurem
 kármázynewym mieżkanie swo-
 ie przyozdobiājącey. W Ráhā-

lud. 5.

Gen. 24

Isf. 24

Ra   bic

bie MARYA wżytkich do siebie
 się wdaiacyh przyimowała. Iżnu-
 rem karmazynowem miłości Bo-
 skiey y bliźnego się zdołała. Ie-
 dnym słowem żyła MARYA w
 2. Reg. 14. matrey Thekuićie Abiśloná wy-
 gnánego do Oycá przywracáia-
 cey, y zagniewánego nań Dawi-
 dá błagáiącey. Żyła w Hełtherze
 nie mnicy lud ſwoy iáko duſzę
 ſwoię kocháiącey, y zń nim do
 Affuerá ſupplikuiácey, *Daruj mi*
 Esth 7. *duſę moię za ktora proſę, y lud mój za*
ktory ſupplikuię. Żyła w Abigáil
 1. Reg. 25. mſzczácego ſie Krolá na głupiego
 Nábálá do miłóſierdzia náklá-
 niáiącey. Żyła w Krolowey Beth-
 ſábeci, Syná ſwego Sálomoná ná
 3. Reg. 31. proſtą Cnoty y ſwiątobliwoſci
 prowadzácey drogę oczym ſam
 ſwiádczy. MARYA byłá w Hol-
 dźie Prorokiniey Boſkie y ſkryte
 niewiádomemu ludowi objáwia-
 4. Reg. 22. cey tájemnice. MARYA byłá w
 Ruth 1. ſwiątobliwey Ruth, vtrapióná
 cięſzácey Noemi. MARYA byłá
 w iá.

w Iáheli, która dalszey Syfary
 Hetmána znieść niemogąc nie-
 prawości ukronie, gwoździem na
 obie przebiła strony. MARYA
 była w Ludićie, która pylnego *lud. 42*
 zwoiowała Holofernesa, głowę
 wciela, wszystko Woysko w roz-
 sypkę podała, Bethulię miasto
 ołwobodziła. MARYA była w *lud. 13*
 Sutaninie niewinney, była w An-
 nie Mátece Sámuelowey, Sárze
 Zonie Thobiaszowey, w Rácheá-
 li na vraganiá Liey, cierpliwey.
 Była MARYA w Sunánimitce
 pokorney, Micholi roztropney,
 Máricy siostrze Moyzeszowey za-
 pływacym po wodách w kolebce
 zdaleká poglądającej Corce Phá-
 ráonowey, tegoż z rzeki lutości-
 wie przyjmującej.

Wszystkie wżytkich tych y wie-
 lu innych świętych Białychgłów
 y Mátron, chwalebne Cnoty po-
 stępki były, słycały, kwitnęły.
 w MARIEY, álbo w nich ráczey
 MARXA była, żyła, słycała, kwie-

nęła. A zátym nicomylna prawda, iż tá Pánná wprzód niz żyła náświećcie była, nim się vrodziła, iuż w pámięci ludzkicy slynęła.

Nie záchodząc w ták dawne od swiátá stworzonego wicki, nie przebiegáiąc figur tájemnic písmá Stározakonnego, v Narodow niewiernych, v Pogan, v Sybil, iákic o Náświětłzey Pánnie świádectwá, wiádomości, síláby písać cokolwick tylko namienić się może.

Dziewięć Sybil, Phrygiá, Erythreá, Sámiá, Persiká, Libyká, Kumæa, Delphiká, Kumána, Tiburtiná, iákoby pálcem skázui: c Przenáświętšzą Pánnę MARYÁ świátu opowiedáły, Wierłzami opisywáły, znicy że się Chrystus miał národzić dawno przedtym obiecowały. Claudíánus z Pectow, Albumázár z Astrologow Pogáńskich wyrażnie piorem swoiem M A R Y Á opísowali.

O czym

Oczym *Dionysius Carthusianus*. Ná lat 1840. przed Národzeniem Chrytułowym Druidowie od Druyá Celtow Krolá tak názwa- ni, vFráncuzow Kápláński vřząd obchodzili, y wiele Cnot przy- rodzonych záchowali, zá nay- spráwiedliwszych od wszystkich poczytáni : Ci przyście Chry- tułowe przeyrzawszy, w Kárnu- cie Fráncuskim mieście Ołtarz głęboko pod ziemią w skále wy- kowány wystáwili taki mu da- wšy Napis, *Virginí Paritura*. Pán- nie porodzić májacy, ná ktorym potym micyseu, Kátholicy Ko- ściół wielki Káthedralny wystá- wili, y drogiemi vbogáćili skár- bami. Tož y Argonautowie przed przyściem Chrytułowym ná lat dwá Tysiące żyacy vczy- nili, gdy Kościół wšpániály w Hellešponcie wystáwiwszy, rá- dzili się komu go poświécić mie- li, odpowiedź wzięli, *MARIA* *verbi aterni genitrici*. *MARIEY* slo-

Dionys.
Carthu.
lib. 3. de
Landib.
Virgin.
Canisius.

wá przedwiecznego Rodzicielce.
Ktory potym Zeno Cesarz ná
chwałę Naświetszey P. po Chrze-
ściańsku poświęcić y oddać ka-
zał. Iest takowych y więcey Hi-
storiy ále niemi rozwodzić dłu-
go nie zdáło się. A to się tylko
przypomniało ná dowód tcy
prawdy, iż MARYA przed cie-
lesnym z Ioachimá y Anny świę-
tey, vrodzeniem slynęła, ogło-
szona opowiedziána była.

Ale nie się przez to nie wymuie.
częściwości terażniejszyh wie-
kow, miał poczynający się swiáć
y podraśtający, poćiechy swoje
z MARIĘ w figurách; Tájem-
nicách, Proroctwách, v siebie
przytomney. Manie mnietylcz y
daleko od támtych więkscz pod-
starzały, z obecnicy y w ciele
ludzkim vrodzoney MARIĘ. Nie
wymuie się przez to nie, ani świę-
tym MARIĘ Rodzicom Ioáchi-
mowi, y Annie, y owizem przy-
znawamy, iż vrodzili w czáście,

te szczęśliwą pożądaną, Bogu,
 Niebu, y ziemi Corę. Vrodzili
 nie tylko ciałem ale vrodzili y
 modliwami postami, rzewliw-
 mi łzami iak mużnami, ofiarami;
 tak iż nie tylko ich żywota, ale
 y postow modlitw, ofiar, iak mu-
 żny, słusznie rzecz się y nazywać
 może Corką MARYA. Kto wie,
 leżeliby y dotąd iey pocieszny
 świat cieszyłby się narodzeniem;
 z nicy przyspieszone Naturą ludz-
 ka ieżeliby była odebrała zbá-
 wienie, iako iuż szczęśliwie y ob-
 ficie odebrała, gdyby tych świę-
 tych Rodzicow, święte obyczaje.
 Cnoty doskonałości tego nay-
 szczęśliwszego od Bogá nie zasłu-
 żyły płodu, gdyby ich iednym
 słowem posty, ofiary, modlitwy
 lży nie wyiednały, nie wyprosi-
 ły, nie wypłakały Nawsietszey v
 Bogá MARIEY. Vmárle ich do-
 rodzenia było Ciało, ale żywe
 czerstwe Cnoty; te obumárle oży-
 wieły wnętrzości, aby w nich

R 5. żyła

żyła poczęła się, y vrodziła
M A R Y A.

A naprzod dał Pan Bog temu
 świętemu Małżeństwu dobre na
 świećcie mienie, Máiętności y sub-
 stancya, iáko icy onych czasów,
 zroley trzod dobytów przykła-
 dem Abrahámá, Iákobá, Izaáká,
 nábywać było bez chćiwości y
 łakomstwa zwyczajna. Tę Ioá-
 chim ná trzy dzielił Części, Pier-
 wszą ofiarował potrzebom Ko-
 ściółá y vřluguiaćym w Koście-
 le, Drugą ná opátrowanie vbo-
 gich, y przyimowanie pielgrzy-
 mow, trzecią ná swoy pożytek
 y wyżywienie obracał, iáko
 świadczy Hieronym ś. Kiedy
 święto przyšlo, zázwcze on sam
 we dwoynasob większą nád dru-
 gich ofiarę przynosił: Nic tylko
 dwoiáko większą, ále y pierwszą,
 pierwszy zázwcze oddawał, ábv
 dając prętko dwa rázy dawał. Y
 z tcy ochoty iego pošlo, że w ie-
 dnę vroczyść wielką, gdy się
 siła

*Serm de
 Nativit.
 Virgi.
 Eustach.*

siła z wielkimi onarami ciśnieło,
 Joachim przed wżytymi vprze-
 dził, które^o jeden ná imię Rubin,
 a iako Hieronym ś. Isachar oba-
 czywszy, oddalać począł. ofiary
 przyjąć niechciał y owżem z v-
 raganiem że się z drugimi sta-
 wić ważył nieplodnem przez tak
 wiele lat będąc strofował. Tu
 święty Stárulzek zawstydzony
 wyłzedł z Kościoła Izami się za-
 lawiży. Małżonce swoicy z wiel-
 kim żalem rzecz onę opowie-
 dźdiał. Oboie rzewliwie płacząc
 poszli z domu ná modlitwę do
 bliskich págorkow, ląsem záro-
 slych ná ołobne micyscá, y tám
 mieszkánie sobie zbudowawízy,
 w wstáwiczney modlitwie, plá-
 czu, poście, przez dni czter-
 dzieści zostáiac, próśili Bogá
 o błogosławieństwo w nieplo-
 dności swoicy, áby ich potom-
 kiem pocieszyć raczył. Wyssu-
 chał dobrotliwy Bog ich proź-
 by, weyrzał ná ich vtrapienie,
 zá-

In histo-
ria de
Ortu
Deiparae

zawstydzenie, posty, iálmużny.
Zciskał iáko świádczy Hieronym
świáty, Anyoła swego, który nie-
bieskim oroczony świátleń, sta-
nał wedle loáchimá pewną przy-
szłego potomká vtrápionego cie-
sząc nádzicia. Tczyż y Annie
świátcy dóstało się poćiechy.
Dniá pewnego o godzinie dzie-
wiátcy świádczy *Euslatus*, gdy
pod iednym drzewem w odzie-
niu grubym będąc modliła się
plácząc, y te słowá powtarzała
Boże Uycow nášsych pobłogostaw mi,
iakoś pobłogostawił Sárze y dacieś icy
Syna Izáálá. W tym weyrzy wzgo-
rę, aż obaczy ptálgę iedno, dział-
ki swoje karmiące y otulájące, tu
znovu gorzko westchnáwizy rze-
cze: *Alch moy Pánie kiedy y tcy podo-
bna nie zesseń ptálgie swoim cieśńacey*
się płodem. To gdy mowiła poka-
zał się icy Anyoł Páński, y o przy-
szłym icy potomku vpewnił kto-
rego oná zaráz ná służbę Pánu
Bogu ofiarowác ślubowała. Y

tak

tak się oboje do domu wrocili. A na zawdzięczenie dobrodziejstwa, zaraz Ioachim dziesięć tysięcy Baránkow przyniósł na ofiarę. Káplánom dwanaście bydła, ludowi y wszystkim starszym sto kozłat ofiarował. O tym wszystkim pomieniony świadczy *Euslatus*. O czasie nieplodności iako w niej długo zostawali, świadczą jedni iż przez lat dwadzieścia, inni że przez czterdzieści, aby tym większe Boga po tak długim czasie wydało się dobrodziejstwo. Anyoł który tę wesołą nowinę Ioachimowi y Annie przyniósł, był Gábriel, tenże który potym wcielenie Syna Bożego Naświetszey Pánnie zwiastował. Tenże zaraz im opowiedział, że powić Coreczkę mieli, y dać iey imię MARYA.

Tak szczęśliwie rolá tá nieplodná, Pzámí modlitwami otrzeżwiona iálmużnami vpráwiona, vmartwieniem rodzayna oddá
na,

na, przyięła Nasienie ludzkie;
z ktorego droga y porządkiem
Adamowym poczęła y wrodziła
się Przenaśw *et* za MARYA.

A poczęła się Roku od Stwo-
rzenia świata 4037 Panowá-
nia Augusta Cezarza Roku 27 z
Ioachim i Starego y Anny, Rodzi-
cow zacney fám licy słichatne-
go wrodzenia. z Młotą Sephor
nie daleko od Názarethu leżące-
go: Poczęł si bez zması pier-
worodnego grzechu, od ktore-
go iáko zawize wolná była, tak
wolna y od podniáty grzechow-
wey, poządliwosci w zelkicy y v-
lomności. Ztąd pochodziło, że
y ná cieie potym żadney choro-
bie słabości nie podlegała. Miá-
ła w żywocie zaráz Mátki swo-
icy rozum doskonały, y oświece-
nie ná nim doskonałe: y ztąd du-
żá icy iuż tam zásluguiącemi do
Boga swego Ciągnęła Aktámi;
y lubo w żywocie mátki tak iáko
y inne dziatki zasypiała, ten ie-
dnák

*Bernar-
dinus Se-
nensis.*

dnák nie tłumil wnicy szafunku
wolnego rozumu, ani záługom
v Bogá przeszkadzał. Przech to
iednák nie kładziemy icy równo
z Chrystuśem, który także w ży-
woćie będąc, doskonały miał ro-
zum, y iego vżywánie bo on ná-
to miał záżywanie Błogosła-
wienstwa vstáwiczne y widze-
nie Bogá, czego Naświétsza Pán-
ná przynamnicy vstáwicznie nie
miałá: Chrystus miał to przez się
z złączenia się z náturą Boską,
MARYA przez vcześnictwo od
Chrystusa: Tak gdy od času Po-
częcia wyszło Mieściecy 9. Náro-
dziła się Niebu y ziemi, Aniołom
y ludziom Czekańá požadańá
Corá Pánná Przenaświétsza MA-
RYA; dnia osinego sierpnia w
Mieście Gálileyskim, Názáreth
názwanym gdzie Anná święta z
Ioáchimě małženstwo przyieli,
Národzoney dáne iest Imię MA-
RYA, áby tak zaráz z imienia wiel-
ká prcznázczona była: bo to i-
mię

Hippolite.

Inie tłumaczy się Gwazdą Mor-
 fką, Pánią, oświeconą, oświe-
 cającą. Narodziła się słusznie
 w sierpniu w Miesiącu tym w
 którym za świadectwem wielu
 wiecznych świat jest stworzony,
 w którym drzewa owoce rodzą,
 y pożądaną Gospodarzow cięszą
 vindemią, aby tak w ten czas
 świat był odnowiony, wktory
 jest stworzony. W ten czas wy-
 dany był owoc błogosławiony,
 wktory drzewa żyjące rodzą o-
 woce, w ten Miesiąc narodziło
 się Lekárstwo wktorym się nay-
 więccy znayduie chorob. Cią-
 ło ieyswiete wonny z siebie wy-
 dawało zapach. bo nie miało
 bydź mnicylzey prerogátywy od
 innych. Aieżeli za świadectwē
 Plutarchá, Alexandra wielkiego
 Ciąło odor wonny wydawało,
 Ægyptaiánow także Ciála pá-
 chniące były: daleko bárdżicy ie-
 żeli nie zprzyrodzenia, z ośbli-
 wcy sprawy Boskiey ten przy-
 wiley

wiley wonności . przyznać Na-
 świętszey Pannie. Miała iako y
 drudzy Anioła Strożá, ten ieżeli
 nie był Gábryel, pewnie ieden z
 Aniołów nayprzedniejszych. Fá-
 milia icy y vrodzenie wielce stá-
 wne, była álbowiem z Fámilicy
 Abráhámá Iákubá, y Dawidá:
 Czternásćie Pátriárchow, Czter-
 násćie Krolow, tylož y Xiążát
 w icy ráchuie Ewángelistá świę-
 ty Mattheusz, Geneálogiey. Co
 się tknie vrody, y powiercho-
 wney icy piękności, tą wszystkie
 biáleglowy ná świecie przecho-
 dziła. Ztwárzy icy Pánieńskiey
 nadzwyczajny wydawał się sple-
 dor, tak iż go vkramiać było po-
 trzebá. áby miedzy ludźmi Kon-
 wersować mogła, Oczy icy przy-
 czernieysze były, weyrzenie pro-
 ste, Brwiczarne, Nos nie názyt
 pociągly, twarzy przydłuższey,
 ręce y pálce długie, státura skro-
 mna: Táka we wszystkim Kom-
 plexia, dobrze áttemporowána

S

y skłon-

y skłonnością wmyślu prawego
złączona, że nigdy żadney cho-
robie nie podlegała. Trzy lata
od vrodzenia w domu Rodziców
przemieszkawszy zaprowadzo-
na jest od tychże do Ierosolimy,
y tam wedle czynionego ślubu
w Kościele ofiarowana, Bogu ży-
wot swoy aż do zaślubienia lo-
zephowi w Kościele prowadzi-
ła. Jedenaście lat w Kościele
przemieszkała, wtey Części kędy
nayzacniejszy było miejsce, y
zwało się święte świętych. To
osobliwcy godna uwagi, iż gdy
iż Anną świętą po stopniach do
Kościoła iako małuczka, prowad-
dziła, Ona z osobliwcy ochoty,
z ręku się iey iakoby wydąrzyła
má daley bez prowadzenia y po-
mocy biegła. W Kościele sami
Aniołowie ją karmili. Co Za-
charyasz Ociec Iana Chrzcicie-
la oczywście widział, gdy iey
Anioł pokarm przynosił y kar-
mił. Życia zaś swego czas tak
ordy.

Hieron.

ordynowała: Odporánku do trzeciej godziny na modlitwie trwała, od trzeciej do dziewiątej, ręczną się robotą bawiła, od dziewiątej znowu, modlitwę zaczynała, ktorey nie poprzestawała, aż się Anioł z pokarmem przyszedszy pokazał. Bez przestánku chwaliła Bogá, á żeby w pozdrowieniu álbo w witaniu swoim od chwały Boskiej rozciągniona nie była, witającym się temi odpowiadała słowy, *Bogu chwała Bogu dzięki*, y te słowa po łacinie *Deo gratias* od niey początek wzięły. Slub Pániestwa wieczny tamże uczyniła, pierwsza między wszystkimi iákiego od początku świata nikt był nie uczynił: To iednak było z wiadomością y czwoleniem Rodziców. Takie álbowiem w Starym Zakonie było práwo, iż sluby y obietnice, Corek rodzicy potwierdzać mieli, y ná nie zezwaláli á ieżeli by im przeczyli,

- Niceph.* obligować ślubujących nie mogli. Po odprawionych na służbie Bożej w Kościele lat iedenastu, dąną iść Iozephowi Náswiętszā Pánnā za oblubiencę, wten czas gdy Rok Czternasty zaczęła: Iozeph zaś święty był wieku średniego nie iako rozumiecia, drudzy iż był starym: bo iakożby był sposobny do usług, podrożney pracy około náswiętszey Pánnny y Iezusa Pánā: więc należało aby ono Małżeństwo, na ziemi, nayzacnieysze, w zgledem wieku proporcya Małżonkow miało. Nád to Iozeph S. był oblubiencem Náswiętszey Pánnny, aby onā porodźiwszy z Duchā świętego, nie była podcyrzána, więc należało aby wtákim wieku oblubienicā miała: w iákim káżdemu zdał się bydz podobien Oycem Dziecięcia narodzonego. Nád to Iozeph święty był dotąd w stanie młodzińskim: toć w podczłym bydz nie mógł
- Gregor.*
- Damasc.*
- Abulen.*

mogł wieku, ponieważ w tam-
tym Czasie młodo się żenili.
Odprawiło się zaślubienie mie-
dzy Iozephem y MARYĄ ieszcze
przed Zwiastowaniem Wciele-
nia Syna Bożego, y już był Ną-
świętiza MARYĄ iako swoją ob-
lubienicę wziął Iozeph święty do
domu, y z nią w iednymże zosta-
wał mieszkaniu.

Zwiastowanie to o którym się
námienilo wielce poćieszne sta-
ło się dnia 25. Márcá, w sześć
Mieściecy po Ianá świętego Po-
częćiu, Roku od Stworzenia
świata 5199. Stało się o pułno-
cy wedle pisma świętego mówią-
cego, iż gdy noc w puł biegu
swego była; Wszechmocne z nie-
bieckich pałacow zstąpiło słowo.
Prawdziwá to álbowiem iż Nás:
Páńá ná rozmyślanie y modlitwę
o pułnocy wstawiała, álb° ná nicy
do pułnocy trwała, y to nico-
mylna, iż w ten czas táfz bogo- *S. Ambr.*
myślnością się zabawiała, gdy

do nicy z Niebá Gábryel zawitał
 á to w ciele ludzkim drzwiami
 zámknietemi , álbo z wierzchu
 okienkiem ktore y dotąd w Lo-
 retáńskim widác domeczku.
 Przybyłá niewatpliwa z Gábry-
 clem gromádna innych Aniołów
 ássistencya, bo nie zwyczaj po-
 słowi sámemu legácycy odprá-
 wowác , y ieżeli Národzenie
 Chrystusowe Zwiastuiąc Páste-
 rzom Anioł, w gromadnym An-
 iołów przybył orszaku , dáleko
 więccy, do Náświętšzey Maryby
 przy takim poselstwie przybyli.
 W pozdrawianiu Náświętšzey
 Pánnie, Gábryel wielką nico-
 mylnie vezynił rewerencya, y
 klęcząc one mowil słowá. *Ładź*
pozdrawiona Łáski pełna tén z łóła.
 Potym ostatek pozdrawiájącey,
 Orácycy, wstáwšy. Łubo álbo-
 wiem z pokory Náświętšza Pán-
 ná wiedząc o zácnošci Pošlá
 Niebieskiego, tcyby niechciałá
 przyiác rewerencycy: iedná-
 sam

Sam Gábryel wiedząc co icy
zwiąstował, y to że naygodniet-
szą nad wszystkich Aniołow Kre-
atura była, iako znaywiększą
pozdrawiał ją vniżonością. Sá-
ma zaś Náswiętiza Pánna albo
klęczała albo pokornie siedziała
vważając słowa pozdrowienia,
a gdy odchodził Anioł, y znowu
pokleknawszy klaniał się y ona
część wyrządzając Aniołowi, z
mięciwą powitała. Zaraz zaś za
wymowionemi od Náswiętizey
MARYBY słowa; *Oto ja służebnica*
Pánska, niechay mi się stanie wedle
słowa twego. Słowo przedwieczne
Wżywot Panny Náswiętizey zsta-
piło, y w momencie ze Krwi icy
náswiętizey za sprawą Duchá
świątego zálterowáncey y sporza-
dzoney Ciałeczko się Iezvsowi
vformowało, w tymże momen-
cie wżytke oraz członeczki stá-
nęły. Duszą stworzoná wlana,
y ziednoczona była, y w instansie
momencie Bog stał się człowie-

kiem, ále tak málućkim, żeby
go ludzkie oko ledwie doyrzec
mogło. Potym zaś iáko y inne
dziátki przyrodzonym rośt spo-
sobem.

Prętko potym sporządziwszy
wśzytko wdomu, że tam dłużej
z mieřkáć miała, wyszła nawie-
dzić Helzbię świętą, wyszła
nie sámá, áni nie opowiednie
przed Iozephem ś. ále z mátro-
nami niektórymi pokrewnemi,
y sąsiedkami swemi tãż idą-
cemi, z ktoremi potym do Iero-
solimy poszła, dzięki oddając sá-
má w sobie Bogu zá drobrodzicy-
stwo, y sobie y národowi ludz-
kiemu pokazáne. Miásto to
gdzie Naświętsza Pánná poszła,
y gdzie Ian święty się vrodził,
nazwane Hebron na milę leżało-
od Emaus, gdzie podczás mor-
derstwa Herodowego dziątek,
vkryty był w pewney iáskini. w
domu národzenia y teraz wido-
mey, gdzie blisko ieřt y zrzodło,
z kto-

zktorego Náswiętiza Pánná mie-
szkaiac v Helźbiety wodę czer-
pála. Nie był w tey drodze Io-
zeph święty, z Náswiętiza MA-
RYĄ, bo inaczey pewnieby wie-
dział y słyszał od Helźbiety bydz
mianowaną MARYĄ Mátką Bo-
żą, á zátym nie powatpiwałby
potem o iey brzemienu iáko się
niżey wspomni. Weszła tedy
w dom Helźbiety sáma (śnadź
owe drugie zostály się w innym
mieszkańiu mátrony) y pozdro-
wiła Helźbietę. Co zá słowá te-
go pozdrowienia były nie wspo-
miná Łukasz święty, domyslaia
się iednak nábożni, iż té były,
*«Bądź pozdrowiona Pani moja, przysia-
ciotko moja, błogostániony Pan który u-
mielbił z toba miłotierdzie. A że te-
y takie były pozdrowienia sło-
wá, znác się dáć zodpowiedzi
ná witánie Helźbiety święty.
Błogostánionaś ty między Niebiaśta-
mi, y błogostánion owoc zymotá twoie-
go Náswięsza Pánná álbowiem*

raiąc dobrodziejstwa Boskie w
 sobie, błogosławiła tylko Bogą
 mówiąc: *Błogosławiony Bog który*
obaczył utrapienie moje, nawiedził sie-
roctwo moje pobłogosławił niepiodność
moję. A w tym skoczyło od rą-
 dosci dziecię wżywoć Helzbie-
 ty, iakoby przytomnego pozná-
 wając Chrystusá, Messyaszá, od-
 kupicielá. Co wczuwszy y Hel-
 zbietá, nie mogła się zatrzymać
 aby głosem wielkim tych słów
 nie zawolała: y zaraz obląpiając
 ją y całując, rzuciła się do icky szy-
 ie y pierśi. I tak gdy się one Má-
 tki wespół całując obląpiały,
 w żywotách też ich niemowia-
 tka się witały, w których się, sie-
 bie za zbliżonemi do siebie Má-
 tkami dotykały: Iakoż o tym
 świadczy *Iacobus de valentia Biskup*
Chrystopalitanski. Ian święty w ży-
 woćie Mácierynskim obrocił
 się do Chrystusá, ponieważ dzie-
 tki w żywocie Mátek, obrocona
 ku plecom ich leżą twarzą. Ian
 święty

święty zaś natychmiast obrocił ku Izusowi, twarz swoją ku jego Matce Naświętszej, gdy się ziego Matka Helzbieta witała, a to nawrócenie się, było bez żadney boleści Matki, y owszem z icy wielkiem weilem: Przywitała y Zachariasza niemownego Naświętza Panną, ale skłonięciem, albo ieżeli nie mówiąc slyszal: słowy, y wielką mu mowę, uczyniła nadzieję. Tamżę złożyła y pieśń, *Wielbi duszę moją, &c.*

*Theophila
lactus.*

*Dionysio
Carthus.*

Przemieščkawizy w domu Helzbiety Panną Naświętza trzy Mieściąc, gdy się już czas Narodzenia Ianowi świętemu zbliżał, powrócił do domu do ktorego ztamtąd było mil włoskich 65. a powrócił, iż zamnię rzecz przywoła sobie pamięnecę przy rodzeniu, do ktorego się wiele białychgłow zbierać miało, zostawać rozumiała. Potym powrocceniu nastąpił na Iozephá frásunek gdy obaczył brze-

brzemienną Náswiętszą Pánnę. Który nie wiedząc z kądby to było, ani też źle o Małżonce twoicy rozumiejąc, chciał ją zwyczajem żydowskim opuścić. Ale od Anioła, informowany, przeczsen, że to był Syn Boży z Duchá Świętego poczęty pociechę odniósł, y został się przy oblubienicy Náswiętszey Pánnie z nią w wszelkicy wczciwości miłości zgodzić mieżkając. A wtym wyłzedł wyrok od Oktawiana Augusta Cesarzá aby się świat wízytek popisował. Ten Augustus był wtory Cezárz po Iuliusie, z tąd názwany Augustem iż wielce Rzeczpospolitą y Páństwo Rzymskie rozszerzył. Z tąd inni Cezárze od niego nazwisko wzięli Augustá. Od tego Mieśiąc szosty názwany Sextilis przedtym zwąc się począł Augustus. Częścią iż się w ten Mieśiąc národził, Częścią iż w ten Mieśiąc, Zwyciężcą Naywiększym powro.

powrócił. Ten w wielkim pokoiu przez lat 12. około Narodzenia Chrystusowego, Państwo Rzymskie sprawując! chciał się dowiedzieć, ile prowincyi, Miast, Miasteczek Wsi do Rzymskiego Państwa należało, ile osob było ile z nich doroku podatkow bydz mogło. Dla tego rozkazał aby się wizytke Miasteczka domy wsi, popisowały każdy w mieście tym gdzie iego był powiat a czynsz aby oddawał starości, każdy po groszu srebrnym, wazącym dziesięć groszy zwyczajnych. Poszedł też y Iozeph z Naświętszą MARYĄ w ten czas kiedy się Mieściac dziewiąty, od poczęcia I B z v s o w i konczył, z Názárethu Gálileiey do Bethleem Miastá Dawidowego bo tam Dawid się narodził, y ná Krolá iest pomászczony z ktore^o domu y Fámiliey że też był Iozeph, y MARYA gdzie ich rodziná miezkała, poszedł tam aby tenże odprawił popis.

Gdy

Gdy tedy tam przyšli wypeł-
niły się dni porodu MARVE
dnia 25. Grudnia. Micyłce
gdzie się wrodził Chrystus była
jedną iaskinią, na roley Miasta
Bethleemskiego; albo stajnia,
gdzie trzody pałzacy, zwykli się
od niewczasow powietrza ochra-
niać. Porodziła tedy Panna
Przenąświętła Izżsa, Panną
zostając bez naruzenia Pánien-
skiego żywota Ciłosci, bez zła-
dnej boleści ale w wielkiej ra-
dosci y pocieszce, pod który czas
wzrastniczka była daleko więcej
tajemnic Mądrości Boskiej, ni-
żeli który kiedy z Prorokow. wy-
nieśiona była na myśli, aż do sa-
mego Boga widzenia. To też
Cud wielki że zaraz przy rodze-
niu z kámenia albo opoki oney
iaskinie wypłynęło zródło do
kąpieli do omycia ogrzania dzie-
cięcia y na wszelaką potrzebę, y
trwa snadz do tych czasow z kto-
rego lubo czerpają, wody zawnie
dotrąć. Oime.

Osmego dnia po Narodzeniu
 obrzezano dziecko, y dano mu I-
 mic Iezus tamże w itaïence.
 Trzynastego dnia przybyli trzy-
 zc wschodnich kráíow Krolo-
 wie, ktorých Gwiazdá prowa-
 dziłá y támpokłóne y vpomín-
 kámi wraczyli Narodzonego
 Chrystusa. Po odeściu ich cze-
 kálá tamże Naśwíetśázá Pánná
 17. dni aż się czas wypełnił O-
 czyszczenia. Dniá tedy Czterdzie-
 stego po porodzeniu szłá z dzie-
 cięciem y Iozephem swíetým Na-
 śwíetśázá Pánná, do Ieruzalem do
 Kościolá Sálomonowego, aby
 tam lubo żadnego nie potrzebo-
 wálá oczyszczenia, innym białym-
 głowom rodzącym zwyczajne-
 go práwu dosyć uczynilá. Y tá-
 m z Iozephem swíetým osiárowálá
 dítě Páná Iezusa przez Sy-
 meoná Stáruszká, y Annę Proro-
 kinia, ktorzy záraz wielkie o tym
 dítěciu cudá prorokowáli.
 Gdy się ztąd poniekąd sławić po-
 częło

czeło Narodzenie Chrystusowe,
 y do Herodá znowu się doniosło,
 który się iuż przedtym od Kro-
 low o nim dowiedziawszy ztur-
 bował, że się inny Krol Izráelski
 narodził, dekret wydał izukać y
 zabić dziecię. (z którym po od-
 prawionych Ceremoniách wKo-
 ściele wrocili się Rodzicy do
 Bethleem náзад gdzie było dro-
 gi mil 6. á ztamtąd do Názáreth;
 gdzie było mil 96.) dla czego
 po wszytkiej Bethleemskicy Krái-
 nie zabíjać kazał dźiatki, áby
 między nimi mógł zabić y Iezusa.
 Ale Bog przez Anyolá nápomniał
 Iozephá, áby z MARYĄ y dzie-
 cięciem przed Herodě vchodzil
 do Ægyptu, do ktorego z Názá-
 reth iest mil włoskich 460. Kiedy
 się Iozeph święty o potrzeby stá-
 rał podrožne, Naświętsza Pánná
 w iáskini iedney ná dwoie kámie-
 niem ciśnienie od Bethleem się
 vkryła; tám podáiac dziecię-
 ćiu pierśi, mleka Pánienskigo
 kilká

kilká kropelk ná kámiẽ vpá-
dlo. od ktorego záraz oná cześć
kámenia bialá, y zbyt śliczna się
stała, y długo tak zoltawála. Z
omytego onego kámenia, wodą
málc chleba bochenki zaczyń-
no, ktore wszelákiem chorobom
pomocne były, á ołobliwie ná ści-
śnienie pierśi mácierzynskich, y
pokarmu vmnieyszenie.

Gratians

Castro.

Gdy się w Ægypćie Iozeph ś.
z MARVĄ y IEZVSEM do Hermo-
polim miastá zbližáli, drzewo ie-
dno wielkie [ktorego liście cho-
rym są pomocne] zádrzáło y do
sámey się ziemi náchylilo. Diá-
belstwo snadź ktoremu támci o-
bywátele pod onym drzewem o-
fiáry czynili, prawdziwego po-
znawszy Boga vćiekło, á nero-
zumne drzewo iemu poklon iáko
Stworcy swemu wyrádziło. O
drugim drzewie świádczy Abu-
lensis, názwanym Pálmá, iż się
tákc Naświétlizey Pánnie do Æ-
gyptu wchodzącey poklonilo, y
T ná.

Sozomen:

nachyliło, y iak znieg° sobie Dąk-
tylow nązbierała Naśw: Pánná ,
znowu się podniosło. Co widząc
Bálwochwalcy, drzewo ono za-
raz podcięli ; ále następuiący
nocy drzewo ono iako było przed
tym stańsło, y zrosło się wycięcia
tylko znaki zostawiwszy.

Tenżc Abulensis świadczy , iż
kiedy Naświętsza Pánná do miá-
sta miánowanego Hermopolim
przyšla , á gospody , do kto-
reyby się skłoniła w prętec mieć
niemogła , weszła do Kościoła
Pogáńskiego gdzie było Bożkow
366. wedle liczby dni w Roku .
ktorych káżdemu z osobná Po-
ganie się klániali. Oni Bożkowie
wzyscy się poobaláli , y iakoby
Czołem vderzyli, przychodzące-
mu prawdziwemu Bogu. Oznay-
miono rzecz tę Aphrodiziuszowi
przełożonemu Kápłánowi ; który
wszedłszy do Kościoła , y te Cudá
obaczywszy , obrociwszy się do
swoich rzecz: Głyby ten nie był
Bogiem

Bogiem Bogow náleznych, pewnie-
by mu się nie klániali. Więc co
oni czynią, czynmy y my żebyśmy
tak iáko Pharáo nie poginęli.

Brocárdus pisze iż támże w Æ-
gypcie miedzy Hermopolim y Bá-
bylonią iest Ogrod Bálsámowy,
ktory oblewa źródło mále, w
ktorym Pánná Naświétsza dzie-
cię Iezusa kąpáá, blisko tego iest
y Kámień, ná którym picluszki
suszyá: w wielkim to oboic po-
żánowaniu, v Sárácenow y
Chrześcíanow: A że ono mále
źródło wystárczyć nie może ná
oblewánie cáłego ogrodá, Sárá-
cenowie blisko nieg^o głęboką Stu-
dnią wykopáli, spodziewáiąc się
tám wody ále się omyleli: Ztąd
kánał podziemny, zonego zrze-
dła vczynili, y nim wodę przepu-
śczoną y z drugą zmieszáną czte-
ry woły ciągną. A to godna v-
wagi iż woły one przez cały Ty-
dzień prácuiać, w Sobotę od po-
łudniá aż do wschodu Słońcá w

Poniedziałek, ciele robić przestają, y luboby ic bito luboby y z skory lupiono żadną miarą postąpić niechcą, aż do wschodu Słońca, w poniedziałek znowu iako y przedtym pracią, pisze otym y *Abulensis.*

Iako skoro vmarli Herod, napomniony znowu od Anyoła Iozeph święty, powrocił z Aegyptu z MARYĄ y mieszkał, do Gálileiey przyszedszy, w Názarećie, dżicie w ten czas lat miało 6.

Gdy zaś było lat 12. P. Iezusowiy dni 16 poszli z nim Rodzicy do Kościoła do Hierozolimy na święto Wielkonocne przypadające dnia 15. Márcá mil 90. á gdy po odprawionym Nábożeństwie powracáli, został bez wiadomości ich w Kościele, bo Iozeph święty iedną drogą z Męszczyznami, druga Naświętsza Pánná z Białemigłowami idąc, spuściwszy się iedno na drugie Synaezką zgubili, á zszedłszy się na pewnym micyfcu

mieyscu Bir názwanym, dopiero
postrzegli, y aż we trzydni Dokto-
row náu czáiącego naleźli. Zná-
leżiony wrocił się do Názárethu,
y mieizkał z Naświétszą Mátką
y Iozephem będąc im we wszy-
tkim posłuszny.

Iako się tám w Kościele między
Doktorámi będąc wsláwił Pan
Iezus, y iáko z ekázicy tey był
potym w Kátalog Stározakon-
nych rejestrowány Káplánow,
wiece y Pánienstwo Naświétszey
Bogárodzice, tuż że się obiáwi-
ło, zdáło się zpewnego y áppro-
bowánego Autorá wziętą tu po-
łożyć historią, ktorą pisze *Bar-
tholomeus Cassianus*, w te słowá:
V žydow przedtym, co prze-
dnicytzych w Kościele Káplá-
now chowác było zwyczajna,
wedle liczby liter Hebrayskich
dwudziestu y dwoch. Ci byli iá-
ko teraz v nas w Káthedrách ál-
bo Kollegiátách Kánonicy, oso-
bliwą Intratę y codziennie máiac

náznáczone Refekcyę. Imiona
ich y Rodziców Fámilicy, w oso-
bnicy ná to księdze wpisowano,
y gdy ieden vmárl, drugiego ná
miejscie iego przymuiac tak wpi-
sowano : Dniá N. vmárl N. á ná
iego miejsce náttayil N. Syn N.
y N. Zá czasu Chrystusowego ie-
dná z tych wákowała prábendá,
ná którą dway prázentowani by-
li, álc takowi iż żaden z nich spo-
bnym byđz niemogł, bo álbo był
vezony, álc przytym postępkow
niechwalcbnych, álbo pobożne-
go żywotá leć znówu miálkicy
nauki. Ieden tedy Stárzec, z
liczby snadź Doktorow owych,
z ktorými Chrystus w Kościele
diisputował, powitawilzy rzecz-
la z miejscá mego Iezvsa Názá-
reńského, Syná Iozephá y MA-
RYBY, lubo w lećiech młodego,
álc w nauce znikim pewnie nie-
porównánego, prázentuię y o-
bieram. Podobáło się to wily-
tkim: Przywołáno z Názárethu
Iezvsa,

Iezusa, y ná micyšce ono institu-
 wano. A gdy Piſarz, iákoby Ká-
 pitulny pytał ſię go o imię odpo-
 wiedział, Iezusem mié Názarcę-
 skim zowią, gdy znowu o Imioná
 Rodzicow pytał, rzecze: Oycá
 nie mam áni znam innego krom
 ſámego Bogá, Mátká zaś mojá
 MARYA ieſt Pánná, zádziwi ſię
 Piſarz, y zaráz przywoła MARYBY
 ktora rákžc odpowiedziála, że
 Iezusa bez mežá porodžila, y to
 ďalecy przyďála, że mi Anyoł
 zwiáſtował iżem Syná tego, mo-
 cą y íprawą Duchá ſwiętego po-
 czać y porodzić miała, y że Ie-
 zusem nazwany będzie, á ieſt Sy-
 nem ſámego Bogá. Pánná tedy
 go poczełám Pánná porodžila,
 Pánná y po porodzeniu zoſtałám.
 Gruchnęła tá rzecz poniekąd
 miedzy Kápiány onemi zaráz
 przywołać kaža białychołw
 przy rodzeniu bywájących, ktore
 Pánná byďž Naſwiéřszą MARYÁ
 wyznały. Zrád ná wieczną rzeczy
 T4   oncy

oney pamiątkę, y ná potwierdzenie pánienstwa płodności, taką formą zápisane iest Káplánstwo Iezvsowe w Księgách. Dnia N. umarł N. ná ktorego mieysce, zá wlytych dozwoleńiem institutowány y przyięty iest Kapłan Iezvs Syn Bogá żywego, y MARYBY Pánny. Tá Księgá w zburzeniu Ierolimy zachowana teraz w Kráinie Tiberiádzkiej zostaie tájemnie bárdzo, y co celniejszym tylko niektórym żydom wiadoma.

Tá rzecz iáko ná pochwałę Pánienstwa Naswíetizcy Bogárdzice, tak y Káplánstwa Iezvsowego tu się położyła, że w nástępniacy z lámych tylko Ewángelistow świętych wzięty żywota Chrystusowego położyć się nie mogła Historycy. Dla ktorey przyczyny kładzie się tu y druga ná wyśławienie Cudow Zbawiciela Historya, którą pisze *Nicephorus lib. 2. cap. 7.* O Abágárze Krolu

Krolu Państwa albo Kráiny z Euphrátem leżący. Iż ten ciężką y nieuleczoną zachorowałszy Affekcyą, gdy usłyszał o Cudach Chrystusowych w żydowskiej ziemi, iako wszelakie choroby bez lekarstw vzdrowiał: prosił go przez list do siebie aby go nawiedził y z oncy choroby zdrowił. Słyszałem [prawi] wiele rzeczy dziwnych o tobie, dla tego rozumiem, iż albo Bogiem jesteś, któryś niebo opuściłszy na ziemię zstąpił, albo Synem Bożem. Nie tajno mi y to, iako wielkie w żydowskiej ziemi ponosisz przesładowania, dla tego prosię nie gardz Państwem moim; które lubo niewielkie ani bogate, przecie jednak tak poządane go z ochotą wielką przyjąć gościa, w łacie mieście moja rezydencya, w tymże ziemną mieszkać będziesz, bezpiecznie od wszelakich żydowskich napaść y przesładowania Od-

pisał mu w te słowa Chrystus,
 własną ręką. Ja przyiść do ciebie
 sam nie mogę ani cię nawiedzić:
 albowiż potrzebami do Oycá od
 którego wyłzedłem, znowu po-
 wrocić iáko skoro to po co mię tu
 posłał dprawię. Skończywszy ie-
 dnák tę drogę, posłę do ciebie ie-
 dneg^o z vczniow moich, który nie
 tylko z tey cię choroby vzdrowi,
 ale pomocnikiem do lepszego bę-
 dzie żywotá. Z te^o responśu Abá-
 gárus zdeperowawszy, o Chry-
 stowym do siebie przyściu, á ie-
 dnák wielkie iego widzenia má-
 iąc prágnienie, posłał co naywy-
 bornieyszego Málarzá, któryby
 twarz iego, iáko naydoskoná-
 ley odmálował. Gdy się o to sta-
 rał Málarz, á nie mógł nic doka-
 zác, dla wielkiego z twarzy Chry-
 stusowey, wynikájącego splendo-
 ru. Zbáwićiel postrzegłszy, ná-
 śliczney Tuwálnicy twarz swoię
 Naświętszą, doskonále odryso-
 wał y iáko żywą, otárlszy się wy-
 ráził

raził, y tak przez malarzá Krolowiposłał. Ztad on zaraz w Chrystusa wwierzył, y obiecánego v-zdrowienia czekał. Wíęc po Wniebowstąpieniu Chrystusowym, Thomaś święty posłał tam iednego z 70. wczniow, Thádeusza imieniem który gdy w Edeście mieście Ewángeliá przepowiedał y Cudá czynił, Krol pámietaiąc co do niego Chrystus był wskazał, przywołał Thádeusza do siebie, y zrozumiawszy że był wczniem Chrystusowym od niego Chrześt przyjął y zdrowie przez położenie rąk, oraz y Syn iego Aldus został v-zdrowiony ná bolenie nog. Zwołać kazał przytym wśzytkich poddáných, którzy wwierzawszy w Chrystusa ochrzceni zostáli.

Od lat dwunastu do roku trzydziestego nie piszą nic Ewángeliściowie, co robił P. IEZYS: tylko to, co wielkiego podziwienią godno; iż był poslušny Rodzicom.

com. A że ani o Nasświętzey Páns
nie, znayduie się iáka v Ewángel-
listow wzmiánká przez ten czas,
dla tego y my trochę tu o niey zás-
milczawizy, aż do męki Chrystu-
sowey, dalszy żywot P. IEZVSA
tuć Nabożny czytelniku, z Ewán-
gelistow świętych wypuány, y
z Włoskiego ięzyká przetłumá-
czony pokládamy.

Następuje Historya żywota
IEZVSA NAZARENSKIEGO
ODKUPCIELA NASZEGO,
Od Roku Trzydziestego z świę-
tych Ewángelistow, krotko
zebrána.

Z Włoskiego przetłumáczona.

Mar. 3. **G**Dy tedy Pan Iezvs miał lat
Mar. 1. 30. y dni 13 dnia 6. Scy-
cznia był okrzczony od S. Ianá
Luce 3. w rzece Iordanowcy gdzie Iozue
lud przeprowadzał Izráelski,
tám otworzyło się Niebo y Duch
święty

święty w postaci gołębiczy z zsedł
 nániego, y głos słyszány był: *Matt. 3.*
Ten iest Syn mój ukochany w którym *Ioan. 1.*
mi się zpodobáło iego słuchaycie. á to
 micylec było odległe mil 92.

Z tamtąd od rzeki Iordáno-
 wey Duch święty zaprowadził *Matt 4.*
 go ná pustyniá mil 5. gdzie po- *Mar: 1.*
 ścił dñi y nocy 40. bez wszelkie- *Lucas 4.*
 go pokarmu, poczwafzy dnia 7.
 Stycznia aż do dnia 15 Lutego
 máiąc lat 30. Mieściac 1. dni 20.
 tam był od czartá kuszony, áby
 z kámienia chleb robił, áby z Ko-
 ściolá ná ktore^o mil 20. wierzch
 był zaniešiony sam się spuścił.

Powrócił Pan z Pustynie do
 Bethábory mil 15. y z kázował
 go Jan święty ludziom mowiac,
 Oto Baránek Boży który gładzi grze- *Ioan. 1.*
 chy świata: y przystáli do Páná,
 Piotr y Andrzej brát iego z kto-
 rymi Pan poszedł do Gálilciey
 mil 94. y przyiał Philippá y tam
 poznał go Níránael, pod który
 czas skonczył Pan lat 31. dnia 25.
 Grudnia. Potym

Ionn. 2. Potym dnia 6. Stycznia poszedł proszony na wesele do Kany Galilejskiej mil 12 kędy zwo-
dy winą naczynił mając lat 31.
y dni 13. potym poszedł z Ną-
świętszą Mątką y Uczniami do
Kafarnaum mil 12. y tam dni kil-
ka zabawił.

Mając lat 31 Mieściecy 3. dni
23. poszedł na Wielkanoc do Je-
ruzalem mil 112 która przypada
14. 17. Kwietnia, y wchodząc do
Kościoła wygnał sprzedawia-
cych, y kupujących, krąmy ich
rozrzućiwszy, tamże mówił Rá-
binom zruinujcie Kościół ten,
a we trzech dni inny zbuduję, y
siła w niego wwierzyło, tam-
że w nocy przyszedł do niego
Nikoдем uczony w piśmie y
przytoczył węzła zawieszzonego
na Krzyżu przez Moyżeszá twier-
dząc że Bog tak człowieka vmi-
łował iż Syná swojego miał ze-
stać na odkupienie iego.

Mając lat 31 Mieściecy 4 dzień 1.
wyfzedł

wyszedł z Ieruzalem po skonczonym nábożeństwie y báwil się po Iudei w Ennon kędy ślłá Krzcíl do siebie przychodzących . tám dowiedział się że Ian Chrzćiciel był poimány od Herodá, potym poszedł do Galilei mil 40 y wliwym Mieście Sychar, v studnie Iákubá Pátryarchy návrocił do Pokuty Samárytánskę dnia 27. Mieściacá Kwietniá do ktorey w dom prozony wszedł w Miásto, y zabáwil się dwádni.

Poszedł potym do Gálilei do Nízareth, y wszedłszy do Kościoła w Sábáth, położonemu *Ioan. 4.* Piśmo święte y czytał Pospółstwu Proroctwo w Rozdziale 61. Duch święty nádemną, y dołożył że się to wypełnia w oczách ich, á że dla grzechow ich Cudow czynić niemogł w oyczyźnie sweicy, á że miał iść do Káfarnaum, y ná inšce mieysce mil 50. Oco záprawádzili go vrázení ná górę wysoką y z rzucić w prze-

w przepaść chcieli, ale poyszrod-
kiem ich szedł a nie nie mogli
mu wczynić.

Mat. 8.
Lucę 7. Pošzedł potym do Kány Gali-
leickicy mil 15. gdzie Xi i zę z Ká-
fárnaum prošíł go áby vzdrowił
syná iego vmierájacego, Oco
go Pan štrefował že niebył zu-
pešneý wiáry iž syn iego zdrow
žyje, á wroć wšzy tak záštal

Mat. 9
Lucę 6. Po tym cudowišku dnia 5. Má-
iá, ižšá zánim čłutczá wielká le-
dzi z Galilei mil 6. ná gory wy-
šoká, ktorym opowiedał Ewan-
gelia S przyrownýwájac, kto
nie zachowuje nauki iego iest tá-
ko ten co ná piásku buduje.

Mat. 8.
Lucę 4.
Mat. 8. Májac lat 31. M ešiecy 4. dni
11. to iest dnia 6. Miešiacá máiá
przyšzedł ná Morze Genázáreth
z wielkošciá ludži : kedy z łodki
Piotrowey kazał dla čizby. Po
kazáníu Vczniowie wielkošć Ryb
záłowli že nie šieći rwáły. y po-
itánowali vczniowie nie odšepo-
wác go, á mnoštvo ludži Ryb
nábrawšzy

na brawszy potzli zánim, do Káfárnaum mił 8 Kedy wchodząc opatánego vwolnił z podziwieniem wszystkich, támże w domu Piotrowym vzdrowił od Febrý siostrę iego, y siłá inszych, ná rózne vleczył choroby y rozgłosilá się sławá iego po wszystkich mieyscách okolicznych. Dniá 7. Máia wyszedł wczesnie z Káfárnaum ná Pustyniá y cála Noc oddil się, á zráná powiedzá smu zniowie że tłumy ludzi szukáią go, chcąc zátrzymać przysobie, á on z szedšy chodzil po Galilei y vzdrawiáł wiele ludzi.

Mat. 4.

Marc. 1.

Lucę 6.

Gdy miał Pan lat 31. Miešicy 4. dni 24. dniá 14. Máia nád Morzem Genázáreth, Otoczony wielkošciá ludzi náuczáł ich pobožnošci z łodki Piotrowey ná brzegu stoiących, potym przecézdzáł Morze, á w nocy powitáła náwáłnošć wielka że tonęli á Pan spał, á gdy go obudzili przy-

Mat. 8.

Lucę 8.

Mar. 5.

kázał mörzu, y wéiſzyſo ſię zará-
zem z podziwieniem wſzyſtkich,
zráná itaná ná innym mieyſcu
mil 5. y z opętanych czártow
wygnał, w kupę ſwini ktore
ſię w Mörzu potopiły, co ſię ſtá-
ło Dniá 25. Mieſiácá Máia. Po-
wrocił do Gálilei do Kafárnaum

Mat. 9.

Mar. 2.

Luc. 5.

mil 5. y wzdrowił Párálityká y
trędowátęgo, y záwołał Máthe-
uſzá iáwnogrzeſzniká, y proſzo-
ny od niego wdom iadł z iáwno-
grzeſznikámi.

Támże przywrocił do żywo-
tá vmarłą Coreczkę Arcykáplá-
ná y niewiáſte lat 12. chorobe
cierpiącą zá dotknięciem ſię krá-
iu ſzáty ięgo, támże przywrocił
wzrok dwóm i ſlepým, y mowę
niememu.

Mat. 9.

Mar. 5.

Luc. 6.

Máiaclat 31. Mieſięcy 4. dni
27. to ieſt dniá 22. Máia, poſzedł
do Ieruzalem mil 112. ná ſwia-
tki wzdrowił Párálityká vſadza-
wki Probátyki lat 38. choruiące-
go, á idąc zá Miáſto gdy Veznió-
wie

Lea. 5.

wie jego tarki iedli vragáli się z nich Faryzeuszowie że nie po-
ścili, á Pan poszedł mil 30. dá-
lex.

Gdy Pan miał lat 31. Mieściecy *Mat. 12*
5 dni 5. dnia 30. Máia wrocił *Mar. 3.*
do Ieruzalem ná Sábáth, y vztro- *Lucá 6.*
vil Kalekę ná vschlá rękę dnia 1.
Czerwca. poszedł do Galilei do
Tyru, y Sydony mil 118. y tám
wiele Cudow náczynil. A po-
szedzy ná gorę modlil się noc cá-
lá, á ráno postánovil 12. Apošto-
low dáiac náukę iáko sobie po-
stępowác mieti, ztzedszy z gory
vzdrowil tredowátého, á wcho-
dzac do Káfarnaum mil 6. dnia
4 Czerwca vzdrowil sámym slo-
wem sluge setnikowego, y vcho-
dzac chwały Pospolítvá, po-
szedł ná pustyniá, z támtád dnia
7. Czerwca poszedł do Náim mil
15. y w skrzesil synaczká wdowy
pewney, ktorego iuz do grobu
spotkal niešionego, y rozgłosil
się cud ten po wízytških Krái-

nách y odziedzł Iana świątego
Krzćicielá w więzieniu, v Hero-
dá śiedzącego.

Matt. 11 Nátenczás przychodza vcznio
Lucie 7. wie Iana Krzćicielá pytájąc go
ieźeli był Messiaszem : á Pan
przyich obecności czyni wiele
cudow, y pokázuie się bydz Mes-
siátem. To się dźiało 12. Iulij
ktory Mieściac Żydowie nazywá-
ią Hau, á potym wráca się do Ká-
fárnaum ktorey drogi było mil
Lucie 7. piętnáście.

Wchodzi w dom Szymoná trę-
dowátiego 22. Iulij gdzie Mágdál-
lená otrzymawa odpuszczenie
swoich grzechow. Potym w kil-
ká dni Herod kázal ściąć świę-
tego Iana Krzćicielá, áby dotýć
vczynił woley Herodiádźie ze-
nie swey

Przychodzi do Miásta Káfár-
naum vzdrawia iednego opętá-
nego głuchego, y ślepego : á to
było 1. decembris. Tu Faryze-
uszowie potwarz ná niego wło-
żyli,

żyli, (podobno że *in Belzebub ej-*
cit demonia) dla tegoż odchodzi
 z támtąd máiąc za sobą wiele po-
 spólstwa, á gdy się przybliżył do
 Morzá Gálilejskiego w śiadłszy
 ná łódkę czyni Kazánie do ludu *Mat. 12*
 który zánim szedł. Tey drogi *Lucæ 11*
 którą uczynił z kafárnaum do te- *Mar. 3.*
 go morzá było mil 3.

Trzeciego dnia Dcémbra,
 poszedł ná morze y wsiadł
 w jednę łódkę z którey náuczał
 lud, y ná ten czas wyłożył przy-
 powieść o tym który wyłzedł był
 śiać ná śenie swoje, z ktorego
 iedno było vpádło podle drogi,
 drugie w ćiernie &c. przy dokon-
 czeniu onego swego Kazánia po-
 wiedział że dla tego przez przy-
 powieści mówił Kázania swoje *Mat. 13.*
 do żydów żeby pátrząc nie wi- *Mar. 4.*
 dzieli, á słuchając nie rozumieli. *Lucæ 8.*
 Tey drogi było mil 7.

Dwudziestego czwartego De-
 cembra skonczyło się trzydziści

lat y dwie Chryśtuowi Pánu według natury ludzkiej.

Dwudziestego piątego Decembru, którego dnia vrodził się Chrystus Pan na świat, po onym kázaniu które czynił w przypowieściach, przyszedł do swego mieżkánia, gdzie przyszedł y rzekł do vczniów twoich. Błogówione oczy wálce y vłzy wálce ponieważ stály się godnymi widzieć y słyszeć tájemnice Królestwa Niebieskiego, co niebyło pozwolono ani Królom, ani Prorokom, chociaż barzo pragnęli tego.

Mar. 10
Lucę 8

Tedy Apostołowie przyprowadzili przedń niektóre działki aby włożył ná nie swe ręce y pobłogosławił im. Potym przyszedł do niego ieden z Xiążąt bogáty, y zopytał go którą by też drogą mógł zaiść donicba. Náco Pan taką mu dał odpowiedź, iż trudne jest bogátym weście w Niebo: drogi tcy mil siedm.

Dwu.

Dwudziestego dnia Grudnia przyzedł Pan I B z v s do domu świekrá Piotrowego, y przekłádał vczniom swoim niektóre przypowieści. Otkárbie zákrytym ná roley, o człowieku który szedł szukać perel, o niewodzie zápuszczonym w Morze: Konkludując iż wíszyscy Mistrze vczeni w Krolestwie Niebieskim są podobnemi gospodarzowi.

Mat. 13

Mar. 6.

Lucę 4.

Ioan. 4.

Czwártego dnia Stycznia przy szedł drugi raz do Názareth y tam swą opowiadał náukę gđcie wíszyscy się zdumiewáli, á wiele takich było którzy się gorszyli, álbowiem wiedzeli iż był Człowiekiem zrodzonym z Mátki v bogicy dla ktorego to ich niedowiarstwá, niechciał Pan tych cudów tam czynić które kedy indziej Czynił, drogi tey mil 30. było.

W Roku Trzydziestym wtorym, miesiącu Pierwizego dnia jednego dawšy moc Apostołom

na czynienie cudow, wysyła ich po parze, to iest po dwa, po wzy-
stkicy Gálileicy, gdzie też po-
tym y sam idzie, a to było dnia
dwudziestego piątego Iánuáriu-
szá miesiącá, czyniąc drogi przez
wiele mil.

W tym Roku obchodząc Krol
Herod dzieñ národzenia swego
kazał zabić Iana świętego Krzci-
ciela który był w więzieniu w
Káztellu jednym Mácherontá
rzeczonym; a to się działo dwu-
dziestego piątego dnia Miesiącá
Márcá, w Roku życia przerze-
zonego świętego Trzydziestym
trzecim ielcze niedokonczoneym.
Odpráwiwszy tedy opowiedanie
Zbáwienney nauki, wróciła się
Apostołowie do Káfárnaum, y
opowiedają o wszystkich cudách
które tam stały się były, a to się
działo dnia ósmego Lutego mie-
siącá.

Ztamtąd Pan odchodzi znie-
mi, y vdać się nápuszczá Betśá-
dy

dy przebywając morze Gáliley-
skie, gdzie gdy zgromądzone by-
ło wielkie mnoſtwo ludzi, vздо-
wiwszy wiele chorych, ten Cud
czyni naſycając pięciorgiem chle-
bá ięczmiennego, y dwiema ryb-
kami pięć Tysięcy ołob, zbyło
nád to dwanaście Koſzow ná-
pełnionych z vłomkow chlebá.
A to ſię ſtało dnia Pierwżego
mieſiácá kwietniá, tcy drogi by-
ło mil pięć.

Zá takim tedy cudem gdy go
lud on chciał obróć tobie zá Kro-
lá, vchodźi Pan ná gorę vdając
ſię w drogę przez mil dwie: lecz
vzniow wytyłá ná morze aby
izli do Bettáidy, y gdy ſię ſtał
dzień á vzniowie w niebeſpie-
czeńſtwie pograżenia ſwego zo-
ſtawali, pokázal ſię im Chryſtus
Pan. Vśmierzá morze y iáko
prawdziwy ſyn Bogá ádorowa-
nym zoſtawłzy, idźie do Káfár-
naum gdzie wielkie Czyni cu-
dá, Co ſię działo trzeciego dnia

kwietnia, drogi odprawuie mił
dzieścić.

Nazaiutrz był należion od lu-
du onego ktory naleył był, te-
mu gdy przepowiadał iż Ciało
iego miało bydz doskonałym
pokarmē nād on ktorym ich kār-
mił, wiele się ich tym gorzyło
a z tey okazyey rzekł też do v-
czniow ieżeliby y oni chcieli go
odstąpić? Ná co Piotr święty
tak odpowiedział. *Na kogoż po-
dzemy?* Czyli o ciebie ktory masz sto-
nib żywota miedzego. Podniu pię-
tnastym mieściacą kwietnia przy-
szli do Páná w Pálmie vczeni y
Fáryzeulzowie lżac vczniow ie-
go iż rąk nieumywały idzą; ten
bowiem zwyczaj Faryzański był
wzięty od ich stárożytności: a
Pan Iezvs tak ich zbina pokazu-
jąc im iásnie że oni oblerwu ac
fwe własne trádicie, y Ceremo-
nie, nie oblerwuią Prává, a dá-
leko mniey przykazánia Bożego.

Tegoż czáśu odprawuie się
święto

Mat. 15

Mat. 8.

Ioan. 7.

święto Paſchy żydzi ſzukają ſpo-
sobu iakoby Chryſtusa z ſwiata *Mat. 15.*
zglądzić, a on idzie do niedale- *Mar. 5.*
kiego Miasta rzeczonoego Tyru y
Sydonu, gdzie wwalnia corkę
Chanancyską z mocy Szatań-
skiej; to ſię ſtalo dnia 25. Kwie-
tnia, y drogi czynil mil 55.

Wracając ſię potym przez grā-
nice Dekapolskie, tam blisko mo- *Mat. 17.*
rza Galileyſkie° przy wracaſiuch, *Mar. 7.*
y mowę jednemu człowiekowi
przez długi czas głuchemu y nie-
memu, a to było dnia czterna-
stego Maja, kiedy vizedl mil 60.

Nazajutrz potym wſtepuie z
tamtad na gore od morza Gali- *Mat 15°*
leyſkiego gdzie czyni wielkie cu- *Mar. 8.*
da, albowiem od ſzczęciu dni po-
wtornie natyca cztery tyſiące o-
sob ludzi ſiedmiorgiem chleba, y
trocha rybek. takżę nad to ſiedm
koizow wſomkow zbywa, a to ſię
działo dwudziestego pierwszego
dnia Maja kiedy vizedl mil 120.

Ztamtad odchodzi y vagle ſię
w ſtro-

Mat. 16. w strony Magedanu, y Dalmána-

Mat. 8. ty, gdzie gdy go prosiłono aby
pokazał znak iaki z nieba, tam
im rzekł; że da wam znak Iona sz
Protok. a sam idzie w drogę mil 5

Potym powtore przebywa mo-
Mat. 8. rze, a idzie do Betaydy dnia 25.
Máia, gdzie przywraca iednemu
z domownikow ślepemu wzrok
drogi mil 5.

Mat. 16. Zátym przychodzi do gránic
Miaśta Cezáricy y Filippi, Mia-
śta w Siricy Fenicznego, to jest,
oio bliwego, gdzie w drodze roz-
mawia z uczniámi y pyta się co-
by też ludzie o nim rozumieli.
Tám Piotr święty wyznawa go
bydź za Syná Bożego, a sam od-
tąd iść się Biskupem naywyż-
szym Názáitrz opowieda Pan
ucznióm o Męce swoiey, a y o
swym przemienieniu Tey drogi
odpráwił mil trzydzieści y 8.
A gdy wyszło dni osm. pokázuie
się ná gorze Tábor wizytek w
chwale Piotrowi, Iákubowi, y Ia-
nowi,

nowi, gdzie też pokażał się z nie- *Mat. 17.*
mi Moyżesz y Eliaż, przykazał *Mar. 9.*
tedy Apostołom swoim, aby ni- *Luc. 9.*
komu otym niegłosili, do tad aż
by z martwych powitał, a to się
działo dnia dwudziestego czwar-
go Czerwca gdy wżedł mil 59.

Drugiego dnia zstępuie zgo-
ry y wyrzuca diabelstwo z ie-
dnego młodzieńszką, którego
szatan uczynił był niemym, głu-
chym y Lunatykiem; a tego iż
niemogli Apostołowie vzdro- *Mat. 17.*
wić, strofuie ich Pan w Mało-
wiarstwie, przyrzekając im iż
gdyby mieli wiarę, tedy mogliby
y gory ziednego mieyscá ná in-
sze wedle vpodobania swego *Mar. 9.*
przenosić.

Ztamtąd tedy idąc przez Gá-
lileyską ziemię, opowiada po- *Luc. 9.*
wtore o bliskiey męce swoicy,
y że potym má zmartwych po-
wstać.

Powraca do Káfarnaum we
dwádni tam gdzie był pytany *Mat. 17.*
icżeli

ieżeli godzi się dawać Trybut
Cetiarzowi, y rozkazuje Piotrowi
aby szedł na łowienie Ryb, a to
aby znalazł monetę w vitách Ry-
by, ktoraby zapłacił on Trybut,
drogi tu czyni mil 42.

Mat. 18. Wiedziz tedy w dom z He-
brajskiego rzeczony Thámuz dnia
ostatniego Czerwca, gdzie więcę.
to się było pytanie koby też

Mar. 9. z nich był więkizy? tam Pan Ie-
zus kázawizy przyprować dzieć,
Luc. 9. małuchne dzieć, rzekł tak do
nich, że ieżeli się nie staniecie
pokornemi iako to dzieć, nie
wnidziecie do Krolestwa nie-
bieskiego

A gdy na ichodziło święto Sce-
nopegicy, to iest, Kuczek stáwia-
nia, ktore się odprawia Piętna-
stego dnia Września z Hebrá-
jskiego nazwane Ter, schránia się
Pan do Ieruzalem, a iż potrzeba
mu było iść przez Sámárią, tam
że go nieprzyjęto, idzie dálej
Luc. 17. do inizej wsi, gdzie odpoczywa
przez

przez noc, a w drodze vzdrawia
10. mężow trędowatych z kąd do
Ieruzalem ielt mil sto dwanaście.

W Wrześniu zaś gdy się od-
prawowało przeczczone świę-
to, czwartego dnia po swym
przyściu, który dzień był w pol
świętą, opowieda naukę swą
z takim skutkiem, że lubo byli
ześłani słudzy sprawiedliwości
aby go byli porwali, żaden nie
śmiał nań się porwać; o co tur-
bując się bårzo Faryzeuszowie że
go nie przyprowadzono, possáli
drugi raz insze tługi, ktorzy także
nie śmieli się iac go.

Ioan. 7.

Ztamtąd odchodzi Pan, y idzie
na gorę Oliwną, vchodzi milę ie-
dne, y powraca na zaiutrz w czas
gdzie przywodzą przedcń białą-
głowę na nierządzie załtana, a
to chcąc iako podeysć go w slo-
wach y o śmierć przyprawić;
Tám gdzie się vmawiał długo
z Faryzeuszami chcieli go vká-
micnować, a Pan zszedł z oczu
ich

Ioan. 8.

ich, y wszedł drogi milę iedną.

Iean. 8. Podniu dwudziątym wtorym Września w ten dzień, w który zwykli byli czynić swe składki albo Contribucie, powraca Zbawiciel do Kościoła, y z wielką swą powagą pyta Káplánów w piśmie wczonych, y Faryzeuszów w oczách wszytkiego lu-lu, iesli by był kto taki z nich któryby go mógł strosować o grzech, gdzie w zbyt pięknym a długim swym dyskursie, rzekł też to: że Abrahám widział w duchu dzień Národzenia tego y wwelecił się, y że pierwey iest aniżeli się Abrahám narodził, za ktore słowá chciało go ukámiennieować: przeto zwołną wyzedł z Kościoła idąc w poystrzodonych. Tu milá drogi była.

Iean. 9. W krotkim potym czasie przywrocił iednemu wzrok zurodzenia ślepemu w dzień Sábátu, który Zydzi świętem obserwują, y przeto szukáli iákoby go potępić.

alc

Że on ślepy bronił go, ádorował
y wyznał za prawdziwego Mes-
siaizá.

Pierwszego dnia potym Páz-
dzierniká, ktory Zydzi nazywáią
Mircelwan, álbo Echámu, álbo też
Bul, opowieda swą naukę iáwnie
gdzie tak mowi, iż ci wszyscy
ktorzy inszą stronę á nie drzwia-
mi wchodzą do Owczárnie álbo
stáynie są łotrými, támże poká-
zuie iásnie iáko on iest prawdzi-
wą bramą do wesćia.

Ioan. 10.

Dwudziestego Piątego Listo-
padá, ktory Zydzi nazywáią Cá-
sleu odprawowało się święto
Swiatek, ktore było poświęcanie
Kościoła: á Pan przechodził się
po Kruzganku Sálomonowym,
ktory był w Bramách Kościoła,
gdzie wszyscy mogli chodzić, by
też byli ludzie inszego narodu.
Zydzi ná ten czas prośili go vsil-
nie żeby iáwnie w obecności
onych wszystkich wyznał to praw-
dziwie, ieżeli by był Chrystusem,

X

álbo

albo nie. Ná co ták odpowie-
dzał że iuż im otym nieraz, ani
dwa, ále ták wiele rázy powiá-
dał, ále że mu nie wierzyli, ani
też mogli vwierzyć poki niebyli
w liczbie owieczek iego, y drugi
raz potym probowali iákoby go
podchwycić, ále Pan skromnie
poszedł od nich.

Pierwszego dnia Mieściacá
Grudnia, przyszedł Pan drugi
raz ná gránice Iudzkie, ztę stro-
nę od Iordánu ná wíchod słońcá
kędy święty Ián Krzćiciel zwykł
był Krzćić, ktora drogá ráchuie
się mil 35.

Mat. 19.
Mar. 10.

Názáitru naukę dawał y v
zdrowił chorych, y ludźie przy-
znawali że święty Ián tákich cu-
dow nie czynił, ále że prawdę
powiádał, o Chryśtuśie á tu się
skonczyło lat 33. Chryśtusowi.

Mat. 19.
Mar. 10

Roku 5233. od stworzenia
świátá skonczył Pan Chryśtus 33
látá, od Národzenia swóiego
dnia 24. Grudniá, ósmnastego
roku

roku Tiberiusza Cesarza, Páno-
wania, postanowił v siebie nie-
odmiennie iść do Ieruzalem kę-
dy prędko potym miał być za-
mordowany a nad zwyczaj
swoy posłał przodem vczniá ,
aby mu stánowiško nágotowali :
ale Sámarytáni przyiać go nie-
chcieli, wiedząc że tam miał od-
prawować Paschę dla czegoś
święty Iákub y Ián zágniwá-
ni prośili, aby ogień ná nich spu-
ścił, aby ich pożarł o co ich Pan
strofował, a to się działo 19. dnia
Mieśiácá Grudnia, ná początku
roku 34.

Lucas 93

Przyszedł potym do miáste-
czká Sámarycy dnia 1. Mieśiácá
Stycznia, y przez noc sobie od-
poczał, náziáutrz idąc vzdrowił
dziesięć trędowátých, z ktorych
ieden podziękował mu.

Lucas 13

4. Dniá Stycznia obrał v-
czniow 12. y rozestł ich po
wsiách y miásteczkách dáiąc
moc, y władzą do czynienia cu-
dow.

Lucas 10

Luca 10 Powroćili uczniowie dnia 25. Stycznia z radością że im czartowstwa posłuszne były, a Chrystus kazał się im cieszyć z tego, że imiona ich w Księgi żywota zapisane są dziękując Bogu Ojcu, że co przed mądrymi zataił, prostakom objawił.

Luca 10 Dnia 1. Miesiąca Lutego gdy Chrystus miał lat 33. Miesiąc 1. y dni 8. Doktor w piśmie wieczny, pytał Páná co za przykazanie pierwsze; a on mu dał przykład z człowieka od Zboyców pokaleczonego

Ioan. 11. Gdy Pan miał lat 33 Miesiąc 1. dni 13. to jest, siódmego dnia Lutego oznajmionemu o Łázáru, którego dnia iedenastego wskrzesił: y siła ludzi w nie^o wwierzyło.

Luca 10. Potym Marthá przyięła go do domu swego, a Mágdalená nogi całowała: gdzie Mágdalene Pan pochwalił; a Marcie powiedział, że się kłopotala o rzeczy niepotrzebne. Przecz ten czas pomocy niony wszedł mil 150. Po-

Doszła tedy wiadomość Zydostwa o wskrzeszonym Łazarzu, y uczynili radę v Kafarszá : który *Ioan. 11.* wrożył że z śmierci Chrystusowey pożytek wielki miał bydź, y postanowili żołnierstwo, aby go pojmáli ná zamordowanie.

Tego dnia Pan schronił się, y poszedł ná pustynią, blisko Miastá Ephron, ná górę Trakone nád Jordanem, á ztamtąd poszedł zá Jeziore Genezareth mil 50. *Ioan. 11.*

Mając Pan lat 33 Mieściac 1. dni 19 nauczał uczniow, ná tam tym mieyscu modlić się : aby poufale prosili nie powatpiwając w dobroć Oycowskicy : potym *Luc. 11.* wyrzucił czartá zniemego : strofując tych ktorzy mówili, że czartostwem nárabia, á tam białagłowá w głos mówiá, błogosławiony żywot który Cię nosił, y pierśi które Cię karmiły : á Pan *Mat. 12.* icy odpowiedział. Y cwszem błogosławioni który słuchają y strzegą słowá Bożego.

Dnia 14. Lutego, kiedy Pan miał lat 33. Mieściac ieden, y dni dwadzieścia był zaproszony, od Faryzeusza który się zgorzyl wi-

Mat. 15. dzac nieumyte ręce v Páná, á Pan mu rzekł czyncie lálmuznę,

Mat. 10. á będziecie czystemi, potym vczniom mowil áby się strzegli Faryzeuszow, dokládając że się nie trzebá obawiać tych którzy zabiłá Ciáło, ále ktorzy zabiá-
iá duszę. Potym pokázal opá-

Mat. 6. trzność Boską, który y namnicy-
szego ptázká nie zámorzy, y že Włoty ná głowie káždego są pó-
liczone, y že Lilie polne ozdo-
bnieysze są nád purpury Sálomo-
nowe, dla czegoż o Krolestwo
Niebieckie káże się starać, á nie
o doczelne rzeczy.

Názáitrz poszedł w drogę
ku Ieruzalem opowiadając E-
wángeliáś żeby się obnažáli, á

Luce 12 lálmuznę czynili, żeby biodrá
przepasáne mieli, y w ręku pó-
chođnie zápalone, żeby nosili,
áby

aby kiedy Pan o pułnocy zakoń-
 cące czunych zaślął, á tá drogá
 byłá mil 50.

Dniá 19. Lutego w Sábátkie-
 dy miał Pan lat 33. Mieśiác 1. dni
 25. vwoľnił od Czártořtwá białá-
 głowę lat 18. vtrapioná, o co v-
 rážil się Książę Synágoti że Pan
 w Sábát vzdrowił, o co Pan stro-
 fował go że więcey ořlá w doł
 wpádnionego dźwigájąc száco-
 wali potym powiedział przykład
 o ziárnie Górczyznym, y poszedł
 ku Ieruzalem mowiąc że dro-
 gá do niebá ściřła : á do Pie-
 klá szeroka : Opowiedzieli mu
 Fáryzeuszowie, że Herod szukał
 go ná śmierć ; á on kazał mu po-
 wiedzieć cudá te, ktore robił ;
 á że we trzech dniách będę w Ie-
 ruzaľem : bo táń, miřylce iest
 śmierć Prorokow y vřzedł mil 60.

Mat. 13

Mar. 4

Obroćil się Pan potym ku Ieru-
 zalem mowiąc : Ieruzaleń Ieruzá-
 ľem ktore zábiiař Prorokow, domy tmaie
 będą spušłone, y nie obaczycie mię óř

w ten czas gdy mówić będziecie : błogosławiony który przyszedł w Imię Pańskie.

Dnia 26. Lutego kiedy Pan lat miał 33. Mieściący 2. y dni dwa , wszedł do domu Xiążęcia Faryzejskiego zaproszony na obiad , w Sábát y wważali wszystkie sprawy jego , á Pan widząc Páralitykã pytał ich iezli w Sábát godzi się vzdrowić , y vzdrowił go strofując ich y przytaczając przykład o tym , który zaproszony na banyket pierwsze miejsce , zaśiedzieć ; á potym drugiemu vmykać się muśi.

Názáiutrz poszedł Pan ku Ieruzalem , mówiąc tym co z nim izli : *Kto nie ma mniemaisci rodzi-com swoich , y kto nie niesie Krzyża zámna nie może być uczniem moim.*

Názáiutrz powiedział przykład o tym , który nie poráchowawtzy się zaczął budować wieżã , y nie skończył icy. Tãkże o Krolu który nieuważywszy potrzeb wízelákich zaczął Woynę , doklá-dając

dając że potrzeba aby uczniowie
iego porzucili wszystko cokol-
wiek mieli.

Zbliżali się do niego iawnogrzecznicy, których wszystkich
mile przyjmował: o co Faryzeu- *Luc. 15.*
szowie mruczeli, który przyto-
czył przykład o zgubionej owie-
czce, y o zgubionej perle, y o Sy-
nu marnotrawnym.

Powiedział także przykład o
szafarzu nie dobrym, y iako za-
bieżał mądrością swoją, y że nikt
nie może dwiema Pánom służyć,
gdyż Bóg wie serce y myśli czło-
wiecze, y że Prorocy trwali do
ś. Iana, Królestwo Niebieskie
gwałtem otrzymać potrzeba.

Pod ten czas kuśili nim Fary-
zeuszowie ieżeli może porzucić *Mat. 9.*
żonę, na co powiedział: Co Bóg
złączył, człowiek niech nie rozłącza. *Luc. 16.*
Támże powiedział przykład o
bogaczu. y o Łazarzu pokazując
iako złe są bogactwa złe nabyte;
a vboitwo z cierpliwością pozy-

Luce. 13.

teczone. rzekł potym do uczniów,
aby się nie chępiłi z tego cokol-
wiek czynią: Przydał do tego, że
Krolestwo Niebieskie iest w rę-
ku nas samych, a sądy Boskie za-
kryte od nas: wcząc że modlitwą
ma bydź w pokorze, iaka była
iawno grzełniká, nie taka iaka
była Faryzeuszowa modlących
się w Kościele.

Mat. 19

Potym dnia pierwszego Márcá,
gdy Pan lat miał 33. Mieśięcy 2.
y dni 6. kazał przyprowadzić do
siebie niewinniátká, y błogosła-
wił im, zalecáiąc pokorę: Y py-
tał go Młodzieniaszek bogáty co
miał czynić dla požyskania Ży-
wotá wiecznego, zachowując
wszystkie przykazánia Boże, kto-
remu Pan rzekł aby rzeczy swoje
rozdał vbogim, y aby szedł za
Pánem, co się młodzieniaszkowi
nie podobáło, a Pan przezto po-
kazał iaką przeszkodá są bogá-
ctwá do Zbáwienia.

Dnia 10, Márcá kiedy Pan miał
lat

lat 33. Miesiący 2. dni 15. wyszedł z Ieruzalem do Ierychá Miastá, y powiedział przykład o Gospodarzu, który po grolzu iednakowo pręcił tak tym, co zraná wyizli na robotę iako y tym co o południu (y że Bogu toż czynić wolno) dać zdáwienie w minutę śmierci grzesznikowi, iako y owemu co cały wiek ná to zárabia, á zbliżając się do Ierychá przywrócił wzrok słowem iednym ślepemu, y wszedłszy do miastá zawołał do siebie Zácheuszá iáwnogrześzniká, od którego w dom zaproszony oczyścić go z grzechow, y całemu domowi iego błogosławił, potym wychodząc z miastá, przywrócił wzrok dwiemá ślepym, z których ieden zwał się Báreynco, y poszedł mil 30. potym dnia 11. Márcá gdy się zbliżała Páschá rokazáli żydzi izukać Páná y poimąć, á Pan wieczniom opowiadał mękę swoję y że trzeciego dnia

dnia miał zmartwych powstać :
 á gdy Pan miał lat 33. Mieścięcy 2.
 dni 16. rozmawiającego o Męce
 swojej , Mátka laná y Iakubá
 prosiła, ábyS, nowie icy siedzieli
 jeden po prawicy , á drugi po le-
 wicy w Krolestwie iego.

Przyszedł potym Pan do Be-
 thánicy sześciá dni przed Paichá,
 to iest 19. dnia Márcá kiedy miał
 lat 33. Mieściácy 2. dni 25. był
 przyiety od Szymoná trędowá-
 tego , ná vczte: Kędy y Łazarz
 wskrzeszony znaydował się, Már-
 tha báwiła się okolo vslugi, á Má-
 gdalená smárowála oleykem
 drogim nogi Páńskie, co vráziło
 Iudaszá. ktory wolał áby było
 předáno ten oleick, y postáno-
 wił předac y wydac Páná, á do
 Bethánicy było mil 28.

A gdy się rozgłosiło w Ieruzá-
 lem , że Pan iest w Bethánicy
 wielkość ludzi poszła do niego
 widzieć go y rozmawiać z Łazá-
 rzem wskrzeszonym : Czego zgle-

kli

Mat. 126
Mar 14
Ioan. 12.

kli si
 spolo
 zará
 towy
 Ieruz
 2 dn
 y z w
 przy
 we w
 liwn
 do M
 dżil.
 dżi z
 ko n
 wielk
 ná w
 á Pa
 wiad
 Z
 wád
 mon
 náco
 sto,
 rzy
 Ieru
 tája

kli się Faryzeuszowie y szukali
spolobu, iakoby znouu zabić Ła-
zárzá, co się działo w dzień Sábá-
towy názajutrz poszedł Pando
Ieruzalem mając lat 33. Mieściecy
z dni 26. ze wszystkimi wezniami
y z wielkością ludzi, którzy byli
przyšli do Bethánicy, y stanał
we wsi Betpháge, przy Gorze O-
liwney, y posłał dwóch wezniow
do Miasta, aby mu przyprowá-
dził oślicę, a znouu mnostwo lu-
dzi z Ieruzalem wyszło przeciw-
ko niemu. Y złączywszy się z
wielką radością śpiewając Ośá
ná wprowadzili Páná do Miasta
a Pan plakał nád Miastem opo-
wiádając ruinę iego.

Mat. 21

Mart. 11

Luc. 19.

Ioan. 12.

Ztákowá tedy pompá wpro-
wádzono go do Kościoła Sáló-
monowego siła cudow pokázał,
náco zbiegło się wszystko Miá-
sto, y cudzoziemcow siła, kto-
rzy ná Páschę byli z iáchali do
Ieruzalem, y dziwowali się py-
tając kogoby to z takim Máciatá-

tem

tem wprowadzono, ná cò ie-
Mat. 21 dnak stárcyzná Zydowská bolá-
Mar. 11 lá: á Pán rzekł ieżeli dzialecčki
 y pospolstwo ogłaszać mię nie
Luc. 19 będą, tedy skały y niemé kámies
 nie to uczynią, y głos był słyszá-
Jeau. 12 ny ná powietrzu, *Ten jest syn Moy-*
namilský, který mi se podobá!: á ten
 głos był iáko grzmot iáki, dru-
 dzy móvili že Ąnielski: á Pán
 rzekł niedla mnie ále dla was ten
 głos slyzeliscie, tey drogi bylo
 mil 2. Tamže rzekł Pán; že Xláz-
 že swiátá tego bédžie wyrzucó-
 ne: a ja gdy będę podwylzon
 wšytko pociągnę do siebie. Má-
 luczko á iestem z wámi potym
 wyszedł z Kościoła y pošzedł mil
 2. do Bethaniey, Nazáiturz w
 poniedziálek, to iest dniá 21.
 Márcá májác lát 33. měsícey 2.
 dni 25. wyszedł powtore do Ieru-
 zalem, y przekláł drzewo Figo-
 we ktore zarazem všchlo: že o-
 wocu nie miało: potym wšzedł
 do Kościoła, y wygániał předa-
 wáią.

waiących y kupuiących, o co się
 wrażliło żydoſtuo, y koniecznie
 zabić go chcieli, y wyszedſzy
 z Kościoła powrocił mil 2. do Be
 thániey: názáiutrz we wtorek
 przyſzedł do Kościoła máiąc lat
 33. Mieſięcy z dni 28. [á gdy ſię
 w drodze dżiwowali vſchłemu
 drzewu rzekł do vczniow, kiedy
 wiarę zupełną mieć będziecie
 gory w morzá przenoſić będzie-
 cie. Będąc w Kościele powie-
 dźiał, przykład o náyięciu win-
 nicy także o bankiecie Krole-
 wskim ná ktory wſzedł człowiek
 wladaiakicy ſzacie, także odwu
 braćicy. Ze Kroleſtuo Niebie-
 ſkie miało przenieſione bydź od
 nich. Támże pytano Pána ieżeli
 mieli oddáwác trybut Ceſárzowi.
 ku wieczorowi potym poſzedł ná
 Gorę oliwną modlić ſię: gdzie v
 czniowie pytáli go o znákách
 przed iego przyſciem, y przed
 do konczeniem ſwiátá, y o wſzy-
 ſtkim z nimi rozmawiał doſko-
 nále

Mat. 22

Mar. 22.

Luc. 19

nále włzedſzy miłę 1. We frzo-
 dę zraná przyſzedł do Bethánicy
 do Szymoná trędowátęgo, gdzie
 Mágdalená potrzeći raz ná głó-
 wę iego wylała oleick bogá-
 ty. co tym bárzıey, Iudaſzá vrá-
 żiło : potym powrocił z Bethá-
 nicy do Kościoła, y chwálił wdo-
 wę ktorá pieniążek dała ná iá-
 mużnę, wyſzedł potym z kościo-
 ła y opowiadał ruinę iego, y po-
 ſzedł ná górę oliwną gdzie opo-
 wiedział vczniom, że zá dwa dni
 miał byđż vkrzyżowány y ſilá
 inıych rzeczy o dniu oſtá-
 tnim ładnym, y o dżieſiąciu Pá-
 nienkách mądrych vczniom o
 powiadał Tym czátem, zgro-
 mádziło ſię żydoſtvo ná podwo-
 rze do káſtalzá iákoby Chrytuſa
 poimác, do ktoręch przyſzedł
 Iudaſz y ſtárgował ſię zá trzydzie-
 ści ſrebrnikow co ſię itáło dnia
 dwudziętego trzecięgo Márcá.

We czwartek dn á 24. Márcá
 kiedy Pan miał lat 33. mieſięcy 2.
 dni

dni 30. dnia pierwszego Páschy
 przyszedł Pan do Bethánicy go-
 dziny ósmnastey, zegnáiąc Má-
 tkę przenáswiétszą y opowiedá-
 iący mękę swoię. przez cáłe
 godzin 4 iáko swiát miał odku-
 pić, y wstąpić do Ogroycá ná
 wieczne Krolowánie: tym czá-
 sem wysłał Piotrá y Ianá do Ie-
 ruzalem áby nágotowáli Páschę,
 w Wieczerniku ná Gorze Syon:
 godziny 22. wyszedł z Bethánicy
 y z uczniámi do Ieruzalem, tak-
 że mękę swoię y wszystko co miá-
 ło bydź onym opowiadáiąc: y
 przyszedł o dwudziestey trzecíey
 godzinie, y zaczął Wieczerzą,
 stárego testámentu báránká pie-
 czonego. Zkonczywszy bárán-
 ká wstał od stołu y z pokorą nogi
 ucznióm vmywał. Potym vsiadł
 do stołu, y záložyl Nowy Zakon,
 z Przenáswiétszego Sákrámentu:
 Opowiadáiąc iż ieden z uczniow
 miał go wydać, y ciészcząc ich
 obiecuić zesłánie Duchá swięte-

Mat. 26

Mar. 14

Luc. 22.

Ioan. 13.

go. A potym rzekł wstaniemy y
podźmy, wyszedł tedy z wieczer-
niką, o godzinie w noc pierw-
szej rozmawiając z uczniami y
w pułgodziny stanął pod Górą
Oliwną blisko Ogroyca przez
pułtory godziny bawił się z u-
czniami wziędłszy krokow 2300.

Ná tymże mieyscu zostawił
ośmi Apostołów, á wziął z sobą
Piotra, Iakubá y Iana, y ná ćisnie-
nie kámienná szedł od nich w
ogrodzice y zaczął się modlić y
poćić krwawym potem, gdzie
mu Anyoś mękę wszystkie jego
obwieścił. Tąmże po trzykroć do
uczniow śpiących budząc ich á-
by nieспали dochodził, co wżytko
trwało godzin 3. o piąty tedy go-
dzinie w noc przyszedł Iudas
zdrayca z háłástrą aby Pána po-
imał: Wżytcy ná wznák ná py-
tanie się kogo szukaćie trzykroć
wpádli: potym po pocałowaniu
od Iudasza y zdráddzieckim wy-
daniu, Pána poimáli, y wydáli:
Vcznio.

Vczniowie poučickáli, Piotr tyl-
ko sam vcho Málchufzowi vciał,
ktore zarázem Chrystus przywro-
cił, mowiac do Piotrá, schoway
miecz twoy, álbo niechcesz ábym
pił Kiclichá, od Oycá mnie ná-
gotowaného: potym rzekł do
żołnierzow przyšliście iáko po
złoczyncę iákiego, á do Iudaszá
rzekł pocałowáníem wydáiesz
Syná człowieczego, lepicy áže-
byś się był nieurodził, á to wszy-
tko trwało pułgodziny, Ták te-
dy zwiázaného prowadząc do
Ieruzalem zepchneli z mostu w
strugę cedronową, y o godzinie
śiodmcy stánęli w domu Anna-
szá kędy pytánie o rózne rzeczy,
ciężki policzek w twarz przena-
świetszą od żołnierzá odebrał,
mowiac ieśli prawdę mowię day
świádecctwo prawdzie: o kto-
rym żołnierzu twierdzą że y do
tych czas błaka się po świećcie,
tám bawili się pułgodziny vze-
dłży krokow 2360.

Mat. 16

Mar. 14.

Lucie 22

Ioan. 18.

Przyprowadzono go potym do Káifazá o godiżnie w noc osmeý, fálizywe świádectwá sprowádziwizy, pytał go Káifaz, ieżeli prawdziwie Synem Bożym ieść? á gdy Pan rzekł, iż tak ieść, záraz go ná śmierć potępili, pluiąc ná twarz iego, y sám Káifaz száty ná sobie rozdárł, támże wepchniono go do smrodliwey piwnice, y cała noc nágrawano, tak że Kościół świety nieśmie wynurzyć co tám Pan cierpiał. Tym czásém kuchárká Piotr grzeiącego się v ognia poznáła że był vczniem Páńskim, czego się on mocno po trzykroć zápie-rał y z przysięgą że nie znał człowická, á wtym kur zápiál, y wśpomniał sobie Piotr ná słowá Páńskie, ktore mu mowił, niź kur zápieie trzykroć się mnie zá-przez, potym rzewliwie poczał żáłowác, y grzech swoy opláki-wác, tey drogi od Annazá do Káifazá było krokow 330.

Mat. 27

Mar. 5.

Lucas 22

W Pia-

W Piątek rano zawołany do Káifasza, y oladzony, oddany jest ratuszowi, do świeckiego Sądu Piłatowego, gdzie o godzinie dziewiąty stáwiono go przed Piłatá ktorey drogi było kroków 1000.

Stáwiony tedy Pan przed Piłatem, był exáminowany, y pytany o to, co mu Zydzi zádawali przez pułgodzini, á widząc Piłat niewinność iego, á záiádłość żydowską, slyząc że Gálileyczykiem jest, odesłał go do Herodá przez ćwierć godziny. Potym Herod báwiąc się z Pánem pułgodziny y widząc bydz niewinnego, vbrawszy go w błáżeński szaty odesłał náзад do Piłatá kroków 350.

Powrocono tedy z Pánem do Pálacu Piłatowego, o godzinie ná pułdwánaściey ktory vznawszy złość, y niespráwiedliwość Żydowską, szukał sposobow okázyi wwolnienia go: álbowiem przy-

Mat. 27 zrzawszy się dobrze widział nie-
Mar. 19 winnego, y dla tego przcz drugi
Lucę 23 pałgodziny exáminował go. Ale
Ioan. 18 przeciwnie słysząc y fałszywe
 skargi Káplánów, nieprzyjaćioł
 Fańskich, starał się aby z okázyi
 świąt Wielkonocnych mógł go
 vwolnić, iednak pospolstwo pod-
 uliczone od Káplánów, prosiło
 ráczey zá Bárabaszę publicznym
 zboycą: dla czego Piłat vmyślił
 okrutnym biczowaniem przyna-
 mniey go vwolnić od śmierci.
 Co z iák naywiększą mógł Káto-
 ftem z iedną wybraną Zóldakow
 rotą wypelnić y od dwunastej
 godziny kazał go przy Kolumnie
 okrutnie biczować aż do trzy-
 nastej y quadránsu godziny, po-
 tym go koronował cierniową
 koroną, białego w głowę trzci-
 ną, y tak vbránego w purpurę
Mat. 27 czyni ná pośmiche Królem, da-
Mar. 15 wiży nui trzcinę w rękę, iák
Ioan. 19 mógł ná ten czas náśmiewał y
 lżył go bezecny lud, pluiąc w
 twarz

awarz przenaświętiza , y wymyślając nayprotnieysze żelżywości, tu vizedł krokow 350.

Tak tedy do czternaſty godziny vraganego poſtánowił Pilat pokazać poſpolſtwu, mówiąc : Oto Człowiek, rozumiciąc zą tym iż widząc go tak tyráńsko zbiczowanego miał ſwoię złość pokromić ząwzięty lud Żydowski, czego iednak nie otrzymał, albowiem tym bardżicy ząiuſzczni Żydzi wołáli, aby był vkrzyżowany. Tym częſtem vwierzywizy Pilat ſtráſznemu widokowi żony ſwey ktory miała w tę noc, dla niepráwiedliwego więźnia Chryſtuſá Páná, zwołał nayſtáſzych Kápłánów, y Raycow poſpolſtwá y wizerkím tym ludzióm, podał trzy rácyę wielkie, ktorými dowodził iż muſiał vwolnić Chryſtuſá Páná. Z tych pierwsza ieſt, iż on wzáiemnię z Herodem vznawali niewinność ieſo, ktora, iż był zwyczaj da-

Ioan. 19.

Mat. 17

Mar. 15

Lucę 19

wny, wwalniać złoczyńcę w wię-
zieniu będącego, a to na czci
świąt Wielkonocnych, tak tedy
śluszną rzecz była wwołnić go.
Trzecia iż już nasycając gniew
pośpolstwa kazał go być biczow-
ać.

Słyszac to złośliwi Zydzi wo-
łali mówiac: iż Pilat jest zdraycá
Mat. 27 Cezárzá, iczeli go wwołni: Tu
Mar. 15 tedy sporká y niesforna rádá
Lucę 19 wzięłá godzin pułtory. Postrzeg-
szy się ná koniec iż nic nie pomo-
gły iego perswazye obawiając
się groźby ich, o godziní wpuł
do szelnalty publikował fałszy-
wy y bezecny dekret, aby Chry-
stus Pan vkrzyżowány był mie-
dzy dwiema Łotrąmi, vmywłszy
się wprzód obawiając się skárgi
ná się przed Cezárzē: W pułgo-
dzini zaś krzyż zrobili, y gwo-
ździow nagotowali, widzac zá-
Mat. 22. tym Iudasž, iż Pan był destyno-
wany ná śmierć, żałując wy-
stępku swego, wrocił pieniądze
Káplá.

Káplánom y tam przez się obie-
świwszy się vmárł po dešperacku.

O godzinie tedy trzynasty pro-
wádzono Páná ná micyſce, gdzie
był krzyż zrobiony, tam itána-
wszy pokornie skłoniwszy rámio-
ná, wziął on krzyż, godzinę cá-
łą nioſąc iáko złoczyńcá pro-
wádzony był ná górę Kálwáryá
micyſce exequowáníu názná-
czone. Y dla tegoż ían ſwięty *Lucæ 23*
z pilnoſcią wielką opifuic okoli- *Ioan. 19.*
cznoſci micyſcá dni y godzin
onych. Dzień był Wielkonocny
około ſzoſtcey micyſce Litostro-
tos názwáne gdzie ná Trybuna-
le záſiadáiąc dawáli publiczne
audiencye, drogá íamá bárzo
długa, w ktorey po kilkákroć
pod ciężarem krzyża vpadał
Zbáwiiciel náſz Chryſtus Pan,
częſciá zemdlony przez ták wie-
le krwie wylania, częſciá przez
bole podięte. Tę drogę tedy
ktorá ſzedł Zbáwiiciel náſz, no-
ſząc ná rámionách ſwoich krzyż

Y 5, názy-

nazywają boleśną : co dla tego
rzetelnie wypisujemy , y aby po-
bożne y światobliwe osoby wwa-
żać to obficie mogły.

Nakoniec opowiadamy , iż z
tego mieyscá gdzie był dekreto-
wany ná śmierć , aż do owego
gdzie krzyżem był obciążony
było krokow 26.

Zkąd zaś okrutnikáci włoży-
li mu Krzyż ná zranione ramię
ná ; aż do owego mieyscá gdzie
pod nim pierwszą rázą vpadł ,
ieść krokow 80. Od vpadku zaś
pierwszeg^o , aż tam gdzie się pot-
kał z vtrápioną matką , ráchuje
się krokow 60. y trzy stopy.

Od mieyscá tegoż aż do przy-
muszenia Cyrencuszowego liczą
krokow 60 y pułtorá stopniá
z mieyscá zaś tego aż do domku
Weroniki ktorá otárła przena-
świeťszą twarz Páńską z twoim
welū ná którym wyrażiłá się rze-
telnie twarz Páńská , do tych czas
w Kościele Piotrá świętego w

Rzymie

Rzymie zachowana rachuia krow
kow 19. y puł stopy.

Od pomienionego zaś domku,
do stąrcy sądowcy bramy, tak
nazywany, albowiem w niej ob-
woływano dekretá ná śmierć ná-
znaczonych, ktorzy nią zá Miá-
sto wychodzili y prowadzeni by-
li, ná górę Kálwaryá jest kro-
kow 136. y dwa stopnie, od kto-
rcy bramy aż do owego mieyscá,
gdzie płakáły niewiásty Iero-
zolimskie, ktorým rzekł Zbáwi-
ciel, áby nieplakáły nád nim, ále
nád sobą sámemi y nád synámy
śwemi, była bowiem bárzo przy-
kra y kámienná ktorédy Pána
prowadzono jest odległóści kro-
kow 348. y dwa stopnie.

Z pomienionego zaś mieyscá
aż do początku Gory Kálwá-
ry, gdzie Zbawiciel ostatni ráz
vpadł jest krow 161. y pułtory
stopy.

Od tego zaś mieyscá gdzie go
obnáżyli káci z święty sukienki y
gdzie

gdzie go poili winem z miesz-
nym z Myrrą y żołącią, iest kro-
kow 18. gdzie zażedł o siem na-
stey godziny, z tad zaś aż gdzie
Chrystus Pan był przybity na
Krzyż, na ziemi, y gdzie przy-
bity tytuł pod wierzchem *Ih̄s*
NAZARAŃSKI Krol żyjący. W
obnażeniu y rozciągnięciu na
Krzyż przybianiu wyzło czasu
pełgodziny y tam iest krokow 12.
Od miejsca wkrzyżowania aż do
dołu gdzie był wtkniony krzyż
rąchią krokow 14. tak tedy o
osmnastey godzinie skonczył się
widok okrutny, albowiẽ na ten
czas wyniešiony był Krzyż na
ktorym zostawał żywy godzin
3 gdzie przydawano wita-
cznie bolow z niezbeżnych wra-
gania z inszemi despektami y
bluźnierstw, co się działo Ro-
ku od stworzenia światá, we-
dług pospolitego komputu 5233
y miešięcy 3 Roku 18. panowa-
nia Tyberiusza Ccłarzá dnia 25.

Marcá

Márcá 15. Xieźycá w piątek, y
w ktorym wedlug prawá odprá-
wowała się Pałchá iákoby o puł-
dná, będąc Zbáwiciel náš w
Roku 33. We trzech mieśiácách
y w iednym dniu odległóścí jest
krokow 14.

Wiżąc ná krzyżu vtrapiony,
y od wielu vrágány, prosił Oycá
śwego zá nimi áby im odpuscił,
gdzie y łotr dobry o godźinie w
puł dodwudźicłey otrzymał Zbá-
wienie, oddána vczniowi kochá-
nemu świętemu Ianowi Naświę-
tszá Pánná y skonczone iest dzie-
ło zbawienia nášzego o godźi-
nie 9. dnía 29. Márcá Roku 33.
mieśiácá 3. y oddał Bogu Oycu
Duchá zaleciwszy go wprzod z
wielkim głósem : Przy ktorym
widowisku była przytomna Má-
tká y Mágdáléná y drugie nie-
wiásty ktore przyszły w kompá-
nyi z Gáliley.

Tey godziny przerwála się záśło
ná kościelna, y pádály się opoki
y ciemno;

y ciemności powłzechnie świat
ogarnęły, y Sernik woła wielkim
głosem ten prawdziwie był Sy-
nem Bożym, Duszą jego naświe-
tliż stała do oświeścan na wybá-
wienie Oycow świętych. Po-
tym Boską mocą złączoną dużą
y ciałem powitał: połomano no-
gi dwiema łotrom, Chrystusowi
nie, ponieważ już był vmarli:
ale jeden z żołnierzow otwo-
rzył bok Chrystusowi, y wy-
płynęła na tychmiał Krew y
Woda, na moc y wtwierdzenie
w świętym Kościele: Był potym
złożony z Krzyża od dwuch
śláchetnych mężow Iosephá z
Arymátiacy, y Nikodemá, kto-
rzy go potym namazáli drogi-
mi mąściámi. A o dwudzi-
stej trzeciej godzinie niesli do
pogrzebu w nowy grob, obwiná-
wizy go w icáno nowe prześci-
rádło, który był grob nowy w
skále wykowany bez sklepienia
na kształt iedncy izdebki, wzdłuż

Ioan. 19

Mat. 22

Mat. 13

Lucy 12

na łokci 9. w zercz na 9. wzwyż
na 11. y zawałiwizy iednym wiel-
kim kámieniem drzwi. O godzi-
nie 24. Pánná MARYA wrocíła
się do Ierozolimy do domu świę-
tego Iana Ewángelity albo iáko
drudzy piśzą do świętego Márká
gdzie była sprawowana święta
wieczerza.

Tak tedy od miyscá gdzie Pi-
łat wydał niespráwiedliwy de-
kret, gdzie był wtkniony święty
Krzyż ráchuje się krokow 1321.
które czynią stop 3330.

Tę drogę máią náznáczone w
tám tych kráiącach niektóre osoby
zadne y możne, powracáiąc od
nich ponáwiedzeniu S. miysce
w Ierozolimie, dla czego wczy-
niono iedną drogę z równą miá-
rą y długością iáko była owá
przez ktorą náš Zbáwiiciel niósł
Krzyż aż na Kalwáryjską górę,
náznacząc ná iedney części tej
że drogi miyscá; gdzie był wło-
żony ná ramioná Krzyż Zbáwi-
cie-

cielowi, a ná drugiý čásći
gdzie tenże Zbáwiciel vpadł
pierwly raz y wszystkie inne tá-
iemnice wyrażone jedni zádru-
gimi: To sámo koždy mogłby
vczynić w domu swoim álbo w
swoim ogrodzie, tak reprezento-
wać sobie pámiątkę rzetelncy
bolesná y ostatnią drogę, którą
vczynił Zbáwiciel z taką twoją
fátygą dla miłości nászey.

Dniá nástępniácego przełoże-
ni Káplánscy, z pozwoleniem
Pilata, postáwili stráž v grobu
y on zapieczętowáli obawiając
się aby go vczinowie nie vkrádli
á potymby vdáli že zmartwych
wstał.

Zbáwiciel w dzień Sobotny
ktory my názywamy Niedziela
dniá 27. Márcá nazwanego Ni-
zán siedmnaściego Xieźycá zmar-
twych wstał chwalebnie, bez
otworzenia grobu. W tenże czas
Maryá Mágdalená y drugié Má-
rye przyizły z drogiemi máściá-
mi

mi na pomazanie ciała Zbawicielowego według zwyczaju, záledwie co przyszly widzą grob otworzony, y dowiedziały się od Anyoła, że iuż z martwych wstał wrociły się zárazem do Ieruzalem. y opowiedziały świętemu Ianowi y Piotrowi wszystko co widziały.

Żołnierze co na straży byli zádziwieni z tego co się działo pobiegli dáiąc znác przełożonym Kápláńskim iż iuż był Zbawiciel zmartwych wstał. Dla czego zábiegáiąc temu, dali im dobrą zapłatę, áby powiedzieli, iż gdy spáli Pána wykrádziono: Przybiegli záraz ś. Piotr y z Ianem nie náleżli tylko Prześcierádło Páńskie, potym záraz wrociła się Mágdalcená do grobu, gdzie Pan w Osobie ogrodniká się icy obiawił, y rozkazał icy áby opowiedziała Apostołom á osobliwie ś. Piotrowi.

W krotce potym tegoż dnia v.

Z

kazał

każał się ś. Piotrowi y dwiema
wczniom idącym do miasteczka
Emaus w osobie pielgrzyma.
Potym vkazał się wizytkim Apo-
stołom Zbawiciel, vkazał się w
wieczerniku, wszedłszy zamknię-
tymi drzwiami, y dał im Duchá
ś. z władzą vdzielenia Sakramen-
tu Pokuty świętey, y odpuszcze-
nie grzechow.

Osmego dnia potym iż nie był
Thomasz ś. obecny, kiedy po-
kazał się Zbawiciel niechciał
wierzyć, pokazał się znowu, da-
wszy się dotknąć ręku y nog y
boku.

Ztąd w kilką dni potym nád
morzem Tyberiádzkim itoiący.
ś. Piotrowi ryby łowiáczemu, z ś.
Thomaszē y Níchánáelē, Iákobē
y Ianē nie máiącym nic zobłowu
całonocnego vkazał się, gdzie
potym zá rádu zbawicielowá zá-
puściwszy sieć, ná práwa stronę
łodki włowili ryb 153. iadł z nimi,
y pytał po trzy rázy ś. Piotra ięśli

go miłuić, y dał mu władzą nay-
 wyższc° Biskupá, y opowiedział
 że go miał naśladować w śmier-
 ci krzyżowey : á iż Zbawiciel
 powiedział im był przez Anyo-
 łów, áby się skupili ná iedną górę
 Gálileyską tám także pokazał się
 więcy niż pięćdziesiąt wczniō ,
 ktorym dał władzą opowiadania
 Ewángelyi przez wszytek świat ,
 obiecuiąc im, záwsze przytomną
 od siebie obronę. Ná koniec po
 dni czternástu Zmartwychwstá-
 nia swego , gdy byli wczniowie
 wszyscy zgromádzeni do Ieruzá-
 lem pokazał się im ostatni raz , y
 dawizy im wyrozumienie pismá,
 rozkazał żeby nie odchodziły, ále
 czekali Duchá S. Gdzie szedł po-
 tym z nimi ku Bethániey náucza-
 iąc ich w dredze iákoby mieli o-
 powiádać światu swoje przy-
 iście, y swoje naukę. W ostatku
 poszedł ná Górę Oliwną tám wy-
 niošszy ręce ku niebu, y błogo-
 słáwiąc wšytkim , przy widoku

wszystkich wstąpił do niebá, y
 wsiadł ná prawicy Bogá Oycá :
 gdzie oczekiuwa nas z uczestni-
 ctwem swoicy chwały, ieżelimy
 iakożmy go vważáli Pielgrzy-
 mem ná ziemi, tak też náślado-
 wać będziemy, żyjąc iako Piel-
 grzymi ná tym świecie, nie przy-
 legając do dobr ziemskich : ále
 postępując záwsze do niebá. To
 Wniebowstąpienie, było Roku
 523. Mieściacá 4. y czwartego
 dnia od stworzenia świata, á od
 założenia Rzymu 684. od Pá-
 nowania Tyberiuszá Césárzá Ro-
 ku 19 záPánów Rádných Rzym-
 skich Fáriusá Cámillá.

Od tego czasu Zbawiciel swiá-
 tá, iák się narodził w ciele ludz-
 kim skończył lat 33. Mieścicy 4.
 y dni 12. po wstąpieniu do niebá
 nie może się więcej ná potym rá-
 chować, áni latiego áni wieku,
 áni czasu, álbowskiem kroluie wie-
 cznie y będzie ná wicki.

*Continuácia żywota Naświę-
tszey Panny.*

Bardzo mało v Ewangeli-
stow świętych wzmianki o
Naświętszey Pannie gdy Chry-
stusowe opísowáli dzieła. To
iednąk nieomylna, iż oná Chry-
stusá obchodzącego Kráiny pro-
wincye, Miásta, y wsi. z náuką
Niebieską, wdrogę wypráwowá-
lá, wyprowadzála, powracáją-
cego witalá, karmiá, y sámá
gdzie moglá zbáwienney iego
náuki słuchaá, którą potym po
Wniebowstąpieniu Chrystuśo-
wym, Apostołom y Ewangeli-
stom opowiedála. Pod czas me-
ki Zbáwicielowey, ieden tylko
Ián święty wspomina o Naświę-
tszey Pannie, że stála pod krzy-
żem Syná swego. To iednąk pe-
wná, iż lubo się z nim záłośnic ná
mekę idącym po ostatnicy Wie-
czerzy pożegnaá, nie odstąpiá
go przecię ile moglá. Przybiegá-

Iá zdáleká do domu Káifaszó-
wego Annászewego, ná Rátulz,
Pátrzac wšzędzie co się z icy náy-
milšzym Synem džiało. Pátrzac
iáko był okrutnie tráktowány,
biczowány, Koronowány, ob-
nažony. Zášłá y wdrogę krzy-
żem idáccemu, šłyszálá wšytkie
dešpekty, zniewagi ná šmiewi-
šká Syná šwego námilšzego, á
to wšz štko z wielkim žalem, bó-
lešciá niewymowná. Nie trzebá
jednák rozumieć (iáko drudzy
vdáia) že od žálu omdlewálá,
od šiebie odchodžila, ná žemie
vpadála, ręce zálemowálá, čiž-
tza icy byłá bolešć ná częšći wyž-
šzey rozumney, niželi tá ktorá
zmyšly opánuie, štalá mežna pod
krzyžem škromnie špokoinie we
řzách zátopiona, w šerdecnych
bolešćiach zánurzona, štalá iáko
šwiádezy *Bernardinus Senenſis* po le-
wey štronie, bo Chryšt⁹ obrocona
ná wšchod twa tržá wišiał, lewym
bokiem ná pulnocy, gđzie grze-
sznicy

sznicy wszyscy byli : Więc aby się
ona mediatorką grzeszników, y
Matką miłosierdzia pokazała na-
tey tam od nich stonie stała,
zbierała z niektórymi świętymi
Matronami Krew syna swego y
wodę która z boku jego Naświę-
tzego wypłynęła. Już zaśie v-
znarłogo Chrystusa, samą rękami
swemi z Krzyża zdeymowała,
gwoździe z rąk y nog wybiera-
ła, Iozephowi wprzod perswa-
dowała, aby się nie obawia-
jąc, bezpiecznie do Pilata poszedł
o zdjęcie z Krzyża Ciała vmar-
łego prosił, y o pochowanie
przytłoynego pozwolenie.

Iest y to nicomylna prawda, iż
się Zmartwychwstały Iezus naye-
picrwey Matce swoicy pokazał,
y onę w smutku pocieszył.

Po którym Zmartwychwsta-
niu w Ieruzalem w domu Janá S-
mieiszkała, y potym z Apostolá-
mi gdy Chrystus do Niebá wstę-
pował przytomna była. Iáko

y w Wieczerniku ná ten czas zni-
mi byłą modląc się kiedy Duch
Ś. w ięzykach ogniistych zstąpił,
y oney wiele z dárow swoich
naświśtliwych przydał. Bárdzo
to była potrzebna áby tá Pánná
po Synu swoim ná ziemi zosta-
wała, oná álbowiem obchodząc
drogi niewinney męki Zbáwiciela,
Národzenia y mieycá inne,
wiernych wízytkich takowegoż
Náboženstwa náuczyła. Oná
Apostołów wyznawcow o wielu
tájemnicách Wiáry świętey in-
formowała, Męczennikow vma-
cniála náwracájących się do wiá-
ry świętey vtwierdzała vtrápio-
nych cieszyła y spelníła się vnicy
mádrogo Sálomona náuká, mo-
wiácego, że iest czas milczenia y
czas mówienia. Oná poki icy
Syn ná ziemi vczył czas miała
milczenia, po Synu swoim czas
wzięła mówienia. Icy wielka
świętym Apostołom y Męczenni-
kom pomoc pokázuie się z mo-
dlitwy

✠ (III) ✠

dlitwy zá Szczepaná, gdy go Ká-
mienowano. Ná pewnym ká-
mieniu z lanem świętym y ná ten
czas klęczała, który do tad w Ie-
rozolimie widać. Icy modlitwie
przyznać y nawrocenie Páwła S.
Icy Iákubá świętego Apostołá w
Hiszpánicy vtwierdzenie, y o
pierwszym táż Kościołá świę-
tego w Hiszpánicy w polu ná
modlitwie wystáwieniu infor-
mowanie: bo kiedy ten Iákub
święty w Hiszpánicy w polu ná
modlitwie z niektórymi od siebie
nawroconemi się modlił, poká-
zała mu się żyjąc ieszcze ná świę-
cie ná kolumnie Iáspisowcy, y
nápominála aby ná tym micyscu
iey Kościół záłożył: przydájac
iż tego Krolestwa osobliwą bydź
miała, iáko do siebie nábożnego
Pátronką. Co Iákub święty zá-
raz uczynił, y onę kolumnę w sá-
mymże Kościele ścianámi oto-
czył.

Pokázuie się iej vczniow Chry

ślusowych nauká, y z listu Igná-
cego świętego Męczenniká, kto-
regó teśa słowá.

M A R I E Y Chryśtuśowcy
Mátce iwoy Ignacy

Mnie nośo oświecałáś, Janá
twojogo wina, wina, które y
poświecałáś. Oświeciłáś mój
im wiele rzeczy słysząc, y
dziwiłáś się słysząc. Od Ciebie
tedy, któraś nim záwzięła, w
wárzyłtwie zostawała, pragnę
bydź wpewnionym, Piśakem o
tym przedtym y prosiłem Eadź
pozdrowioná, á Nowo okrzco-
nych którzy zemną są z siebie
przez się y w sobie wwierdzay.

Nuncius ad Respons ed Nunc: Panny.

Ignacyuizowi, Janowemu v-
czniowi pokorna służebnicá I E-
Z V S A Chryśtuśá.

O I E Z V S I B coś od Janá słyszał
y nauczył się, zá rzeczy prawdzi-
we przyimuy y ich się trzymay
prágnienie Chrześciańskicy wiá-
ry w tobie niech mocne będzie,
y po-

obyczáie y postępkí twoie z Wiá-
rą zgadzay, stoy státeczenie w wy-
znániu twoim, niech cię nie po-
ruśzá prześladowáná ciężkość,
ále niech będzie mocny y wesóły
duch twoy w Bogu Zbáwicielu
twoim. Amen.

Kárnotenczykowie ktorzy iáko
się wyżey wípomniáło, Náswię-
tżá Pánnę ná lat więcey niż sto
przed narodzeniem szczili, y icy
Ołtarz wystáwiony mieli. y od
Priská twego Krolá, Krolestwá
icy oddánego dziedziczka mieli,
gdy po Narodzeniu Chrystus-
wym przez świętych Sámniána y
Potentiána, tam od Piotrá swię-
tego z Kzymu Roku 46. posła-
nych, do Wiáry świętey byli ná-
wroceni, zá ich opowiedánem,
że się z Pánný Chrystus národził,
y trzy Krolowie iemu się pokło-
nili. y o tcy Pánný y Mátki bytno-
ści w Hierozolimie opowiedzieli
aby ich nikt nie vprzedził, Po-
stów swoich cowlkok do Hiero-
zalem

zalem wyprawili, oznaymując,
o dawncy icy, v siebie czci, opo-
wiedając o oddánym w icy dzie-
dziectwo Krolestwie, y teraz także
ono ofiarując, áby ie lubo niego-
dne takiego Maieřtatu przyieřlá.
Nařwięřtřa Pánná wdzięcznie
Pořlow przywitařlá, zá prezent
podziękowała, y przytomná zá-
wsze swoię Krolestwu obrone
obiecála : Co wizytko potym
Pořlowie obywatelom referowa-
li, y ieřzcze do więkřzego ku nacy
Nabożeńřtwa zachęcili.

Tak wiele řprawowała zá ży-
wotá řwego Nařwięřtřa Pánná
ná ziemi, po Wniebowřstapieniu
Chryřtuřowym. Sa niektorzy co
twierdzą, iż y ná pierwřzym Con-
cilium Apořtořłkiem, ktore od-
řprawowali Apořtořlowie przy-
tomná byla. řwięty Dyoniřius
Arcopágitá, náwrocony od Pá-
wřlá řwiętego, y od niego o Na-
řwięřtřey Pánnie vwiádomiony,
wybrař się vmyřlnie do Hierozo-
limy,

řimy,
to onie
tego li
zy ru p

řlu
zány
řzemu
Páwř
řćiu

Wy
niemo
poiać
tylko
ogłá
má w
iego
y ná
chy N
Chryř
dobro
lowa y
křřtař
kazać
mieřa
řokov

limy, áby iá obaczył, obaczył y
to onicy potym do Páwła świę-
tego listem osobnym nápiśał, kto-
ry tu po polsku kładziemy.

TITVL LISTV.

Sługá y nayostátnieyszy zwiá-
zány Dyonisius. Naywybornicy-
szemu Naczyniowi Niebieskiemu,
Páwłowi Náuczycielowi y Xia-
żęciu zdrowia dobrego życzy.

Wyznam przed Bogiem Pá-
nie-moy, iż niepodobna ludziom
poiąć tcy, którą iá oczymá, nie
tylko dusznemi, ále y čieleśnemi
ogłádał, y włásnemi memi oczy-
má widział Bożkokształną [tak
iego słowá *Dei formem* tłumáczę]
y nád wśzytkie niebieskie du-
chy Naświétszą Mátkę I e z v s a
Chrystuśá Páná nášce°, którą mi
dobroć Boska, Iáská Zbáwicie-
lowa y chwałá Máiestatu Bożko-
kształtney Pánny Mátki iego po-
kazáć raczyłá. Albowiem gdy
mię Ián święty, naywyższy z Pro-
rokov y Ewángelistow, który ciá
Iem

Jem tu mieszkać iako słońce
 świeci na niebie, zaprowadził do
 obecności Bożkokształtney (*Dei-*
formis) Naywyższej Panny, tak
 mię niezmienna światłość oto-
 czyła zewnątrz, a więcej oświe-
 ciła wewnątrz, taka przytym
 wizytkiem zapachow otoczyła
 wonność, iż ani ciało włomne,
 ani dusza takiey szczęśliwości znak-
 kow znieść nie mogli. Witało
 serce moje, witała y dusza moia,
 taka Majestatu chwala otoczona.
 Świadcze tym który przytomny
 był w Pannie Bogiem, gdyby mię
 inaczej twoia nie informowała
 nauka, tedy bym za prawdzi-
 wego Boga wwierzył; albowiem
 żadna inna nie mogła ię zdać
 większa Błogosławionych chwa-
 ła, iako ona, ktorey ja na ten czas
 nayzszczęśliwizy kształtowałem:
 Dziękuję naywyższemu y nay-
 lepszemu Bogu, y Boskiej Pan-
 nie, y Naydosłowniejszemu Apo-
 stołowi Janowi, y tobie Kościoła

Xia

Książęciu, któryśmi tryumpha-
cemu takie rzeczy iasnie y laská-
wie pokazać raczył: Bądź w do-
brym zdrowiu

Są y inne listy, iáko to do Mes-
sánenczykow od Naśwíctzey P,
ktorzy wysłyszawszy onicy od Pá-
wła świętego, do niey do Hiero-
zolimy Posłow o protekcyę pro-
sząc wypráwili: Ktorych oná z
tym listem pożydowku pisánym
odpráwiła.

M A R Y A Pánná, Ioáchimá
Corká, Naypokornieysza Bogá
Chrystulá Iazusa Mátká, z poko-
lenia ludzkiego, Fámiliey Dawi-
da: Messánenczykom wízystkim
zdrowia, y Bogá Oycá wízech-
mogącego błogosłáwienstwá.
Wy wízyszy wyśláliście z áawnym
authentykiē do nas Posłow y Le-
gátow swoich; Syná náize^o z Bo-
gá od wieku vrodzone^o Bogiem
y Człowiekiem bydz wyznawa-
ćie, y że do Nieba po zmarr-
wychwstániu wstápił wicrzycie.

za opowiadaniem Páwla wybranego Apostoła, drogę prawdy poználiscie: Przeto wam y Mia-
stu wászemu błogosiáwimy y
iego wieczną obronicielką byđź
chcemy.

Pitzálá y do Florentiy oczym
Ferrárius. Florentia Bogu y Pá-
nu Iazvsowi Chrystusowi Syno-
wi memu y mnie miła: Wyznay
Wiárę pilnuy modlitwy, vma-
cniay się cierpliwością, przez te
rzeczy álbowiem zbáwienie wie-
czne v Bogá, y v luży chwałę
otrzymasz.

To wizytko mile opuszczáiąc
przywiodło się ná pokazanie po-
żytkow wielkich, ktore z Na-
świętízey Pánny po Wnicbo-
wstąpieniu Chrystusowym, ná
ziemi zostáiący Kościół święty
odebrał.

Ale nie mnieysze korzytki z iey
przykładnego życia, pełnego pá-
ski świętobliwości rozlicznych
Cnot. Ktoremi iáko Naświętsza
Gospo-

Go-
zasia
Win
Mad
się il
ga-
planta
álbo
świę
caia
y k
Mátk
mien
świę
szaw
ktore
rzecz
náro
y ora
watp
się sp
ko to
nie z
tylko
oczy
ci.

Gospodini, y nayskrzetniejszy
 zasiała, zaiączepiła, Kościół ś.
 Winnicę Chrytuśową, tak iż one
 Mądrego Salomoná słowá, icy
 się iłużenie accommodować mo-
 ga. *De fructu minuum suarum
 plantavit vineam.* Tyloby drugie
 albo daleko więcej piśać o icy
 świętych cnotách potrzebá vkra-
 cając dla poćiechy nabożnych
 y kochających tę Naświētizá
 Mátkę cokolwiek się tylko ná-
 mieni. A naprzód Wiará Na-
 świętszey Pánny cudowna. Vily-
 szawszy Anielskie słowá, przez
 które cudowne icy zwiástowano
 rzeczy: że znię Bog się miał
 národzić, że Pánna byđz miała
 y oraz Mátká naymnicy niepo-
 wąpiła, cále wwierzyła. Y lubo
 się spytała. *Quomodo fiet istud.* Iá-
 ko to stać się może: Pytanie to
 nie zwątpliwóści, ále z sámego
 tylko pochodziło zádziwienia;
 oczym szeroko Doktorowie świę-
 ci. Vřność y nádźiciá icy w Pá-

Luce 10.

nu Bogu była także cudowna.
 Naprzód gdy w młodym wieku
 całc się na Boską opiekę zdala, y
 swego Pánicństwa, całą nadržie-
 ią, strożá y opiekuná, samého Bo-
 gá przybrała. Iozefowi święte-
 mu záslubiona, wšytka w Bogu
 vřála ; že icy nienáruřzone zá-
 chowa Pánicństwo. W on čas
 gdy icy brzemieniem Iozef ř. się
 wielce turbował, nic nie mowi-
 la, nie obíawila. zkád to bylo; lu-
 bo o iego wielkim řářunku wie-
 džíala, zupełná máiac w Bogu
 nadržie : že on řam to obíawi.
 Potym z íáká vřnořciá, o zářá-
 towánie winem gořpodářzá w
 kánie Gáhlcyřkicy, prošila Chry-
 řtuřá : lubo ieřeže zádných Cu-
 dow iego nie widžíala. Miřořć
 icy ku Bogu íáko wielka byla o-
 piřáć niepodobna řwięci Páńřcy,
 miřuiá Bogá íáko řynowie Oycá,
 Pánná Przenářwiętiřá miřowá-
 la go, íáko Mátká řwego řyná.
 A miřořć Rodzicow wickřa ieřř
 dáleko

daleko ku działkom, niżeli dżia. *Libro 8o*

tek ku rodzicom iako vczy *Arysto. Ethic. 6.*

telos. Święci Pánscy, miłowáli 12.

Bogá; álc częstokroć tak, iż y in-
nych rzeczy itworzonych mi-
łość w nich się znaydowała.

Przenáswiętšzá MARYA, tak Pá-
ná Bogá miłowála że nic nigdy
krom niego nie miłowála, álbo
coby dla niego nie było, álbo do
niego nie náležáło. Nie wspomí-
nam icy zbyteczney, vstáwicz-
ney, y sámém smem nie przerwa-
ney miłości, y wyniešienia ku
Bogu, cze° inni nie mieli święci.

Co się tknie m.łości bliźniego
ktora z miłości Boskiej pocho-
dzi, y tu miłością takową wšy-
kich świętych celowała. Wy-
dała się icy tu miłość wžarli-
wym pragnieniu przyscia Meš-
siašzá, wgorących supplikách, y
y modlitwách o przyspiešzenie
narodowi ludzkiemu Zbawienia,
Łaczyła prągnienia swoje z prá-
gnieniem świętych Božych, y

A a z woála

wołała z nimi. *Rorate cali de super.* Iakoż to iey przyznacie Bonawenturá święty: Iż więccy nad wšytkich Prorokow záslużyć mogła, w vproszeniu zesłania ná Zbáwienie światá Mefisaizá. Wydała się iey miłość ku bliźnim, y przy Cudowney Zwiáštowania tájemnicy, kiedy postrzegłzy, iáko ná iey Zewzolenie sílá náležáło: one Zewzolaíace zochotá wielká wymowiła słowá. *O to služebnica Pánfska niechay mi się stánie medtug słowá twego.* Co mowić o miłości oney, ktorá w náviedzeniu Helźbiety wyświádczyła. Nie vstráżoná áni drogi dálekością, áni gortrudnością; biegła áby požádáney počiechy Helźbiecie wintzovála, íaná świętego w iey żywocie poświęciła. Zmiłostí tey pochodziło, že nie potrebuíac oczyszczenia, oczyścić się przyszlá do Kościolá, áby nikomuz śiebie z gorszenia nie dála.

Z miło-

Zmił
wino
wym
ná K
Zbáw
lá, y
ki pr
sweg
ofiar
lo, c
człow
Ki
żnim
godz
moż
Pánn
gdy i
znow
dnák
grzel
nich
zabo
cow
Nasw
napu
go ía

Z miłości, za młodożencami o
wino Chrystusa prosiła. Z nie-
wymowney miłości ku ludziom;
na Kalwaryjskicy gorze stała,
Zbawicielowi cierpieć pomagá-
ła, y łamą vmrzeć za narod ludz-
ki pragneła, sama IZVSA Syná
swego na śmierć nie żałując
ofiarowała. Tak iż Chrystus Ciá-
ło, ona Duszę, y boleści icy za
człowieką wydawała.

Kiedy się icy miłość ku bli-
żnim opisać, zapomnieć się nie
godzi miłości nieprzyjaciół. Nie
może nikt większym być tej
Pannie nieprzyjacielem, iako
gdy icy Syná obraża grzechami
znowu zabija krzyżem. A ie-
dnak Naświętsza Panna iako się
grzesznikami opieka, iako się za
nich zastawia! Sámych łotrow,
zaboycow, Herodá, Pilatá, Zy-
dow, bluźniercow, rádaby była
Naświętsza tá Mátká, lubo ná-
stępniących ná IZVSA, niewinne-
go sądzących zabijających, w ie-

dnym momencie przednala, onym Zbawienie vprosilá. Iakoz nie omylnie pod Krzyzem stojac, rowno z vkrzyzowanym IBZVSEM, za nimi prosilá, y wolala Oycze odpusc, im boć niewiedza co czynia.

O Náboženstwie Naświętszey Pánny kto chce fyszec niepodobná ludzkim opisac ie ięzykiem: zaiste iczeli to zawislo ná vwázeniu nieskonczoney godności Máiestátu Boskiego, Ná vwázeniu podłosci, y nikczemności nászey: Ná we wnetrznym wniżeniu się y vpokorzeniu przed Bogiem, y wyświadczeniu serdecznym czci y chwały iego. Ná ostaték ná powierchownych Aktách, ofiárách, modlitwách, ciála złożeniu pokornym O iako wtym wszystkim wielkie wydawá lo się wNaś: Pánie náboženstwo. Nicomylnie przyznac musimy, iż wszytká zánurzona byla w kontemplácii, nieskonczoney
godności

godności Boskiej, witać wiecznie w
nim myśl y serce twoje wlepione
miała, wważając słowo przed-
wieczne zamilkłe; wważając
naybogátłzego nayubołzego,
(Naygodnicyszego naywzgár-
dzeńszego Bogá:) Wważała po-
wtore swoje niegodność; wni-
żoność, natury podłość, mówiąc:
iż weyrzała na pokorę słuzebnicy
swoicy: Wyznawając iż wielkie
mi rzeczy uczynił. *Lucas 1.* Vpokarzała
się nád to, powierzchownemi
Aktami, kiedy za zdaniem *Alber-
ti Magni*: one słowá wymawiając
[Oto Słuzebnicá] pádła na kola-
ná. ręce złożywszy, głowę náchy-
liwszy dokończyła. Milczę o icy
modlitwách, bogomyślnościách,
wyniesionych do Bogá áffektách.
Cnotę głębokicy w niey pokory
przypominam.

A naprzód ieżeli pokorá przy
godności chwalebnicysza: iáka
Naświétłzey Pánny ze wśzytkich
miar godność? Tknieśz vrodze-

Aa A   nia,

nia, z Krolow, Patriarchow, Książat, vrodzona : Tkniesz tytułow y vrzędow, o iák wielkie ; bydziesz Mátką Bożą, láski pełną, Krolową, Niebá y ziemié. A iednak przytym wšytkim ieszcze więccy pokornieysza, gdy się iedną nazywa służebnicą, nie do tey tylko vslugi Wcielenia Syná Bożego, ále do wšytkich innych naypowolnieysza, naygotowieysza. Z tey pochodziło pokory wielkości, że nie czekając áby iá Helzbieta lubo mnicyzcy dáleko godości năwiedziła : oná w tey vprzedza Mátkę Ianá świętego powinności, oná dáleka drogę podcymnie, po gorách ludzkich się fátygue, z tad Helzbieta nă taką rzecz zădumiawizy się wola. A zkadżc mi to że Mátká Páná moiego do mnie przychodzi. Błogosławiona iesteś ktoraś vwicrzyla : Nă te y tym podobne słowá nic sobic nie przyznála, nie przypisála Năświętsza MARYA ;
 ále

ale Boga dobrodziecia swego z-
raz wielbi, wysławia. *Wielbi du-
chowi Pana.*

W Kanie Gálileyskiej będąc,
a niedostatek winą gospodarzów
widząc, niewyciąga na Chrystu-
ście aby dla niego cud uczynił; ale
tylko pokornie namienia: Winą
nie mają. Słuchając Kazań nau-
ki jego, nigdy się nie chęł-ke że
to Syn moy, że ma Matką tego
cudownego Káznodziecie: ale za
wszystkiemi prawie stawiał. Slo-
wów jego w sercu swoim chował,
ani się przed innemi do Syna
przebierał. Y to do pokory jego
zalecenia należy: że będąc we
wszystkie nauki, mądrości oświe-
cenia z niebá, w tájemnicách do-
brze náuczona, biegła wiadoma:
nigdy wst swoich nie otworzyła
náuczając, powiádając y infor-
muiąc, aż dopiero po Wniebo-
wstąpieniu Páńskiem, gdy tego
widziałá potrzebę, niektóre rze-
czy Apostołom opowiadá. Nie

A a s brzy-

Brzydziła się nigdy Conuersacya
 vbogich, tak do onych Młodzień-
 ców w Kanie Gáliley kicy zapro-
 szona, nie wymowiła się; tak
 Mágdálenny lubo przedtym grze-
 sznice iawney nie się nie chroni-
 ła, z nią zarówno pod krzyżem
 stała ZApostołami ná modlitwie
 przedstawiała, á nie pierwiz ále o-
 státne miedzy nimi miejsce so-
 bie obierała iáko mamy *Aclor. 1.*
 Pokorá iey wielka; gdy w stáy-
 nicy Bethleemskicy odpoczynek
 ná cudowne ono Syná rodzenie
 z bydletámi przyięła, gdy się w
 Ægypcie po rożnych domách y
 micystách niewczasowała, gdy
 dla oczyszczenia do Kościoła przy-
 szła, gdy rożnych potwarzy od
 ná żydowię y Iazusa nie sprzeci-
 wiáiąc się słuchała.

Wstyd iey Pánienski wielce
 chwalebny, ztąd Aniołowi się
 witájącemu nie nie odpowie-
 działa, dopiero gdy o Mácieryn-
 stwie była wzmianká. Ná prze-
 mowę

mowę jego zbyt się z turbowała,
 że iako człowieka mówiącego
 do siebie slyiała. Taka w niej
 skromność ze wstydem złączona,
 była; iż na nikogo weyrzec be-
 spiecznie nie śmiała, iako świad-
 czy Błogosławiony Amadæus, y
 Melchitidis święta: dla tego gdy
 ją Jan święty wziął do swego do-
 mu po śmierci Chrystusowey tá-
 kiej się od niej nauczył wstydl-
 wości: że nigdy nie weyrzał,
 iako ciż pomienieni świadczą,
 bezpiecznie na Naświętszą Pannę.

Cnota vboſtwá w niej wiel-
 kiego podziwienią godna, z Ro-
 dźców bogatych vrodzona, rę-
 czną sobie robotą chleba zarábia-
 ła y iako świadczy Epiphánus,
 Pana Iezusow i ona sama su-
 kienkę nieſzytą vtkala: Z tego
 pochodziło, że Iozephá Małżan-
 ká vbogiego rzemieśniká sobie
 przybrała, że w vbogiej ſtaieńce
 przemieszkąc obrała, że przy
 oczyszczeniu nie bāránká iako bo-
 gátsi,

gatsi, ale parę Synogarlic (nie
z niedostatku, bo nie dawno zło-
tá o trzech Krolow nábrała) ná
ofiárę przyniosła. Ono zaś zło-
to vbogim rozdála. Do Egyptu
wybierając się; nie spotabia łobie
pojazdu, odzienia, viątyku pic-
niędzy: ále ná iedno zaráz się
wybiera roskazanie. Nikt icy w
wbierze bogáтым nie widział.
Vincentius Ferrerius świádczy, że
zawsze w prostym odzieniu cho-
dziła, áni podłzytym ná zime,
dla tego gdy się vrodził ná zi-
mnie lazys, nie odżiewa, nie przy-
tula go swemi sukienkami, bo te
żadnego ciepła nie miały, ále
go przed bydletá, áby się ich parą
ogrzeał; wytáwuie. Ná przyscie
Krolow nie się nie stroi nie vbie-
ra, ále iáko świádczy *Auctor Ope-
ris imperf-eli*, iedną tylko suknią
się odżiewa, nie do stroin
do ciála przykrycia potrzeb

Wstrzemięźliwość post.
twienie iákie Naświátlzey Pan-
ny,

ny byś, słuchajcie co pisze Nicephorus, iż w niemowlęcym wieku, Lib. 1.
cap. 7. częstokroć, wsteczka swoje od piersi Măcierzynskich odrywała. Fulbertus świadczy, iż wiele kroć na tydzień, raz tylko piersi pożywała Măcierzynskich. Grzegorz święty Turonenski twierdzi iż co dzień Naświetliza Panną pościła, y lubo icy Anioł pokarm z Niebą przynosił: oną troszeczkę z niego zażywając, v bogim rozdawała. Świadczą inni Doktorowie święci iż często pokarmu y nápoju zapomniawszy, całe dni y noc na modlitwie przetrwała. A iako pościć nie miała, która tak wielkiego syna wrodziła. Annie Mátec Sámsonowcy y drugiey także Annie Sámuelowcy poszczającym, Anioł zwiastuje że synow poczną y porodzą. Stephaná świętego Káplana Mátká, ilekroć co z potraw wygodnieyszych albo nápoju zażyła, tyle dziecięciem będąc

dac Macierzynskimi iey brzy-
 dził się pierśiami. Naświetlając
 Panną miała vrodzić, y vrodziła
 Syna wstrzemieżliwego dni y no-
 cy 40. połączącego iego pierśia-
 mi swemi karmiła! niecmylnie
 że wstrzemieżliwością, postem
 wielkim, na to się przyispo-
 biła. Skromność iey w po-
 wierzchownych rządzeniu zmy-
 słow chwalebna. Dyonizy świę-
 ty tak pomiarkowana y złożona
 na twarzy obaczył. że Boska w
 nicy iakoby przyznawał postać.
 Tużeroce Doktorowie święci a
 ołobliwie Ambrozy święty opiu-
 ia, iako w mowie ostrożna była,
 w poyrzeniu skąpa, w chodzeniu
 skromna, w ipółkowaniu rzadką.
Galatym twierdzi że nigdy nie
 otworzyła ani podniosła oczu,
 aż nabożna do Boga modlitwą
 uczyniła, aby ono wyczerzenie iey
 szkodliwe nie było. W mowie
 cudownie ostrożna, z Anio-
 łem iako zbóżnią kilka słow
 wymo-

wymowila wiadoma. Tciem-
 nice Wcielenia Syna Bozego tak
 doskonale rila, ze sie icy y sa-
 memu Oblubiecowi Iozephowi
 nie zwierzyla. Wcalcy Ewan-
 gelicy, swietcy tylko siedm ra-
 zow. przemowila Naswieszta
 Panna, y to albo na chwalę Bożą
 albo na pożytek bliźniego. Raz
 pierwszy do Anioła : Iako się to
 stać może ponieważ męża nie
 znam? A to było słowo czyistości,
 Raz drugi : Oto ja służebnica
 Pańska niechay mi się stanie we-
 dle słowa twego, było to słowo
 posłuszeństwa y pokory. Raz trze-
 ci co kolwiek wam rozkaże czyn-
 cie, było słowo nauki : raz czwar-
 ty, Wielbi duszo moia Pána, było
 słowo dziek czynienia Bogu. Raz
 piaty : Synu coż nam uczynił, by-
 ło słowo żalu. Raz szósty : Winá
 niemáia, było słowo politowania
 Raz siódmy : przy witaniu Hel-
 zbiety. Tak kochająca milcze-
 nie ta Panna była : y nie dziw bo
 przy-

przy milczeniu z ludźmi sposob-
 nięczyła do wnetrżney z Pánem
 Bogiem, była rozmowy. Przed-
 wieczne słowo gdy z nieba na
 Sep. 18. ziemie stąpiło, wżytko w mil-
 czeniu zoltać chętało, aby się na-
 oko w dzieć dało, iż Pan Bog te-
 fercá kocha, które wielomowno-
 ściá ięzyká od światowych oddá-
 lone są zgiełkow. Nad to wi-
 działá iáko przedwieczne, slo-
 wo w ıey żywocie, z ıey żywota
 vrodzone, zámkło: które wży-
 tkien mówić vazyło. Wıec y
 Naświęta Pánna w tym się mil-
 czáccemu słowu akkomodowác
 chętała.

O skromności w odzieniu ıey,
 lubo się iuż wzwyż námieniło,
 zdało się przydać ıeicze co przy-
 dać Niceph. 9. że iukienki które
 nośła, były właśnie przyrodzo-
 nego koloru, nie z żadnych farb
 przyśpolobione. ani przykształ-
 towane. Włosieńnice (świadczy
 Grzegorz Turoneński) na Pánień-
 skim,

ślim swoim ciele zawsze nośiłá:
 łożko icy ná którym s- piálá albo
 gołá ziemiá, albo twarde deski
 był

W osobności zbytnie się ko-
 chałá, nigdy z domu nie wyszłá,
 tylko do Kościołá y to albo z ro-
 d-icami albo zpokrewnemi, o-
 czy ná dol spuciwszy. W oso-
 bności iá Anioł Gábryel zastał.
 W osobności w Egypcie miesz-
 káiąc zostawiałá, nikedy się nie
 pokázuiać ani przechodząc.
 Gdy icy do Hal/biety wyniść
 przytłó drogę tę z skwápliwo-
 ściá odpráwowałá; áby się zno-
 wu do swego spokoynego kąci-
 ká powróciłá.

Cnotá cierpliwości świętey,
 we wżytk-m Pánu Bogu się ác-
 comoduiácey, w Naswigtízey
 Pánnie wielka, y częsta. Cozá-
 smut- k icy był, gdy widziałá
 strápionego łożephá oblubiencá
 swego, z brzemia krórc nośi-
 łá. Iako się trápiłá, wważaiąc

Bb   dzieć

dziećcie z siebie narodzone, nie-
wczasły, zimną, niewygody wiel-
kie cierpiące. Iako na sercu bo-
lała, patrząc na Krew z dziecię-
cia dnia osmego, przy obrzeża-
niu wylaną. Iako boleśna rzecz
była z oyczytęj ziemi między
obce narody Egipskie wćickać.
Iako bolała patrząc na śmierć
niewinnych dzieci, od Herodá
zabitych. Iako żalofna była, Sy-
nacká przez trzydni strąciwłzy:
lamentującą w te słowa stáwia
Bonáwenturá S. Oycze Niebie-
ski dáleś mi Syná zmiłosierdzia
twego wielkiego, iam go niego-
dna była, y teraz iestem, z gubi-
łám go, oddayże mi radość zbá-
wienia moiego: Bez niego żyć
nie mogę, y lubo mu służyć nie-
godná iestem, y mieć go niego-
dnám była. Do syná zaś; synu
moy Iezv, Iezv synu moy,
gdzieś teraz iest. pokáz mi
twarz twoię: Niech zábrzmi
głos twoy w włzach moich, po-
wiedz

wiedz mi gdzie się paścisz, gdzie
spoczywasz.

Nie wipominam o boleściach
icy które miała, gdy przcz lat
cále trzy, o roznych potwa-
rzách, prześladowaniu, blu-
źnierstwach żydowskich, ná na-
milszego Syná swego styżalá.
Co mowić o gorzkości serca
Pánienskiego, na pierwizá, o
poimánym Pánu I B Z V S I B,
związánym, przed sędziow stá-
wionym nowinę. Iáko ná ser-
cu vmierálá, pátrząc ná pró-
wádzanego iáko złoczyńcę po-
mieście, ná wysmiáanego, ze-
plwanego, policzkowanego; y
Herodá w biálá szatę przyodzia-
nego, biczowanego, koronowa-
nego, ná śmierć oładzonego.
Nie mowię, o niewymownych
boleściach, gdy się z Iezusem ná
śmierć idącym potkawizy żegná-
lá, gdy pod Krzyżem stálá, gdy
vmierájącego widziálá, gdy ná
łonie z krzyżá zdiętego piásto-

wala. To wizytko Naświetła
Panna widziała czuła słyszała, a
iednak gdy ani narzekała, ani się
skarżyła, ani niecierpliwości
znak iaki pokazała, ale się we
wizytkim wolej Boskiej accomo-
dowała y co się P. Bogu po-
dobiało ochotnie przyjmowała.

I teć to są Owoc, te rozli-
czne Kwiecie, te wonno pachnia-
ce Caot świętych (Ze innych wie-
le się opuszcza) ziola. Ktoremi
ta dobra y skrzętna wwoiuiącym
Kościele gospodyni, winnice te-
goż Kościoła świętego zaszce-
piła, zasađziła, *De fructu manu-
um suarum plantavit vineam.*

Wystauiłyć się te, y pokazały
kwiatki y owoc czytelniku ná-
bożny, abyś z nich duchowną od-
bierał poćiechę: z nich się tuczył,
karmił pász, do wiecznego żywo-
ta. Vcz się zrad Kátholicka duso-
cnoty wizerakicy, y iáko wzwier-
ćiedle w Naychwálcbnicyszym
tey

tey Panny przegładay się żywo-
ćie: naśladować w czym możesz,
a w czym niemożesz (wychwalay
dokroć miłosierniego Boga) za-
tak Cudowną Creaturę, Pannę
Naświętszą y Matkę Bożą: kto-
rey nakoniec śmierć i szczęśliwą
chwalebne Wniebowzięcie tuć
przed oczy stawiamy.

Przeżywszy w takich cnotach
y dziełach Przenaświętza Panna
lat 72. odebrała pośmiertną wiel-
ce nowinę od Anyoła Gábryela,
o czasie następującym przenie-
sienia się z tey ziemi do niebá,
y złączenia się z Synem twoim
Pánem Iezusem, w wiekuistej
chwale. Tenż Anyoł na znak
tego, przyniósł iey gałązkę Pál-*Baronig.*
mową, reprezentującą wele-
le, y tryumph następujący przy
śmierci iey najszczęśliwzey: kto-
ra była Roku Páńskiego 57.
Niepodobna opisać z iaką rado-
ścią, przyjęła onę nowinę: iako
zaráz łamiasdek krewnych zwo-

Nicepha

lala, zaprosila. Domck wkeo-
 rym mieszkala ochedozyć kazala,
 swiec nagotowala. Y tak z
 podiecha zlozywzy sie na lozku,
 bez zadncy choroby popprzedza-
 iacey, albo goraczki iakicy, cze-
 kala, y wygladala ostatnicy go-
 dziny roltania sie Naswietizey
 dusze z ciałem swoim. W tym
 cudownie wszyscy ze wszystkie-
 go swiata oblokami przeniesieni
 zgromadzili sie Apostolowie,
 wkoło Pannę Naswietizę otoczy-
 li, od nicy każdy z micytą swe-
 go błogosławieństwa protzac.
 Oddawala wszystkim Miłosierną
 Matką Macierzynskie Błogosła-
 wieństwo : informowala i ko-
 ciało icy święte pochować mie-
 li : do Piotra świętego y Iana
 coś wiecey mowiac, iemu to iest.
 Ianowi świętemu, dwie sukience
 ktorych vzywala, dac dwiema
 przy sobie Białymgłowom będą-
 cym kazala. Oddala mu nickto-
 re święte Reliquie, iako to rabe-
 czek

czek ciała Chrystusowego, prze-
 ścieradło grobu Pańskiego, od-
 dał i welum swoje Paniąskie,
 którego przy ślubie zażyła.
 Pierścien także ślubny, który iest
 w Peruzu, Koronę ciemiową, y
 inne osobliwe święte rzeczy, kto-
 re teraz po Kościołach w róż-
 nych Prowincyach się znaydują.
 Potym otworzywszy Paniąskie
 wsta swoje, radojnym odczwała
 się pieciem, iakoby śpiewając te
 słowa. Dziękuję tobie dobroci
 moia o Boże, za tę miłość, któraś
 mię sobie obrał y w podobał, wiel-
 bię y wychwalam słowa twoje
 Boskie, które się wemnie wży-
 tkie ziszcily. To mowiąc y iako-
 by zastypiając, obaczyła przy-
 chodzącego do siebie Naymil-
 szego Syna, w wielkim Aniołow
 poczcie, y zradością się odczwa-
 la. Niech mi się moy kochany
 Jezus, stanie wedle słowa two-
 go. A to wyrzekszy przydała:
 W ręce twoje Naymilży Synu

oddając Duiżę moję. Tu zapraszając pocznie I b z v s, kochaną swoją Mátkę. Podż kochanie moie, spiesz się Márko moja podż wybrana moia, á poładżę cię ná thronie moim. Po tym iako we śnie, nie się ani śmierci strachámi, ani Czartá bytnościá [który tam nátrzeć nie śmiał] nie turbując, oddałá niepokaláná y Pánieńską duiżę swoję, w ręce przytomnego Syná. Następny zaraz wesole pienia Apostoliké w trytych zgromadzonych tak płci męzkiej iako y bańgłowkij. Trzy Pánieńki które tam były wzięły Ciało święte, áby ie wedle zwyczáiu omyły, gdy ie zewlekły taki splendor z niego wyniknął; iż tylko dotknąć się go mogły; ále oglądać dla wielkiej iátności nie było podobna. W tym nastąpiła Processia, ciało od onych Pánieńek vbráne, świece zapaliwšy, ná Márách złożone, nieśli Piotr y Páweł śś.
do

Melito.

do Gethsemanı, na dolinę Iozáf-
phát, inni Apostołowie śpiewali.
A w tym zatała idącym na po-
więtrzu, Niebieska Processja w
obłoku, iako w Wieńcu z Anio-
łow nądnimi śpiewającymi, tak
głośnie y nądobnie : że się prą-
wie wszystko Miasto porużyło
dziwując się takiemu pieniu. Cu-
dą wielkie w teyże działały się
Processyey, bo krom tego co
wzrok ślepi, chrami chodząnie,
głuszy słuch odbierali. Zyd ie-
den który bluźniąc chciał obalić
ciało z Mar, gdy mu ręce poło-
kieć zaraz vschły, za dotknię-
ciem się znowu ciała świętego,
y wyczerzeniem zdrowie odebrał.
Tak pochowawszy z radością
wielką y płaczem o raz, Naświet-
szą Matkę Apostołowie, trwali
na modlitwie y dzięk czynieniu,
y śpiewaniu nabożnym do dnia
trzeciego. W tym niebądący
znimi przy pogrzebie Thomaś

Damasc.

święty Apostoł przyzedł, prosił
aby mógł uczestnikiem byđ y o-
glądać ciało święte w grobie.
Chcąc mu w tym łaskę pokazać
Apostołowie, grob otworzą, do
ciała Naświętżego zaglądają,
aż go już nie znajdą, tylko prze-
ścieradło y inne białe szaty. Za-
raz vználi wszyscy, iż y ciało
z duszą Naświętżą iest do niebá
przeniesione.

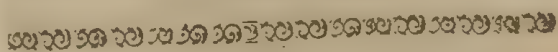
O iakie były przy tych przeno-
sinách, rozradowanego niebá
tryumphy. Miodopłynny Ber-
nárd rozumie, iż Niebo Empy-
reyskie wszystko próżne ná ten
czas zostało: kiedy się ná przy-
ście Naświętżey Panny wytypá-
ło. Dámián święty twierdzi, iż
wescelża y vroczystsza była tá
Naświętżey Panny Wniebowzię-
cia Processya, niż samego Pána
Iezusa do Niebá wstepującego:
bo tam támi tylko Anyołowie
drogę záchodzili, tu z Anyołami
Pan Iezus, Wescelża z nią y gro-
mádná

mádna liczbá duř z Mákczy-
ściowych, iáko twierdzi vczony
Gerlon.

Iuř zaś w Niebie stánawřzy,
iáká icy Nařwiětřza duřa, y čiá-
řo odebrařo chwałę, opisać nie-
podobna. Oćicc Niebieřkie iáko
naymilizá Core, Syn iáko nay-
kocháñizá Mátkę, Duch řw ęty
iáko naywđięřznicyizá. Oblu-
bienieć zdobili, raczyli, błogo-
řławili. Wzięřa od Oycá wła-
dzą y moc, áby to wřzyřko vczyn-
nić mogřa, coby tylko chćiałá.
Wzięřa od Syná Mádrość, że
wřzyřkie tájemnice Bořtwá prze-
niknęřa. Wzięřa od Duchá řwię-
tego dar miřóřci y miřóřierdzia,
áby miřóřerná nářęa zořtawářa
Mátkę y dobrořliwą pptrzebuiá-
cych opiekunká. Čářo icy v-
wielbione řřoñcem zewřřad przy
odźiane, głowá Páñieñřka gwia-
zdámi vkoronowána. Mieřiac
pod icy řwięte nogi ieřt podřo-
řony. Ale koñcáby nie byřo opi-
řuiác

fułąc przedziwną w niebie tey
 Naświetszey Mátki chwałę. Sá-
 mi da Bog lepiey oglądamy gdy
 się tam za tey Pátronki náłzey
 przyczyną dostániemy. O kto-
 ra, y teraz przed Naiásnietszym
 twoim Thronem Naywyża Nie-
 bá y ziemi Krolowa vpadáiąc
 prosimy: Rátuy nas obro-
 ną nászą, zbáwienie násze, iedyna
 nayspewniejszy vcieczko nászą.
 Nie zápominay nas nędznych y
 niegodnych, w naywyższey
 chwale, y szczęściu twoim po
 niebescpicznym tyra żegluiących
 morzu, prowadź do szczęśliwego
 Portu tey w którą iuż sámá o-
 pływasz vbłogosławioncy chwa-
 ły. Dałci Bog wszystko w ręce,
 dał ciáłość y dłuże náłze, micyże
 o nas stáranie, opátruy dárami
 y obroną łáski, ábyśmy nie zgi-
 nęli, ále coraz do więktszey cnoty
 y doskonáłości się pobudzając
 postępowáli, y do Oyczyzny ná-
 łzey, nieprzełtannemi żądzámi
 wždy.

wzdycháli, prágnełi, y po tym
 żywoćie tám przenieśieni byli :
 gdzie Bogá w Troycy iedynego
 chwalić y wielbić z toba
 będziemy ná wicki,
 Amen.

Pieśni dwie z Ewangeliey świętey.

Wielbi má duszo Páná wszechmo-
 cnego,

Niech się ráduie duch moy w łasce ic^o,
 Ze oká łwego obrocił zrzeneć,
 Ná Służebnicę.

Ztąd mie národy błogotławiá wszelkie,
 Iż mi uczynił; Bog moy rzeczy wielkie
 Y święte jego imie dokazało.
 Co z łáski chciałó.

Niech miłosierdzie jego vznawáia,
 Národy: innym do wickow podáia;
 Iż się boiácy Bog przytomny będzie
 Závize y wszędzie.

Uczynił w swoim potęgę rámienu;
 Włkrytego łercá náznaczył myśleniu;
 Aby

Aby hárdego w swej pyłce hánował
Z niebá rugował.

On Potentátów z thronu obáliwszy,
Ani immieycá wiecey pozwoliwszy,
Pokorne ná ich krzeslá zaprówádził;
Wiecznie pórádził.

Láknących hojnie nápełnił dobrámi;
Co się Sytnemi tuczą potráwami
Tych wypróžniwszy : wysłał bez ná-
grody

Od swej swobody.

Izráclowi dáł mieszkanie w niebie,
Iák swe Páchołé przyjał wedle siebie:
Wspomniawszy słowá miłóścierdzia
swego

Zbyt láskáwego.

Ktorym był nástych Oyców wíwobodził
Abrahámá , co wedle drogi swoiey
chodził,

Oraz y z niego idące Náśienie
Ze da zbáwienie.

Chwałá bądź Bogu w Trojcy iedynemu.
Oycu, Synow , Duchowi świętemu:
Temu który jest w personách troiáki
W Bóstwie iednáki.

Pieśń

Pieśń druga na Benedictus.

Błogosławiony Pan Bog Izraela,
 Który ludowi zesłał Zbawiciela,
 Aby podany w niewolę z twej złości,
 Zbawił z miłości.

Ten pożądaný wielce znak zbawienia,
 Podwyżzył v nas, znázego mienia,
 W wpodobánym domu pokornego,
 Dawidá swego.

O czym iuż dobrze przed tym prorokował,
 Przez všta świetych od wieku zwiáštował,
 Ze nas miał wyrwać z nieprzyjaznych ręki,
 Z czartá pasczki.

A to by swoje miłosćrdzie znáti,
 Vczynił: oraz znalzemi Oycámi,
 Przymierze wlpomniał, y Testament świety,
 Z przyśiągą wzięty.

Krórego świadkiem był Abrahám dawoy,
 Nałz Oćtec; žtemi, oraz Niebu słáwny,
 Ze miał dáć pewne ludowi zbawienie,
 I odkupienie.

Byłmy od stráchu zostájąc wolnemi,
 Tym bárżiey Bogu byli nábożnemi,
 Po wšzytkie latá żyjąc św atobliwie,
 I spráwiedliwie.

Ty zaś oddzień Prorok Naywyższego,
 Nazwány będziesz, przed obliczem iego,
 Cho-

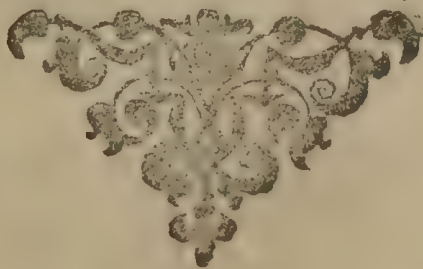
Chodząc: Prosiłować beła iego drogi
Twe święte nogi.

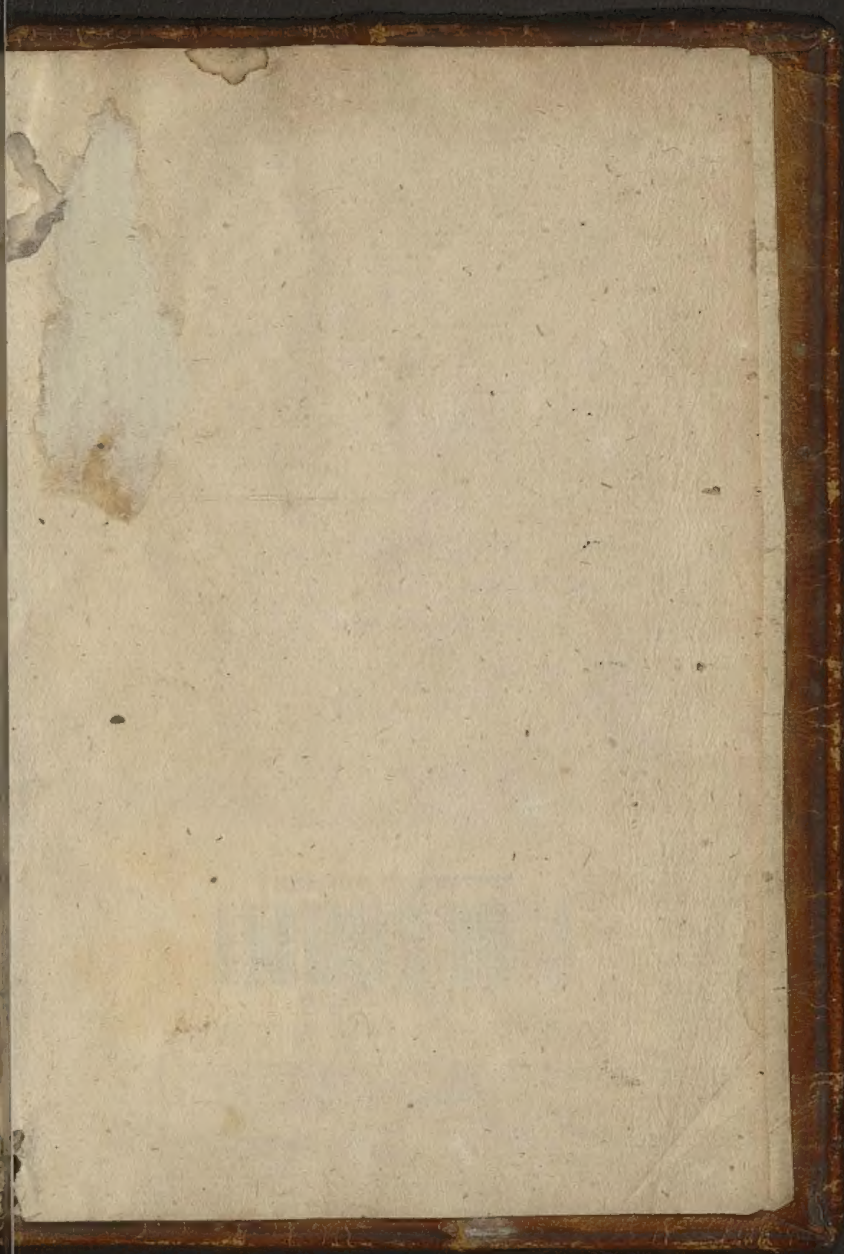
Przez cie wiadomośc. Zbawienia ludowi,
Podana będzie, wszelkiemu grzechowi,
Zupełny opust, przez cie ogłoszony,
Będzie wiadomy.

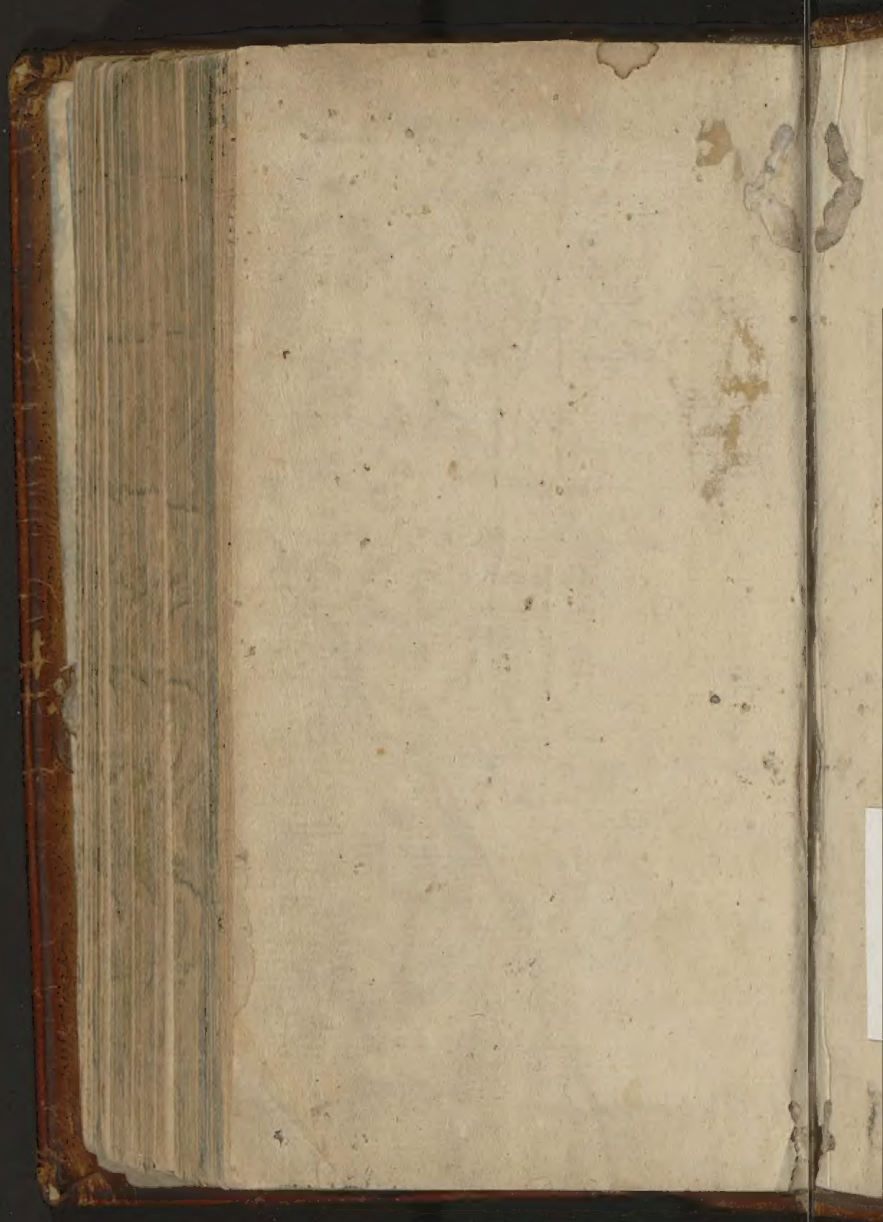
O Boże nader miłość wy Panie,
Przez twej dobroci y łaski wznanie,
ktorym iak słońce do światłaśności,
W ciekawej ciemności.

Rzuć iasne z nieba gornego promienie,
abyśmiertelne rozprzysiężenie.
By nogi nasze ścieły w pokoju
Po ziemskim boju.

Chwała bądź Bogu w Trojcy jedynemu
Oycu Synowi Duchowi świętemu
Temu który jest w personach trojaki
W Bóstwie jednaki.

Biblioteka Jagiellońska

stdr0018105

